

GL. 53340 శ్రీరస్తు.
2001 త్విగురుభ్యోనమః

శ్రీభర్తృహరిమహాయోగీంద్రజేనలాభకారకారణ
రచితోనీతిశృంగారవైరాగ్యాఖ్యశతశత్రయ
పరిమితస్సుభాషితనా
మాయంగ్రంథః

శకలకవికులసార్వభౌమరామచంద్రబుధంగ్రత్వత
సహృదయానందిన్యాఖ్యానవ్యాఖ్యానేనసహ
సంయోజ్య

శ్రీమన్నిఖిలపిద్యానవద్యగద్యపద్యనిర్మాణచాతుర్థికురీ
ణాశ్రేయవంశముక్తాఫలాయమానస్యానంగ
నారాయణసంఖ్యావతః
అనుజేన

వాఃశ్లరామస్వామిశాస్త్రిణా
లేఖకప్రచూదాదితోషరహితంపరిష్కృతః
ఆదిపంసృతీనిలయాఖ్యస్వకీయముద్రా
క్షరశాలయోఃతృతీయవారంముద్రాక్షరైః
ముద్రితః.

రుధిరోద్ధారిసంపన్నరచైత్రశుక్లసప్తమ్యాం
ఖ్యగువాసరైప్రకటితోమూత్
మ-గళమస్తు.

విషయానుక్రమము.

కతకములు. శ్లోకములు. విషయములు.

గనీతకము-***గం గమ్యాఖ్యాపద్ధతిగ మొదలు గం వరకు-***

విద్వత్పద్ధతిగ మొదలు ౨౦ వరకు-***

శ్లోకపద్ధతి***౨౧ మొత్తం వరకు***

అక్షరపద్ధతి***౨౨ మొత్తం వరకు-***

దుజానపద్ధతి***౨౩ మొత్తం వరకు-***

సుజనపద్ధతి***౨౪ మొత్తం వరకు-***

పరోపకారపద్ధతిగ మొత్తం వరకు-***

దైర్ఘ్యపద్ధతి***౨౫ మొత్తం వరకు-***

దైవపద్ధతి***౨౬ మొత్తం వరకు-***

కమ్యాపద్ధతి***౨౭ మొత్తం వరకు-***

అక్షరగారకము-౧౦౦ శ్లోకముల ***౨౮ మొత్తం వరకు-***

సంభాగపద్ధతిగ మొత్తం వరకు-***

కామినీగర్వపద్ధతిగ మొత్తం వరకు-***

సురక్తమర్మరక్తపద్ధతిగ మొత్తం వరకు-***

ఋతువర్ణానము***౨౯ మొత్తం వరకు-***

తవైరాగ్యశత్రుము-౧౦౦ తృప్త్యాదూషణముగ మొత్తం వరకు-***

విషయపరిత్యాగవిడంబనముగ మొత్తం వరకు-***

యాచార్ దైన్యదూషణముగ మొత్తం వరకు-***

భోగాన్వేష్యవర్ణానముగ మొత్తం వరకు-***

కాలమహిమానువర్ణనముగ మొత్తం వరకు-***

యశస్వపతిసంపాదవర్ణానముగ మొత్తం వరకు-***

మనస్సంబోధననియమముగ మొత్తం వరకు-***

నిత్యాత్మవస్తువిచారముగ మొత్తం వరకు-***

శివార్చనవిషయముగ మొత్తం వరకు-***

వెరశి

౩౦౦ అక్షరగారకము

౧౦౦ మొత్తం వరకు-***

శ్రీమద్భగవద్గీతా ప్రథమోఽధ్యాయః

శ్రీ రమ-

శ్రీకృష్ణగీతానామకః

భర్తృహృద్యాభ్యాసః పీఠికా ప్రారంభః -

పరిచయం నందనాం ప్రేమ సరసజాతద్వయామద్వయామందానందమరందితిం
 కులహరీశం దోహనిష్కండినీమ్ | యత్రేందిందిరజాతవ స్తువిమనోద్బిందంకృతస్వా
 ప్రయంతాంచి తుందిలతామందితవరానందావభోధోదయాత్ || శ్లో || శ్రీమాంస్తే ౧
 లింగదేశసజయలిబుధశ్రీకోటికోటికోటిమాణీకృభూతాగణితగుణగణాఖండ
 పాండిత్యశ్వాదః | ధీరశ్శాండిల్యగోత్రస్సుకలకవికులాహ్లాదిసూక్తిప్రవీణావీణాదా
 మర్యవిద్యావరజునిపుణోరామచంద్రోబుధేంద్రః || శ్లో || వేదాంతోదంతచింతామ
 తమతవతురేణాంతరేణామతర్కంతరగ్రంచాతర్కయద్యః ఫణిపతివచసాం సారమా
 ధత్రయోగే | యాగేయస్సాంఖ్యసంఖ్యాగమసమయవిధావశ్యలంతంత్రవిద్యాద్యా
 మిస్యన్వధీశఃస్ఫురతినిరుపమావంచవంశాంబురాశా || శ్లో || విప్రేణాభూతిస్త్వాంధుంఫలమ
 భిక్షతసాలంభినూర్యప్రసాదాల్లభ్యతస్తాత్వయం తత్సృమరతరజరావంచతాకుం
 చనాథమ్ | హిత్వామాహంస్వతాంతాస్వతివిమలధియతంసిషేష్యాస్తభివోయోగో
 గీంద్రో భర్తృహృద్యాభ్యాసాభ్యాసమరుతేద్యాపివిద్యావిలాసమ్ || శ్లో || సోహమేతత్ప్రణీ
 తాయాస్సుభాషితకృతేకృతీ | మర్వేసహృదయానందిత్యాభ్యాసంభ్యాసంసతాంము
 దే || శ్లో || వ్యామర్యంతఃపథగౌరవశయానైషవస్సుటంయుక్తిభిర్యేతేధ్యత్పజనప్రతా
 రణశరణాతానైపుణీవాతతః | వైఖర్యావచసాంకవీశహృదయంప్రఖ్యాపయన్న
 వ్యయద్వారైతాహమివభిలంప్రసిద్ధిపృణాముక్తిప్రజోజ్జ్వలంతిమ్ || శ్లో || ఇహఖిల్వ
 ప్రభువాతశేషవిశేషసారపారవ్యభిజ్ఞాతిత్యాగ్యగుణగరిమావతారోభర్తృహరి
 నామామహాయోగీశ్వరోనిజయోగమహిమామసారేణ-కరతలామలకీకృతాభిలవిరించి
 ప్రశంపస్త్రైగళణమివజగజ్జాలమాలోకయన్మరమకారుణికోలోకవ్యవహరపరిజ్ఞా
 వసిఖిన్వాంధ్రఃకతణిలోకానుజిహ్ముష్యయానీశ్వంగారవైరాగ్యవణానప్రఖ్యం
 సుభాషితప్రత్యాభ్యాసంభివత్సృజంప్రారంభమాణవత్సరిపంధిస్తంభనద్వారా

హృదయః ప్రాచీనః కృత్యమనంతరం భవమానానాం స్థితిః ప్రాచీనః
 బృహద్రావణ్యదేవతానమస్కారాకారం మంగళమాదాని బహుః || దిగ్విజయః
 చ్యాదివిద్యుదేహః - కాలాభూతభవిష్యద్వర్తమానయాః - ఆదికబ్జసంఖ్యః
 సునితభావదిక్కాలాదిదయామేతానిదిక్కాలాదీన్యతద్గుణ సంవిజ్ఞాన
 శ్రీహిః - అస్యభావేషుః ప్రాభావ్యనవినాభావేనాస్యవిరోధస్యాత్ - తైర
 న్నా అచరితి ప్రావిభక్త్యానిత్యత్వాదేకత్వాత్ - నేతరః కాలతోవస్తుతత్వా
 త్త్యత్వః - అతఏవానంతా - పరిమితా శ్రీవిభవోచ్చేదనూన్యత్వాదభిదదం
 మానేత్యత్వః - ఏతేనశబ్దాతీయవిజ్ఞాతీయస్యగతభేదత్రయరాహిత్యమథా - తు
 మితివిజ్ఞేయం - ఆనందేపాతేనందచిచ్ఛబ్దియోద్వంద్వంద్వంతే సూయమా
 త్రశబ్దః ప్రత్యేకం సంబధ్యతేతథాచానందమాత్రానందమయోవిన్నాత్రాజ్ఞ
 దిక్కాలాద్యనవచ్ఛిన్నానంతవిన్నాత్రమూర్తయే । స్వాను
 భూత్యేకమానాయనమశ్శాంతాయతేజసే || ౨ || బోధా

నాచ - విదేశక సతీయాచ - తాదృశీయామూర్తిః సస్థితః ప్రాయత్యత్వః
 సత్యంజ్ఞానమనంతం బ్రహ్మ - ఏక మేవాద్వితీయం బ్రహ్మ - విజ్ఞానమానందం బ్ర
 అచ - దో బ్రహ్మవిష్ణుజానాత్ - ఆనందమయోభ్యాసాత్ - సత్యంజ్ఞానమనంతయ
 నందం బ్రహ్మ తేజలమిత్యాదిక్రమిన్స్పృతికదంబకమత్ర ప్రమాణమితిభావః - నా
 బహువ్రీహిరాశ్రయణీయః - అస్యభా||*|| ఇకోవివిధత్వావితమమమూర్తిన ఇతిసా
 నచ - శ్చితియోదిక్షభాషితపుంస్తంపుంవద్దాలవసేవినపుంవద్భావఇతిభావ్యం - మా
 బ్రహ్మయతస్త్రిలింగతేషాభాషితపుంస్కత్వాత్ - తస్మాత్సభాశ్రుతమేవసాధుః
 వ్యంభాషితపుంస్కత్వస్యాసత్యత్వవివక్షయోంతుబహువ్రీహివిహితేతదానకా
 పపత్తిలిలిసర్వంసుస్థంతథాస్వానుభూతిరాత్మానుభవ ఏవ ఏకంముఖ్యమద్వితీ
 వామానంస్వప్రకాశసాధన - యస్యతస్మైస్వయం ప్రకాశసంవిద్రూప్తత్వా
 ప్రదీపవత్స్వపరత్రకాశకతయాస్వసాక్షాత్కారస్థానభవవిశ్రమాణం - సత
 హిదేవచక్షురాదిప్రామాణికత్వమితిభావః - ఏతేనప్రతిపక్షయత్వమేవనతు
 విషయత్వమిత్యవధాయంతతత్త్వమైక్యః || శ్లో || స్వబోధనానభ్యాధిచ్యాబోధయా
 యత్తనః | నదీపస్యాన్యదీపచ్ఛాయభాస్వాత్ - ప్రకాశన ఇతి - తథాశాంతాయ
 ద్యాతతాగ్ర్యసరిబంధనూన్యత్వాత్ప్రవన్నాయ - నిష్కల శంఖిప్రాయంశాం
 త్యాది ప్రతేకేణేజ్యోతీరూపాయ బ్రహ్మతేజమః ప్రహ్లాభావః || శ్లో || సమస్త

త్వాది నాచకుఫ్. అత్ర మంగళాదీని మంగళ మధ్యాని మంగళానాని ప్రాప్తి
 తేవీరపురుషాన్యాయత్తురుషాణి వధవంతి ఆధ్యతారశ్చత్ర వత్తారోభవం
 తిభగవద్భాష్యకారీవచనప్రామాణ్యాత్ || శ్లో || ఆశీర్వాదుక్రమ్యావస్తునిదేశో
 ఖాపితస్త్వఖిమిత్యాదిదండివచనాచ్చాదౌనమస్మారూపమంతేవన బ్రహ్మ స్వరణాత్
 త్తం మధ్యతదుభయత్వతంచ మంగళమాచరితమిత్యవగంతవ్యం. ఆధ్యబానుశాసనమి
 త్యాదౌ సర్వత్ర ప్రాప్తం. భేమంగళార్థ త్వేనాభశబ్దప్రయోగదశానానామ్యతన
 త్కత్యంతం చ || మంగళానంతరారంభ ప్రశ్నకామ్యే ప్రాప్త్యభోమిత్యేనానా
 తే || శ్లో || ఓంకారశ్చభగవద్భాష్యవేదోబ్రహ్మణఃపురాతనంభవం. తాతే
 మాంగళికాపురానిత్యరణాచ్చ. తచ్చనిర్విఘ్నం ప్రాప్తింపనమామిదం. చనా
 త్యంతేకతవ్యం. పరిసమాప్తీకామామంగళమాచరేదిత్యనుమిత్యుక్తేనాదికతా
 త్యాత్. ఆనుమానంబలమంగళంవేదబోధితకర్తవ్యతాకమతాకి. ఓరిత్యేష్ట
 మారవిషయత్వాత్ దివాద్యాచారవదితినన్యన్యయవ్యతిరేకాభ్యాంబన్యకాగ్గా
 జశ్చయత్కథమవశ్యకర్తవ్యతాకత్యంతం. తథాహి శబరభాష్యాద్యే. తేషా
 మాప్తేరజాతత్వాత్ కిరణావశ్యాదావక్యతేషాతత్వాదితీత్యన్యం. త్వేనాన్య
 బాహున్యతీత్యనుమిత్యాత్కమంగళాదానాత్. త్వదిత్యాచీనమంగళబాహున్యచి
 వ్యత్యయభివృద్ధిమదిత్రసంకేతలత్రచారున్వేయధాన్యవ్యవహారాన్. వ్యాఖ్యా
 క్తిరలంకారః || శ్లో || స్వభావోక్తిరసామయధావద్వస్తవణానమిరక్షణం. శ్లో
 కాఖ్యమేతిదామప్త్యుత్పత్తం || శ్లో || వచనమంలఘుసర్వేషుసప్తమద్విధిభా
 శాః || గురుపట్నంబసర్వేషామేతిన్యోకస్యలక్షణమితివచనాత్ || ౨ || ౭ || ప్రభ
 యాస్యవివిధస్వరూపపరిజ్ఞానార్థంతత్పరినిబంధనతయాచిక్షేపితత్వాత్. త్ర
 మూఖావిద్యత్పద్ధత్యోర్యాపి రక్షణావస్థానశిష్టత్వేనోభయనిరూపణేన ప్రాప్తే
 ప్రాప్త్యేముఖ్యప్రశంసంగత్యోరన్యకర్యాభావాదశోకవః కాన్యాయప్రాప్త
 త్యాచ్చాదౌ మూఖావదంతింపర్యయమూరభితే. తత్రప్రభమనస్మదయాభా
 వాత్పుభాషితన్యనక్రమనవకాశత్యాహ || బోధారణి || బోధారణః పరిజ్ఞాతారః || శ్లో

రోమత్యరగ్రస్తాః ప్రభవః స్తయమాపితాః || ఆబోధోపమానాశ్చా

న్యేజీర్ణమంగేసుభాషితమ్ || ౩ || అజస్సుఖమారాధ్యస్సు ఖతరమా

నిభృతవగమనభిత్వస్తాద్ధాతోస్త్రోచ-మత్పరేణానూయయాపరోత్కమః. నమానన
 గ్రస్తాస్సహ (కా)తాః సతేహృదయాశివః. ఆతోనానుమోదంతభిభావః. ప్రభ

వో రాజానః - స్వయమాపితాః గర్వదుర్వినితాః నకువినయ ప్ర హ్యః - ఆతోనక
 తితిభావః - ఆప్యోధోభావవ్య తిరి క్తజనాః ఆబోధనాజ్ఞాననోచహతానస్త
 ప్రేనత్వధికారిణః - ఆత ప్రేయమాకణానయోగ్యతాపినా స్తీతిభావః - తన్నుత
 తంః ధృభావగంప్రియవచనమితియవత్ || శ్లో || భావతఃకరణిక్త్య - అంకేల
 నేజీణాంఅంతర్నితం - నత్వద్యాపిబహిః ప్ర స్ఫుతం - తథాపివత్సమితివాక్యకే
 త్తంపూర్వపత్ || 3 || అ || సమకీదృశోమూఖః యత స్తత్వరూపంనిరూ
 త్రా హుఅజ్ఞా ఇతి || ననానావీర్యజ్ఞః అకిందిజ్ఞేయూథ ఇతియవత్ - సుఖమ
 రాధ్యః సమాధయః తస్యో చదేశమాత్రే క్షేవవి ప్రంభసంభ వాదిభావ
 శేషంజానాతీతి విశేషజ్ఞః తత్వ వేత్తా సుఖ తరమత్యంతా నాయా సేనేత్య
 శ్లో || ద్వివచనవిభజ్యేత్వాది నాతర ప్ర త్యయః - ఆరాధ్యతే సమాధీయతేః
 స్పిర్వదావిశేష గ్రహణమాత్ర చర్యసానాదితభావః - కింతుజ్ఞానంకా ప్రజ
 విత్ తస్యలవేనదుర్విబద్ధం పండితమానిసంసరంమాన్థ జనవిత్త్యథః - బ్రహ్మ
 మత ద్రుమన్యథాకర్తుం సమర్థ శ్చతుర్గు ఖాపికిముతాన్యత్తితిభావః - నరంజయ

రాధ్యతే విశేషజ్ఞః | జ్ఞానలనదుర్విబద్ధం బ్రహ్మ పినరంసరంజయః

ర || శ్లో || ప్రసవ్యామణిముద్ధ రెన్నకరవ క్త దంష్ట్రా తరాత్సము

ద్రుమపినతరే త్ప్రచలమామికమాలాపటమ్ | భుజంగమపికోః

యతుంసశకోంతితత్వసమ్మైసహస్రై రపిసమాధానాసంభవాదితిభావః -
 భయమధ్యస్థోమూర్ఖ ఇతిఫలితాథః - రంజననంబంధవ్యసంబంధాభిధానా
 యాస్తిభేదః - అజ్ఞావిశేషజ్ఞ ఇత్యత్రచ || శ్లో || ఆతోసుసగ్ధేకఇతిక ప్రత్యయాన
 చదజ్ఞేత్వాది నాక ప్రత్యయః అపివివాహాథగవాన్యాత్మాయనః - అకారాదనుః
 త్కర్తృవచనోసభవతితి ప్రతిషేధేనేతివాత్మికవ్యాఖ్యానేభావ్య కారేతార్థ
 ముదాహృత్యావ్యథా త్వస్యసమథానాత్ ఎతచ్ఛాసకృదుక్రంకుదీయశ్యం గా
 గాటకేపిరుక్తిచీరసమయం సమయజ్ఞేత్వాదిమవివముత్తర త్రాపిదిప్రవృత్తం
 వృత్తభేదోయముష్నేయః - ఉత్తరః త్రాపిభేదాంతరామ్యస్నేయాని || ర || అ
 ద్యాభ్యాంమూఖజనవిత్తస్యదురాధ్యతామహ || ప్రసక్తేతి || మతర
 మారాఖ్యోజల గ్రాహవిశేషః - తస్యవ క్తేవదనగ్వా రేదంష్ట్రా కాంసః
 దశవిశేషాణాం అంతరాత్ అంతరాభాత్ అతిసంకటాదిత్యథః - ప్రసక్

కామరూపిణి-రత్నంబున రమపీతిభావః-చిద్ధరమభామంతమ్మయో-జనభి
 వాళేషః-తేన విదవథానేనానయేదిత్యభావః-తథా శ్రు చలంతోతోలాదుమానాః-తా
 మ్మీయాయ వేషాంమాలాభి-శరంశురాభిరాకులంశుఃకులం . తిల్లాలకల్లాలాద్భక్త్య
 త్తమిత్యభావః-శ్రీమద్భక్తమపి సరమపీతిభావః-సంతరేత్ సమ్యక్ప్రకృతశక్తియో
 త్తమచిత్తవచసాధనేనేతిభావః- లంఘయేదితిపాతే-హమమానివ-తేనచిచ్ఛక్తివేష
 త్తలంఘితుంశక్తియేదిత్యభావః-తథాకోపితం సంజాతకోపితం కోపవశాత్ప్రభ్రాతా
 త్తంబిహ్యాయాశ్శక్తిప్రాంతోలేవిహాసమిత్యభావః-తదస్యసంజాతః||శ్లో|| తారకాది
 త్యైశ్చరజేదితీత్ర్యైశ్చయః-తారకాదిరాత్మవిగతిః-భుజంగంనశకమపిమథారమ
 తితిభావః-శిరసి-తేశవాతశీప్సణకుల్యంపుష్పవత్పుష్పనైజమిత్యభావః||శ్లో|| తేన
 త్తేల్యంక్రీయాచేద్యపిరితివతిత్ర్యయః-ధారయేత్ ధారయితుంశక్తియో-మజీ
 త్తంత్రాదిసాధనేనేతిభావః-తింతుప్రతినిష్ఠమభివేషాప్రాంతం-మరాగ్రహవిష్ట
 మితియావత్-మూఖజనస్యమర్విదగ్ధస్యచిత్తంనారాధయేత్తరాగ్రయితుంశక్తిమా

తంశిరసపుష్పవద్ధారయేత్త సా ప్రతినిష్ఠమూఖజనచిత్తమా
 రాధయేత్ || ౫ || శ్లో|| లభేత్సకతామత్రైలమపియత్నతఃపీడయ
 నిజేచ్ఛమృగత్ప్రస్థికానుశీలం పిపాసాదిగతః || కదాచిదిపిప

భాతుంశక్తియో-తిపాయలాభాదిభావః-మరకదంస్త్రాంతస్థమన్యుష్ధరజాది
 శ్రాంతంమూఖజనచిత్తసూరాధనమితిశ్లోకాధాః||౫||-|| వివంబులభవస్తుపా
 తిసమజ్జరకార్యకరజేచసంభావనయాశక్తిరుక్తానమూఖాచిత్తప్రసాదనాదిదాన
 భుక్త్యంతదుర్లభవస్త్యపిప్రసాదయేత్తతుతచ్చిత్తమిత్యాహ-||లభేతేతి|| యత్నతఃకుత
 స్త్వైత్సయతాత్ || * || పంచమ్యానసిపీడయన్మోనదిద్యంత్రేణసమధానానక
 తాసుకాలుకాశ్శపికాలత్రయోవ్యంతస్మే హాసధి-రణభూతాశ్శపీతిభావః-తైలం
 మ్మీహం-లభేతలబ్ధింశక్తియో-స్తేహేనత్రైలమిత్యానుశాసనాన్నాత్త్రైలసం
 విధత్వాశంకాకరంకావతారఇతిద్రవ్యవ్యంతథాపాతుమిచ్ఛాపిపాసా||*|| పాపాన
 క్త్యస్తాధాతోశ్శున్నంతాత్-స్త్రియాహుప్రత్యయేటావ-తయోజ్యుత్తఃపీడితఃత్యస్తా
 తురస్సన్నిత్యర్థమృగత్ప్రస్థికానుశీలమరుమరీదికాశ్శపికా-జలత్రమహాత్మకాయ
 విష్టపీతిభావః-మృగత్ప్రస్థికాత్పాద్వికత్ర్యయే||*|| త్ర్యయస్థానామూర్వస్తా
 త్తదిదావ్యసుశాంతికారః-శీలంజలంపీడేత్పాతుంశక్తియో||శ్లో|| పాప్రద్యత్వాది
 హిపాతేపిపతేపిపాదేశఃతథాపర్యటా-తత్రతత్రవనాంతరసంధర-కదా

విత్ కన్యశ్చిత్తమయోశశశ్చక్రువిశేషశ్చ - విషాదంశ్చంకమనాశ్చైత్ర
 మపీతిభావః - అపాదయోదధిగంతుంశక్తుయాన్ - సమస్తవివిష్టశ్యాదిపూర్వ
 కకాలైలాలాభాదివదత్యంతదుఃఖముఖ్యదిత్రసమాధానమితిభావః - క్షుగత్య
 లోకవిమలయోగగగనారవిందవంధ్యా పుత్రవదత్యంతానగతత్యముక్తం
 రవాతి॥॥

క్షుగత్యష్టంభసిస్సానతఃఖపుక్ష్యతతేఖరః॥ విషవంచ్యసులాయాదిశశశ్చ
 క్షరభిషద్యద్యయోశ్చస్త్రికామణిముద్ధరదిత్యాదౌ అధికశీలింశచితశ్యాధేలిం
 థాలపిశబ్దసముచ్చయసంభావనాయాంనేత్రదమవాదఇతివిశేషః॥ ఉదయథా
 సనసంభవాత్ ప్రకృతార్థోపపత్తేప్రయథావహురసింహః॥ గర్వాసముచ్చ
 శ్చశంకానంభావనాన్వపీతి॥ అత్రసముద్రంబంధయేదిత్యుదాహరణస్యాహి
 మ్బుద్ధరవాద్యసంబంధపితత్వంబంభాభిధానాదతిశయాః॥ శ్లోకద్వయమేత
 ప్యతంతదుక్తంకేదారణ్యుత్తరత్వాకరే-విసాదసంయలావసుగ్రహయతిశ్చ
 గురురితి॥ అపివిసికతాసుతైలమిత్యత్రక్షుగత్యష్టికాసుతైలమిత్యత్ర-మూర్ఖ
 మిత్యత్రచఅక్షమబద్ధేవిహితస్యవిచ్ఛేదస్యాభావాద్యతిప్రప్తనామదోషః॥ ఇవ
 చిదవస్థయతింజరంతితుక్తంవిద్యానాథేన॥॥

యత్రస్థానెయతీత్రంశతద

ర్యటస్యశిష్యాణమాసాదయెన్న తుప్రతినివిష్ట మూఖాణానవి

మారాధయేత్ ॥ ౬ ॥ శ్లో॥ వ్యాళంబాలమృతాశతంతుభిరసౌర

ద్ధంసముజ్జృంభతేభేత్తువస్రమశేంశిరిమసుసుమప్రాంతే

ప్రమువ్యతఇతి॥*॥ కుత్రచిత్పదమధ్యతుయతిమిచ్ఛంతిసూరయః॥ యత్రపూ
 థాగౌనస్యాతామేవవర్ణకావిదశిలవచనమపివచనాథాతుంశశక్తిః॥ పూ
 థాగౌనారేకవర్ణనకత్వాత్ నిరంకుశాఖలుకవయాభవంతి సర్వపథినాఇత్యల
 పంచెన ॥౬॥ అథమూఘాపనయేచ్ఛేరత్యంతావివేకితామాహ॥ వ్యాళమితి॥
 మా-వ్యాళ-చక్రంకజం-నతుసాధారణజతుమిత్యథాః॥ ౧ ॥ వ్యాళోదుష్కర
 తింశ్చః - బాలమృతాశతంతుభిశ్చోమలవిసేసలయనాతై ౨॥ తుమ్మిర్దాస
 తయోతై రితిభావః॥ రొద్ధంనియంతుం-సముజ్జృంభతే - కృకప్రయతో
 థాః - తథావస్రమణింహిరాఖ్యమణివిశేషం॥ అరోహతేఖ్యమపీతిభావః ॥ ౧ ॥

ప్రకృతత్యతఇతిహలాయుధః॥ శిరిమసుసుమశ్చోమలపుష్పవిశేషశ్చప్రా
 చలేన-భేత్తుంవిదారయితుః-సన్న హ్యతిషిష్యత్యత్యథాః-తథామారం

హస్యాదితిభావః ఉచితాతివృత్తం. ఇతి ప్రాచీనం ద్రవ్యమితి లక్షణం. తాదాత్మ్యే
గ్నిదోహాః స్యాదింద్రవజ్రప్రాణదితేజఃగోక్షిపేంద్రవజ్రజరజానూగౌ |
శంకరోదీరీతలక్ష్మణాః పాదోద్ధియో ఉచితాతయపాదైవ్యైరతర్కాశరేణైరత
తే || ౧ || అథ కశ్యపివనుభవనః పరాస్పరిస్యానుభవప్రకారమాశ్చ || యదేతి || అథ
శిరిషివజ్జిఅల్పజ్జన్యకాయాన్తికానమయగతి ఇవమదేనదహేకాంభఃకరకావ్యా
తకావ్యుచితేకశాన్యప్రమథవందాతోస్త్రితదాత్మకాశుమయే సర్వజ్ఞైరభవజ్ఞాన్తితి |
మమమనోవలిప్తాగర్వితమథవర్అల్పవిద్యోమహాగర్వితన్యాయాదల్పజ్జత్వైస్యవగతి
హేతుత్వాదితిభావః || ౧ || అవలేతస్తుగర్వేస్యా లేతనయావపిచైర్విత్వ ప్ర
కారః - తదాయదాబుధజ్జన సతాశాద్విద్య ఇనముఖాదిత్య భాగః || * ||
ఖ్యాతోపయాగఇత్యపాదానత్యాత్వంబహు-కించిత్కించిత్-స్వల్పవిశ్వల్పం-తాన్తి
బోధితాచారాదికమితీతః - అవగతంజాతంతదామూఖోమూఖోస్త్రితమమమ
మదోల్లరఇవ-వ్యవగతానిగతః-అభూదితీతః-స్వరవద్వికారకారిత్యాన్తదన్తే |
తత్యాచ్యుమిత్యవగతవ్యం - అచార్యవాన్మరుషేదేతి శ్రవణాదాచార్యవగతవివ
స్వైవచితేకశంభవాదితిభావః-అల్పజ్ఞోపిసన్యస్సర్వజ్ఞమాత్మానంమనులేనవివము

మానమపండితానామ్ || ౧ || శ్లో || యదాకించిద్జ్యోహంజ ఇవమ

దాంధస్యమభవంతదాసర్వజ్ఞోస్త్రిత్య భవదవలిప్తమమమనః |

యదాకించిత్కించిద్దుధజనసతాశాదవగతం తదామూఖోమూఖో

తిజ్వరఇవమదోమేవ్యవగతః || ౧ || శ్లో || త్రిమిషులలితంహాలాక్తి

భావః-యస్సు సర్వజ్ఞోపిమూర్ఖమానీభవతి-సంపదిత్వా-విచిత్రేః - మదోగర్వహేతు
గుణుకు శ్రావదినయహేతురవిభతిభావః - యద్వా వితానతంతాలంబువన
భాన్తూఖోమూఖోదానింగురునియైవభాద్విలేకావగతిలిఖాయాజనీయం. శిఖిరీప్రత్యం
దన్తేరుద్రైస్సన్తాయమనసథిలగత్యుభిరీతిలిఖణాత్ || శ్లో..... ||
౧ || అ || మూర్ఖాస్యాతివైర్యంబృష్టాంతముజేనాహ || త్రిమిషులలిత్వాశునకః-త్రి
మిషులైరమేధ్యవభోగ్యైర్విమథపాదజంతుసంశ్చిభిర్వికార్యాన్తంహాలాక్తిన్తం ౦ వ
సామూరాద్రాణంయద్వాలాన్తస్థితాదంత్రంజ్వలమితియావత్ || ౧ || శ్లో || కాన్యం
నిసీలలేత్యమరః-తయాన్తి స్థంభాదనసమయేతస్యాన్తక్రవవకాదితిభావః- విగం
ధిజ్వర-ధిలక్రవిజ్వర్యశ్రుతేతస్యాచత్యవ్యవయయా || శ్లో || గంధస్యేత్యాదినాభికా
రంధ్రాదేశః-యద్వావిగంధలమగంధోస్యాన్తితిగంధిలః-ప్రియగుప్తీకంహాయం
న-పిసిరామికుం-శుభివలేశశూన్యంకదశీభరాస్థిరానభోగ్యంసంపదముః ఉచితమాన

హరి-హృదయే మహానాద-శతముఖాబహు శ్రీకారః-వివిధాభంగః | అథోక్తః
 తన-తదవధి-వివేకయంత్రానాంకునైవ అతోవివేకాన్త (భ్రంశితవ్యుత్పత్తిభావః,
 యతస్సకలభావమహి తాయాఅభిగంగాయా (భ్రంశితవాదీదృగవస్థావత్తి-ముతా
 న్యమమితివివేకస్యాత్మంతావశ్యతవ్యుత్పత్తి వగంతవ్యం-పురాఃపత్రశ్రవణాభాగీ
 థోఽత్యంతభీత్యాన్యవగతవ్య రతయాపాతాశమువగతానాం-తపిలలోచనానః
 భస్మీకృతానాంసగరమయా రాజామూర్ధ్వలోక ప్రాప్త్యకాంక్ష్యంతామ్న రసరిత
 తువతారయామావేదిపారాదీకథాప్రాచుసంభయా-అత్రా నేస్త్రిన్నాభారత
 తుత్తైకస్యాభేదభూతాయఃXంగాయః-స్థితకథనావ్యర్యాయాభ్యాంకారః-తదు
 త్తంబిత్వానాథేన|| ఖ|| క్రమేనైకజనైకస్త్రిన్నాభారతవరాతెయది - వికస్తి స్మరి
 తాతేకవ్యాఖ్యాంబంధ్యుతర తైవి-శిఖరిణీవృత్తంలక్షణంమాత్తం-.....*

౧౧||అ||అథాగ్నాన్యదీనాంవివారణాన్యైర్వ త్రిపాదలక్షణాదియవహేతుకా
 శ్రుతివాన్యత్కాన్యైశ్చ సస్యవివారణేనాప్రాభావంహేత్యుపాద్యమపిమర్శనాహా||శక్య
 జలభిమ్| అథోXంగా సేయంవదముపగతాస్తోకమథవావివేకభ్ర
 మ్హానాంభవతివివిధాతశ్చత్రముఖః|| ౧౧|| శక్యోవారయితుంజలేన
 హుతభుక్తుర్భృణసూర్యా తపో నాగేన్ద్రో నిశితాఙ్కుశేనస
 మదోదజ్జేగౌర్ధాదభః | వ్యాధిర్భృషజసంగ్రహైశ్చవివిధైర్భ
 వైఃప్రయోగైర్విమంగర్వస్యవిధమస్తేనాస్త్రవిహితంమూ
 ఖాన్యనాస్త్రాప్తమథమ్|| *****

తి|| హుతభుక్తుమంతాహూమద్రవ్యంహవిఃపురోదాశవదిభునైతి ముతభుక్
 తైదివాగ్నీఃఅత్రకుగ్రహణిదాహాత్మల్లతోగ్నిరితిమంతవ్యం-జలేనజీదతేనవార
 యితుంవివారయితు శక్యః-వివరిత్యాసూర్యాతకమ్నైశ్చశ్చ రవేరాతకః తానా
 దాతారయితుంశక్యఃఇతిఫలదన్యస్తోత్రత్రాప్యమపంగఇతిమంతవ్యం-శత్రుభిషు
 దశసూతః-నాగేంద్రోగజశ్రేష్ఠః-నిశితాంకుశేవతీష్ఠంకుశేన-గోవిచ్చుభభః|గా
 త్తభాసరాశశశ్చవిండేన-వ్యాధిఃపుష్పాదిరోగఃభేదజసంగ్రహైఃపాపకథసంగ్రహై
 శ్చ-అత్రచకారాల్ మహమంత్రజవహూతుసురాద్భవధానాత్మకమవిగృహ్యతే||౧||
 తచ్చాంతిర్మాతృదాదైజాశమూతుసురాద్భవైరితివైరకాల్-విమంథాఃహా
 టాదివివిధైర్వానావిధైఃకుంతైఃకుంతారంప్రాణంలేరమంతీర్జిమంప్రాతై
 కుంతైః ప్రణవాదిఃవివిధైఃప్రయోగైశ్చవివారయితుంశక్యమిత్యధః-తస్మాత్స
 ర్వస్యప్రాణిహింసాకారజీభాతదన్యజంకుజాశ్చశ్చాన్యై విహితాతాన్యైవిధవోది
 త-మూఖాతానివారణశుభదశాంకుభాపివాదిరూపం-వాస్తవాన్యవిహింతవత్త
 తే|| * ఇతినిశితకవ్యాఖ్యానేమూఖాశ్చ త్రివిధానామస్త్రధనుషశకం*

నీతిశాస్త్ర-విద్యార్పణ (చా రంభం)

[illegible]

౧౦ || శ్లో || కాప్రసక్తః తత్త్వసుందరగిర్భవ్యప్రదేయాగ

మావిభ్యా తాఃకవయోవ సంతివిషయేయస్య ప్రభోనిధానాః ।

తేజాడ్యంవసుధాధివస్యసుధియన్త్రుథకంవి నాపీశ్వరాఃకుత్సా

దీక్షనమాధ్యయించువానిచేతాత్మముఖ్యాత్మకరణవిలసత్సృష్టాభ్యాసాత్మ
 శ్రమనివేశకః - అథవాఇతరేషాంశాస్త్రాణాముతస్కారహేతుభూతత్వమాత్రమేవ
 'సృతువాచీవ్యాకరణేవేతిస్వైవోత్తరత్రయముగాత్మాత్మనేకాంధసాందర్యావహా
 స్వసమృద్ధ్యహరివితిమంతవ్యం - తథాచీష్యేభ్యంతేవానిత్యః ప్రదేయావ్యాఖ్యాన
 హేతుప్రకాశంయూగ్యాఅగమఃశాస్త్రాణియేషాంతేతథోక్తః - సమ్యక్విదేహు
 గర్భబుద్ధాభిలాషాప్రసిద్ధాంతత్వసమీప్యద్వాన్యవ్యాఖ్యాననిఖిలాగమవిశ్వధః -
 విద్యాచీష్యేభ్యఃప్రదేయావినియోగాహః సమకుహకరయాగర్భవిషయీర్జీవితావి
 శ్వధఃతథాభూతాలగమయేషాంతేతథోక్తః|| *శ్లోకము*

॥ అక్షరప్రాయశాచివిశ్వః పరవిచరిత్యా తాన్వ జగత్త్రుస్వభూతక
రవిత్వాంసః నిర్ధనాః ధరణీనాన్వంతః యస్య ప్రభాః రాజా విజయోదయః సర్వభా
వశంతి త్రింతి తస్మిన్ భగవత్సావధానాత్ సర్వభూతాని తస్య శ్రుతా రక్షణా

ద్యౌఃకుంభం. శ్రీనృసింహాయనమః॥ శ్లో॥ గుణవచన బ్రాహ్మణాదిభ్యఃకమలాదిః
విద్యభ్యాదిభ్యఃసాధుదావిద్యాంశుః - అథాంధనంవిసాపివృథగ్నిసేత్యాదిసాః
లృప్తిప్రతియాశుశ్వరాః సమధాఃపూజ్యాభిర్యథాః విద్యా ఏవతేషాం - మహాభ
త్వాదిభావఃశింశుయైఃకుశరీక్షకైఃరత్నకాంతాచరిజ్ఞానాభావాత్కృత్తితవరిజ్ఞానిభి
మణయఃఅమూల్యాపరీభావః - ఆయమథాః - విద్యద్భిః ప్రభుసమాశ్రయైతే వస్తా
వ్యం ॥ శ్లో॥ సదాశ్రయోగోభంతేవండితావనితాఃతేనిన్యా యాః - తత్రన
యతివిద్యనోరథంపూరయేయంప్రతేషామేవకుస్మితత్వం - విద్యాంశుఃకుమరీక్షక
వహతమణయభవస్థుత్వాభితి - అతిశ్శృయఃకామైః ప్రభుభిఃతస్యనోరథపూర్వ
రేవభవితవ్యమితాత్పర్యం - కామాంబుక్రీడితంవృత్తంలక్షణంయూక్త్య ॥ ౧౨
౮ ॥ అథవిద్యాధనస్యత్ర సిద్ధధనవైలక్షణ్యవగణనద్వారాదమహామూల్య - మౌమ
పాదయన్ప్రతేమగౌరవేణవిద్యాసోత్పాదనాథాంస్యపాంత్వంబోధయతి॥ బ్యా ॥ క
మూరితి - యద్విద్యాభ్యుంధనంహతుశ్చరాదేఃహతుమితికుమునంకపాతెత ఇవ

స్మృతిఃకుశరీక్షకైఃకమణయోయైరఘ్నతఃపాతితాః॥ ౧౨॥ మా
తుర్యాతినగౌరవంకిమపిశంపుష్టాతియత్సవదాప్యథిభ్యః
ప్రతిపాద్యమాన మనిశంప్రాప్తోతవృద్ధింపరమః॥ ల్పాంతేద్య

కుమిత్యథాః - గోచరంసయాతివిషయతాంసప్రాప్తోతిభావప్రధానోనిదే
శఃతస్యాత్వంతదుగ్రహత్వాదిభావః - తాస్థర్వదాకలత్రయైఃకిమవ్యనిరా
చ్యంశంసఖమితివాగిరితప్రైతిప్రవధాయతి॥ శ్లో॥ అథానామాజనమఃఖమి
త్సరకాత్ప్రసిద్ధంతునైవమితిభావః - అనిశంసర్వదాల్పిభ్యవిద్యాగ్నిభ్యఃకాయాచ
భ్యశ్చప్రతిపాద్యమానంవ్యాభ్యాయమానందీయమానమపిచపరాముత్కృష్టప్రై
వ్యదిమభ్యుచ్ఛయంప్రాప్తోతివిద్యాయావ్యాభ్యాసేనాభివృద్ధిసంభవాదిభావః -
థాకల్పాంతేమత్రయేష్యపి - నిధనంనాశంసత్రయానిశక్యతీత్యథాః - కల్పాం
మపీతిబహువచనగ్రహణం - విద్యాధనస్యాత్వంతమినాభావావప్రకాశః॥ నాథాంప్ర
సిద్ధంతూక్తృశరీతమితిభావః - తదుక్తం॥ శ్లో॥ సభాగమార్యావచంభుహార్యావప్రాత
హార్యావచరాజహార్యావ్యదేశమిత్రం - పరదేశవింభుర్విత్వామథాంయేపురుషాఃపిబ
తీతదవిద్యాభ్యుంధిత్వాభిధానంయత్తతోర్విత్వసంబంధాత్తత్పజ్జస్యాభ్యాహరః - అ
తథాసభ్యంతరస్థంత్తంయేషాంపురుషామస్తీతిశేషః - అతస్తాన్విద్యాధనాన్సృ
హేస్యపాఃరాజానోమానంకోపంపరాగ్రహమితియావత్ - శిష్యుకత్యతతైవిచ

శ్రువాకంపు మానసభావేనిగృహ్యతః సకాపిత్యధా:- తతః ప్రేనదాసమాదాగారవే
 బహుమానీనీయావతివావః - ఆప్రేనమానాన్నిసద్ధనాదువమేయస్యవిద్యాధన
 ద్విధిక్యతథనాద్వ్యుత్తరే కాలంకారః|| యోగిహమానాద్వదస్యస్యస్యతిరేకస్యవివసన ఇ
 యావ్యప్రకాశకారలక్షణాత్ - వృత్తంపూర్వవత్ || ౧౩ || ఆ|| అథత్వదీయలక్ష్మీ నా
 యంప్రతిబంధికా - ఆతప్రేమబహుమానాదరణత్వరజైవభవితస్యమితిసద్వృత్తం
 రాజానంసంబోధయతి|| అథీతి|| సాస్యపరిధిగతవరమాథావిజ్ఞాతతత్వాథా
 త్వగత్యథావిజ్ఞానాథావిద్యాయాత్ - అథవాప్రప్రపురుషార్థా-పండితా
 యావమావమంప్రేమావమావయమస్యతేతిపూర్వాల్లుత్ ధానినమాద్యోగ ఇత్య
 ద్విధిమేధః-కుతస్త్రామివలఘుభ్యానిసారాలక్ష్మీన్వదీయసంసత్తి|| ౧౪ || శోభా
 తంపత్తివచ్చాసులక్ష్మీశ్రీనివాసీయతఇతివిశ్వః-తాస్యండితాన్వవసంరుణద్ధి- ఈ
 దవిసంరోధుంశకోత్తీర్ణధా:-తత్రవృష్టాంతః-అభినవమదరేఖాభిఃతానధానా
 స్యామాసిగండపలాని-యేషాంతేషాం - వారణానాంకుతేభానాం-చింతంతుఃకు
 పిసప్రయాతీనిధనవిద్యాప్యమంతర్ధనయేషాంతాప్రతిమూన
 మురుత్యుపాకస్తైస్సమాస్సనతే||.....*

౧౩ || అధిగతవరమాథాన్వండితాన్వావమంస్తాన్త్రాణమివలఘు
 లక్ష్మీరైన్వతాంత్యంరుణద్ధి | అభినవమదరేఖాశ్యామగండపలా
 నాంనభవతివిసత-తువాళారణంవారణానామ్ || ౧౪ || అంభోజినీ
 శమాత్రం-వారణంప్రతిబంధకధాతఃసభవతి-అతఃపండితేషు-బహుమానాదర
 తత్వరత్నైవవతితవ్యమిత్యధా:-అథవృష్టాంతాంకారః|| యత్రవాక్యద్వ
 యింబప్రతిబంధతయోచ్యతే-సామాన్యధర్మవాక్యజ్ఞైస్సవృష్టాంతానిగద్యతఇతిలక్ష
 ణం-నచోక్తేవమయాంగేనసంకీర్యతే-మాలినీవృత్తం|| యత్రవమయయయతేయం
 మాలినీభాగిలక్షైరితిలక్షణాత్ || ౧౪ || ఆ|| కింబహునాబ్రహ్మపితదీయనైవగ్ధ్యాశుచా
 జేనశత్రుఇద్వృష్టాంతమ్-భేనాహ|| యో|| అంభోజినీ|| విధాతాబ్రహ్మకుపితః-తేనచిత్తే
 నాప్రప్రస్థా-హంసస్యనిజయానమరాశస్య-అంభోజినీవగతపద్మినీవనయోమహ
 శ్రీహాసవివలిలాసఃలలాసమేవనత్వస్యన్ నితరాంఅతిశయేన- హంతినాశయతి
 పహతుకాంవిలాసమేకమితికాతేవికంతేవలంవిలాసమిత్యన్యాయః-అంభోజాకరసం
 వేదేనతత్రవిహరణంగమాత్రమేవకతుకాంశకోత్తీర్ణధా:- కింత్వసావిధాతా-

హంసస్య దుగ్ధజలయోగీశ్వరసిరయోర్భాగవిధా విభాగరశేషమయ్యప్రసిద్ధాం ప్రభా
 తాం ప్రసిద్ధ్యకీర్తిం వై దిగ్భ్యసన్న్వేత్ || త్వత్వస్తుమచాతుర్యం వై దిగ్భ్యసన్న్వేత్ క్రిత్య
 త్వత్వత్వం నై ప్రత్యేన ప్రయుక్తాయాశీరిస్తామపిహ దుంశశక్తో విహంసోపివరః
 శ్రుతేన రేన రంవిహయోగీశ్వరంగృహ్యతీతి ప్రసిద్ధిః వివంకుపితః రాజా స్వవిషయహాసా
 భంగమాత్రమేవ శత్రుః శక్తోఽనినతు తేమశశమిద్యాపరిశీలనజనితచాతుర్యభ
 గతుతోనిహ్నో వేనభవితవ్యం పిద్విత్సురాజ్ఞేతి తాత్పర్యం - ఆ త్రాప్రకృతపిధాః
 వృత్తాంతకథనాన్ ప్రస్తుతరాజవిద్యజ్ఞన ప్రతీతేరప్రస్తుతవశంపాలంకారః - ల
 లంకాయా క్తం వసంతతిలకావృత్తమ్ || * || క్తావసంతతిలకాతథజాజగౌగృహిలక్ష
 త్ || గగన్ || ఆ || ఆగ్రహమంతావద్విద్యైవభూషణరూపసంపత్త్యాహవ్యాఖ్యాం || ఖ
 శేయూరాణీతి | శేయూరాణ్యంగదానియద్యపి శేయూరయోర్భాగవిజిరోభూష
 త్వేన ద్విత్వమేవ వక్తవ్యంతథాపితద్విశేషవివక్షయాంబమువచనప్రయోగ ఇతివ
 తవ్యం పురుషంజననభూషయంతినాలంకుర్యంతీతియథాదాగంసంబధ్యతే - చంద్ర
 వదుర్జ్వలాభవశతహారముక్తాహరాశ్చ సభూషయంతి - స్వా నమభిషేక
 ననవిహారవిలాసమేవ హంసస్య హంకితరాంకుపితోవిధాతాన
 త్వస్య దుగ్ధజలభేదః ధౌప్రసిద్ధాం వై దిగ్భ్యః కీర్తిమవహతుః సా
 సమర్థః || గగన్ || శ్లో || శేయూరాణీనభూషయంతిపురుషంహారాన
 చంద్రోజ్జ్వలానస్మా నంసవిలేపనంశకునుమంనాలక్రతామూ
 ర్థజాః వాణ్యేకాసమలకరోతిపురుషంయాసంస్తృతాధర్యతే

విసభూషయతి - పితేవసంఘనసారకస్తూరిగంధసారచర్పాపిస
 భూషయతి కుసుమం కుల్లికామాలతీచంపకాదిపుష్పమపిజాతావేకవచనం - సభూ
 షయతి - ఆలంకృతాతిశయంగపుష్పమాల్యాదినాసమృద్ధసాధితామూర్ధజాః శిరోః
 హంపిసభూషయంతిపురుషమితిసర్వత్రానుకంగః కింత్యేతాశేవలావాణీ పురు
 షంసమలంకరోతిసమృద్ధుషయతి - శేయంనాణీత్యతలహాయాసంస్కృతావ్యాక
 రణాదిపరిశుద్ధాధార్యతేస్సాయత్రీక్రియతేసేత్యధ్యాపృతతచ్ఛబ్దేనసంబంధః - నమశే
 యారాదీనాంవిభూషణత్వేనప్రసిద్ధిత్వాత్తన్నిషేధప్రత్యక్షేవలాపస్యాదిత్వాశం
 క్యతేహంతుయిష్టత్వాన్నతథాత్వమిత్యాహ - ఆభిలభూషణానిశేయూరాద్యుక్తాశే
 శభూషణానియంతేకాలక్రమేనశక్యంతియంతే ఖర్చితకాతేభిరుశబ్దోవాక్యా
 లంకారేవాన్యుపగంసంస్కృతవాక్రూపభూషణంతుసతతంభూషణంగత్యభూ
 షణంకదాపిసశక్యతీత్యధాః - వ్యతిరేకాలంకారఃలక్షణంరూక్తంపితదాదిశ్లోః చతు

తస్మిన్నిత్యపరిభ్రమంతి మాతృద్యమానేనక్రోధప్రతిబంధకవిధియావత్ - అస్తిచై
 హింకవచనవచనానాకింఘలమితిశబ్దాః ప్రామద్యజ్యేతేకేంద్రీయభేదాఃతస్మాప్రి
 రుంతుచానామనవకాశప్రదత్వాదితిభావః క్రోధశ్చిత్తక్షోభాస్తినేత్ - అంభిః
 క్రుధిఃకింఠస్యేజాంకశ్చక్రత్వాదుపగ్రవహేతుత్వాప్యేతిభావఃఽజ్ఞాతిద్వయాదో
 బేదనలెనాగ్నినాకింఠస్యేవవర్షార్థనిర్మూలనివాసత్వాదితిభావఃఽసుహృత్ సన్ని
 హస్తియదిష్టాఃసుహృద్దుష్కృదామిత్రయారితినిపాతనాత్పాదుఃఽదివ్యాపదై
 శ్చిద్ధాపదైకింఘలంకేంద్రీయభేదస్యేవారోగ్యకరత్వాదితిభావఃదుర్జనాఃఖిలాశ్చుంతిం
 దిశ్చర్మచాశీవిష్టేఃకింఠేమమేవప్రాజావహరిత్వాదితిభావః - అనవద్యానిభూష్ట
 అవద్యుఃశ్చేత్వాదినిపాతనాత్పాదుఃతతోనభివచనః||.....
 తస్మాద్మదదితిసుదాగమఃవిద్యావేదవేదాంగాధ్యాత్మికాలస్తియదిధస్తేకింఠసా
 వివాఖిలభాగపాదకత్వాదితిభావః - శ్రీదాతకార్యప్రవృత్తాప్తేనస్సంకోచలక్షణల
 జ్ఞాస్తీచేద్యుఃకైఃకిమహరనూపురాద్యలంకరణైఃకీతస్యావిజ్ఞానోత్తరభూమి
 త్వాదితిభావఃనుకవితానత్వాండిత్యం || ౪|| శంఖ్యావాక్యవిడితఃకవితత్వమరః

తిశ్చేదనలేనకింఠయిదుహృద్వివ్యాపదైఃకింఘలమ్, కింసరైర్వర్చది

దుర్జనాః కిముభనైర్విద్యానవద్యాయదిశ్రీదాచేత్కిముఖావతై

సుకవితాయద్యస్తీరాజ్యేనకిమ్||౧౦|| దాక్షిణ్యంస్యజనేదయా

యద్యాకవయతివిజ్ఞానయతిరసోన్మనీశశబ్దాథాశంఘటనాంకరోతితికవిస్తస్యభావ
 నైజ్ఞానయదిరాజ్యేనభూమండలంధివత్యేనకీతస్యావివచనలలోకవశీకరత్వాదితి
 భావఃఽరాజ్ఞోభావఃకమనాచారాబ్యం ప్రజాపరిపాలనాత్కంఘరోహితాదిత్వాద్య
 క్షృణ్వంతః|| ౧౦ || ఆ||అథవిరుమంగ్గురుత్వాథాశంఘటనాంకవ్యవస్థావకత్వమా
 నా||దాక్షిణ్యమితి||స్వజనబంధజనస్వీత్యథాఃజాతావేకవచనం - వివముత్తర
 ప్రావిదాక్షిణ్యంభందానువతానంఅన్యథానిబంధయేరన్నితిభావఃఽదక్షిణస్పరశ
 నామపరభందానువతానిస్వీతిభావఃపరిజనేభృత్యజనమవివయేనయాచారిద్యాది
 తద్భృఖప్రహణేచ్ఛాఅన్యథావిజుహ్యుగీతిభావఃఽదుర్జనశేఖలజనేమవివయేనదాకా
 త్వంవిప్రీయకారిత్యంఅన్యథానిబిక్షేపేన్నితిభావఃఽపాదుజనేసజ్జనేమవివయేప్రీ
 తిస్సేహఃఅదగవిధియావత్ అన్యథానుతతేర్నితిభావఃఽశృపజనేరాజసువివయేన
 దానీతిఃఅనువతానతాత్పర్యమితియావత్ అన్యథాబంధయేరన్నితిభావఃఽవిద్యజ్ఞనే
 పండితజనమవివయేఅజ్ఞావచనక్రతాలన్యథానిబిక్షేర్నితిభావఃఽశ్రుజనేశ్రు
 జనేమవివయేఽగ్యంవిప్రాంతత్వం అన్యథానిభాతయేరన్నితిభావఃఽగురుజనసే

శ్రీనివాసాశ్రమం కవీశ్వరారాజవయః (రాం) తనకనన సైమిక్ష్మ రాజారామ శ్రయ
జ్ఞాబ్రహ్మ విద్యావిశారదాకృత్యణః జయంతి కుత సైమిక్ష్మ రాజారామ యశః కా
శీలకళరీరేచరామరణాభ్యాంజాతఇతి తథోక్తం భయం నాస్తి రససిద్ధానాం భాతి
రీరవిజయరామరణభోయంతాస్తి యశశ్చరీరేకుమరతప్తవ్యంతస్యకల్యాంతస్థాయీ
దివిధానః అత్ర రససిద్ధి పదార్థావ్యుత్పత్తికల్యాణాభ్యాశయాభావ పదార్థప్రతిక
తావ్యుత్పత్తింభవః పురముక్తం * ఇతి తిత్తిత్తకవ్యాభ్యాన విద్యత్పద్ధతివనా
నానుష్ఠితీయదశకం.....

— ❁ ❁ ❁ ❁ ❁ ❁ ❁ ❁ —

[illegible]

ధా:కవీశ్వరా: | నా స్తితేహంయశ:కాయేజరామరణజంభయమ్

అ॥ స్తో॥ యైశ్వామీపజరాకృహపిశిథిలపా॥ యోషికష్టాదకా॥

మావనోపవిపన్నదీధిరపిప్రాణేషునశ్యత్సుక్తిః సతైభేంద్రవి

దత్తాత్రేయస్వామి వ్రాసినది
 దత్తాత్రేయస్వామి వ్రాసినది

విజయదశమికి పూర్వం ఆంధ్ర ప్రదేశ్ లోని విజయవాడలో జరిగిన సమావేశంలో ఆంధ్ర ప్రదేశ్ లోని విజయవాడలో జరిగిన సమావేశంలో ఆంధ్ర ప్రదేశ్ లోని విజయవాడలో జరిగిన సమావేశంలో

కామ సత్వ విహిత ప్రాప్తయ ననం ప్రాప్త సత్వ పితృభాగః యోగోద్యమత

అంగవశ్యవిధిన్ విదారితో యః పుంశః క్షుద్రస్థలంత్రయప్రిశితంజేహాప

సంతోషానంతరము నెత్తబిల్వ సమీకండు ఖ్యురియ భాత భాబిల్వానానా సతా స్పృహవాచా

శ్రీ సత్యనారాయణాక్షరభావనామహామయస్మితానంద (౩) శ్లో

గణ్యము: * || పురోగతా ప్రాచీన లోరితి ప్రత్యయః - కనరసింహాజ్ఞానం త్యగః

[illegible]

చణంతుస్తుపై జమతిభావః - ఆశ్రయస్థిపర్య (తా) విశ్వా సావదాన కరిష్యే.

శ్రీకృష్ణాచార్యుల ప్రసాదముననుసరించి వ్రాసినది.

* ముద్రామండనమును బహుళ ప్రతిష్ఠా : శ్రీ సరస్వతీ దేవి పూజించినది.

సకార్యపరాకాష్ఠోక్తిరితియ్యం

శ్రీ శ్రీ సరంగచరణానామ చంద్రతారకమితవజనాత్మ రభావనాశాశ్వ సంప
 సభావితవ్యంయశస్కామేతేతిభావః - ఆత్ర ప్రకరణేనత్ర చిత్తానశ్యకుత్రచి
 క్త్యకుత్రచిదుభయస్యతప్రాధాన్యకథనమపిగ్రద్వ్యతి - మలక్రమగతాత్
 లిపరిచాలనంసహాయమనవేక్ష్యతే శంహానహుర్ధ్యంతాశ్వమితవేకః-ఆ
 ప్రాయోగావప్త్యుత్ర శంసాలాకారోసుసంభేదః - శాదులవిక్రితతంవృ
 లక్షణంతాత్మ ॥ ౨౨ ॥ ఆత్మప్రజంతుస్తువైవమితిఉక్తమేనాథాంశంగ్యం
 గాహాత్మప్రజంతులిక్త్యాకునకఃస్వల్పయోఃలశమాత్రయోః-స్నాయువవయో
 స్నాయుర్వ స్న సాఖ్య నాదీభేదఃవహమేదఃయోర-వేతనమేననమలిసంమల
 క్షితకమపి ॥ ౨౩ ॥ నస్మసాస్నాయమ స్త్రి యాం-హ్య నేద్రప్రవహావవేక్యమరః -
 తాంసంహంసలేశశూన్యమపిగోః ॥ ౨౪ ॥ స్వగేహమనకువాగ్య ఆదిజ్ఞేత్రఘృణీ
 జల-లక్ష్య దృష్ట్యోఃస్త్రి యాంగౌరిత్య మరః - అధికీకనంలభ్యా వరితోష
 తిసంతుష్కలితచ్చ గవాస్థితవ్య కునః యథా ఆవంజై వహ లం తా నా
 తేవచ నాటావతప్యఃశాంతయేషుస్మచారణాయన చర్యాత్తంసభవతి
 భోః - ఆస్తిభవతఃపరోవ్రయుజ్య మానోఽశ్వస్తీలిభాష్యకారవచనాత్ -

భిన్నకుంభపిశితగ్రానైకబద్ధస్పృహఃకింజీకాంత్య గమస్తీమా
 నమహతామగ్రనరఃకేసరీ ॥ ౨౫ ॥ స్వల్పస్నాయువసావసేక
 మలినంనిమాంసమప్యస్థిగోశ్శ్వాలబ్ధాపగితోషమేతిసదతత్ర
 స్యాయుధాశాంతయే ॥ ౨౬ ॥ హయాజంబుకమంకమాగతమతిత్యక్త్యా

నిహంతిద్వివంశర్షఃకృత్రగతోపివాచ్యశిజనస్సత్వానుకూపంఫల
 క్షేతిలత్పూర్వాచార్యాణాంసంజ్ఞానీవజంతారితిభావః - సింహస్తులంగమీశ
 శగతమపినమీవవర్తనమపీత్యభావః ॥ ౨౭ ॥ అంకస్సమీపదేవ్యంరేచిక్ష్మాస్థాసౌశవా
 నూరితిఃశ్వః-జంబుక్రోష్టైరంత్యక్త్యాఅనాదృత్యాపిక్ష్యత్యేతియావత్ - ద్వివేర
 మేవహృద్ధమపీభావఃనిహంతిదారయతి-తథాహి-కృత్రగతోఽశ్వలిసంకటస్థో
 ర్వోశేషజననత్వానుకూపంస్వకత్త్యనుగుణంఫలంలాభంకాంచ్యతి నకుమర్శ
 వ్రకృష్టలకారక్షీప్రదిలోనికృష్టలాభకాక్షీకభవతిలతఃశ్వసంహృష్టంతేన
 ప్రాసితవస్తువగ్రహతత్పరేణ తవితవ్యమాయుష్కతేతిభావః వృత్తంపూర్వవత్ ॥
 ౨౮ ॥ ఆత్మప్రజంతోశ్చైషాదిశేషమాహ ॥ లాంగూలేతి శ్వాసారమేయః
 గూలచాలనంశ్రుచ్ఛరితకానం - అధఃస్థాతలచరణాఃకుశలంపాదేనవిదారణ చ

భూమానితత్వస్యయమేవతతిత్వావదనోదరదర్శనంచక్షుకుక్షీప్రదర్శనంచపి
 శ్శువురస్తాదితీతకమరుతేనిజనీచచేమామావిమ్మురుత ఇత్యథాః-పుమాన్ గౌః
 వోవృషభాః-విశేషణసమాసః॥ శ్లో॥ గౌరభిఃకుగిరిసమాంతప్రచ్ఛవపవపుః
 శ్రేష్ఠఇత్యథాః॥ సి॥ శ్రేష్ఠాయై నామపుంగవావితవై జయంతీగజపుంగవోగజేంద్ర
 ధీరంగంధీరంబిలోకయితీతశ్శుతిపండసన్నిధావితభావః - అథచాటుశతైరనేక
 గూత్తిభిఃఅనూనవాత్తైశ్చకాభుజైఃఅభ్యవహరతిగుడతడులాదికమితీతకః॥
 భూజానవనఇత్వాత్మనచదం ఇమావేవనీచానీచజనయైఃవృష్టాంతావితభావః-వ
 తతిలకావృత్తం-లక్షణంరూత్తం॥ ౨౪॥ ఆ॥ అథమానకార్యసంకల్పతయావంశ
 నస్త్వేవజనస్యసత్తాలాభానత్వస్యస్వేత్వాహ॥ పరివర్తనీ॥ పరివర్తనీధర్మధర్మః
 త్పానఃపుణ్యేనవివతకామానేసంసారజరామరణరూపనంసారచక్రకాపుమా
 మృతఃప్రేతఃనజాయితేనభవతితి ఉత్పన్నోవానభవతితీతకః-యద్వాకోవానమృ
 తోవానజాయితేనోత్పన్నతేనోత్పన్నోమృతశ్చపివత్వేవేత్యర్థః-జాతస్యహి
 వోమృత్యుఃప్రపంచజన్మమృతస్యజేతిభగవద్వచినాదితిభావః-తతఃకిమత ఆహ-
 మ్॥ ౨౩॥ శ్లో॥ లాంగూలచాలనమధశ్చరణావధూతం భూమానిప
 త్యవదనోదరదర్శనంచ | శ్వాపిండదస్యపరుతెగజపుంగవస్తుధీ
 రంబిలోకయతిచాటుశతైశ్చభుజైః॥ ౨౪॥ శ్లో॥ పరిపటోసిసంసా
 రేమృతఃకోవానజాయతే | సజాతాయోనజాతేనయాతివంశస్స
 మున్నమ్॥ ౨౫॥ శ్లో॥ పసుమస్తంబకస్యేచద్యయావృత్తిమకానస్త్వ
 మాజాతఉత్పన్నోజన్మలాభవానితియావోకోసావిత్యత ఆహ-యేనజాతేనోత్ప
 నపుంసావంశోన్యయస్సమున్నకింనుహౌన్నత్యంయతిప్రాప్నోతి-వంశోద్ధారకాం
 పుమాన్ సువివజన్మలాభవానేవంభూతిత్వంచమానకార్యసంకల్పస్త్వేవనత్వస్యన
 తఃకిమస్త్వైరజాగళస్తవచుత్పన్నైరుకశకవద్వినిష్టైశ్చేతిభావః-అనుబ్రుభంవృత్తి
 ౨౫॥ ఆ॥ ఇత్థంభూతస్యపురుషస్యవ్యాపారమాహ॥ కుసుమేతి॥ కుసుమస్తంబకస్య
 పుష్పగుచ్ఛస్యేవేత్యేకంఉదంనునస్తిసోధీరస్యమానకార్యకాలినఃపుంసఇత్యథాః-
 యాద్వివిధావృత్తిర్వాప్యపారఃస్వేగతేహీతికాతేస్సప్తభావః-తృతీయాయమసంభవ
 త్యథాః-కింతద్వృత్తివృత్తయమిత్యత ఆహ॥ శర్యలాకస్యగర్భేషాంజనానామిత్యథా
 మాధ్విశీరస్యన్నతస్థానేచక్షీయంతపివేతితీతకః-అథచనపివారిశ్యేశీర్యతేవాజీ
 తేవాథావేలట్ ఏవముభయివృత్తిశార్వాదున్నతస్థానీతిస్తవలాభమానాదరశ్చ
 గాతా తివివేకః ఇయమేవపుంసాశ్రేయస్కూరీవృత్తిరితిభావః-కుసుమస్తంబకస్త

ప్రసూనానామ్రాపిపూర్ణోపమాంబంకారఃఇవశబ్దైససహసమాసశ్రుశంభుతాత్తథా
 ర్తికం. ఇతేనసహసిత్యసమాసావిభక్త్యలోకపూర్వచరత్రకృతివ్యవర్తంత్యే
 త్రింపూర్వవత్ || ౨౬ || అ|| పునరపుక్తిభయశుభవైశిష్ట్యపైశ్చివోక్తౌప్రతా
 హా|| ౨౭ || తీతి|| అన్యేవక్యమనూర్యచప్రావేక్షయాఇతరేభ్యహస్యప్రముఖాః
 ప్రభులిశబ్దేనబుధకుప్రదయోపిగృహ్యంతేచంచపద్యావందమఃగ్రహః|| శ్లో|| ౨౮
 వ్యయేత్యాదినాబమువ్రీహిః బమువ్రీహశాసంఖ్యయేడజబముగజాదతిసమాసం
 డచ్యుత్యయః-సంభావితాఃగ్రాహ్యత్యేవోపస్థితాఃబముమతావా-సంఘనరం
 తాస్యతిభ్యహస్యప్రభులిశాల్కీకృతేత్యధాః విశేషమ విశేషమ తేజోమహా
 వ్యుతియావత్ విక్రమేపరాక్రమజేరుచిః ప్రీతిర్యన్యనతథోక్తిః-తేజస్తాస్యనైవకల
 తరణతత్పరఇత్యధాః-విషఃఉపరాగక్రమేనప్రసిద్ధోరామునై సంహితేయః
 త్రాయతేనైరంశకరోతి-అలక్యత్వాత్తత్కలశనతత్పరానభవతీత్యధాః|| శ్లో|| ౨౯
 త్రిరకలపః గ్రక్తామేషుభ్యఃకరణఇతివ్యవ - అకృత్యార్వభాతుకయోగ్విముఖ
 నః|| మూర్ధ్నిచాసర్వలోకశ్రుశీర్యతేవనవనవా || ౩౦ || శ్లో|| సంత్వ
 న్యేపిబృహస్పదిప్రభుతయస్సంభావితాః పంచమస్తావ్యుత్యేష
 విశేషవిక్రమరుచీరాహుర్నవైరాయతే | ద్వావేవగ్రసతేష
 వాకరనిశాప్రాణేశ్వరౌభాస్వరౌబ్రాహ్మఃపర్వణివశ్యదానవపతి

దీప్తుః-విక్రమరుచీరాహుర్వక్యత్రరోరితిరెఫలోపేత్రావశ్యదీప్తుః-ఇతిదీర్ఘః
 రంభాస్యరాతేజస్విన్వాస్థేకభాస ఇత్యాదినావరచ్యుత్యయః ద్వాపుభాదితా కర్తృశా
 ప్రాణేశ్వరానూర్యాచంద్రమాసావేపలన్యయోగవ్యవచ్ఛేదాధాకోయమేవతారః
 గ్రామేవావశేషాయస్యాస్యాశీషావశేషాఅకృతిర్యశ్యశిరోమాత్రావశిష్టగాత్రఇ
 త్యధాః-శీషావశేషీకృతఇతిపాతప్రయమేవాధాః- పరిణమయితవ్యఃదానవపతి
 యనవేశ్వరఃస్థావోత్తరాముః- ఉపాదితకలపార్థమాసి ప్రతివత్సంధాగ్రసతి
 శ్లో-పాత్రాతరిత్యాదరేణపుష్కనసంబోధనంఉత్పత్తివాక్యాధాఃకర్త - యతశ్చ
 మాత్రావశిష్టపితామహివృక్కర్తా చరణతత్పరోభూత్సంపూర్ణాంకశ్చేత్రింశతి
 త్పత్తిసదానామీతిభావఃవిపరమాససౌర్యశానిసోహసిజాంకవై కల్యాంస పరిగణయంతి
 తుమహతాగ్రయమేవకర్తువ్యవశ్యంతీతితాత్పర్యం- పురాకలదానామమృతప్ర
 సాసమయేరిష్టచక్రేణద్విన్న శీషాత్వాద్విరోధాప్రావశిష్టగాత్రోభూతై సం
 హితేయఇతిపాతాణీకీకథాప్రాసంధయా - శాదుఃకలవిక్రీడితంవృత్తంలక్షణం

తూర్తం ౨౨ || అరకుకాతాం మహత్వమహావహతీతి || శేషః ఫణాసహస్రం
 కాఃస్ఫటాఃఫలకానీవశేషునితాంభువనశ్రేణింపాతావాదివతుశ్చవిప్రుశ్చ
 వహతిధారయతి || ౨౧ || స్ఫటాయాఃతుఫణాద్వయారిత్యమరః - సుభశేషఃకమవహః
 అదికూమేణ్యుష్ణః || సుస్పృహసవివేఘేసుజ్ఞాయమాణోనాస్తియమిత్యాహ
 బాహఃపృథ్వ్యమధ్యమధ్యపృథ్వంగీజఖర్షరోవరిశ్రదేశఇత్యధః || శ్లో || పారేమ
 మస్త్యువేత్త్యహ్యయాభావఃతత్పన్నియోగాదేద తత్పంచమధ్యశబ్దస్య - సతావరంత
 భార్యతేహ్యతే - తమపితమతమపితమయాధిశ్రవణాన్యవలసాదరాల్లనా
 పాల్ లోదాధీనః అదికరాహయత్రమరుతేప్రశయతాలేపాతాశగతభూమం
 స్వాదివరాహవతారేణవిష్ణుసానిజపర్యాయాఃసద్భవత్యాదితిభావః - అతోప
 తాంసూనశార్యశాలినాంమహామహానాంసంబంధివ్యక్తిత్రవిభూతయోమాహః
 సుంకదోస్త్రిమాసోనిమ - ర్యాదాలవాన్యైససగోచరాభియోవర్ - అహహే
 శ్చర్య || ౨౨ || అహహేత్యర్థతేభేదఇత్యమరః - అత్రపూర్వపూర్వస్యోత్తరోత్తరగు

శ్చిషావశేషత్వతిః || ౨౨ || శ్లో || వహతిభువనశ్రేణిం శేషఃఫణా
 ఫలకస్థితాంకమరవతినామధ్యే పృథ్వంసదాసవధార్యతే | తమపి
 మరుతేక్రాదాధీనంపయోధిర నాదరాదహమా మహతాంస్త్రి
 మానశ్చక్రిత్రవిభూతయః || ౨౩ || శ్లో || వరం ప్రాణోచ్ఛేదస్సమ
 దమఘవమ్మక్రమలిశప్రహరైరుద్గచ్ఛద్భవమశ్వమానోద్ధారగు

శ్చిషావహత్యాన్యలాదీకకాఖ్యలంకారః - తమక్రందిత్యానాథనః - యదాతు
 ర్యపూర్వస్యసంభవేదుత్తరోత్తరం - శ్రత్యుత్క్లష్టావహత్యంతన్యలాదీకక ముచ
 ఇలి - జురిచీవృత్తంబడంతూక్త || ౨౩ || అ || మానశార్యశానివోక్తవిధమహత్వ
 తుశద్విహీనస్యేతిహేనాకందృష్టాంతిక్యత్యాహ || వరమితి || తుషారాద్రె స్మూనోద్గీ
 తుశ్రస్యజ్ఞేనాకస్యోద్గచ్ఛమ్మజ్జ్యంభమాణోబహుళోభూయిష్ఠశ్చయోదహన
 లాసంఘుషణజనితవమ్మ - సస్యోద్ధారైకాస్మరజ్జేగురుభిఃసస్యహైవమదేవ
 దవేణమఘవతాదేవేంద్రేణముక్తస్యప్రయుక్తస్యమలిశస్యవజ్రాయుధస్య
 మరైవికారజైః || ప్రాణోచ్ఛేదోమరణమిత్యధఃవరంమనాప్సియం || ౨౪ || దైవా
 తేవరః శ్రేష్ఠేత్రిమణ్ణీబంమనాప్సియఇత్యమరః - కుతఃఅహహేతిభేదాశ్చద్యోత
 భావమకరణశబ్దవివరిహిమవతి - శ్లేశనవజ్రప్రహరజనితయఃఫణ - వివశేవిహ్య
 - అసావద్యాత్మ్యవలభ్యమానఃవయసావత్యస్సమప్రస్యత్రాసమాసత్వేన
 సజ్జాభావాల్ శ్లో || ఖృత్వాత్మరస్యేతికృతయతాదేశఃతరస్యజసారస్య త్తా

౧౩ - పయసిపలిలేనంకాతః ప్రవేశః నిజ ప్రాసంగికజాధానం నిమజ్జ్యవస్థానమి
 ౧౪ - ఉచితోన్యాయోనచనభవతిహితస్యేతిశేషః - యతో మనశ్శార్యసంప
 ౧౫ - పుంసః స్వప్రాణమాత్రపరిత్రాణతత్పరతయా కృచ్ఛిన్వీ యావస్థానమేవా
 ౧౬ - తాయశ్శూరంః ముతపితరీక్షేషవివశేతతః ప్రాణహిత్యాగేనాపిమానశార్యపి
 ౧౭ - స్థావరీయేలస్యభావహనవచాదస్యదితిభావః - అత్ర ద్దగళబద్ధశృంగత్యా
 ౧౮ - గ్రామ్యదోషః ప్రత్యుత్సరసందర్శాతి శయమేవాపాదయతి తడుక్తందండాచా
 ౧౯ - నిష్ఠూతోద్గీణకాంతాదిగౌణవృత్తివహశ్రయం - అతిసుందరమన్యత్ర
 ౨౦ - మృత్యుకృష్టంవ్యగాహతఇతి - పురాశీలభూమి డలోపద్రవకారిణాంశర్వతానాం
 ౨౧ - మహత్సత్వచ్చేదోద్యతేశక్రభయవిహ్వలోమైనాకః సముద్రమధ్యనిమజ్జ్యతిష్ఠ
 ౨౨ - పారాజీకథాత్రామనంధయాశిఖిరీచ్యత్రం - ౧౯౧౬ || అథమానినాంపరని
 ౨౩ - తానహనంసద్విష్టాతమాహ || యదితి || యస్యస్త్వాత్కారణాదచేతనః చేతనరహితః ని
 ౨౪ - వోసీతియావత్పామగత్యాదితిభావః - ఇనకాంతస్సూర్యకాంతమనీశ్వరమస్మి

రుభిః | తుషారాదై స్సునోరహమాపితంక్షేషవివశేనచా సౌసం
 పాతః పయసిపయసాంపక్యరుదితః || ౨౯ || స్లో || యదచేతనోపి
 పాదై స్పృష్టః ప్రజ్వలతిపవితరునికాంతః | తత్రేజస్వీ పురుషః ప
 రకృతవికృతికథంసమాతే || ౩౦ || ప || సింహశ్చి శురపినిపతతిమడమ
 లినకపోలభిక్తిః పుగజేషు | ప్రకృతిరియంసత్వవతాంసఖిలువయ

ప్రపాదైరగ్నిగిరంస్త్రిభ్యశ్చుష్టః సువశితస్తాడితకృతిభ్యవ్యతే - ప్రజ్వలతిజా
 త్యామానోభవతికోపాద్విక్రశ్యతిగమ్యతే - తతస్తాత్కారణాత్తేజస్వీతేజశ్శాలీమా
 శార్యసంపన్నః పురుషః సచేతనఇతిశేషః పరైశ్చ ప్రాణిశ్చతసికృతింవిహితావకా
 రకథంసహితేమతేనకథం దిదిత్యథాః మేనాకస్తవైవమితిభావః || ౩౧ || పాదాక
 ళ్యంస్త్రికుల్యాంశాఇత్యమరః ఆర్యాపుత్రభేదః || ౩౦ || ౧౬ || క్రాంతత్వేజమాపిన
 తామరీతివిసిగమయతి || సింహఇతి || శిశుర్భూలోపివిక్రాంతత్వయాగ్యతారహితావ
 తేజీత్యథాః సింహః మదమనినాః దానవయః పంకిలాః కపోలాః భిత్తయ ఇవయేమేతేషు
 తేషుమత్తమాతంగేషు నిపతతికుంభస్థలవిదారణాథామితిభావః ఇయంచాల్యేపివి
 క్రాంతతాసత్త్వవతాంబలాధ్యానాం ప్రకృతిభిః స్వభావః కుతః వయాబాల్యాదితే
 నాప్రతాపశాలినామితితేజస్తస్యలోకభేదాధ్యవసాయోత్పత్తేజస్వీత్వప్రకా

శనాథాకః హేతుః కారణం సభవతిభిరుతేజసాంహినవయస్సమీక్ష్యత ఇతిన్యాం
తిథావః || ౧ || వయః పక్షిణీ బాల్యాదావిత్వ రః ఆయమప్యర్థావృత్తభేదః || ***

అతిసీతతకవ్యాఖ్యానేమానశౌర్యపద్ధతివర్ణనామతృతీయదశకం

అర్థపద్ధతి || ***

౩౦ || ఆ || మానవార్యమౌరవ్యథామూలత్వాదేతన్నిరూపణానంతరం ఆథా శ్చ
నిరూపయతి తత్ర ప్రథమమథై కాకత్యరాణాం మతమభిసంధాయతమాహ || ౩
౦ || జాతిః ప్రాప్తృత్వాదికసాతలం నామాభోలోకం యాతుగచ్ఛతుః శ్రుశ్చత్వి
థాః గుణగణాథై ర్యాదాశ్చ గాంధీర్యా గుణసముహాః శ్రావకసాతలా

స్తేజసాం హేతుః || ౩౦ || పజాతిర్యామరసాతలం గుణగణస్త్రా

వ్యథోగచ్ఛతాంశిలం శైలతటాత్పతత్వ భిజనస్సందవ్యాతాంవ
హ్నినా | శౌర్యేవైరిణవజ్రమాశునిపతత్వథోఽస్తునః కేవలంయే

జువ్యభిపాతాశ్చలోకం గచ్ఛతాం శ్చ యాత్ - శిలం సత్వ భావః శైలతటా
తతువిశిణ్ణం భవత్వత్వథాః - అభిజనో వంశః || ౩ || అభిజనాన్వయావశేషత్యజ
వహ్నినా సందవ్యాతాం శస్త్రే క్రియతాంవైరిణిసంక్షోభకారిత్వా శ్చ శ్రుధూతై
ర్యోహరత్యముఖ్యేభ్యథాః - ఆశుశీఘ్రం వజ్రమశ్చ తతులశగ్నిపాతే
దసివిద్యస్తంభవత్వత్వథాః - వివంశూర్వ క్షజాతిమలోచితాభిమానశార్యాది
వ్యుత్పాదకంశిలవిశిష్టమితిభావః - తథాపి కింయుష్మదభిలతమిత్వ త్త ఆహునో
గంలథాః కేవలంవిత్తమేవాస్తుసంభవత్వ యమేనాస్త్యకంశరమాథా ఇతిభావః
మాత్రమేవావహత్వేన ప్రసిద్ధానామక్తగుణానాంవిధ్వంసమంగీకృత్య విశేషవిత్తై
కేంకరిష్యథేతి నాశంకనీయంయతస్తద్వి నాతేమిషవ్యత్యంతాకింతరత్వ మేవేత
హుః - విశేషతేవతేన || ౩ || విశేషుభ్యాన్యకేవలాఇత్యమరః యేన ఆథానవి నా || ౩
శ్చ భగ్వీనేత్యాది నావికల్పాత్పత్యేణ - ఇమేభ్యోర్వైకాశమాస్తా అభిగుణాః జా
తులీలాభిమానాదయస్త్యైలవప్రా యాః శ్రుణగదకల్పాస్తద్విస్తిస్తా రాఇత్యథాః
తోగుణమహత్తయా ఆపేతస్మల్లకత్వావయమేవసంపాదనీయఇతిభావః || శ్లో || ౩
మానవాకాపత్వభగవద్ముఖమిదం || అంతరం నాభిజానామినిధానస్యమృ

చెలితనైకాకృతిమనసిద్ధాంతమహాః॥ యః॥ అథానామజానేదుభయజ్ఞానాంచరమ్దే - ఆజ్ఞానానామయేదుభయభీకరకందుభయజనమితిమనుస్తరణం
 కృతవిషయంమన్యాకుహితితాత్పర్యంశామాలలిక్రీడితం-లక్షణంమూర్ఖం॥
 ౨॥ ౨॥ సనుతథాపిగుణాభావేపితవలలితస్యాకేంచిత్కరత్వమేవేత్యాశంక్యత
 వ్యవారేకగుణావహత్వంతావదాహ॥యస్యేతి॥యస్యనరస్యవిత్రమస్తిసంభవతస
 తేకులజాతఃఖలీనఃమహాకులప్రసూతః॥ *॥ కులార్థాభిఖతత్యయఃసవినశంధి
 విద్వాక్సవినశ్రుతవాక్సాన్యజ్ఞేయద్వాశ్రుతంశ్రవణంనతుంశకేభావేత్త
 కదస్యాస్తీతిశ్రుతవాక్సాధమనాస్యాద్వాక్సగణనచతురోపీత్యధాఃసవినగుణజ్ఞా
 నుజగ్రహీత్ర ఆతొనుకనగేతభిత్వాదివ్యాఖ్యాతంప్రాశసవినవక్తాన్య
 తవసవినదళానీయపుంవరశ్చుడిత్తగుణరాహిత్యేపీతిభావనన్యవంచేత్తురుకపై
 తవతేనశుభ్యగుణపాకల్యవంచన్నత్వంకుతభిత్వాశంక్యాహ-సర్వగుణాఃపూర్వో
 క్తవీనత్వాదయఃకాంచనంవిత్తమాశ్రయంత్యితితొనైవైవశంగుణనంపత్తిసంభ

నైకేనవిదాగుణాస్తృణలవప్రాయాస్సమస్తాః॥౩॥ శ్లో॥
 యస్యాస్తీతిత్రంసనరఃకులీనస్సవండితస్సశ్రుతవాన్యజ్ఞః॥ స
 వివక్తానచదళానీయస్సర్వేగుణాఃకాంచనమాశ్రయంత్యి॥౩॥
 శ్లో॥ దౌమకం త్యాన్నపతిత్వినశ్యతియతిన్సంగాత్పుతోలాల

నీమనైః సుత్యేకప్రయాసాద్యైరితిభావఃఆత్మవిత్తపైత్యతావద్గుణసంపాదక
 త్యా-సంబంధవితత్సంబంధాభిభావాదిసంబంధేసంబంధరూపావేశయాత్రి-పుత్ర
 ముచః॥ ౩౩ ॥ అథద్వాభ్యామధాస్యవివాకప్రకారమహదౌమకం
 ప్రాప్యదితిసృజతిఃరాజాదుష్టనసులక్షణప్రయుక్తోమంత్రఃపాద్మణ్యవితనంయ
 స్యతస్యదుకంత్తస్యభావోదౌమకంత్వంత్వస్తాధేతోర్మత్వతివిసప్తభవతీకుం
 త్రైకల్యేపరేమమకాశశంభవాత్రాజ్యాద్యచభారణాదిభావఃదుష్టాదుంత్రి
 తాప్రధానానియస్యతస్యభావస్తస్మాత్తస్యతి-ఆదండ్యదండనాద్యచదేశవల
 త్యైదిరహితోభవతీత్యధాః॥ యః॥ శుక్తంత్రిణావధకాయతెవపాణాంలక్ష్మీమ
 ధమకాయశస్సమూహః-దుమకంత్రిణానాశయతెతథేవలక్ష్మీమకాధమకాయశ
 స్సమూహాభివచనాదిభావఃయతిర్నీసంగాత్పమాగమాన్మశ్యతిసంగాస్యకామ
 క్తౌభాదికాతుత్వాత్తరుత్పత్తైభ్యయోగోభవతీత్యధాః॥ యః॥ సంగాత్సంజా
 తితేకామఃకామతోగ్రాహిబాధితేక్రొధాన్మవతిసంమోహాన్మహత్సత్సంసరితి
 భ్రమభిగీతావచనాదిభావఃపుతోలాలనాన్మశ్యతేగుణహినోభవతీత్యధాః॥

॥ లాలనాభహవోదోమస్తాదనాభహవోగుణాః । తస్మాత్పుత్రంచశిష్యంచత
యేస్తతులాలయేదిత్యాదౌదితిభావః ॥ ౧ ॥ ప్రాప్తౌ త్వణానధ్యయనాత్ వేదశా
ధ్యయనాభావాత్ నశ్యతిసీహోభవతి ॥ ॥ వేదవేదాంగతత్వజ్ఞోవివ్రన్సర్వత్ర
తే- అనభీతశ్రుతిర్విప్రస్స భామద్యే నశోభతఇతి-కులంపంశఃకుతనయామృ
తాన్మశ్యతి ॥ ॥ కోటరాంతభావోవహ్నిస్తరుమేకందహిష్యతి-కుశుత్ర
కులేజాతఃస్వకులంనాశయేత్పరమితిన్యా యాత్-శీలంసత్స్వభావః ॥ ఖలోపాసన
జనససమాగమాన్మశ్యతివేమమత్యంతానభామూలకత్వాదితిభావః ॥ ॥ ఛాది
త్వాన్మశ్యభావంచరంతిశతబుద్ధయః । వ్రహరంతిచరం ప్రామసోనభాస్సుమహాన్
దితివాక్యాత్-ప్రజాగుప్తితకమాచరణాన్నివృత్తిః-మద్యార్మద్యపా
న్మశ్యతి ॥ ॥ ఆయుక్తంజహుభాషంతేయత్రకుతాపిశరతేగ్నావిహీష్య
తాన్మశ్యతి ॥ ॥ తేజాల్పాభివమద్యపాభిత్వతత్వాత్-కృషిస్సస్య మనవేక్షణాన్మశ్య
తిమచరామకాన్మశ్యతి ॥ ॥ కృషించపత్నీమనవేక్షయః ॥ భూమనన్యాదితా
నాద్విప్రౌ నధ్యయనాత్కులంపుత్రనయాచ్ఛీలంఖలోపాసనాత్ ।

హ్రీమద్యాదనవేక్షణాదిపిక్వపిఃస్నేహఃప్రవాసాశ్రయాన్తై

శ్రీచాప్రణయాత్సమృద్ధిరనయాత్త్యాగాత్సమాదాధనమ్ ॥ ౩౪

తేసమాచరేచ్ఛ । తేత్వేవమేవంచసమాకులత్వేతథేతిభాభానిశయంచయాతఇతి
రిణాత్-స్నేహఃపుత్రదారాదిషూక్ష్మన్నమోహః । ప్రవాసాశ్రయాద్యేశాంతరః
చారసమాశ్రయణాన్మశ్యతి ॥ ॥ మతాంగబాంధుమసోచరేమన్మవేమభృత్యై
చజాతమోహః-ప్రవాసమాప్రణానశ్యతేభిలంబిరం-ప్రవాసనచారత్యశేషవి
వచనాత్ మైత్రీమిత్రభావః । ప్రణయాదనమరాగాన్మశ్యతి ॥ ॥ మృగ్ధుల ఇవ
ఖభేద్యోదుస్సంధానశ్చమదానోభవతి-సుజనస్తమకఃకులఇవమర్చేద్యస్స ॥ ఖస
భేయఇతివచనాత్ సమృద్ధిఃసంపత్తిరయస్సీతిరాహిత్యాన్మశ్యతి ॥ ॥ రక్షయా
స్వమతిహీపత్యధికరంశేషాన్మస్తే-స్తభ్యతేపద్యేష్టిన్వజనంత్యైత్యై వనతింమృత్యా
మాగకాస్థితా-భూతింసేచ్ఛీతియోజనాత్సౌభింబుర్యత్వ-నాగభృతిప్రా
గ్రంభివయాంచుశంససహతేభాపాలకుత్తద్యైః-భనంతుత్యాగాదర్థిసాత్కరిణా
ద్యుతాదితివాతే-ద్యుతాదత్తశ్రీదాయం-ప్రమాదాదనవచానతాయాపానశ్యః
శ్రుతినిష్ఠీననావైప్రచాధానశ్రుతియాన్మశామిప్రమాదాన్నాశేన్వసభ
సిద్ధివివదానాన్నాశస్సమంతరశ్లోకవివక్ష్యతే-శిష్టానాంగహాణాన్నాశఃసద
చారవివదానాత్ ॥ ౩౪ ॥ ఆ ॥ అభవత్సత్వమాదిభిరేవతైర్విభజ్యమాహ ॥ దానః

దానంసత్పాత్ర త్యాగఃభోగఃప్రకృందనాదిద్వాదామభవనాశః సదా

హివేచోరాదినామిలయశ్చతమ కం॥ *॥ చత్వారోధనదాయాదాధమాగ్నిశృత

గ్రాహః తెమంజ్యేష్ఠావమానైశ్చక్రయఃకుశ్యంవిసోదరాశ్చతి - ఎవముత్తమమధ్య

కాధమభేదేనవిత్తస్య గతయోగమనోపాయాభవంతిత్రయఃపుమాన్సదాతితి

హిత్వానప్రయశ్చుతివిత్తమితేషః. అథవానభుజ్యేనానుభవతితస్యదానభాగా

తివిత్తవ్యయమకుర్వతఃపురుషవ్యసంబంధినోవిత్తస్యేతితేషః. తృతీయాగినా

స్థాభవతిసాత్వత్వంతకట్టత్వభాగః. ఆయమక్రమిష్టాప్తధానితస్యదానై

శ్చుత్తమతత్తభాగేనమధ్యమాచోరాదినాశగతిరధమేతితతోదానశాంతెనైవభవ

త్వాంధనాభ్యేనేతిభావఃఅర్యాభేదః । 3౫ ॥ ఆ ॥ అథదానశీలస్యవిత్తవ్యయజనితత

తివిత్తమపిశోరావహమేత్యాహ॥మణిశ్శూరితి॥శానిశ్చస్త్యోతేజసాధనోపలబితే

తితేనోన్మిథఃసంఘ్నప్టుమణిశ్చహేతిదళితః॥స్త్యక్షతః-సమరవిజయారణ్యశూరశ్చ

॥ దిప్యతీత్యాదినాశాః॥స॥హేతిశ్చస్త్యోమనస్త్యై) యారితితేషః. మదేనదానవ

త్తో॥దానంభోగోనాశస్త్యైస్తోగతయోభవంతివిత్తస్య । యోన

దదాతినభుజ్యేతస్యతృతీయాగతీర్థ్యంతి ॥ 3౫ ॥ స్తో॥మణిశ్శూ

రీశ్చోల్లిఘస్సమరవిజయోహేతిదళితోమదతీనో నాగశ్శరసిరి

దాశ్చానపులినా । కథాశేషశ్చంద్రసురతమ్మదితాబాలవనితా

తనిమ్నాశోభంతేగతితవిభవాశ్చాధికామునరాః॥3౬॥ స్తో॥పరితీ

క్షిణావతీతీతఃకృశోనాగశ్చ॥౩॥ గ్రహప్రాహగజానాగాఇతివైజయంతి-శర

శీరతాకాలెత్యానానికుషుప్తుమృగీభులినానైశ్చకతానియస్యాస్సా శురీనదీవ

స్థి॥స॥యోగాదేరాతోధాతోర్యణ్యయతేవిష్టానత్వం-కళాశేషఃపడకా శమా

ప్రవశిష్టశ్చంద్రశ్చ॥౩॥కరాకుషుడశోభాగిత్యమరః-ప్రథమాంపిబుతేవహ్ని

శ్చాదీతిహసక్రమణితరః॥వానామమగ్నాద్యుదితవైగితితద్వాదితిభావః-సురతేన

శరణేనమృదితాఽహ్వలీకృతాబాలవనితాముగ్ధాంగనాచజారవదితేతిపాతేశ్చా

వ్యతేతథాలభికామవిషయగతిరవిభవావ్యపగతాథాసంపదఃవిశ్వమనుభాసా

శ్చుతధనాగిత్యభాగః॥

కా॥రైవిభావశీత్యమరః-నరాదాత్మజినాశ్చతనిమ్నతమత్సేనైవ ॥ * ॥ శృ

ద్విత్వాదిమనోభోజంతే-ఎవంభూతమత్సేన్యవతేహంభోభాహకుత్వాదితిభా

వత్రప్రప్తతానా-నరాణాంరసామస్త్యిత్థి గూవకుల్యధమోనౌపమ్యస్యగ

మానత్వాదీవకాలంకారః॥*॥ప్రస్తుతానాతథాన్యమంసామస్త్యేకులధమా

తః. యోగవ్యంకవ్యతేయత్రదీపకంతన్ని కవ్యతఇతితాత్ శిఖిరీశ్వరం॥ 31 ॥

అ॥ అథశ్రుంసాంధనాభావతత్పద్యావసమయవస్థామాహ॥ పరిక్షిణఇతి॥ కశ్చిత్కర్త
పుమాపరిక్షిణః - దైవాద్ధరిత్రస్యాయానాంశితసూకాఖ్యధాన్యానాంప్రస్ఫుత
యేస్సహయతిప్రస్ఫుతిమాత్రయవాగురుతయాకాంక్షితఇత్యర్థః॥ శ్లో॥ స్పృహ
రీప్సితఇతినంప్రదానత్వాచ్యతుర్థి॥ 32 ॥ శితసూకయదాసమవిత్యమరః - పరిక్షిణః
పుమాన్మృతసంతరంకాలంతరఇత్యర్థః - సంపూజితదైవవశాద్ధనసంపన్నస్య
ధరిత్రీంభువంతృణసమంతృణకలంకేవ్యల్లఘ్నేమిత్యర్థః - కలయతిమమతే - ధనమ
దేనకథాలకయితీత్యర్థః - కపీనాంకలిఃకామధనుఃఅతశ్చాప్రవివహితోరథోమయ
వభృత్యాదిమవస్తుమవియేగురులఘుతయామహత్వాల్పత్వభావేనఅనేకాంతాప్ర
తినియతానర్వధాగురుజిగురుత్వమేవలఘునిలఘుత్వమేవేతినియమాభావవతీత్యర్థః
ధననాంసంబంధిసవస్థావ్యాపారఃవస్తూనియవధిరత్యావ్యప్తి మహత్తరవస్తూనిప్ర
ధయితవధనాభావదశాయాంనిచమపివస్తుగురుకరోతీత్యర్థః - తథానంకోచయితవత

ఋకశ్చిత్సప్రహయతియవానాంప్రస్ఫుతయేసపశ్చాత్సంపూర్ణః
కలయతిధరిత్రీంత్వసమామ్ | అతశ్చానేకాంతాగురులఘుత
యాధేమభుధనినామవస్థావస్తూనిప్రధయతిచసంకోచయతిచ॥

32 ॥ శ్లో॥ రాజాదుభువనీయదిక్షితిధేనుమేనాంలేనాద్యవత్స

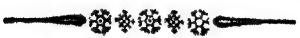
త్పద్యావదశాయాంమహదపివస్తునిరాకరోతీత్యర్థః - నిర్ధానధనికయోగ్ధంభూతావ
స్థాప్రత్యక్షసిద్ధా అతోవివేకినానైవంవిపర్యవైబుద్ధినాభివితవ్యమితిభావః - శిఖిరీ
శ్వరంలక్షణంకూర్తం॥ 32 ॥ అ॥ అథరాజానంసంబోధయంత్రస్యాద్ధసాధనోపాయ
మితిశతి॥ రాజస్మితి॥ సారాజాత్వమితిశేషఃఅస్యధాశేషప్రధమపురుషఃస్యాత్
ఏనామేతాంత్వద్ధస్తకతామిత్యర్థఃఅత్రాన్యాదేశాభావాదేనాదేశశ్చింత్యః - ఊతిథే
సురివేక్యపమితసమావః సకుక్షీతిరేవభేసురిరూపకం - వత్సమివేతిస్పష్టతమలిం
గాత్తాంక్షీతింధనం మధుక్షీనియదిదాగ్ధుమిచ్చసిచేత్ అథామితీశేషఃమహేస్స
స్సంతాత్సీచదుహృద్దైర్నికమకత్వనియమాత్తరీకతేనమధుక్షేమేనా అత్య
తానేమువలభ్యమానంబలోకంజనవత్సంతరాకమివ॥ 33 ॥ వత్సనాకుటజేషుగత
రాశేతనయాదికఇతివైజయంతీపుమానిపాదయ॥ 34 ॥ లోకస్తుభువనేజనఇత్యురః
వత్సనాశేషీరస్వేవలోకనాశేధాన్యాసంభవాదితిభావః - పోషణఫలమాహర్షిక
లాశేచానిశంసర్వదాసమ్యగసంబాధంపరిపుష్కమాణ - పరిపాలనానెనఘామిః ఊ
తిఃకల్పంతేవకల్పపుష్కలాశేవ॥ 35 ॥ సమగాభాలతేత్యురః - యద్వాకల్పయత్యభీప్సితా

నిత్యతే సావనతాచ. యోః పుంసదిత్యాదిసాతుంకత్యావః. పేదకల్పవర్తిః సా
 వానిధిల. ధనభావ్యాది బహుయోషుః. ఫలనిష్ఠురయతిభవనిష్ఠురైరితిభావో
 ర్గట్. యతోలోకపుంసానవ్యతిరేకేనవేదభావ్యుంకదివ్యతిరేకత్వైర్వభావీక
 శ్చుభిలభంకీర్ణత్యావేత్సాంకేకలాభార్థంకర్మనిహింసామహావ్యతిమితిభావః. అ
 త్ర శ్రూర్వకాశ్యస్థోపయూనియ్యుతోత్తరకాశ్యస్థోపయూత్య నయారంగంగీకారేన
 సంకరః. సంకరింతావ్యుత్తం. 3౮. ౭॥ యతోరాజానంసంబోధితవానపితస్త్రి
 విఃకీన్యకీత్యాకంతాయంతస్యానిమవిభక్త్య మిత్యాహ. సత్యేతి. సత్యాయభాగ్ధా
 పిడిలవృత్తాఅశత్యమిదివయభావీరుమిరవోరభాపిడిన ప్రియభాషిణీమధురాలా
 పినివతభావీంప్రాణుమతా. ౩౯. ౮. తరారుమారుకోహిం. ప్రతికృతురః॥ శ్లో॥ నమికం
 పీత్యాదినారప్రయః. దయాకురపితారుడికశ్చ. ౪౦. స్వాద్వయకుః. తారుడిక ఇత్యు
 రః॥ శ్లో॥ స్పృహ్యహీత్యాదినాటకుర్వత్యయః. తథా అర్థశరాభవలుభ్యవజా
 న్యాపావశాంతావకుర్వదివ్యయ ఇతిశిర్య త్రాప్యభ్యాహర్యం. ౪౧. ముర్యభాగ్య

మివలోకమయంపునాం | తస్మింశ్చ సమ్యగనిశంవరిపువ్య మానె
 నానాఫలః ఫలతికల్పలతేవభూమిః ॥ ౩౮॥ సత్యాన్వతావవరుమా
 ప్రియవాదివహిం ప్రాదయాభురపిచాభాపరావదాన్యా. రిత్య
 వ్యయాప్రచురనిత్య ధనాగమావదారాంగనేవనృతనితరనేకమా
 హా॥ ౩౯॥ ప॥ అక్షాకీతిః పాలనః. బ్రాహ్మణానాదానః భోగో

హులంకదానశాంతావకుర్వదివ్యయ ఇతిశిర్య త్రాప్యభ్యాహర్యం. ౪౧. ముర్యభాగ్య
 గోయస్యాస్పాతతో. త్రాప్రచురతననిత్య ధనాగమా. త్రాచురం. త్రాభూతంయభావభా
 నిత్యంధనశ్య ఆగమః. ప్రాప్తిర్యస్యాస్పాతతో. తర. అతోవారాంగనావేత్యవ. ౪౨॥
 వార స్త్రీగడికావేత్యత్యయః. వృషసీతి. రాజవృత్తిః. అనెకకుసానిమలప్రకారావ
 త్సేకాంతిర్యభాః. వారాంగనాయామివివేకకాని సమవ్యత్రవత్యాన్వతేత్యాదిప
 కత్ర వగమా. త్రేణ్యుడితిరీధిః. స్ఫురతివశ్య స్వాభావ్యేనానీకరతార లంతారశ్చ
 న్యారాంగనేవేమ్యుకుయంసంగీకారేన సంకీర్ణతే॥ ౩౯॥ ౭॥ హింసాభ్యాపివ
 రాశ్రయడిమనతునిర్దుణ ఇతిరాజానమేకసంబోధయతి॥ అక్షేతి॥ అక్షామిత్యా
 తిరిహానాత్తకగానం. కీర్తనానమైత్రోద్భరాశ్చమిత్యా బ్రాహ్మణానాంకా
 వంసిరుశీత్ర పంబ్రాహ్మణసంకర్మ గందానంశ్చాత్రత్యాగిభాగస్సృగ్నంకనా
 వివనితేభావభావనిత్ర సంగంకంమవృత్తముద్ధరగంకేత్యేతేకద్ధుభావీమృతా

క్షాంతప్రకృతాః శ్రీకీర్తనార్థకర్తృః శ్రీకృష్ణా తుష్టాః పార్థివః శస్త్రశంఖ
 హేపాథి-వరాణా తస్యైశ్వరస్య సర్వ భూమిప్రధివీభ్యామణిత్యర్థ్యయః తేమః
 పాశ్రయణశమాశ్రయేణకౌఠాః కోలాహః వకోపిత్యః - తస్మాదుక్తగుణశంఖః
 విజృంభాశమాశ్రయేణోపశతుకుడింభరితవాః శాలినీవ్యత్తి-శాలినీవ్యత్తి
 గోగోబ్ధిలోక్తే శిలీమణాన్ || ౪౦ || అ || అథాపి కాన్యగ్యం మామరులాభాలాభా
 దైకనాయ తమూలకత్వమిత్యాహ || యదితి || కాత్రాప్రకృతాస్తోకమల్పం మా
 మాశింహాయధన్వంబిజఫాలంబిజః టలటటువపట్టుంకత్రిలిఖితం లేఖనేననిదీక్ష్యే
 ప్రస్తులిఖితంధనంమరుద్ధలే డామరదేవేపికిముతాన్యత్రేతివాః - నితరామలిక
 వప్రాప్తౌతిలభతేఆమ్యునమితిశ్లో || ౪౧ || సమానామరుధన్వానావిత్కమరః - మే
 కనకారలేశ్వరౌ లక్ష్మ్యలిఖితాదధికంప్రాప్తౌతితత్తన్నతా-గతాధీరస్థిర
 త్తోశవతిత్వత్పురనాధ్యేమవిషయైకృతసాధీనాంవృత్తింవ్యాపారంవృథావ్యర్థం
 శృభాఃకూపాపీ-ప్రేవకాశాన్యజనితనిదామాత్రాశ్రయిత్యమేవనత్పథికధ
 మిత్రసంరక్షణంచ | ముషామేలేషధ్వణానప్రవృత్తాః కోఠాస్తే
 హంపంథివోపాశ్రయేణ || ౪౦ || శ్లో || యద్వాప్రానిజఫాలపట్ట
 లిఖితంస్తోకంమహద్వధసంతత్వాస్తోకమరుద్ధలేపనితరాంమే
 రౌవనాతోథికమ్ | తద్ధీరోభవపిత్రవశ్శుక్తవశాంవృత్తింవృధా
 మాకృధాఃకూపేవశ్యపయోనిధావపిఘటోగృహ్లాతితుల్యంజలమ్ ||
 ౪౧ || శ్లో || అకరుణత్వమకరణవిగ్రహః పరధనైవరయోపితివస్సు
 ప్రాప్తిరితివాః || శ్లో || కృష్ణాల్లిగిధానతనాదిత్వేపినింబోనిశ్యలోపనిధానాన్నసివ
 సమాప్యోగ ఇత్యల్లితిషేధః - తత్తద్యస్తాంతమాహ || కూడేల్పజలాధారేగత్రేపి
 యానిధోజముద్రెజలాధారేపిఘటః కలశముల్యమాత్మపరిమితింజలం గృహ్లాతిస్సేకుర
 తేశత్యత్కృతమగు-బోధనీవతుమాపేల్పాశుయానిధావధికమత వితర్క్యస్తాంతేన
 మాహితదిత్రేసభావితవ్యంశతుకావశ్యా శుభ్యాకులేనేతితాత్పర్యం || * * * * *
 ————— ఇతిసీతీతకవ్యాఖ్యాన - అర్థపద్ధతికణానామరతుధావకకః —————

సవ్యాఖ్యానై-భర్తృహరిసుభాషితే దుర్జనశుద్ధతిః

౪౦ || అ || అథాక్ష్మాదిశంశన్తోపిమణినామహాదేయవివేత్యాశయోనాధావద్ధతీనియా
 తానతరః దుర్జనశుద్ధతినిరూపయతితత్తేషుమనగుణగణయతి || అ || యగత్యయః

దుష్టాగ్రహకణచక్రమునాథః || బ్రాహ్మణ్యమునకుఁ దత్వం - మహాహిత్యం - అతః
 దుష్టాగ్రహనిహారకలహశ్చ || ౧ || అస్త్రేయం వసుదానీకరణాః కలహనిగ్రహణ
 మరః - కథనశరద్రవ్యే - పరయోపిలిపరదారేకుస్పృహచ-వికప్రాకృతభావ
 ద్వా-అవ్యక్తశంక గాభిలాషశ్చ - సజనేమసాధుమణిః - చాసహిష్ణుతా అసహన
 త్యంతేతిదంశర్వం || శ్లో || సత్ర శక్తమనతుంశతేత్యాదివానతుంశతేత్యః - దు
 క్తిత్వసాంబుజానానాంప్రకృతిసిద్ధింస్వభావసిద్ధింహి - అతస్తేనోపాదేయాదితిభా
 వః || ౧ || ప్రకృతిః ప్రకంచభూతే ప్రభావమూలకారణస్వభావ ఇతివిశ్వః || దుర్బ
 లితివృత్తం || శ్లో || దుర్బలంబలితమాహ - విభౌరదాలిలక్షణాత్ || ౨ || అస్త్ర
 వత్తుజగదమాత్ర స్వవర్త్యాజ్యత్వకథనమతేమేవగుణావముజగదశంకనో
 దుజానః శుభిత్వాజ్యవివేచనదృష్టాంతమాహ || దుజానఇతి || ౧ || జానోవిద్యయావేదవే
 గంగాధ్యాత్మికయాలంకృతోభూషితస్సన్ - పి - శకలవిద్యాపానీగస్సన్నపీత్యభావః -
 రిహతకవ్యస్త్రాజ్యః కురత్తత్వ తతః || సవః || ఆశీవియః మణివాహలకస్థమాశీకేయ
 హానిమజనబంధుజనేవ్యసహిష్ణుత్వాప్రకృతిసిద్ధిమిదంహిమరాత్
 నామ్ || ౨ || శ్లో || మజానగపరిహారావ్యోవిద్యయాలంకృతోపి
 పః || మణినాభూషితస్సవః || మసానభయంకరః || ౩ || శ్లో || జా
 ద్యం హి మతిగణ్యతేవ్రతశుచాదంభశ్చుచాకైతవంమారేని
 ఘృణాతామునామితితాదేన్యంప్రియాలాపినితేజస్విన్యవలి
 పీతోలంకృతస్సన్నపిలసావర్చ్యవభయంకరః || ౪ || భయంకరవివేక్యభావః - అతః
 విభాషితవర్తమా యోవిద్యాపానవిభజనోదూరతస్త్వాజ్య వివందుజానంజూ
 తస్త్యతేదిన్యాయాదిభావః || శ్లో || మేఘతిశయైమకృభితికభోభిశ్చుద్విష్ట
 గాదిసాముహుగః - అత్రలింబిత్రలింబిత్యామౌనధమాధమజానాత్వాకృద్వ
 ప్యత్యక్తిరేకాద్వస్త్రాంతాలంకారః || శ్లో || బిభామలింబిన్యామౌనస్తేకోధమాధర్మ
 గా || దృష్టాంతాలంకృతిజ్ఞేయాధిష్టవాత్కారవంశ్రయేతిలక్షణాత్ - వృత్తమామృ
 తం || ౩ || అ || అథాశ్చస్వరూపకర్తమాహ || భావ్యేమితి || హి మతిజానవతితుం
 జాద్యంమాంద్యం || శ్లో || గుణవరతప్రాప్త్యాదిభ్యః కమణివేతివ్యభోవ
 యః - గణ్యతేసంఖ్యాయతే - దుజానైరితితేజః - కమణగుప్తీ తకమాచరణపరా
 భిత్వం - వ్రతేవశ్చ || ౧ || బ్రాహ్మణ్యాదియమః కమణుర్ధ్వభోధమాధ్యజత్వం
 ద్యతేనత్వమస్త్రాత్వత్వం - కమణస్వభావేవవాక్యం తరకుర్ధ్వ తవంకవటం - గణ్య
 వకుమరమాధికత్వం - సురేనిఘృణాతాదయాపాహిత్యంగణ్యతే - సకుః || ౨ ||

తత్సంక్షానామకనశీలవిమతితాబుద్ధిహేయం గణ్యతేన తాత్ప్రేక్ష్యాత్ సుశంభాః
త్వరత్వం - ప్రియాభాషీవిమభురవాదినితైవ్యం గణ్యతే - నతు శ్రవణానందకరత్వ
తేజఃప్రాగ్భ్యం - ప్రభావితేజాతద్వత్వవలీనతాగర్వగ్రవత్వం గణ్యతేన తు
భావః ని || అవలేత మగర్వస్యాల్లేపనేదూషణేపిచేతివిశ్వః - వక్తవ్యేవ్యుద్ధేమత క్తి
తిభావరవర్యాః స్యాదుభ్యః విశేషః - తయోపి రేముఖమన్యా క్తిమితి రోమద్విఖ
విద్రుముఖేముఖభాబద్ధముఖావిత్వయరః || ష్ట || ముఖకుంజేభ్యశ్చ తిరత్రత్యయ
తస్యభావవత్తాత్రసంబద్ధప్రలాపీత్వభిత్వభావః - గణ్యతేన తువాన్విత్వం - త
తాగ్రణోగమణినాంగుణసంపన్నానాం సత్సామగుణాభవేయోగుణిదుజ
నైర్వాంకితసదూషితః దుజానాదూషితోగుణస్సుగుణినాం సత్సత్వస్త్వభావః - దు
దుజానానాంకుతవిపాతేయాగుణిదుజానానాంకుతః క్షుప్తస్యాత్ - సత్సామగుణ
దితినందంభః - దుజానాభిః తోగుణస్సుగుణినాం సత్సత్వస్త్వభావః - తానూలం
ధితంపుత్రం లక్షణంతాత్వం || రర || అ || అథగుణావగుణప్రభావితామహిలాభిజ్ఞ
ప్రతాముఖరతావత్త్వత్వక్తిస్థితేత్యోనామగుణోభ్యేత్యుద్ధే
భాంయోదుజానైర్వాంకితః || రర || శ్లో || భాభ్యే గమణేనకింపి
శునతాయద్యస్తికింపాతతైస్స త్యంచేత్తప్రపాపకింశుమనోయ
ద్యస్తితేభేనకిమ్ | సౌజన్యంయదికింపలేనమహిమాయద్యస్తికిం
మండనైస్సద్విద్యానుదిక్కినైరశయశ్చాయద్యస్తికింమృత్యునా
లోభోధనాదివాంచాస్తివేధగుణేనదుగ్ధానైనకింపిందివీత్యభావః - తస్మైభావ్య
తనింతావహత్యాదిభావః శిశునతావరోక్షేపరదోషసూచతాస్తిచేత్వాత్
ప్రకాశ్చాకాత్యాదిభికింతస్యాపివనిరయపాతనక్షత్వాదిభావః - సత్వంయథాభా
భావం సమిదితత్వం చాస్తిచేత్తప్రపాపచాంద్రాయణానకింపిస్తే వవరోధ
త్యాదిభావః శుభిద్రోహం తాదిరాహిత్యేనిశుద్ధిం మనోస్థియది - తిభావప్రయ
గాదిసాకిం - తస్మైభావవగ్ధామూలత్యాదిభావః || ష్ట || యస్మాన్విత్వతేభావంభ
తేవినిష్క్రియస్ససర్వవిస్మర్షతోమృతోభవతీవైరణమాత్రమూలం - సాజన్య
సౌజన్యభావోస్థియదివిలేనకరిదనసింధస్తేభావవకార్యనిర్వాహకత్వాదిభావః
సుహృదుహత్యైవస్థియదికుండనేఃకుంధలహరాద్యలంకరణేకిం - తస్మైభావ
స్కారకేతుభూతత్వాదిభావః - అతయతః అపక్షిణైరస్థియదిమృత్యునామకనశీ
తద్వత్పుత్రప్రాయత్వాదిభావః - విదానిచార్యనట్టుభావనతత్వరేణభవితవ్యం
తదేనతస్యభావోభావ్యమన్యాసాద్యమితివాక్యకేవత్వేనోన్మేయం || రర ||

|| కన్యబిదనుభవినోః జకమభివేదనమభిసీయాహ || కశిదివవేన్నూర్ధూసరోన్ద్రే
 స్మఃకశిచంద్రశ్చైవగళితయావనాభ్రప్రమనతవయస్కాకామినీకాం తావన్
 తవాదిజంతుండకీడుండహీనంసరఃకానారభ్య- కోభనాచక్యలిర్యస్య సుందరతీరు
 ద్దశ్య- అనక్షరంకాన్ద్య విద్రవ్యం-ముఖంధవశభాయజాభనలుబ్ధిప్రభుఃరా
 జాచ-సతతదుగ్ధాతిఃనికంతరదారిద్యవాక్సజ్జనశ్చత్పాంగణగతోరాజ్య హం
 ర్భవతీఖలూదుజనశ్చలిస్యవిహితత్యాదితిభావః- ఇత్యేవంశుశ్చల్యానిశూలాని
 ర్భూదుస్సహకుఃఖజనకత్యాదితిభావః- ఇదిమేవాత్మంతకప్యనివేదనవచనమితితాత్ప
 ర్యంతత్రప్రకృతానాంప్రకృతవ్యఖలవ్యచదుఃఖహేతుత్వసామ్యేనావమ్యస్యగమ్య
 మానత్యాదీపకాలంకారఃలక్షణంతూక్తంకథమిదంశృప్యేవృత్త్వమ్ || రచ|| అ|| అథ
 దుష్టరాజులక్షణంశద్భిష్టంతయాహ|| నేతి|| రండకోహనాం ఉగ్రభూభుజాంరాజ్ఞాం
 కశ్చిదపిపుమాక- ఆత్మీయానామలక్ష్మీయత్యేవప్రసిద్ధానభవశక్తింతుసరోన్ద్రే వ్యనా
 త్మీయవేత్యధాఃసమయభాకిభంబిద్ధితమాచరన్వభిష్యత్యేవలక్ష్మీయఇత్యాశంక్య

రచ|| శ్లో || కశిదివశభూసరోగళితయావనాకామినీసరోన్ద్రగతవా
 రిజంముఖమనక్షరంపావ్యతేః | ప్రభుధకానపరాయణస్సతతమ
 గ-తిస్సజ్జనోన్మపాంగణగతఃఖలూమనసిసప్తకల్యానిమే || రచ||
 శ్లో || నకశ్చద్వండకోపానామాస్త్రయోనామభూభుజామ్/ హేమా
 తారమపిజహ్యేనంస్సృష్టేదహతిపావకః|| రచ|| శ్లో || మానాన్యకః

ప్రవచనపటుర్వాచకోజల్మోవార్యవృషాశ్చైవభవతిచవనకాదూర

ద్భిష్టంతముఖేననిరాపర్వన్నాహంబాధ్యవమూల్యపురోదాశాదిరాతనోపచరంతర
 మపిసుదానాదనయోరితిథాతొఃకతకరిభావ- హేమా తారంయజమానంపావకో
 గ్నిఃప్రప్యస్సకానహతిశంకానయతీత్యథాఃఅతొగ్నిద్విష్టంతేనేద్యశరాజానన
 మాశ్రయణీయఇతిభావః|| రచ ||*
 అ|| కథంశమాశ్రయణీయఇత్యాశంక్యతత్యేవయాదుష్కరత్యాదిత్యాహమానాదితి||
 మానాత్మాప్తీంకావామ్మకూనిర్యచోభవతివేకత్వైతిశేషఃప్రవచనపటుః ప్రగల్భాన్
 తవక్తేతివాచకోబహుభాషీజలతీతిశల్పకోనంబద్ధప్రసాదీభవతిశిశయప్రాపిన్యూత్
 త్వచాదితకర్రున్యూత్వత్యయఃశిత్వాద్వృద్ధిఃశ్చకత్వైతిపాతజలతీతిశల్పకఃపదాద్యచ
 ప్యాథోకశ్రవ్యయః-అన్యథా|| శ్లో || జల్పశిత్యేత్యాదివాక్యవ్యత్యయజల్పకత్వైతిస్యా
 త-యభావమరసింహః-వాన్జల్పకస్తూవాచాలఇతిపార్శ్వసమీపేవవసకాద్భిష్ట
 నిర్భీకోబంబధూరనిందిత్రుభిష్టదేశేవసకలప్రగల్భాలప్రాకోభవతియైత్యాహ

రితవాదిమూసవిద్యమానేషుశ్చద్యయనేషుక్రౌఢప్రవిభులక్షణగూఢలక్షితశ్చ
ద్భీదుర్భయశీలాభవతిభియః క్రున్కనావితిమప్రత్యయః ససహతేపరిభావాదికం
నక్షమతేయదిర్ద్ధిప్రాయశోవాచుశ్చేనలభితాశ్చక్ష్మల్లీనోభవతిలతఃపరమ
గహవోత్సంతదురవగాహః సేవాధమఃపరిరర్యాత్తకంకమఃయోగినామపితాల
ప్రయాభిజ్ఞానామవ్యతింద్రియవస్తుధరిజ్ఞానవతామత్యధఃః కిముతాన్యమమిథా
వఃలగమ్యాజ్ఞాతుమశక్యఃసర్వశక్యధాఃజ్ఞానార్థాఃయతఃపరబ్రహ్మవిభ్యానాదీ
వాసామైక్యమతేనత్యయమిథావః. మానాదివ్యతిరక్తధర్మస్యగగనారవిందప్రా
యశ్చాత్తవ్యలబ్ధుణోపిదుర్విజ్ఞేయతయాత్యంభుధుష్కరత్యమితిజ్ఞాత్వైశ్చం. అత్ర
సేవాధమఃవ్యయోగిగమ్యత్యైశ్చగమ్యతోస్తైస్సంబంధేలసంబంధగూఢాతిశయాత్తః
మందాక్రాంతాబిలిషదదైహ్యూనరతాద్భుతాచేదిలిక్షణాన్ ||౪౮||౨|| కింబ
మనాస్యపురస్తాన్తకన్యచిత్స్థాతుమవిశక్యతఇత్యాహఉద్భాసితేతి||ఉద్భాసితాః

తోస్యప్రగ్భాః||త్రాంత్యాభీరుర్యదినసహతేప్రాయశోనాభిజా
తస్యేవాధమఃపరమగహవోయోగినామవ్యగమ్యః || ౪౮||శ్లో||
ఉద్భాసితాభిలఖిలస్యంభులస్యప్రాధాన్యమితితనిజాధమ
కమఃవృత్తేః||దైవాదీవానైవిభవస్యగుణద్విషోస్యనీచస్యగోచ
రగత్రస్సుఖమాస్యతేజః|| ౪౯||శ్లో|| ఆరంభగుర్విక్షయినీకమేణ
చేశాశితాఃలఖిలాఃఖిలాఃయేనతస్యఅధికారప్రదానేనపురవక్తృతాశేషదుజ్జా
నస్యైశ్చకః-తస్యనుజనవద్వేషిత్యాదిలిఖావః- తథావిశ్మంభులస్యవిధినిషేధాతీత
గాన్వచ్ఛందగతిరిత్యధః-తథాప్రాధాన్యతీతరాంబిష్టతేనైరవావిషయాశ్చ
నేనైశ్చతీయైలధమకమఃవృత్తిః||ప్రాగ్జననచక్రత్యక్త్యాపారాయేనతస్య||ప్రాగ్
విష్టతేతిహతే||ప్రాగ్ప్రకమంలపరణసమయవివేర్తకః||ఎతేనలజ్జాప్రస్యము
క్తుతథాదైవానప్రవృత్తవాదితాన్||ప్రాప్రవిభావవివేర్తకసంపత్తిర్యస్యగుణద్విష
స్యగుణనిందకస్యాస్యపురోక్తస్యనీచస్య రాజాగోచరగతైవిషయవాసిభిఃకైజ్జా
నైస్సుఖమత్తేశనలస్యతేధీయతేనతైరవీత్యధః || - అప్రోవదీచాశ్చయైకతావ్యతితి
భావః||అసాదీశవేశసభావేట్-అహోద్భావితేత్యాదివతాధాన్యవిశేషణగత్యామ
భిత్త్యథావచదాధాహతుత్వాత్ప్రదాధాహతుకంకావ్యలీంగమలంకారః - వసం
తలిలకావృత్తంలక్షణంయూక్తం ||౪౯|| ౨|| అథదుజ్జానసుజనమైత్రివైకారమాహ
అరంభేతి||పూర్వాధానాథావాద్యాపూర్వాన్వయవాన్వయేదేనవిశ్వామృత్సద్విభాభా

అనాతవత్సవః ॥ ధాతాత్వనానవేకంతో శ్రుతిబింబార్కజాయయోరితైః జ
యంతీ-ఆరంభే ప్రారంభసమయగుర్మగురుఃపథఃకర్ణుర్మిత్యథాః ॥ శ్లో॥ వోతో గుణవ
త్సనానివికల్పతే జీవక్రమేణకాలక్రమేణత్యుదీతీయబుద్ధుః - జిప్యత్యేత్యాదిసా
క్షాః-తథాపురా ప్రారంభేస్మ్యలఘుప్రప్రేత్యథాః పూర్వవజ్జీవ-చక్రావసంత
రంబృద్ధిముపైతి ప్రాప్నోతిథావః ఆయసుథాఃకుజానమైత్రీపూర్వాహ్నాహ్నయేవ
ప్రారంభగుర్మక్రమేణత్యుదీతీయవతి - సుజనమైత్రీతావదచరాహ్నాధామనాదౌల
స్మ్యతేవర్జిబుద్ధుదవతీతిఆతో శ్రయద్భ్యుత్తంతత్క-రవ్యంకుశలేనతిథావః-ఆశ్రయ
థానూభ్యాసంతీర్ణోమహాలంకారఃఉపబాలివృత్తుఃకం॥౫౮॥అ॥ యవక్రమకరుణ
త్వమకారణవికలాభితదేవశ్రుకటయన్ముపసంహరతిమృగేలిసంతోషాదైవవ
శాన్తాదైవమనస్సంతుష్టిః-త్యణజలసంతోషేర్మహితాకల్పితావృత్తిర్జీవనంయమంతే
యంసమశరోపతాపోపజీవనానిత్యథాః ॥ ౫౯ ॥ వృత్తిర్వర్జనజీవనభిత్వమరః-మృగా
హంహరిణాదీనా మత్స్యనాంసజ్జనానాంసాధూనాంచలుభగవ్యాధాధీవరోదాశః
లక్ష్మీపురావృద్ధిముపైవోపచౌత్ ॥ ౬౦ ॥ స్యపూర్వాభావరథభిన్నా
ధాయేవమైత్రీఖలసజ్జనానామ్ ॥ ౬౧ ॥ శ్లో॥ మృగమీనసజ్జనానాం
త్యణజలసంతోషవిహితవృత్తినామ్ ॥ లుభకధీవరపిశునానిష్టారణ
మేవవైరినోజగతి ॥ ౬౨ ॥ శ్లో॥ నాంధానవజ్జనసంకతోపగుణై

జాతికత్త్యథాః-పిశునస్సుచఃశ్చ ॥ ౬౩ ॥ వ్యాధోమృగవధాజీవోమృగయుర్లుభకత్వవః .
తవరేదాశరథీవరాతిచామరః-వితేజగతిభువినిష్కారణనిర్దేతుకమేవవైరినో
విద్వేషిణఃఘాతుకాభిత్త్యథాఃత్యడనవిహితవృత్తినాంమృగాణాంలుభకానిష్కారణ
వైరిణిత్యాదియథాక్రమమన్వయాత్కృపకావరనామాయథాసంభ్యాలుంకారః తదు
క్రందిత్యానాథనః ॥ ఉద్దిష్టనాంపదాధానాంపూర్వంవశ్యకృథాక్రమమ్ ॥ ఆను
దేశోభవేద్యత్రతద్యథానంభ్యుచ్యత్యభితి- ఆర్యావృత్తం.....

శ్లోభినితికతకవ్యాభ్యానేకుజానవద్ధతివణానం సామతంచమదశకం-
సవ్యాభ్యానే-శర్మహరిమథాపితేసుజనపద్ధతిః-

గర్భాలృప్తతద్వైలక్షణ్యసనుజనపద్ధతిం నిరూపయతి-తత్రాదావాదరాతిశయా
కాన్తమస్త్రోతి ॥ బాంధవి ॥ సజ్జనసంకతోపాధనమాగమేవాంధానినిరూపయతి

నివాసావస్థ మోక్ష సాధక త్యాగిభావః తదు క్తంబావహానిష్టః॥ మోక్షత్వాది
త్వాదభోగాభ్యావరంజితాః శమోవిచారస్సంతోషకృతుభాగ్యాధుసంగ
విభవతావోక్తశ్రీమహాభాగవతే ॥౫॥ తుహ్యేవాంద్యారమాచుర్యముత్తేరి-
స్ససామ్యుక్తం॥ తేతః ప్రసాదయతిదిక్షుచివోచితీరింశత్యంగతిః క్షయకింకరారి
భుంసామితి శరేషుంగుప్రీతిస్సంతోషః నతుదోషాపాదనం వరగుణచరమాణా
స్సర్వవీర్యత్యనిత్యనిజస్వదివికసంతవ్యంశిసంతః కియంతిభివక్ష్యమాణత్వాద పీతి
భావః సురేంద్రోచదేవ్య-నప్రతాభకైశ్రద్ధాశరణ ప్రహ్నిభావః నతుగర్వోత్త
క్తతా॥ యస్యదేవతాభక్తిర్యథాదేవతభాగురారాధ్యేతేనిభలాహ్యథా ప్రహ
శంతేమహత్ నభి॥ గురుబ్రహ్మగురువృక్షుర్గురువైవేమహేశ్వరః గురుస్సామ
త్పురంబ్రహ్మతస్యేగ్గురువేనవిభక్తిశ్చివోచితీరింశత్యంగతిః క్షయకింకరారి
భుంసామితి శరేషుంగుప్రీతిస్సంతోషః నతుదోషాపాదనం వరగుణచరమాణా
స్సర్వవీర్యత్యనిత్యనిజస్వదివికసంతవ్యంశిసంతః కియంతిభివక్ష్యమాణత్వాద పీతి
భావః సురేంద్రోచదేవ్య-నప్రతాభకైశ్రద్ధాశరణ ప్రహ్నిభావః నతుగర్వోత్త
క్తతా॥ యస్యదేవతాభక్తిర్యథాదేవతభాగురారాధ్యేతేనిభలాహ్యథా ప్రహ

ప్రీతిర్గురౌవప్ర తావిద్యాయాంవ్యసనంస్య యోషిపిరన్లోకావ
వాదాద్భయమ్ భక్తిశూలిశక్తిరాత్మదమనేసంగముక్తిభ
వైరేతేయేమహాసంతినిమగలగుణానైభ్యోమహద్భ్యోనమః॥

౧౨॥ శ్రీమదవిద్యైర మభాభ్యుదయేతుమానదశివాక్ష్యముతాయా

తమివచనాదిభావః లోకావవాదోలోకనిందాయః॥ శ్రీత్రానాంభయ
శుశురిత్యపాదనత్వాత్పంచమిభయంనతువిగ్నజ్జ్వలం॥ లోకావవాదోబలవా
నిశత్యవతీశ్చ త్విత్త్యాదివచనాత్తవ్యవిష్టత్వాదిభావః శులిః పరదేవతాయాం
నివేశితైరసురాగః నతుషుగ్రదేవతాయాం ॥౫॥ శివేశక్తిశ్చివేశక్తిరిత్యాదివచనే
మ్యవృత్త్యాకప్యాః ప్రాశస్త్యశ్రవణాదిభావః ఆత్మవచనేశ్వరశివేశవేశక్తిస్సా
మధ్యంపతాక్రమభియవతేనరూపశమేనాదానీశ్యం॥ ఆన్యవాఖ్యామణంభుంసాం
శమాలజ్ఞేయయాషితామనరాక్రమఃపరిభవేనైయాత్యంసురతేషీవేతివచనాదిభా
వః శివైరుగ్ధనైశ్వరసంపదగముక్తిస్సంగత్వాగఃనతుతత్పూవాసాధిభావః ॥౫॥
దుఃఖసందూరతవ్యజేదితిదుఃఖః పరిహరణవ్యభిత్వాదివచనాదిభావః ఇత్యేతేని
మలానివిష్కలంకాగుణావృజనంగతిచాలాధానాయేషుపురుషేషువశంతేభ్యా
మహద్భ్యోనమఃఇత్థంభూతగుణాశిష్టానామేవమస్తానాహాత్వాదిభావః॥ నమ
శ్చస్తీత్యాదిసాచకుశీతైరేవభూర్ముషితేతిపాతేనైర్నిర్మలగుణసంపన్నైరేవభూ
రంత్యతావత్పన్నైప్రేమామేవచారుత్సార్యతయేషుత్యాదిభావః శార్థాలిక్రీడి

॥౧౨౨॥ ॥౧౨౩॥ మందిశుగం సిద్ధగుణంగయతి వివర్తి వివద్యావర్జితైర్థ్యం నిర్వి
 కారచిత్తేన నమతైస్యం ॥ * ॥ మనసోనివికారత్వం తైర్థ్యం సత్త్వపీఠామస్మిన్
 భావంతరం చాత్మ్యం భేదాభ్యుపయేనంబుది - తుమాసూక్ష్మత్వం సమాత్మ్యం దత్తా
 దసిరాజవిద్యస్య భావం చాత్మ్యం తావాన్మిత్యం సరసవచనం బహుచాతుర్థ్యమితియా
 వత్ సమమూర్తీహవః యథిరణరంజేవిక్రమః - ఉరాశ్రమోనభూతాయనం - యశ
 స్మభిరతిస్సంగ్రహేచ్ఛానత్వనాచరః శ్రుతావేధాస్త్రభ్యసనేవ్యవహాసేన్మిత్తమ
 పవేదఇతిదంసర్వం ॥ శ్లో ॥ సత్తుం సకమనత్తుం సకేనేత్యాది నానత్తుం సత్కైశ్చమమ
 త్తనాం మహానుభావానాం ప్రకృతిసిద్ధవృథావసిద్ధంహి ॥ ౧ ॥ సంసిద్ధిప్రకృతిసమ-స్వరూ
 పంచస్వభావశ్చనిశ్చలః శ్చేత్సమరః - ద్రుతవిలంబితవృత్తం - లక్షణంబూత్తం ॥ ౧౩ ॥
 తై మంద్రసిద్ధివిలక్షణమండవనంబుతమాహ ॥ కరణితి ॥ కరేణ - సైక్లాఘ్యస్ఫులలో
 ప్రశస్తస్తస్యగోదానంబుండనతుకంకణం ॥ శ్లో ॥ దాననపాడిర్మకుంకణదే
 స్సేనైవాగ్రేవక్ష్యమానత్వాత్ - శిరసిగురుపాదయోః ప్రణయితాలభివాదనతాత్మ

ధివిక్రమః ॥ యశశిచాభిరతర్వస్యసంశ్రుతౌప్రకృతిసిద్ధమిదంహి
 మహాత్మనామ్ ॥ ౧౩ ॥ శ్లో ॥ కరేన్ల్యాఘ్యస్త్రాగ్నిరసిగురుపాదప్ర
 ణయితాముభేనత్యావాణీవిజయిభుజయోగ్విర్యమతులమ్ ॥ మృది
 స్వచ్ఛాన్యత్తిః శ్రుతమధిగతంచ శ్రవణయోగ్వి నాప్యైశ్వర్యేణ
 ప్రకృతిమహతాంబుండనమిదమ్ ॥ ౧౪ ॥ ప్రాణాఘాతాన్నివృ

త్తం - మండనంసతుమణిహారః యోగీరాదితుభేవశ్చేసత్యా చాణీమానృతరా
 గంబుండనంతుతాంబూలవనాణాదిభుజయోరతులంబిరుచువానంవిజయిజయశి
 రంచ ॥ * ॥ జిద్వత్ప్రత్యాది నాగ్నిః వీర్యంబలమండనంసతుకేయా రాది-చృద్ధ్యం
 రంజేన్వచ్ఛాన్యత్తినిష్కశంకత్యా పారోమంబుననతుహరదుతాదిన్వచ్ఛబ్దస్య
 షోడశబావకత్వమపిసంభవతితిక్య త్వాత్తదేననిదేశః - శ్రవణయోగణ
 మిరధిగతంశ్రుతంబాప్రమేవ ॥ ౧ ॥ శ్రుతంబాప్త్యావధ్యతయారితివ్యతిరేకంబుండనం
 సతుకుండలే ॥ శ్లో ॥ శ్రుతంశ్రుతేనైవనకుండలేనేవక్ష్యతిఇదంపూర్వోక్తదానా
 గంసర్వమైశ్వర్యేణాధనరత్నసంపత్త్యావినాపి ॥ శ్లో ॥ పృథగ్విసేత్యాది నావికలా
 త్వతీయాప్రకృత్యావృథావనమహతాంబుజత్వనాంపాజస్య సంపన్నానామిన్య
 ణాః ॥ శ్లో ॥ ప్రకృత్యాదిభ్యస్త్రైతీయైతీయైశ్చమానుసంబుండనంభూషణంరసై
 ల్లాకోక్తరరామణీయాదికమేతుత్వాదితిభావః - శిఖరిచీవృత్తం ॥ ౧౪ ॥ అ ॥ గుణ

శ్చ్యత్వేకోలాశత్యాశంక్యాతేమంత్రేయోమేతుత్వమాహ॥ అంతేతి॥ ప్రాణ
 మాతాత్పాణిహంసాయానివృత్తిర్నివర్తనంచ॥ శి॥ మాహంస్యాశ్చర్మభూతాన్య
 హంసాశరమోధమన్వధమః॥ ప్రాణివాచధర్మత్యాదినిగ్నిమీయపశ్యం
 భనవృత్తిర్నివృత్తిహంసాయానివృత్తిశ్చవజ్రాపరధనహరణేసుయమోమనోరో
 భశ్చపరవ్రత్యాణీల్లవదలిన్యాయాదితిభావః॥ కాలేనమయేనత్యవస్థంయథాభా
 భావబలచపమోలాశదేశశ్చవజ్రాదితిభావః॥ అత్రప్రాప్త్యాభేదగ్రామభేదాభ్యా
 దివ్యసత్యవచంస్యాపిపేషభాభావశ్చనతాతాదీభ్యస్తంశక్త్యాప్రదానం
 త్రాసుసారేణత్యాగశ్చ॥ శ్లో॥ విత్తశత్యంనకారయేదివచనాదితిభావః॥ యవతిజన
 కథాయాంపరస్తీవృత్తాంతకథనేయూకమూర్ఖ్యాభావఃశీలత్వంచ॥ శ్లో॥ స్వప్నేవ్య
 వ్యభూకభామితివచనానశరమేమన్యేషాంయచకానామిత్యధాః॥ తృప్త్యాధనలిప్స
 తన్యాపివప్రాతస్సాత్రవాహస్యః॥ భంగోపరోధఃఆశీర్భీతదానేనమనోరథఃపరిపూర
 ణఃచేత్యధాః॥ శ్లో॥ యారమానజనమానశివస్తేపూరణాయవతజన్మనయన్య॥ తే

త్రిఃశరధనవారణేసంయమస్సత్వవ్యాకారేకత్వాప్రధానం

యవతిజనకభామూకభావఃపరేషామ్॥ తృప్త్యాప్రాతోవిభంగో
 గురుముతవినియస్సర్వభూతానుకంపాసామాన్యంసర్వకామ్రేక్ష్య

సభూమిరతిభావతీయంనమ్రమైర్మగిరిశిశువైరితిశ్చవజ్రాదిభావః॥ గురుముతవి
 మనఃప్రకృత్యంచ॥ గురూనప్రకృత్యైకత్వాదితిభావః॥ సర్వభూతేష్యతేషాప్రాణివ్య
 మకంచయదయయాసామాన్యంసమంతీత్యంచ॥ సర్వకామ్రేక్షమవేదవేదంతాదిసక
 లాగమేష్యసుపేషతఃఆశీర్భీత్వేవిధిరధ్యయనవిభావంచయద్వాసర్వభూతానుకం
 పేతిశృభక్త్యదంతభాసర్వకామ్రేక్షసామాన్యమవైషమ్యే॥ తత్తత్త్విద్ధాంతానువతి
 త్యం॥ అనుకూతవిధిరలుస్తకమానుష్ఠానంచేత్యనుగుణసముదాయః॥ శ్రేయసాం
 పుంధాజభాషితైశ్చర్యాదిశ్రేయః॥ ప్రాప్తితాగః॥ సత్వేకవ్యవర్తిక్రోహోస్తీత్యర్థః॥
 వితాన్యశగుణవంచత్త్విదనానామేదేకృత్యాశ్చపితజ్ఞాన్యాదితిభావః॥ అథవాశ్రయ
 పాంశుశస్యావంసుజనానాంపాంశుభిసంభావతత్త్వవృత్తిహాః॥ ఇత్యధాః॥ ప్రా
 శ్చ్యశబ్దాదియమిప్రశస్యశ్చఇతిప్రాదేశః॥ అత్రవాంఛానజ్ఞానసంగతావిత్యాది
 కేమాక్షగుణాః॥ ప్రాయేణదైవసంకదభిజాతానామేవసంభవతినత్వస్యేమంతః
 త్రంభగవద్గీతాసు॥ శ్లో॥ అథయంసత్యవంశుదిజ్ఞానయాగవ్యవస్థితః॥ దానంజ
 శ్చయన్జశ్చస్వాత్మాయైవఆజీవానం॥ అహంసాసత్యమక్రోధస్తాన్యగ్యాంత
 వైశునమ్॥ నియాభూతేష్యలోలత్వంచూడనం॥ హీరచాపలమ్॥ శివోక్షమాధ్య

కమఃప్రసాదానామహిమః-వదంతిసంపదంతైవీమభిజాతస్యభారతే || ప్రగృహ
 పుత్రక్రమైశ్చ సాంప్రదైశ్చ మునియతియతాప్రగృహకీర్తితేనమితిలమ్
 తాత్ || ౧౫ || ౬ || అథాపిత్వంపటోస్తుజనమనోవృత్తిమాహుసంపత్తివీశంపత్తు
 కనథాన్యవస్తువాహనాదిసమృద్ధిమహాతామహాత్మనాంసజ్జనానాంచిత్తముత్పత్తి
 తోమృదులంమృదులంభవేనతుః తిసమిత్వభావపత్తుచారిద్యాద్య నభాసం
 కపేమహాత్మై లలిలాసంభూతకామోభూటకీద్యత్స- ర్మ శాశ్వతోరంచభవే-న
 ర్మదై ర్యవిజ్ఞ భమిత్వభావ సకచాప్తుక్తనై పవీర్యమన్యథామాహాత్మ్య భంకప్రసం
 గాదితిభావః వివేకినామవివేకినాంచాయమేవ పంథాః ఆదరణీయైతితాత్పర్యం- ఆ
 త్రై లస్యమహత్వవిశేషగంతవిహింసాసంభూతస్యాత్మంతదుర్భేద్యత్వద్యోతనాభావము
 క్తదై తదన్యత్రాపి * సాజన్యమృతసింధవఃపరమాత్రా రభివీరప్రభావాచా
 లాఃపరవణానైజగుణాలాపేతుమానవ్రతా | ఆచర్యవ్యస్యనిలునైథ క్యనిలయాన్యం
 పత్వమత్సేకినోమాధువాఖిలవక్త్రనిగతతపఃస్థానానాస్సజ్జనాఇత్తువమలంకా
 నువహతపిధిశ్చే యసామేవపంథాః || ౧౫ || శ్లో || సంపత్తుమహ
 తాంచిత్రంభవేదుత్పలకోమలమ్ | ఆపత్నుచమహాశైలశిలాసం
 భూతకర్మశేమ్ || ౧౬ || శ్లో || ప్రియాన్యాయ్యావృత్తిమృచిసమ
 నుభంగేవ్య సుకరంతప్రసంతానాభ్యధ్యాన్మహాదపినయాచ్యః
 కః || ౧౬ || ౬ || అథద్యాత్వామేవతద్వృత్తస్యాసాధారణ్యమాహ || ప్రియైతి || న్యాయా
 దనపేతాన్యాయ్యానీతి ప్రవణావృత్తిజీవనం || ని || వృత్తిర్వత్సానజీవన ఇత్య మరః
 ప్రీతాతీప్రియాఇహైవతన్యాయ్యానిస్యాపివక్త్రయస్కరత్వాదితిభావః ఇగుపథ
 జాప్రీతిఃకైతిక ప్రత్యయః- అనుభంగే ప్రాణప్రయాపేకిముతాన్యదేతిభావః-మలి
 నంబుక్కుడు అపకరమకరత్వంనత్వాపత్కాలేనాస్తిమర్యాదేన్యా యాత్సుక
 తంతనై నైహికాముష్మికఫలదత్వాదితిభావః-ఈషద్భుత్వాదినాఖిత ప్రత్యయఃత
 తోశభోనమాసః-అసం తః కుమాకామనాభ్యధ్యాకస్సింశ్చిద్విషయేపివప్రాధా
 నీయాఃకింతుస-తపివతేషాముపేత్వ్యత్వాదితిభావః- యస్య పినవదాదౌఖ్యాదయఇ
 త్యాహవామనః-తథాపివిప్రాధ్యాతుశ్చైస్యకాతాదౌప్రయాగఃసుహృదపిప్రా
 ణప్రియబంధురపికిముతాన్యైతిభావః-సుహృద్భూదౌమిత్రామిత్రయోరిని
 పాతనాత్వాధుః-త్యశధనఃధనహీనశ్చౌనయాచ్యఃయాలితుంనయాగ్యః-ధనాదికమ
 తిశేషఃకింతుధనవృత్తిగణవివతథావిధయాధ్వానాలనుచితత్వా దిభావఃవిపద్యక
 భాసంకపేత్వ్యత్వైశ్చై ర్మదనతః-శయవిహ్వలత్వం * ఆపత్ను వ్యస్యనిలునైథ ర్యవి

ధయః-విపరీతై ర్యమధాభ్యుపయోగ మతిచోక్తత్వాదిభివాచకమతాంపూజ్యా న
మనువిధేయమనుమాలంబదలవ్యవసితంచనత్వననుమాలంబధాభూతవైవక్షాభ్యుత్పా
దిభిభావః||౧||శబ్దంవ్యవసిత తాంసానలయ్యేంఘ్రివస్తుస్విత్వభిభానాత్ ఇతిద
శుతత్వివమమసాధారణతయాదుష్కరమసిధారావ్రతమస్యభివృత్తవ్రతతన
తాంసత్పురుషాణాంకేనోద్దిప్తముపదిప్తంనకేనాపీత్యభావః||౨||తస్మిన్ త్వాదిభావః
అత్రాసిధారావన్నితత్వాదసిధారాశంచారవత్సావధానవైకాగ్రతయావిధేయ
త్వాద్వాటిసిధారావ్రతంయద్వాటిసిధారయాశ్యవహరతాంవ్రతంవీరప్రతవి
త్యభావః||౩||అథవా||శ్లో|| యువామౌవత్సాసాగ్ధయన్ముగ్ధభర్తృవాచాచరేత్ - అం
ర్నివృత్తసంగస్సాన్యదసిధారావ్రతంవృత్తమిత్యుక్తమిత్వవధేయంశిఖింజీవృత్తం |
౫|| ప్రదానమితి || ప్రచ్ఛన్నం ప్రదానం ప్రదానం నమస్త్రకాశంతథాభూ
తదానన్యమహఫలశ్రవణాదిభావః||గృహవిజయమందిరప్రయ్యవగలేవతిభిః||సీ
తేషుసంభ్రమవిధిఃప్రత్యుత్థానాభిజానాదివత్సరవ్యాపారః||ధానంచనమవైము

త్యశేధనః||వివమృచ్చైస్థైస్త్వంపదమనుపధేయంచమహతాంస

తాంకేనోద్దిప్తంవివమమసిధారావ్రతమిదమ్||౬||ప్రదానం

ప్రచ్ఛన్నంగృహముపగతేసంభ్రమవిధిఃప్రియంశ్యత్వామానంన

దసిః||ధనంచామ్యుప్సృతేః | అనుత్పేక్షలయ్యైన్దిరభిభవసా

రాఃపరకథాన్సజాంకేనోద్దిప్తంవివమమసిధారావ్రతమిదమ్||౭||

సంతప్తాయసేసంస్థితస్యసయసోనామాపినశ్చయతేముక్తా

భ్యంతవైవకాప్రోదితాచార్యాదిభిభావః||ప్రియంవిద్యోక్త్యత్వామానంకూ
ష్టింభావత్సామకీర్తనమితియావత్సమప్రకటనం|| శ్లో|| శ్రీతస్యాచరీతానంనద
త్వామకీర్తనాదుదితమనస్తరణాదిభావః||సదసీరాజవిద్యత్యభాయావశ్యతే||కర్ణనంప
రోపకారవ్రత్యావసంచమత్ప్రయాప్తిశీలత్వంఅవ్యధార్తమృత్వప్రసంగాది
భావాలయ్యైన్దింసంపత్త్యామమత్సేకోగర్వహిత్వంనతుమదాంధత్వం || శ్లో || సంప
త్వమస్సేనశత్యుక్తత్వాదిభిభావః||నిరభిభవసారాఅనిందావరాఃపరకథాఃపురు
షాంతరప్రసంగాశ్చనతుగమానావరాః - అత్తప్రశంసాంపరగమామిదవజ్జ
యేదిత్యాదివర్ణనాత్-సతామిత్యాదివస్త్రంపూర్వవత్ ||౮|| అ || అథాభమమ
ధ్యమోలినుప్రతిహతాశంతప్రాయశీతి||సంతప్తాయసేసమ్యగ్నితప్తాయః||పిండ
శుద్ధితస్యవిద్యేన్ద్రేన్ద్రేభావః||సంతప్తాయసేసమధ్యమిత్రమపినశ్చ

యతేములతోద్భవమనభవతీత్యధాన్యరూపదళానంతమునత్రవ్యమితిహ
 షఃపదవయఃసరిసవత్రస్థితంపద్వత్రగతంపదముతావారతయాజ్ఞాక్తిరూపేణవృ
 త్యతేనతుమాక్తిత్యనెత్త్యధాన్యదేవవయఃఅంతస్సగరేగగరాంతరాశంతరిత్య
 వ్యయంయాశుక్తిముతాస్ఫటికప్యాఃకుశ్లేఢంరేవతితనన్వైక్తికజాయతేమాక్తి
 కత్యేనపరిణమతిత్యధాన్యః జ్ఞానసోదేహిజ్ఞాదేశముకైవమాక్తికమితిగృహః-వివ
 యాదిత్వాత్వాధాన్యధాన్యకలతఃప్రామేణభూమ్నలభనమద్యమోత్రమజుహువికృ
 ప్తసాతారణిత్యప్రాశ్రయాజాంత్రితవతామేమవిధాఃవామశ్రజాదిరూపా
 వృత్రయావ్యాపాగాశవంతితియాత్రమమవ్యయాధ్యధాన్యభాన్యభాన్యకలతః-ఆతః
 మహదాశ్రయభవతకళావ్యసించాశ్రయానకకళావ్యసిన్ధి||కలకళావ్యోమహదాశ్ర
 యఇతివచనాల్లత్రాత్రమమద్యమాధమాఇతిలోకప్రసిద్ధోదేశశ్రమఃకనీనానపి
 శీతఇతిజ్ఞేయంశాదూర్ధ్వక్రీడిత||౪౬||*

అ||అధనత్పుత్రకళత్రమత్రసంపత్తిఃపుణ్యకృదిధీనేత్యాహ||యఇతి|| యఃపుత్రసు
 రత్రయాతదేవనలిసవత్రస్థితంపద్వత్యతే | అంతస్సగరశుక్తిమద్య
 వశీతంతన్వైక్తికంజాయతేప్రామేణాధమమద్యమోత్రమజు
 హుమేవంవిధావృత్రయః|| ౪౬ || యఃప్రేణయేత్సువరిత్రైఃపితరం
 సపుత్రాయద్భతురేవహితమిచ్చఃతత్కళత్రమ్ | అన్యత్ర
 మాపదసుభేదసమక్రియంయదేతత్ప్రయంజగన్పుణ్యకృతాల

ధరితైఃవాక్యకరణాదిసదాచారైఃపితరంప్రేణయేత్సంతోషయత్||ప్రీత్యైగవ
 ఇత్యస్తాథాతోశ్చారాదికాన్తిలిఖిత్థూత్పితృమహగ్వక్తవ్యఇతిమగాగమఃసపుత్ర
 పున్నామ్నావరకాత్రాయతఇతిపుత్పన్న ఇతిపుత్రశబ్దావ్యసనతూత్పన్నమా
 త్రః||జీవతోవాక్యకరణాత్ప్రత్యబంధూరిత జనాల్ | గయాంపిండబావేన
 త్రివిఃపుత్రస్యపుత్రతేవైవరణాల్-యద్భద్రఃపత్యుఃహితమిచ్చసి ధయభక్తిభ్యాంహీ
 తావరణతత్సరంభవతతదేవశత్రంభార్యానమయ్యచ్చిక్ | జ్ఞ|| సుభిక్షీవరా
 హాధ్యకాంతాసానత్యధాన్తిలిఖితప్రతాధమకాన్యన్||స||కళత్రంప్రోజితార్థయ్య
 రత్యమరః-యదాపదిసధాసంకటేయభేసంపదిత - సమక్రియమవిషయచారమి
 త్యధాన్తిలిఖ్యచిత్రదేవమిత్రంసుప్తానత్యాపత్సంపదోఃత్యాగానువర్తనతత్ప
 రం||అ||అపద్ధతంధనజహతిదిగతికాలెవర్తిత్రలమగమిదింప్రవదంసితంఇతివ
 ద్యమాణత్వాదేవత్క్రియముక్తవత్పుత్రాదిప్రతయంజగతిభువి పుణ్యకృతోధన్య
 భంకేప్రాప్తివంతిత్యకృతమకృతాఇత్యధాన్తిలిఖితంవిధింకలయలాభస్యమహా

విశ్వలతానిదిభావః-వసుంతతి కావ్యక్షం॥౬౦॥౬॥అథశతాంతావదనాధారణగ
 రిమాగ్నుత్వేనాశమహదేయత్వమాహ॥నమ్రత్వేతి॥నమ్రత్వేనప్రహృత్వేనైవాగ్ను
 మంతబోధ్యత్వంప్రాప్తువంతస్తథాభావస్యైవబోధ్యత్వహేతుత్వాదిభావఃవరేషాం
 గుణకథనైస్సద్గుణవద్భావైఃస్వాకాస్వకీయాఃగుణాంతౌజన్మాదీన్ భావపయంతః
 ప్రకటయంతఃనత్వాత్మప్రశంసయా-తావ్యగ్యావస్యైవనిజగుణప్రకటనహేతు
 త్వాదిభావఃవరాధేశురప్రయోజనవిరహజైవితితావస్యతావ్యభుతరామహతరా
 చారంభయత్వంప్రారంభోత్పాదకమేషాంతేతథోక్తాస్యంతవస్వాభావాంత్యప్ర
 యోజనానిసంపాదియంతోనిష్పాదియంతఃవరకార్యసాధనపురస్కారజే చాత్మీయ
 కార్యసాధనతత్పరాఃనత్వేకాంతతత్త్వభేదః-తథాభూతత్వస్యైవతాత్మభావకత్వా
 దిభావః-తేంత్యావహనశీలత్వేనచాత్యేవేనిసంసారాయామృతరాజివమృతకావ్యా

భంలే॥౬౦॥నమ్రత్వేనోన్నమస్తఃపరగుణకథనైస్సాన్వయజ్ఞా
 న్యావయంతస్సాన్వయాన్సంపాదియంతోవితత్వేభుతరారమ్భ
 యత్నాఃపరాథే॥తేంత్యైవతాత్యేవయాత్యాయముఖరమ్భ
 స్తుజనాన్తుఃఖయంతస్సంతస్సాన్వయ్యచర్యాజగత్తటమమతాగ
 కస్యనాభ్యవహనీయాః॥*****

అథపరోపకారవద్ధిప్రారంభః-

౬౦॥శ్లో॥భవంతిన్మనస్తరవిఃఫలోద్గమైర్మహంబుభిర్గూరలిలం
 విశేషంముఖరాణివాచాలానిముఖానియేషాంతావరుషభాషిణిభిర్యథాః-దుజ్జ
 నాభిలాశదుఃఖయంతఃసంతాపయంతఃనతూచ్ఛండతయా-తథావిధత్వస్యైవతే
 షాంశుశ్చల్కప్రాప్తత్వాదిభావః-అతవివహత్పర్యచర్యాఅత్యంతాత్పర్యకరవరి
 త్రాస్యంతస్సత్పురషాఃజగతిలోకేబిమమతాఃబిమమహనితాస్యంతఃకస్యవాత్సం
 హానాభ్యర్చనీయాఃసపూజనీయా ఇతితామఃసర్వేషామప్యభ్యర్చనీయావివేకభావః॥

నీతితత్కావ్యాభ్యావేషజ్ఞవత్పరివర్తనంనామవత్తంతం-

౬౦॥౨॥అథనాజన్యన్యవరోపకారఫలకత్వాత్తన్నిరూపణసంకీర్తనంపరోపకారవద్ధ
 రిఃవదాదయతి॥భవంతిలి॥తరవఃపనసరసాలాదివృక్షైఃభలదమైఃఫలభారైఃనజూ
 అవనతాభవంతి-ఘనామేఘాఃసంబంధిర్ముతసోద్భితైరుచిలయితాన్సంత-దుఃఖం
 విశస్వర్వత్ప్రపంచకాభావమంతరిక్షవానరిణోభవంతి-సత్పురుషస్సమృద్ధిభి

రువలయేతాచివలపరతాచివలపరదాభవంతిస్థిస్థ్యభావానభవంతిత్వభావః. అనన్త
 తాదావిపాతేతియాచితాభవంతియాచాంతివైవచరహితమాచరంతిత్వభావః. తథా
 విషయస్థిజనమత్యాదివ్యవహారవిరోధకారిణాంతరహితాచరణతత్పరాణాం స్థ్య
 భావానిసగఃస్థివివరత్యాహార్యకభిత్వభావః. మహంతోహివరోధకారాభావక్షేపం
 క్షేపత్వేనసగఃస్థిలేషాంతస్యస్యాభావాదిభావితమక్తం||*||పరోధకారాంత
 ఫలంతివ్యుత్పత్తిఃపరోధకారాయవహంతినవ్యః||పరోధకారాయచరంతిగావఃపరోధకా
 రాభావమిదంశరీరమితి. అథాకాంతరన్యాసాలంకారఃపంచస్థ్యైర్లమ్||*||జతోమవంశ
 స్థమ్యుదీరితంజరాచిలత్తాత||౬౨||౬౩||అత్తేమేమఃఖ్యమండనసంపత్తిమాహ||శ్లో
 త్రమితి||కరుణాకులానాండయాచానాంపరోధకారిణామిత్యభావః||శ్లో||
 కిణ-శబ్దగ్రహణోక్తమిత్వమరః||శ్లో||నేనధమణాప్రశ్రవజ్జనైవవిభావిత్రాక
 తేకుంధిలేనసువణ-మడిమయకర్ణభూషణేననతువిభావః||పాపిహాస్తైఃదానేనసూత్రా
 త్రత్యానేనవిభావః||కంకణేనకనకవలయేనవతువిభావః||కాణాదేహః||పరోధకారేణ
 విన్తోఘనా||అనుద్ధతాస్సత్పురః||పాస్సమ్మద్ధిభిస్సృభావపవైష
 పరోధకారిణామ్||౬౨||శ్లో||శ్రోత్రంశ్రుతేనైవనకుండలేనదా
 నేనపాణిర్నతుకంకణేన||విభావితకాయః||కణాకులానాంపరోధకా
 రేణనచండనేన||౬౩||శ్లో||చక్షుకరంధివకరోవికచంకరోతీచం
 ద్రోవికాసయతికైరవక్తవాళమ్||నాభ్యధిఠోజలధరోపిజ
 తేషాంతరహితాచరణేనవిభావితమూర్తిఘనసారవిమిశ్రితపటిరవంతలేనేనతువవిభావః
 హత్తేనాంశ్రవణాదికమేవస్యాభావితమండనంశత్యన్యోతశ్యనశ్యకత్యాదిభావః
 పృథ్వియజితాః||౬౩||౬౪||యదుక్తమధికతాస్సత్పురఃపాదిత్యాదితదేవప్రపంచ
 యదితితద్వాక్యకరమితి||దిపంధివశుంకరోతీరిధినకరస్సూర్యః||శ్లో||హేమిత్యాదిసాట
 త్పృథ్వయః||అభ్యధిఠోనభవతినినాభ్యధిఠః||నయాదితస్సన్దిత్యభావః||శబ్దస్థ్యునుపు
 వేతిశ్రుమానః||పద్మాకరంశబ్దవనంవికచంవికసితంకరోతి||శ్లో||శ్రుపుల్లశ్శుల్లంపంపు
 వ్యాకోచవికచస్సటాః||పుల్లత్వేనేవికసితభిత్వమరః||తథాచం||శ్లో||పితైగవచక్రవా
 ల్||కుముదమండలి||సిలేకుముదకైరవభిత్వమరః||వికాసయతివ్యాకోచయతి-తథా
 జలధరోపిజాపిహాపివచాద్యన్తాభ్యధిఠశ్శస్త్రేవజలంబదాచిక్రవమణి-త
 థాహిసంతస్సత్పురః||పాస్సయమయాచితాచితేత్వభావః||పరోధకారేహితాచరణేన
 హితాభియోగాగ్యతాభివేనా||వత్సవభోధికాభిత్వభావః||అతోయత్తేమేవంహితా
 చరణమేతేమితిభావః||సామాన్యేన||శ్లో||మహాభావయాచితాకారంతరన్యాసః||సామా

స్వనిశేషకార్యకారణభావ్యాంనబ్ధిప్రకృతికార్యసమర్థాన మథాంతరన్యా
 నభివినన్యస్వనూత్రం-వసంతతిలకావృత్తిమ్||౬౮||-||అథన్యావారతారతమ్యేనపురు
 సానాముత్తమాదిభేదమాహ||ఏతిఇతి||యేపుమాంనఃస్వాధా-కా స్వప్రయోజనాః||౬౯||
 "భో" భిధేయైతే వస్తుప్రయోజననివృత్తిప్రీత్యభిధానాత్ పరిశిజ్యత్యత్వాచురా
 థాఘటకాఃపరప్రయోజనసంఘటనశీలాః - ఏతేసత్పురుషాఃపురుషత్వమాఃసర్వ
 న్యతేనైవాభివ్యక్తత్వాదితిభావః-యేతుస్వాధాస్వావిరోధేనానైషమ్యేణస్వాధా-ని
 ర్వాహితత్వరత్నైవైవేత్యర్థశ్చివరాథాంపరప్రయోజననిర్వాహణాంఉద్యమభ్యుపేక్ష
 ద్విగ్రహజితేపామాన్యాస్వాధారణామధ్యమపురుషాభివ్యక్తాః - యేతుస్వాధాయ
 స్వాధావిష్యత్వధాంపరహితంనిఘ్నంతినాశయంతియేషానుషరాక్షసాఃమానశబ్ది
 వాచ్యరాక్షసాఃతథాహృరాచారతత్వరత్నాత్పురుషాధమాభివ్యక్తాః- యేతునిర్ద
 కంశృలంప్రయోజనసమ్మతిరాహిత్యేనాపీతియావత్ పరహితంఘ్నంతియేపు మాం
 సఃకేవాలథంధూతావానబాసిమహే-ఉత్ప్రీదిధపురుషపిలక్షణత్వాత్కాఙ్గాతుంస
 లందదాతీసంతస్వీయమృరహితేహితాభియోగాః||౬౯||గ్లో||

ఏతేసత్పురుషాఃపరాథాఘటకాస్త్విగ్రహస్థిరిత్యభ్యయేసామా
 న్యాస్తుపరాథాముద్యమభ్యుతస్త్విగ్రహా-విరోధేనను | కేమా
 మానుషరాక్షసాఃపరహితంస్వాధాయనిఘ్నంతియేయేతుఘ్నం
 తినిర్దకాకంపరహితంతేకేనజానీమహే||౬౯||గ్లో|| పాపాన్నివార
 యతియోజయతేహితాయగుహ్యంగుహాతగుణాన్యకటికరో

తి | అవస్థతంవనజహంతిదదాత్కాలేసన్నిత్రలక్షణమిదం ప్రవ
 శక్కుమభివ్యక్తాః- అతఏవవరమనీచాభివ్యక్తాఃఉక్తప్రయోజయఃప్రయోజతత్వమైత్ర
 యంకతావ్యమయీష్టతేతిభావఃశార్దూలవీక్రీడితః||౬౯||అథసన్నిత్రలక్షణమాహ||
 హాపాదితి||హాపాత్పాపారణాన్నివారయతినివరణయంతి-ధర్మోపదేశనదుష్క-మణ
 ప్రవృత్తేవిరమయతిత్యధాః||*||జుగుప్సావిరామేత్వాదిసావంపమీ- హితాయయో
 జయతేసత్కర్మచరణాయప్రవరణయతిభివ్యక్తాః - యద్వాక్రేయస్సంప్రహణం
 ప్రోత్సాహయతిత్యధాః-గుహ్యంగోవ్యంని గుహత్వాచ్ఛదయతినకుత్రాపిప్రకట
 యతిత్యధాః-గుణాసాశీల్యాదిసద్గుణాప్రకటికరోప్రభావయతిసతుని గుహ
 యతిత్యధాః-అవస్థతమతిసంకటనమపేనజహంతినత్యజతి-తన్నిత్రయపదిమథేన సమ
 క్రియంయదిత్యక్తత్వాదితిభావః-కాలేవ్యవసాదిసమయేదదాతిచాంభితం దిశభిరది
 దంపాపనివారణాదికంసర్వంసంరన్వత్పురుషాస్సన్నిత్రస్యాతైతవసాహృదఃలక్షణం

స్వరూపం ప్రపదంతి - వశంతలకావృత్తం || ౬౬ || అ || పునః ప్రతేషక్షీరపరశ్చేష్టాంతే
 వశంతాయతీక్షీరేణైతి || క్షీరేణైత్యుత్తానముచేతం ప్రాప్తవంతురుదంతంబలంత
 ప్రసాదాత్మమితి తలమయెత్తవశాః పురాపూర్వం తే ప్రసిద్ధాః అఖిలాశ్రమ సాశ్రమ
 జా జమాధుర్యధావశ్యావిగుణాదత్తాహివితీతాః ఖయస్యగుణప్రదానద్వారామై
 త్రినంతాదితేత్యధాః అంతేక్షీరత్వాచంక్షీరస్యశ్రవణాథామగ్నో నిషేప్తస్యజ్జగ
 స్యఉత్తాచంవంతావమవేక్ష్యతేషక్షీరమిత్రితేవచయనా ఉదేశనః || ౬౭ || చయిక్షీరం
 పయాంబుచేత్యమరఃస్వాత్మాస్వశరీరంకృతానావహ్నా ముతఃమిత్రసంతాపాశ్రమా
 శాత్పంశోషితభిత్తవశాః - తతః ప్రతేక్షీరంకృతమిత్రస్యజలస్వావదంసంశోషయాపాం
 ౦ పుత్రి - ద్మైస్వాపావశంవహ్నిం గంతుముత్తనః ఉద్యక్తమభవత్ ఉత్కృష్టాభిని
 రాతనాత్మాధుఃజలసంతోషచేక్షీరాజాంబహినిగంతునసంభవాదిభావః తదనంతే
 రంతేనజలేనయ్యక్తమివసంశామ్యుత్రిప్రశాంతంభవతిశ్రమామప్తామితివిఘ్నః - త
 థాహిసతాంమైత్రిసావర్తం మైత్రివ్యాఖ్యాతాచుత్పతీపునఃపరస్పరస్యసనాసహ

దంతిస తః || ౬౮ || శ్లో || క్షీరేణాత్మతోదకాయహిగుణాదత్తాః

పురాతేఖిలాః క్షీరోత్తాపమవేక్ష్య తేనపయసాస్వాత్మాకృతానా

హుతః : గన్తుమావక మున్నన సదభవద్దృష్ట్యైతుమిత్రా వదం

య్యక్తం తేనజలేనశామ్యుత్రిప్రశాంతంమైత్రిపున స్తీర్వశీ || ౬౯ || శ్లో ||

ఇతస్స పిపితకేశవఃకులమిత సదీయద్విహమితశ్చకరణాథానాం

నశీలాఖయిత్రవితద్యుక్తమిభావః అత్రవృథావనిష్టస్యక్షీరపరవశాశ్రమశ్రమశ్రమ
 సంతాపదర్శనచాతుకత్వేనోత్పేక్షకాత్క్రియానిమిత్రక్రియాస్వరూపోత్పేక్షాపా
 నోత్తాత్థాంతరన్యాసనిర్మాణేత్వన యోనిజాతీయవశరః - పృథముక్తం
 ౭౦ || ౭౦ || అ || తైర్నామత్వమహా|| ఇతః ఇతి || ఇతోన్మిస్స || దేశకేశవోవిష్ణుఃకుక్షిచ్ఛాఖిల
 యువనఇతిభావఃస్వపితయోగామసంధానన నిప్రాచిరువాదిభ్యస్సర్వభాతుక ఇతి
 దాగమః - ఇతోన్మిస్స || దేశకేశవస్యకేశవస్యఇమేతదీయః కృదాదివృద్ధాభ్యుద్యుద్ధా
 రణాత్మకావశాదంతప్రేమాంకులంసమూహస్తిప్రతీతికేశవః ఇతః ప్రతీన్యస్తిక ప్రదే
 శపితరణాథానోరక్షణాధిలాపిణః || ౭౧ || శరణంగృహరక్షీ త్రాంత్యధిధానాత్ - శిఖ
 ౭౨ || కాంమైశాకాదిపర్యతానాంగణాశ్రవేరతేస్వపంతే - శివోరుడితిదాగమః ఇతః ప్ర
 ద్విదవ్యస్యస్తిక ప్రదేశసమప్రాయేనంవతాః కాః ప్రయకాలప్రవహిణః మేఘవిక
 ణః అత్రవితద్యుక్తమిత్రావర్తనంబియావవ్యవప్రాయంతేనైస్సహపదజానలాపిజన

తీతస్తాత్పింధోపముక్తస్యవపుశ్శరీరంఽతంతంకేశవావతారత్వేనవిస్తృతంఽజితం
 బడబావలాక్ష్మ్యేత్యేవ్యవధిః||జుభారశః||పర్వతభిరణేనభారోద్వహనక్షమం
 బ||హి||అప్రసేయాదృవావత్సేనాత్మతాత్పరమిత్యథాః - అత్రలక్షణాజవస
 రిచ్చిస్తస్యముక్తస్యాపరిచ్చిస్తకేశవాద్యవతారత్వకథనావిధిః||ప్రభేదోఽంకారః||
 యో||అథారాధయగౌరవాసరూప్యాభావోధికోమత్యతిలక్షణాత్-వృద్ధీర్పృక్షత్వం
 అ||అథవరహితాచరణపరవాప్యయాద్యగౌరేవజన్మసఫలంసత్వస్యైవామిత్యాహ||జా
 తఇతి||కింబంబునాఅవతారేష్వతీత్యథాహ||సంవికః||కేవలస్సకూమః||అదిహర్తాః
 తారవివజాతః||జన్మలాభవానిత్యథాః||కుతఃయోనమాత్మే||అప్యభుజాహః||యోభుజసి
 తరశ్చతురదశవిష్టభారస్తస్మైవిద్యహవాధామిత్యథాః||శ్చృధుశివులమితీశ్చకర్తృదంబ
 శ్చృత్తం||నిజకర్తృరతేమపి||శంభుః||తరమధః||ప్రదేశస్థిత్యాదుర్గురభుజవిభారః
 జనితక్షేత్రస్సోధత్యథాః||ధాన్రావహ్యజ్ఞానపాదజన్మస్థిస్థుః||సిలిలార్కప్రకృతః
 కుతః||యతి||యస్మిన్||ధ్రువే||తేజస్స||సా||గ్రహవక్ష||త్రాదీనా||చక్ర||కింకుమార
 శ్చుం||గ్రహవక్ష||త్రమండలం||వానియమిశం||యత్క్రంభ్యమతిశయావలంకారే||తే||త్ర
 హాస్యగవదమగ్రహవశాత్పరలలోకోన్మతమేరుగిభరశిఖామణీ||ధ్రువం||స్వయం||తత్వే

శిఖరిణాం||గణా||శ్రేరతే||ఇతోపి||బడబావలస్సహసమప్రసంవతా
 కై||రహి||తతః||మూర్జిత||భరసహంచసంధోర్వపుః||౩౦||శ్లో||
 జాతగ్రకూమః||స్పృషకః||శ్చృధుభుజవిభ||రా||యాగ్ని||తం||యే||న||పృథ్వం
 నా||భ్యుంజన్||ధ్రు||స||స్య||భు||మి||తనియమితం||యత్ర||తే||జన్మ||చక్ర||

సంజాతవ్యథాపత్యైః||పరహితకరణేనోపరిష్టాన్న||చాథో||బ్రహ్మో
 తే||జన్మ||చక్ర||ప్రపతా||యతి||శ్రీ||చిష్టపురాణ||భాగవతా||దర్శనా||సంధా||యాతతః||కిం
 త||జా||ప్రహితకరణే||పరా||చరణే||విషయవ్యథో||నిరథాః||అసమథాః||అప్ర
 యజా||జా||ఇతి||యా||హ||యః||పక్షః||సంజాతో||యే||సం||జా||త||వ్యథాః||త్యైః||న||తు||సం||జా
 త||స||గ||హితం||సం||జా||త||వ్యథాః||ప||యా||వే||క్ష||త్వే||సి||గ||యక||త్వా||త్వ||మా||నః||అ||ప||రే||శి||క్ష
 త||యా||ద||స్యే||జన్మ||తః||ప్రా||తీ||సం||నై||చో||ద్భా||వ||వా||ధా||కో||య||జన్మ||శబ్ద||ప్ర||యో||గః||ఉ||పరి||ష్ట
 న||ధ్రు||వ||వ||మ||శు||రి||భా||గ||సి||వ||త||యా||న||భా||వం||తీ||త్య||థాః||అ||ధ||శ్చ||న||మా||మ
 వ||ద||ధ||నా||ద్యా||వ||త||యా||న||భా||వం||తీ||త్య||థాః||-||తి||తు||ఉ||దుం||బ||దః||జన్మ||శబ్ద||
 శ్చ||వ్య||క్ష||ని||శే||షః||త||వ్య||థల||ము||దుం||బ||గం||||స||ఉ||దుం||బ||రో||షం||శు||భలో||య||జ్ఞాం||గో||పా||మ||ద్య
 క||ఇ||త్య||మ||రః||*||ధ||లే||లు||గి||లి||లు||క్||బ్ర||హ్మం||ద||మ||దుం||బ||ర||త||స్యాం||తః||అం||త||రా||శ్చ||లి||వ్య||య
 మే||క||త్||యే||మ||క||కా||స్తే||ప్ర||ల్యం||త||వ్యం||*||శ్లో||తే||న||తు||ల్యం||ప్రి||యా||చే||ద్య||వి||లి||క||లి||శ్ర||త్య||య
 యా||తా||డి||త్వ||నా||శ్చ||తే||న||ష్టే||శ్చ||జా||త||న||ష్టే||భవంతీ||తి||త్య||కః||సా||తా||ను||లి||ప్ర||వ||యూ||గ్య||క

సమాసేయతోనైః కిమపి సాధితమన్యోమితకవన్ని ప్ఫలజన్యభిః కిమనైర్విరితిభావః
 హావకోశమయాస్మింకరః. నైర్గరావృతం || ౬౯ || అభిధయలోకం సంబోధ
 తంత్రవాచారం శిక్షయతి || తృప్తమితి || హేజనన్యత్రాభ్యాహర్యంగర్వత్రాపిమభ్య
 విభురుషప్రయోగసంభవాత్ అలభ్యమవగధసేమలాభాభిలాషస్తృష్టేతాం భిధి
 ద్విరాగ్యభావే గవిదారయ అన్యథాలనకాశాపాశసంబంధేన క్షేత్రభాగిన్యస్సాదితిభా
 రః పరిభాషాదిమాత్మద్యమాసేమక్రొధస్థుతిబంధః క్షమాతాంభిబసేవస్య అన్యథాప్తి
 గ్రభావేన కార్యహవిస్సాద్విధిభావః - మద విద్యాజనితదర్శనజ్ఞానవిజ్ఞానేన సనాతనయ
 అన్యథావివేకాన్యతయాలకార్యకర్తానైర్మలవర్ణాప్రప్తిస్సాదితిభావః - హ
 సేపాశకర్తాచరణేతంత్రీతింకూకృతాన్య- అజ్ఞానేన మాకాక్షిణః - కింబుధమంబ
 రేత్యాద్యుపదేశవచనన సన్త మాచరణవివరింపర్వత్యర్థః - అన్యథావిరయపాతస్సా
 దితిభావః || * || కరోశ్చేన్దుత్థన సమాప్యోగభివ్యక్తప్రతిష్ఠాధిః కర్తవ్యమనృతం బ్రా

హ-నత్యంవదేతవచనయథాధికమేదవచనంవదేత్యర్థః - శ్లో || అన్యథా || శ్లో || స
 దోదుంబరాంతరమశక్తివదపరేజంతవోజాతనస్తాః || ౬౯ || శ్లో || తృ
 స్థాంభింభిభజక్షమాంజహిమనంపాశేరతిం మాకృతాస్సత్యం
 బ్రాహ్మనుయాహసాధువదదీం సేవస్యవిద్వజ్జనమ్ / మాన్యా
 న్నానయపిద్విదోప్యనునయప్రఖ్యాపయప్రశ్రయంకీశంపాలయ

స్యతాత్మానకంపరమితన్యాదాదివేతిత్వప్రసక్తిః స్యాదితిభావః - పాథుపదవీంశన్యా
 రమనుయాః - గదర్కవాస్తాసరోధేనామసర అన్యథోత్పదత్రుతిఉన్నత్వేనచనియతాది
 బోహుచిత్తిస్సాదితిభావః - విద్యబ్జనోపదేశేనకృతార్థీకరణశీలం - పరికితమ-దలంసేవ
 స్స || శ్లో || యస్తుచర్యుటతేదేశాకాయస్తువేదేతచండితాక-తస్యవిస్తారాబుద్ధిస్థైరిం
 భురివాంభసీతివచనాద్బుద్ధివైశద్యాధికంశుశ్రూషస్య - అన్యథాబుద్ధవైశద్యాశేషే
 తాద్యభియోగః స్యాదితిభావ మాన్యాః - పూజ్యోవై నయయథాహా - పూజయ-అన్య
 థాసమాసమాభ్యాంవిమమసేమేపూజాతత్వతిగౌతమసూత్రాత్ || శ్లో || అపూజ్యాయ
 త్రపూజ్యంతేపూజ్యైశ్చైవమమసీతాః - అయశోమహదాపూజితభాధర్మచృష్టి-
 మతితత్వాదినర్తకాచ్యుక్తింకూకృతనహీయమానత్యరూపాశ్రయః - ప్రాప్తిః స్యా
 దితిభావః - కింబుధమవిద్వజశ్శ్రూ నపికిముతాన్యాకలననయ || శ్లో || సమశ్చ
 త్రాచమిత్రాచేతిభగవద్వచనాత్సాదయ - అన్యథారంభేమహతయ్యంతితిభా
 వః - ప్రశ్రయంగుర్వాచార్యాదిమనప్రత్యంవిసయమితియావత్ - ప్రఖ్యాపయగు
 రానస్తుతేమ్యుక్త్యాద్యుక్తయ - అన్యథాబుద్ధివేత్త్యాపవాదప్రసంగస్సాదితి

భావఃకీర్తింపాలయజ్జ సాధల్యాభాంకీర్తివిత్వహదేప్రయత్నంకుర్విత్యభాః - ౪
శ్మదాక్షిణతలేకింజర్వకీర్తింబివేతవనాజ్జేవద్వృతత్వాభత్తిస్సృష్టివిభావఃదుఃఖి
సంజాతదుఃఖేకుభూతేష్విత్యభాః || ఖ్మ || తారకాదిత్వాదితవ-జాతావేకవచనం
యాదుఃఖప్రహరణేచ్ఛాలక్షణాంకుర్వదుఃఖికురుదేతిశాస్త్రమహాధాద్విధహ అన్య
భాచిత్రశుద్ధ్యసంభవాదిభావః - కుతపివతత్వర్యంత్వమృత్యేదాదికం శతాంసజ్జనా
నాంజేష్టితంబ్యాపారఃకుదిసాజస్యయతఃకామితవెంచువత్స- అన్యభావురుష
భావాలాసంభవాదిభావః || ౭౦ || అ|| ఈవృత్తాదిర్భావితేతిసిగమయతి || మనసీతి || మన
సీవదసికాయేనోవాక్కాయేకుపుణ్యమేవవియ్యూప మవృతంలేవ పూజాః కరణ
ప్రయేనాపిత్రతర్కాచరణతత్పరాభిత్వభాః || ౭౧ || వియ్యూపమవృతంసుభాత్వమరః
ప్రయాతాంభుభవానా శుభావగ స్త్రిభువనం లక్షణాయ ధి భువనస్థజనానిత్యభాః
లిథితాద్ధేత్వాదిసాధమాసః || ౭౨ || తాదిత్వాన్న స్త్రీత్వం-ఇత్యతారత్రేక్షీహితా
చరణభరంభరాభిః-ప్రీణయంతిఃసంతోషయంతః || ఖ్మ || ప్రీత్ ప్రీణనఇతిథాతోక్తు
భాదికాచిచిత్రప్రత్యయఃథూప్రీతిర్ముగ్ధస్త్యభిమగాః || ౭౩ || ఏతేషాం గుణా

దుఃఖః లేకురుదయా మేతత్సజాంజేష్టితమ్ || ౭౦ || స్లో || మనసివచః || తా
యేపుణ్యపీయూప పూజ్యా స్త్రిభువనముపకార ప్రేక్షిభిః ప్రీణయం
తః : పరగుణపరమాణూర్విర్వత్కృత్యనిర్వహనిజహృదివిక సంతస్సం
తిఫంభఃకియంతః || * * * * *

తమాణూసత్వలగుణావేత్వభాః - యతోబుద్ధా స్థిరపరమాణుత్వాచుః-పర్వ
త్వత్వమహత్తరాక్షత్వాఅభూతతద్భావేద్విః - షోర్వాదిద్విదాచచ్చేగత సంజ్ఞా
యాంకుగప్రాబయతివచనఃవిత్వంభ్యావయంతః-నిరంతరం ప్రశంసంతః - తథా
విజహృదిస్త్వాంతరణివవర్త సంతఃసంతుష్యంతస్సంతః శుక్తురుషాఃకియంతః- కత
కుయేవీరభావేత్వభాః-సంజితమనాం ద్రావితావృశగుణవంచేత్త సాధారణ్యా
భిభావః-విజహృదితేతస్సంతఃసంతఃకియంతః || త్యేవపాః-తథాచోత్తం- సాజన్యా
భృతవసంభవ ఇత్యాదిమాలిన్వత్తం.....

త్రివిధతేతకవ్యాభ్యాసే-భర్తృహరిమథాపిలే-చకారవణానంనామశుభమందశశం.

అథ ధైర్యవనవివాహసప్తమః ప్రకరణం.

౧౦॥ తైత్తిరితిదేవతావసానః కుశభ్యేఽగ్రాణావస్య-సంబంధిభిరత్యైరైతే
 భాదిమజిభిః॥ రత్నం శ్రేష్ఠమనావసీరిత్యః-యద్యతైత్తి॥ శ్చ॥ జాతా
 తావయ్యేష్టంతరత్నమభిధీయతఇతివచనాత్-విరావతోవైచిత్రవఃకృష్ణ
 దితేష్టబాలీయవైభిఃసేతుభిఃసతుతుమస్తుష్టిశ్చప్రాప్తఃకథనసమయ ఇతిశే
 డః-తిథావిశ్వత్సద్వితిభీమంభీమబియోపాదానఇత్యుచాదనాథే॥ శ్చ॥ భిః
 మప్రత్యయదేవాదికః-తథాధూతంయద్విజంకః-మటాభ్యుజేతసేతునావస్తాది
 త్యధః-భీతినభజిరేవప్రాప్తుగితేర్హ్యఃశయైః-విషేష్యత్రనీత్రాధా
 నాంశయసేతుశ్చ సదానవ రహ్యభావ్యంశిథావసే-త్యుచా-విషయ
 యంనిదే-శఇతిమంతవ్యంకింతుమధామన్యతంవివాచ్యగన్విసేవ్యాదికాద్విరీయావి
 రామమపాదంసప్రయయః-మథనావిశేషః-ఇతోవైచిత్రవివాసవరతాఇత్యధః
 జితేనశీలసంపత్తిరుచై-తథాహ-భీరామనవ్విదః-నిర్భీరాధా-త్వంవిజ్ఞాతాధా-

— అథ ధైర్యవనవివాహః —

౧౦॥ రత్నైర్మహాహేస్తుతుమర్చదేవానభేజిరేభీమపక్షేభీ
 తేమ॥ సుధాంవివాసప్రయయ్యిరామంననిర్భీరాధా-ద్విరమం
 తిభీరాః॥ ౧౧॥ శ్లో॥ ప్రారభ్యతేనఖిలువిఘ్నభయేనవీచైః॥ ప్రా
 రభ్యవిఘ్ననిమాతాఃరమంకిమధ్యాః॥ ప్లేక్షుర్నమూర్నుమూర
 ప్లేక్షురమంతవిరామంప్రాప్తువరితి-కింజా-ఫలావయంప్రయతంతవివేత్యధః-
 ఆతోధైర్యశీలసంపన్నాసం-దేవానామసీతంయక్తమేవేతిభావః-మగస్యావిరామ
 భ్యాదినావంచమివాజ్యశిఖ్యరమఇతివస్తేనదంజితాకంతరన్యాసంకారః-న్య
 వముచజాతి॥ ౧౨॥ అ॥ తిక్తమేవాధానీచాదివ్యతికథనవ్యాపారదయతి॥ ప్రా
 రభ్యతఇతి॥ నిస్తేరథమైః-ఘోర్భీరిరాయేభ్యోయద్భయంసేనసేతునావప్రారభ్య
 తేభిలుపోషకమృతేకార్యమితశేషః॥ విఘ్నంతరాయఃప్రత్యూహఇత్యుచః-
 మధ్యాః-మథ్యమాస్తూకార్యంప్రారభ్యతేక్రమ్యవీమై-వి-చితావిహ్వరీకృతా
 స్సంతోషిరమంతవిరామంసీత్యధః॥ ఉత్తమాఃఉత్కృష్టాఃగుణాధైర్యశీలాశ
 యాయేమంతేతథోక్తాః-పురుషశ్రేష్ఠామవిష్టైర్ముగముగముఃపానఃపుశ్యవ
 ప్రతిహస్యమానాఃవింశజ్యమానాఅపిప్రారభ్యముచక్రాంతంకమనవరిత్యజంతవ
 విస్మయంతి-అతఃకామటబదదానలాదిః-భూద్యువచతత్వేవి-ఉత్తమగుంపన్నత
 ణా-దేవానాంసుతోత్పత్తివర్ణంతంతుభనంయన్తవినిష్కోకవ్యయశ్యవీతాత్పశ్యం-

ఆత్మప్రకరణమత్రవిద్యేర్యస్యకుత్రచిత్ భయస్యాపి ప్రాధాన్య నిర్దేశ ఇతిగ్రహ్య
 వ్యం॥ శ్లో॥ మనసోవిర్వకారత్వంధైర్యంసత్వపిహేమష్యత్వక్షలక్షణంధైర్యం-
 శిలంబినియతకులౌభితనత్వృథావణ్నివేక్షకః॥ శ్లో॥ శిలంస్వభావేసద్వృత్తావిత్యభిథా
 నాత్-వసంతతిలకావృత్తమ్॥ ౭౩॥ ఆ॥ ఆత్మోక్తగుణసంపన్నవ్యక్తచ్ఛా)క్తచ్ఛా
 యోధుఃఖిసుభావరిగణనయాకార్యసాధనత్వమహాత్మ్యదిదితి॥ స్వచిత్తు- త్రదిద్యేక
 కాలేవాప్యధీశయాన్యాయస్యసత్తోక్తః- తిరితరస్థంధిలశయనోపేత్య భాః-శివ చి
 త్తపర్యంతేహంసరూపి కాతీల్యేశయనంస్వాపోన్యత్వ సత్తోక్తః- మృదులరశ
 యోపేత్యభాః॥ నిశ్చయైరంతుచపర్యంకల్యంకాఃఖియూస్సమః-స్యాన్ని ౦ద్రా
 శయనంస్వాపేత్యభయత్రాప్యమరః-త్వచిచ్ఛాకవివాహరోయన్యనీరనాహరోన్య
 భాః-త్వచిచ్ఛాకాల్యంబెకాల్యమైరుచిఃస్వాదాయస్యవరతోక్తః-మద్రసోపేతమృచ్చ
 వ్యసంజనసంతుష్టపేత్యభాః-త్వచిత్తంధాంబేర్దావద్ర్య శకలవిమలాత్మాచ్ఛా దనం
 ధారయతి- కంధాధార్యపిత్వచిచ్ఛ దిచ్ఛాంబరధరఃకనక- నకపీతాంబరధరోపితా

పిప్రతిహాన్యమానఃప్రార్థనమైదుగుణనపరిత్యజంతే॥ ౭౩॥
 శ్లో॥ స్వచ్ఛాత్మధీశయాన్యఃస్వచిదపిచపర్యంకశయనఃకన్యచిచ్ఛాకా
 హార్యచిదపిచకాలోదనమృచ్చః-త్వచిత్తంధాంబేర్దావద్ర్యచిదపిచ
 దివ్యాంబరధరోమృచ్చికాన్యధీగణనయాశయఃఖియూనచసుఖమ్॥
 ౭౪॥ శ్లో॥ రిందంతునీశనిపుణాయదివాస్తువంతులక్ష్మీస్సమూచితః
 గచ్ఛతువాయుభేదమ్॥ అదైవవామరణమస్తుయిగాంతరేవా

ర్యాధీకార్యపిత్వభిలాషి- అభాఃఅభిలాషః-తద్వానధీ-తివిగ్రహః॥ *॥ క్త్య
 స్వత్రైవదిత్యప్రబలాచిచ్ఛనీతిమహాత్మ్యమనస్వీమహానాఃధీరః- ప్రశంసాయా
 మనః-స్వధీశయాన్యదిసాద్యఖంచనిగణయతి॥ పర్యంకశయనాదిసామఖంచనగణయ
 తి-తింతుసుఖదుఃఖయూస్సమనావసంతైవకార్యసాధనతత్పరోభవతిత్యభాః॥ ౭౪॥
 ఆ॥ అధధీరాల్పకవందాస్తుతిప్రాప్తాపివ్యాధుమాగానన్నభ్రశ్యంతిత్యా
 హా॥ నిందంత్వితి॥ నీతివిపుణానయవిశారదాఃనిందంతుకథంచిగ్ధుషయంతువాదయి- అ
 భవాస్తువింతుభూషయంతువా-లక్ష్మీస్సంపత్సమాచితమప్రాప్నోతువాచితయభే
 ద్తంవిరగణశంకచ్ఛమ- అదైవ్యేదానీమేవమరణంనిధనమస్తువాచితయుగాంత
 రేకల్పాంతరేవాస్తుతథాపిధీరాధైర్యశాలినఃస్వాధ్యాన్యా యాదనపేత్యాభా
 యాగాత్వదంబికపాదభిన్యా సమాత్రమపివస్త్రనిలంబినభ్రాశ్యంభిరేషంస్వా

మహాగాఢపరిత్యాగవివరమాభావనిసామంత్యాదిదిభావం || ౧౫ || అ || నవకో
 ధిరస్సువాసింసాధయతీత్యాశంక్యాహ || కాంతేతి || మస్యచిత్తంకాంతాకటాక్షః || శ్లో ||
 దుష్టతాగతవిశ్రాంతివైచిత్ర్యేణవివరణమహారకాయాఃకథాభిజ్ఞానంకటాక్షం
 స్రుతక్షతఇతిభావస్రుతాశోకలక్షణలక్షితకామిన్యపాంగాలోకనానిత వివరిశిఖా
 బాణానలుసంతసశీంపంతససమ్నామాయంతితియవత్-తథాకోపకృ శానుతాపః
 క్రోధాగ్నిసంతాపశ్చ ననిదాహుతినన్యా కులయితథాధూరయోబలం త్రరావిష
 యాఃకష్టాదీంద్రయాధాశ్చలోభఃశరస్వాచహగతేప్రయత్నః వితేనకామాద
 యోపుపలక్ష్యంతేతథావలోభావివహకారజన్యబంధసహితుత్వాత్రేహంపాత
 త్వారోపగోసతమః తిత్తప్రాయశ్చంసకుర్వంతి - క్షన్వంతిపాతేసస్యాత్తీకున్యం
 తిత్తభావఃసధీరశ్చత్సమిశ్రేణ్యలోకత్రయంస్యగాఢలిలోకతితయమపిజయత్యా
 త్తాధీన-కరోతీత్తభావఃతస్యనరేంద్రవిషసాధ్యమిత్తభావః || ౧౬ || అ || ధైర్యగుణస్య
 గూఢఃకథంచంపిసయ్యజ్యతఇతిసద్భూతమాహ || కదధీకపేయితిమత్పితాభావఃకద

స్యాన్యాత్మభావప్రవిచలంతవనంనధీరాః || ౧౭ || శ్లో || కాంతాకటా
 త్తవిశిఖానలుసంతయస్య చిత్తంననిదాహతికోపకృ శానుతాపః |
 తమకంతిభూరివిషయాశ్చ నలోభపాశాలోకత్రయంజయతికృ
 త్సమిదంసధీరః || ౧౮ || శ్లో || కదధీతస్యాపిహిధైర్య మత్రైర్మ
 తకృతేధైర్యగుణఃప్రమాన్మమ|అథాముఖస్యాపిక్యసస్యనపేష
 రాధశ్చైఖానాంకీకదాచిదేవ || ౧౯ || శ్లో || వరంశ్చజ్ఞోత్తజ్ఞాదురు
 శిఖరిణఃక్వాసింషమేపతిత్వాయ కాయఃకతిరదృశదం తేవిశిఖః

భావఃకాఃకత్తతురుషచీతిమకబ్ధి న్యకదాదేశః-కదధీకృతఃకదధీకఃతస్యనీచైర్య
 కస్యాపిసతఃధైర్యేణపుత్రికృతానయ్యస్యతస్యసంబంధిధైర్యమేవగుణః ప్రమాణ్మ
 దుభఃకకుంఠనశక్యతే-తద్రప్రస్థాతః-అథోముఖస్యకృతస్యావాజ్ఞు భీకృతస్యాపి
 సతావహ్నేశ్చ ఖాబ్దాహఃకదాచిదేవకదాచిదప్యథోనయాంతి-కింకూర్ధ్వకామక
 ప్రసర తిత్తభావః-తద్వధీరస్యాపిధైర్యగుణఇతివేదః || ౨౦ || అ || మగణాశ్చగో
 దావరంసతుశీలపిలయతిత్యాహ || వరమితి || అయంకాయోదేహఃగురుశిఖామృ
 త్సతవన్యతస్యశృంగోత్పంగాచ్చుంగోచరీభాగాత్కాపిశిన్వీర్షిషమేకతే
 సదృశదంతేకర్కశవాదానంతరాశేవతిత్వా విగతఃకశవితశ్చేవ్వ రంమనాశ్చ
 యం-తథాహ-నైత్తకనేవిషలోగ్రదంష్ట్రేభవతితేముఖేవత్తేవ్యవైశ్చేవ్వ
 రంతథావహ్నేపాతొగ్ని ప్రవేశోవివరంకింతుశీలపిలయగ్నిస్యభావత్యాగఃకృత

శ్రీమద్వివేకచూడామణిః || యమవివరణతత్వముః || (శ్రీ గాత్ర యామపీఠం నత్వా
 జ్యమితి తాత్పర్యం దై చాద్వ్యతేవరశ్శ్రీమద్వివేకచూడామణిః || యమవివరణతత్వముః || ౧౮ ||
 ఆ || సన్దేహం శిలసాధ్యతావశ్యకత్వమునంతర్వత్తా వేకోలాభ ఇత్యా శంకాయా
 మాహ | వహ్నిరితి తస్య పునఃవహ్ని శాకాహోపేతి భావః జలాయతే జలమివా చరతి తస్య
 చ్చిత్రలోభవతి తత్వభావః కతుః క్షేప్యలోవశ్చ తిక్యతే - ఆత్మతాన్వయాతుకమారితి దీ
 ఘోః - వివంశస్య శ్రుత్ర మౌజ్యంబలధియా నైరోపేతి భావః - కుల్యాయతే ఆత్మ నదీ
 వాచరతి తస్యేతి శ్రుత్రా న్యమౌజ్యంబలవ్యతిక్త తాత్పర్యస్మై వక్ష్యేతమితి బంధేనే
 త్యభావః - మేరుః స్వల్పశిలాయతేల్పద్భువదివాచరతి త్వ గతతిస్సేవాః - హిం ప్రోపేతి భా
 వః - వహ్నిః కురం గాయతే హరిణ ఇవాచరతి త్వా శ్శ్రవణః విషరోషభీషణాపితి భావః
 మాల్వగుణాయతేల్పద్భువదివాచరతి త్వ మేవరసోస్త్రవః - శ్రీ గాత్ర యామపీఠం నత్వా
 భావః - పియూషవమౌజయతే - ఆత్మతత్వస్థితివాచరతి - తస్యేత్యా శామోయామాహ
 యస్యేతి పుంసోగేభిలలోకానామకేషజనానాం వల్లభతరమత్యంతమనోహరం శిలంశ

వరం న్యస్తోహస్తః ఫణిపటము ఘోష్టదశ సేవరం వహ్నా పాతస్తద
 పినకృతస్థలంబయః || ౧౮ || శ్లో || వహ్నిస్తస్య జలాయతే జలనిధిః
 కుల్యాయతే తత్త శాన్తైరుస్స్వల్పశిలాయతే మృగపతిస్సద్యః పి
 రంగాయతే | వ్యలోమాల్వగుణాయతే వివరసః పీయూషవహ్నా
 యతే యస్యా జ్ఞేభిలలోకవల్లభతరం శీలంబమున్మీలతి || ౧౯ || శ్లో ||
 భిన్నోపిరోహతి తరుః టీగోపుష్పవచీయతే పునశ్చంద్రః | ఇతి వి
 మృతంతస్సౌతస్సతవ్యంతే నవిశ్లభేషులోకేషు || ౨౦ || శ్లో || విశ్వ

త్వరావః నకున్మీలతీశముల్ల సతిత స్సేవరంబంధః శీలసంపన్న స్వయఃఖిశాతవోపి
 సుఖశాతవవివరవంతి ఆయమేవరమలభ ఇతి భావః ఆత్మకృష్ణాభావో వమ్య శ్రు
 తితేరుచమాభేది || శ్లో || ఇవాదిలోపేద్వివిధేణముల్కియతి చిద్వ పిత్రథావాత్మే శమాపే
 చ సప్తధౌ పాత్రకీర్తితేతి విమృశితమేత్యభావః || ౧౯ || ఆ || ఆధౌ మంతకాపి సంతా
 పోనప్రవంశా ఇత్యాహః భిన్న ఇతి తరుః చిన్నస్సన్నపిపునారోహత్యుద్గచ్ఛతి చంద్రః
 టీగోకృష్ణవక్షేదిగ్రమేద్యశస్సన్నపిపునరువచీయతే ప్రవథాతే ఇత్యే వంః మృ
 తంతోమనస్యనుసంధానాస్సంతః శీలసంపన్న లోకేషు బంధుజనేషు నిశ్లభేషు వి
 హ్యాలేషు శస్వే వివరంతవ్యంతే కేతుతరుణం ద్రవ్యమంతేనాభివృద్ధి మాశంసంత వి
 వసంతి త్యభావః || ౨౦ || ఆ || శీలమేవాశేషభూషణమిత్యాహ || విశ్వరక్యేతి శ్వరక్య
 యాగాస్త్యుస్య సుజనతావిభూషణం నతుదాజాన్యం శార్య స్య వి ప్రాంతవ్యస్య కా

యమోహాద్వియమోహాదులంశత్వసంబంధమైత్యంబైనట్లుకనక
 వేదశాస్త్రవిషయకస్వభావితమేమియునుచరతిః విభూషణంశతుల్యుప
 శ్రుతస్వభావస్వభావమువిభూషణంశతుల్యుపశ్రుతా-విత్తస్వభావైవ్యయః
 తావత్ప్రతిపత్తిఃవిభూషణంశతుల్యుపశ్రుతావిభూషణంశతుల్యుపశ్రుతా
 ప్రభరాహిత్యంశవిత్తస్వభావప్రతిపత్తిఃవిభూషణంశతుల్యుపశ్రుతా-విత్తస్వభావైవ్యయః
 శీలత్వంప్రభావితమేమియునుచరతిః విభూషణంశతుల్యుపశ్రుతా-విత్తస్వభావైవ్యయః
 శ్రీశాస్త్రవాదస్వభావైవ్యయఃవిభూషణంశతుల్యుపశ్రుతా-విత్తస్వభావైవ్యయః
 తథాపిత్వంశతుల్యుపశ్రుతా-విత్తస్వభావైవ్యయఃవిభూషణంశతుల్యుపశ్రుతా-విత్తస్వభావైవ్యయః
 శ్రీశాస్త్రవాదస్వభావైవ్యయఃవిభూషణంశతుల్యుపశ్రుతా-విత్తస్వభావైవ్యయః
 తథాపిత్వంశతుల్యుపశ్రుతా-విత్తస్వభావైవ్యయఃవిభూషణంశతుల్యుపశ్రుతా-విత్తస్వభావైవ్యయః

శ్రీశాస్త్రవాదస్వభావైవ్యయఃవిభూషణంశతుల్యుపశ్రుతా-విత్తస్వభావైవ్యయః
 తథాపిత్వంశతుల్యుపశ్రుతా-విత్తస్వభావైవ్యయఃవిభూషణంశతుల్యుపశ్రుతా-విత్తస్వభావైవ్యయః
 శ్రీశాస్త్రవాదస్వభావైవ్యయఃవిభూషణంశతుల్యుపశ్రుతా-విత్తస్వభావైవ్యయః
 తథాపిత్వంశతుల్యుపశ్రుతా-విత్తస్వభావైవ్యయఃవిభూషణంశతుల్యుపశ్రుతా-విత్తస్వభావైవ్యయః
 శ్రీశాస్త్రవాదస్వభావైవ్యయఃవిభూషణంశతుల్యుపశ్రుతా-విత్తస్వభావైవ్యయః
 తథాపిత్వంశతుల్యుపశ్రుతా-విత్తస్వభావైవ్యయఃవిభూషణంశతుల్యుపశ్రుతా-విత్తస్వభావైవ్యయః

—* అర్చనై వంద్యతిః *

రా||శ్లో|| నేతాయస్యబృహస్పతిఃప్రచారణరక్షేప్రంసురానైసిని
 ఇతిసీతకరేభైర్యశీలపద్ధివదానంనామజప్తయందశశర్మ-

రా||శ్లో|| అర్చనైర్యశీలమారపిదైతాయత్రత్వాత్ప్రసిరుశజానంతరందైవశక్త
 విరూపయతి||నేతతి||యస్యబృహస్పతిఃనేతాశీమకఃపితామహోచదేశకర్తాబృహతాం
 చాంతతిబృహహస్పతిఃనతుయఃకశ్చిత్తద్బృహతోఃకరత్యోశ్చైవరక్షేవతయో
 ధ్రువోఃశ్చేతిసుదాగజులలోపాప్రచారణంఆయుధంశ్రవరసాధనంతువద్రం
 జాయధవర్మతమశ్చేదనవృకుంతిరమితిభావః-నతుయక్తం-చిదయోమయం-
 నికాసురానతుదృశలకీకాశేమగళంగుప్రీస్తాసంశ్వుగళాన్వగళాకః-నతుమృ
 షసాదినిమిత్తంఅనుగ్రహపరిపాలనతాత్పర్యంహరఃభుజశుభలలోకాభీశ్వరశక్తిని
 ననుతస్యోపరజభావేపావితీకాత్వాదిభిభావః-నతుమృగదేవతాయః-చారణోగ
 విరాజణఃనతుయఃకశ్చిత్-లభఃఇత్యనేనశ్రుతారణశుభలభింప్రతిపత్తిర్యద
 స్తితోపాధారణత్వాదభుజశరశక్తిశుభితోపిసంగరేరదేశకర్తాదానవైర్యగో

నానాభిరతత్రస్తానాంకానాన్యకంస్థాటంయథాకథావైవచనశరణాగతకం
నమశ్చరుషస్థితేనాపారుషంవశమిహ. తియవాదిభ్యోజితయువాదిన్యాదౌ॥౨॥ పా
రుషంపురుషస్యత్రేవావేశర్కణితేనసేవితస్యః పారుషః పురుషకారః నిర్జితపానోపున్య
వదిన్యబుత్సభాఃకృతావ్యభామైయదాః త్యాదితిభావః - భగ్యనిర్జితస్థితీయ
లిత్యాభ్యర్థ్యుద్విరుత్తిః తద్భ్యోగాత్పూరుషమిద్విత్తీయాః పారుషస్యాదితిత్కరత్
మేవాశ్రయణీయమితిభావః॥౩॥ ద్భ్యోగినంపురుషసేవాముపైతిత్తీయైకావంప్రధాన
మితికాపురుషావదితి-దైవసేవాత్పూరుషాపారుషఃత్వశక్త్యాయత్వైక్యతేయదినః
భృతికోత్రదోషభిశ్చానివచనవ్యభిజామేవతదబాధానితదేదితవ్యం - ఆత్రసా
ప్రాయపితేషణత్వద్విరికరాలంకారానిగుర్తంతాభిప్రాయవిశేషణంపరికరభితి
రాత్కలభంపరమమహావానివృద్ధ్యాపిదైవసేవాకారమిత్యాహాభిగ్నేతి॥౪॥
భూర్భువఃకలతా సత్తరాత్రా వివరింబింకరంధ్రస్యసేవిభావఃకృత్యా-భిగ్నా

కాన్యకైర్జ్యోమృదుగుహాభియమాతేరైగావలోవరణఃకృత్యా
శ్చ్యోబలాన్వితోపేదలభిస్సగ్నఃపరైస్సంగతేతవ్యంసననాజైవ
మేదరేణాభ్యగ్నృపాపారుషః॥౫॥ ౨౨॥ భగ్నశస్యరంజ
పి-జగదానోద్ధానేంత్రియస్యయుభౌత్వాభిర్విరంస్వయంని
వతితోన-స్తింమభేభోగినః॥౬॥ సృష్టస్తప్తితేనసత్సరమసాతవై
వేయాన-పథాన్యస్తాన్స్థితఃపైవమేహిన్యనాంవృద్ధానయారా
ణాని॥౭॥ శ్లో॥యథాకంధకపాతేనోత్పన్నత్యాగ్యఃకలిన్నపి॥త

కాన్యకైర్జ్యోమృదుగుహాభియమాతేరైగావలోవరణఃకృత్యా
శ్చ్యోబలాన్వితోపేదలభిస్సగ్నఃపరైస్సంగతేతవ్యంసననాజైవ
మేదరేణాభ్యగ్నృపాపారుషః॥౫॥ ౨౨॥ భగ్నశస్యరంజ
పి-జగదానోద్ధానేంత్రియస్యయుభౌత్వాభిర్విరంస్వయంని
వతితోన-స్తింమభేభోగినః॥౬॥ సృష్టస్తప్తితేనసత్సరమసాతవై
వేయాన-పథాన్యస్తాన్స్థితఃపైవమేహిన్యనాంవృద్ధానయారా
ణాని॥౭॥ శ్లో॥యథాకంధకపాతేనోత్పన్నత్యాగ్యఃకలిన్నపి॥త
కాన్యకైర్జ్యోమృదుగుహాభియమాతేరైగావలోవరణఃకృత్యా
శ్చ్యోబలాన్వితోపేదలభిస్సగ్నఃపరైస్సంగతేతవ్యంసననాజైవ
మేదరేణాభ్యగ్నృపాపారుషః॥౫॥ ౨౨॥ భగ్నశస్యరంజ
పి-జగదానోద్ధానేంత్రియస్యయుభౌత్వాభిర్విరంస్వయంని
వతితోన-స్తింమభేభోగినః॥౬॥ సృష్టస్తప్తితేనసత్సరమసాతవై
వేయాన-పథాన్యస్తాన్స్థితఃపైవమేహిన్యనాంవృద్ధానయారా
ణాని॥౭॥ శ్లో॥యథాకంధకపాతేనోత్పన్నత్యాగ్యఃకలిన్నపి॥త

భిక్ష్యోన్మీరు త్రిలోపాయానభిక్ష్యా శంకాయామాహ-వివదిత్వక్రూ తావదిమహా
 తాంకుమత్తేనాంధై ర్యధ్వంసంయమాహ-వివదిత్వ ప్రా శమీమీమహాసేకాండు
 వేయవ్యస్తా దాయా సాదితనంబంధః-తస్యత్వంతా సంతాపితత్వా త్వదాయానభిక్ష్య
 నావభిక్ష్యాదిభిక్ష్యావః-కుతోచాశంభావితత్వమిత్యాశంక్యద్వై ప్రా తముభేనభ్యధయ
 తి-కల్పచామౌకల్పం తెవీతతిసంః తేపీతిగురాన్యకేభిక్ష్యావః - అవేతాఃవివద్ధాఃవి
 క్రమాఃస్వమర్యాదాఃమేషుంతేతథో త్తస్మంతఃవితికులభిక్షాణామహేం ప్రా దన
 ప్రకులాచలాతాణలరాశియస్స ప్రసము ప్రా వామ ప్రా శ్చివానేభునికింత్యత్వత్వ
 ంకావినవతకంతెలతఃప్రప్రప్రతేనధీరై భాగ్యధ్వంసనస్యా తిమక్కురల్వా త్వ
 దాయానవీవాశిష్టకతుఫలభాగభిక్ష్యావః||౧౧|| మహేం గో మలయస్సహ్యస్సాను
 హస్యత్వ దుర్వతఃవింధ్యవృపారియా త్రశ్చ శుభైతేమలవర్వ తాః||౧౨||వజేయసురాశ
 విదాదాధిషీరజలాణకావాదితి||౧౩|| ||౧౪|| తథాపి నైవమేవశరణమిత్యా మా ||౧౫|| నైవే
 నేతి|| ప్రభుశాసనుధానానై వేనజగతిలోకేయస్యపుంసాయన్వస్తు ప్రమాణీకృం
 సాయతోవివదిమహాతాంధై ర్యధ్వంసంయదీక్షితుమీమాసే||౧౬|| యు
 జడవిధేకల్పచామౌవ్య పేతనిజక్రమాఃకులభిక్షారిణాయు ప్రా
 నై శేవవాదలరాశయః||౧౭|| ||౧౮|| నై వేనప్రభుశాస్వయంజగతి
 యద్యస్యప్రమాణీకృతం తత్తర్యోసన మేత్తవాగపిమహానై వేనా
 శ్రయఃసారకమ్ | సర్వాశాపంపూర కేజలధ రేవమవ్యపిత్రవ్య
 మాంసూత్సవీవపత తిచాతకముభ్యన్వి తాఃపయో బింసవ ||౧౯||
 శ్లో || యో నైవాంబుభిం దేన సంపీతోనంబంధ్రమాః | తేనైవచది
 విద్యుర్వర్ష ప్రతస్యోనకేన్విగచ్ఛో మనసా శ్రయోఽన గీమవి నైవకాయ
 బంధసాధకంబాబియభలప్రా ప్రావితిశిషి- రప్రస్పృష్ట తఃసర్వాశాపంపూరకేసరల
 గోకమనోకథచరితూర కేనవిదిగంతవ్యాప్తభా శేవాబలంబంబు- హేవాచాన్విప
 లూన్యకాపి శ్రు త్యహంబివ్యయం భ త్రిత్యాదివాయాభాధాన్యలూభావః- అవశ్య
 క్షుంశకవదన్యతరస్యామితసమాసాంతః-వచనాతిశయవీచాంతకస్త్ర ప్రోకవయీణి
 ముభేదంచూ- తేనూత్సా లిణవివతథాపిత్వా వాక్ర యావాద్వి తా వివసంన్య
 దావ్యయానవేత్త్యా నాబియశ్రహిః-బియశ్రహాసంభ్యయేదబియశ్రహావా
 దవ్య త్రత్యయి||౨౦|| హేజలక తాఃపంధితత్వా శ్రయమహర్తయా విహంబ
 లాభప్రప్రా పితైవస్త్యవనియంభ్యత్వాదిభిక్షా-తిస్తాశ్చర్య భాదైవమేవశర
 ణమితాత్పర్యం - ప్రోకకావృతకస్సమాభివ్యమః ||౨౧|| యోననిగిరా త్ర

చంద్రహాసః మైత్రేయః వతాచాంబరం భద్రేనవస్త్యకలేనసంవీరః ఆచ్యుదిలోః
 ఉంకేయః దివాహనశ్చేనవతాచాంబరభుః దేనానన్యూర్యస్సంవీతోభవతి
 తపతీయాశ్చంద్రమాన్యరూదోగౌత్యం దుగౌత్యం ప్రకాశకత్వేష్ట్యంబరభుః
 మాత్రసంధావితత్వాదిత్యభావః అమౌనా ఇత్యాశ్చర్యపితచ్చాపిదైవశ్చతః
 ద్విమేత్యేవగంత్యవగంతవ్యం.....

ఇదివీతిశతం వ్యాఖ్యానైవ వశ్యతవణకానం నామనవమం దశతం

—* అథః పునః పద్ధతివ్యాఖ్యాన ప్రారంభః *

౧౨॥ అయిదుత్తరదైవేన ప్రభుజైవ్యాదిసంబంధేనానైవస్థితాత్మ
 నావశ్యకత్వం. తస్మాపికమకానియమ్యత్వేనాస్మాతత్వాస్సద్దిత్వా శయనదైవశ్చ
 నిరూపణసంతర్వేణకమకపద్ధతినిరూపయిష్యం ప్రతాపిశర్వ దేవనీయామ
 త్వేనవిభేదస్త్రియామకత్వేనతమకాణః ప్రబల్యమితిపరంపరామనువిదభావనః
 స్యామకృతిదైవనిం ప్రాగీన్ననుస్యామోభివాదయామః నత్వేకాంతతయైలేహా
 వాధికావ్యత్వమేతన్నియామకస్యతస్యదిద్విభావిద్యమానత్వా లేసాశ్చభివాద్యవి

వాభానురూపాదోగౌత్యమేతియోః ౧౨॥ స్తోత్రముస్యామో

—* అథః పునః పద్ధతిః *

దేవాన్ననుహతః ధేనేవీనకగావిధిస్సంధ్య సోపిప్రతినియతక
 మోకాఫంబః । ఫలంతర్వాయస్త్రయంబరీమపరైః కింవచిదానమ
 స్త్రోగ్ధ మకభ్యోవిధిరపినయేభ్యః ప్రభవన్యోః ॥ స్తో॥ బ్రహ్మయేన
 త్యాకమేగాహతేదేవాదపిహతోదూఃఖిల్కాహ్మతస్య వతగానమనియమ్యాః ఖలు
 హంపిధింపివంధ్యంనత్వస్యాపిస్యాతంత్వమిత్యా హసంపిధిరపిప్రతినియతంయ
 త్కమకాణః పితృభిరాత్వ దావితభోక్తీయశ్శిలంతేయకాణః ప్రతినియతంత్వేదాన
 మస్యకంప్రతిభ్యంకాంతథాచఫలంకమాణ్యస్తంబదికమాగీరంబేదపరైః కేతైః
 కేంపిదాంబరంనంబిదిత్యభావః తస్మైస్సంపూహనస్సాహ్యదిభావతతస్మాత్క
 మకావ్యభ్యాప్తిమితిపోదానాదిరూపేభ్యోనమయతః విధియేభ్యోకమకభ్యోనప్రశ
 మితసద్భిభోకభవతిస్యాతం ప్రాప్రప్రతైరభావాతిభావః ఆత్మహర్షభూర్వ
 స్యోత్తరోత్తరంప్రత్యుత్కమకానహత్యాన్యలాదీనకాభ్యాంబకారః తల్లయగంతు
 త్త్ర ౧౩॥ ౧౪॥ అయిదుత్తరదిగవిసయేభ్యః ప్రభవంతిత్వేనంబరంబయితి బ్రహ్మేతి
 యుతకమకాణప్రాప్రప్రతైరభావాతిభావః ఆత్మహర్షభూర్వ
 లాలేమంభకారేణకుల్యంకులాలవన్నియమితిః విభవస్తునిమాణకమకత్వేన

అజయేనవిష్ణుఃకుష్మాభూభువనోపమహవః సేత్యవ్యృతలరజావతాచ విష్ణు
 గనమరత్యానితస్త్రీస్తోపదివ్యమేనకమనాద బ్రాహ్మకృష్ణంజనావీతిభావః
 హలంబ్రహ్మజీర వివచాచిపుటకేతరతలన్ధభియేహరహోమితభావనంత్రభియేటం
 వివతే-కచాలన్ధభియేన్మంభుఃప్రభిత్వభాః-కించయనసూర్యో విశకలలోకప్రచో
 కోవీతిభావః-నియమితభిత్వేభాః-XX నేంతరీన్ద్రనిత్యమేవనతుతుగామ్రామపివశ్ర
 కవకాశభిత్వః. బ్రాహ్మవిపరివతాతే-వా బ్రాహ్మవిపాకల్పావశ్య స్వ
 యః-తస్మై నకలనియంత్రే కమనాజేనమః-తథాభూతస్యేవాభివాదనాచిత్వాదితి
 వః || ౯౮ || ౯౯ || ఎవ. శ్లోకవ్యయేనకలనియామకత్వభవనపూర్వ కమభివాదన
 తోవయోగాభ్యయమభివాద్యసంప్రతిబింబుక్రయోమేతుత్వాత్తస్యాచా

కులాలవన్నియమితో బ్రహ్మాండభాండోదతేఃష్టుర్యేనదజావతా
 రగహనేత్రీస్తోమహాసంకతే । రుద్రోయేనకచాల హానిపుటకేభి
 యాటనం సేవతేసూర్యోబ్రాహ్మకృత్వమేXX నేతస్యేనమఃక
 మనజే || ౯౮ || శ్లో || యాసాధూంశ్చవిలాగ్నోతివిమహేమూర్త్యా
 న్నితాకాద్యేపిణః । ప్రత్యక్షంతుతే పరోతనుమృతం హాలాహ
 లంత్రేణాత్ । తామాగాధయసత్త్వయాంభగవతీంభోక్షుం
 ఫలంవాచిసంహేసాధ్యో సనైగుణజేనుఃపులేష్వాప్తంవ
 థామాత్యనాః || ౯౯ || శ్లో || సుభ్రంసత్త్వసఃప్రమామయవతయ
 శ్చేతాతపత్రోజ్జ్వలాలక్ష్మీర్జ్య సఖాయతేజరమను సూతే
 శుభోమకాణి । విద్భిన్నేనితరామనంగకలహక్రీడాన్రుటన్రుతు

తామాకామితి || సూర్యోయభిలాంశ్చదుజానావపిసాధూగ్నోతి-మాభానా
 గ్నోనోపివిమహేవంధితాకాకరోతిద్యేపిణామితాత్పుష్పాదికరోతి-తదేవ
 ర్మయమపివస్తుప్రత్యక్షమింద్రియగోచరంతుగుతే-తథాహాలాహలం-మహాసర
 తాత్వవివామృతంకరోతితాదృశ్యామభ్యగంభవాదితిభావః-అతఃసేవాభోస
 నిపుణైవాసాధున్మహాభానిపుణావేదికాశికాయం-వాంభిరమభిలపితంఫలం
 త్తమిద్ధంసేవతితేభాః భగవతీంతాం సత్త్వయాంసత్త్వమాకాధయతస్యాః
 దివళదాయకత్వాదిభావః-కింతువ్యసనైర్విపులేష్వాకమ్బుయిష్టేమగుణజరజ
 ఃప్రభుమిపుష్పాభ్యభామస్తామ-వర్తమాత్యథామావిహితస్యాఃకైశ్చేభ
 త్యాదిభావకరోతరుజేనమాగ్నోగభిత్వబ్రహ్మహేభాః-అత్రభివాదనంసాధు

త్వాదికరణాభ్యంతరమున నుత్తరమునాదిభేదములచేత || ౯౫ || ఆ || వృద్ధిహస్తాభ్యంతరమున
న్నులకత్వమనెత్తామః || ఉ || భ్రమితి || పరః పరితాలమారభ్యానుస్యాయ తేనువతకా
స్తిః - పితృతంతువంతా నేతిదిధాతా - పితృతంతుః - ఛోమ్మదమనాసీతేనేతి యితి
దేశః - శుభేకమగతిభూత్యతదితేషు శుభవతిసత్యభావః || ఛ || ఉద్ధృతాభాది
శుభిశ్చ మాస్యేలాసాయువతయనరుణ్యశ్చేతాతపత్రైకకత్వత్యత్రైజ్య
లాలక్ష్మీరాజ్యక్రీడీత్యేతదిభిలమిగ్ధభావః - అనుభూయతేనుభుజ్యతేజ్జ్వాంతరీయః
హేతుత్వాత్తిప్యేతిభావః - విద్భువై శుభతమగతీనప్యేనవిసతరామతయన అనంగ
లహారతరగస్సవివక్రీడాత్పైవయా హేతుసామ్రాటకభిరుద్రంతర్య స్య త్తది
ద్రుతేషేక ప్రత్యయః - సుత్రజాలమివ ప్రత్య గ్నోగత్యా దితమితేషః - ర్భుజి
|| ట || గిశయాతియత్రయత్ర సేతంగైహారత్రత్ర వివస్యతీతిన్యాయాదితభావః -
త్యేతాంబుత్వతాంమిత్వభావః - లిప్తయవ్యతిరేకత్వాం - వృద్ధిహస్తాభ్యంతరమున
గంముత్రజాలమివప్రయాతిర్భుజితే || భి || శ్యద్ధివీద్యత్యతమ్ || ౯౬ ||
|| ఛ || గుణవదగుణవద్వాగుర్వతాతార్వజాతంపరిణతరవధార్యాయ
|| త్త్వ || తఃపండితేన | అపరభాస్యతానాంతరమగతామామివతేభావ
|| తిహ్వదయదాహీశల్యతుల్యోవిపాకః || ౯౭ || || ఛ || ధౌల్యాంమైరూ
రగత్వంవ్రజ్యవ్యమితిభావః || ౯౮ || ఆ || అథైహమానరణప్రకారమహః || గుణవదితి
గుణవదగుణయుక్తమగుణవదగుణహితంవాయత్తార్వజాతంతత్త్వత్వతానుష్ఠితమనః
పండితేనపరిచ్ఛాద్రాసగిగతఃపరిపాకావస్థాయత్తతః ఆతిప్రయత్నేనసావధానన
యాపిత్ - అపధార్యానుసంధియాంత్యతిపిపకమగతమాద్యవ్యంశమాలోచ్య
రిణవివస్యంకమిత్వభావః - అన్యధానభావమహః - అపరభాసత్యతానాంతరమసావస్థిత
నాంతరమగతాంగుణవతాంపరితమః - అపివత్తేర్జ్వాన్మత్తివర్యంతం - వికల్పాదాద్య
మానః - విపూర్వాత్తేజ్యతేన్దిబ్బిశ్యభాగ్యముపసంగవశాద్ధారూపాననకాభావా
దిత్యవగంతివ్యం - హృదియదాహీయనస్సంతాప్తవదీరుతత్త్వతుల్యః శిల్య ప్రాయా
పాకఃపరిపాకనగోభవతిఅతస్సారానైకమగతమానంభావీయం తథాభూతి
వైవచిత్రనమాధాయకత్వాదితిభావః || ౯౯ || ఆ || అతస్సత్యత్వానన్యాయకమగ
భస్యతామహః || ధౌల్యామితి || సమనాదేజులలోకవియారాత్ప్రభవతివైరూప్యంవా
చారివచురీ || నీతి || వైరూప్యంవాచయజిమిత్యనురీ - వియారాత్ప్రభావత్యత్ర

శ్లోకం:- ఇదవ ద్వాదశాశక్త్యంబింద్వాపార్యామకానకాశ్చరీచరీశశకు
వివిధలంకెభయంతపోజనకభాగ్యవిశేషవ్యతిరేకేణఫలజనకంబిద స్తీత్యధికాః ॥ ౯
౬ ॥ సర్వభాషితావ్యాఖ్యానో రావిశ్వకత్వైరమకావకానవేత్యాచ-విజ్ఞ త్వితి ॥ ఆం
విచిన్ద్యతుమగ్నో భవతుజలస్తంభాదివేదితావః - మేరుశిఖరంయోమగర్భ మయోగా
శుంభానాదివేదితావః. ఆహవేయధ్వైశ్చ ౧౮ ॥ జయతువాసీశ్వం శ్రయశ్శ్రయ
త్వపిఃకమకాదంబేన భరితర్యాదౌత్వాదిసతిభావఃతెత్వ పివేవచత్రధానకలాః
మస్తావిద్యావేదవేదాంగాయః ॥ ౧౦ ॥ అంగానివేదాశ్చత్వారోమీమాంసాన్యాద
స్త్రకఃపురాణాంధమకాశ్చ్యంబవిద్యాశ్చాశ్చతుర్దశేత్యాశ్చతుర్దశవిద్యా
భావిహాపాగుప్రభృతిశ్చతుష్టైకకాశ్చరీశకులధ్వస్యతు-తథాపరముల్క
వైంప్రయత్నంపామకాసిద్ధ్యాస్త్రైకత్వత్వాభివక్త గేనతుల్యంవిపులమాకాశ్చ
జ్ఞానీతభాషితమవశతోధ్వైరమ-త్వకరమకావకానిన్ద్రకలోకలభావ్య
తిపురుష స్వయంధై వపుత్రాః ౧౧ ॥ మజ్జత్వంభసియాతుమేరుశిఖ
రీశశ్రూ-జయత్వా మావేవాణిజ్యం కృషివేవనాదిసకలావి
ద్యానిలాగ్ని త్తు. ఆకాశంవిపులంప్రయాతుభగవత్కృత్వా
ప్రయత్నంపరం నాభావ్యంభవతీమాకమకావశతోభావ్య
స్య నాశయతిః ॥ ౧౨ ॥ పనేజైశ్చ్రు జలాగ్ని మధ్యేమహా
బల-వేద్యంమస్తకేవాసుప్తంప్రమత్తంపవమగ్ధితంవారక్షంతి
పుణ్యాపురాశ్చతాని ॥ ౧౩ ॥ శ్లోభీమంబనంభవతియస్యపురం
భావిభాంభవంతాభావ్యావ్యావ్యాభావనిభలస్య నాశయతిఃతస్య బ్రహ్మభావి
కారయతుమకత్వత్వో ॥ ౧౪ ॥ యద్భావితస్థితస్థేపయభావితస్థవేదిత్యాద
దితావః. ఆహ మృగంజ్ఞానాదీనాంచతుష్టైకకాశ్వేవాంతర్భూతిత్వమగంతవ్య
తాశ్చి-కావదియశ్చంగంశ్చంగాటకేనభ్యాతానైశ్చైవద్రష్టవ్యా ఇతిపాపా
మృత ౧౫ ॥ ౧౬ ॥ అతిసంఘట్య స్వాపీప్రాసీనపుణ్యసద్భావతునక్షరీత్యాహావన
శ్చి-యాయుస్సద్భావః ॥ ౧౭ ॥ ౧౮ ॥ ౧౯ ॥ బహునామకృతినప్రావశ్యమవ్యాసక
ల్పమే-ప్రసాదతీకమయతి ॥ భీమవిధిమంబనంభవతియస్యేతియస్య పుంసః
కు-మంప్రా-ప్రమత్తేణశయంకరంబనమగత్యానిత్వైత్రానాననియతంపుర
భవనితత్వంభవభోగవాదనంభవతీత్యధిక-తస్యశ్చో-శేషవిజనఃస్య జనతాంతి
రతామనియాతీతస్యత్వాదితత్వస్యభూద్రావతాభాస్సద్భిధిరస్యమించి

కః సర్వద్యంబోర్విభావై కవన్యవతీత్యుపాసనావలీలయావాగాదీభిః స్త్రీ యనుక
 రణయాకలలాపసమితేషుణాచ || శ్లో || నీలా స్త్రీ యనుకరణంబాస్త్రిగత్యాభవేష్టయేతి
 తుణావలీలమునానమస్తభావైః స్తంభరోహంచస్య దాదిసామ్య కథావైః కుషా
 త్సు క్యావహితాదిశంఛారీభావై శ్చ త్యథాః . స్త్రీయః బంధనభయపుష్టసాంసంసార
 బంధసేవవఃఖర్తిత్యథానింగవచనవ్యత్యహసిత్యనవుంసకీవైవచాత్య భిప్రాయే
 గవనేతాః ప్రమాణమితివర్ణ్యప్రవ్యః ఆత్ర స్త్రితకటాక్షలావాః ఆనుభావాః || శ్లో || కా
 ర్యభూతోనుభావస్సాస్త్రితకటాక్షలాశ్చరీరిజఇత్సుక్తత్యానలజ్జాభయేష్యోగస్సంపా
 దీభావాః భావలీలశృంగారచేషావితేష్టా తిద్రప్తవ్యంతదుక్త || శ్లో || భావోహవశ్య
 సేలాచమాధుర్వార్యే ర్యమిత్యపి లీలావీలాసోపచ్యుతేఽభి మః లిక్తీచిః . మా
 ద్భూయితుంకుట్టమితంబిచ్ఛేకలీతంతథా . కురూహలంచ దశతంవిప్య తంహసాన్య
 పివితంశృంగారచేష్టాస్య రప్తదశవిధానుభావైః . ఈష్ట్యా భనసంపన్నానాం
 స్త్రీణాంబంధకాతుత్వంకింధరభ్య మితిభావః తథావై తాసాంశృంగారసాయిక్యా
 సాంమధ్యభావలజ్జాభయవత్సృమధ్యమాః ఈష్యోకలహలీలావత్యః ప్రాధాన్యేతి
 వనేః తదుక్త || శ్లో || ఉదయద్యౌవనముగ్ధాలజ్జాః జితమన్నధాః జ్ఞానన్నభమధ్య
 యాభియాపరాజ్యుభైరథాకటాక్షవీక్షణైః । ఎచోభిరీష్యోక
 లహనలీలయానమస్తభావైః భయబంధనం స్త్రీయః || ౩ || శ్లో ||

గమభ్యమోదితయావనా || స్త్రీరమందీకృతానీ దాప్రాధానం ప్రాణాయావనేతి
 సంశ్చ వృత్త || *

|| ౪ || ఉక్తమథాగ్రవకారాంతరేణాచ || భూచాతుర్యాది || భ్రువోష్టాతుర్యాది
 గాదేశవైచిత్యాత్మకంబితానిరుణ్ణితాన్యక్షిణీమేహంతలభాః క్తాః బహువ్రీహా
 క్షిణ్ణీః స్వాంగాజ్జితిమత్కటాక్షః ఆహంకేతానిచవితేసరిదితి భూకుట్యా
 న్యవ్యాపారవిశేషపుటైతిదుక్త || శ్లో || స్వాద్యవోలాలితాదేషుపగన్యాపః రేచితం
 వ్యూహామూలసమయేషకోటిసృన్యుకుటింబిదురితిస్త్రిగ్ధాః స్త్రీహసరిట్టతాచ
 పస్త్రేకాలక్షణాతు || శ్లో || ఏతంభావకమాంకాస్తామగూఢేతశశనాదీభిః . మేనాంత
 రంగరత్నానిసన్నపాదతికభ్యతఇతి . లజ్జితమంతంఘ్రేహంతేజ్జితాంతాల్లజ్జవసానా
 కసాశ్చ తథాభూతహసానామేవమోహనత్యానో అన్యథాహసన్యసా చర్యవసానా
 తిభావః లీలామంజరిలీలా మధురంగప్రస్థితం ప్రధాన గమనమితియావత్ స్థితమవస్థా
 వచేత్యథయప్రాప్తిభావేఽపి తేత్యేతివర్ణ్యం స్త్రీణాంభూషణచాతుర్యాదిశయసే
 త్యాదాయభంక స్త్రీంబయవజనవిషయసాధనత్వాదితిభావః ఆత్ర కటాక్షాదీనాం

భక్తాః శ్రావణోద్ధారణం సంహారం లోకాంతరగత్యై యోగ్యుడయ్య
మహాభక్తిశ్చేయంతథా లోకమంతరగత్యుత్పన్నీనీయతలమ్ తాత్పర్యే జేతాసా
లజ్జావిశయత్వం సూచ్యతే - తమ క్తంతరతరహస్యే || స్తో || ప్రజతిమృదుసలీలం రాజహం
జతస్త్రి తి చక్రిలీరభుభ్యాహంస కాణీసువేషా - మృదుకుచిలఘ్నభు త్రైమాసివిగాధ
జ్జాధవళమమహాహా వల్లిభాపద్మినీమ్బాత్ || అత్ర భుక్తుట్యాదిసముదాయేభూష
త్యాయుధత్వరూపజా ద్రుచకాలంకారః || శాలినీపుత్రం || ౪ || ఆభశృంగారామహా
పుష్పిలాసాశశచరీరంవణాయతి || క్షుధితి || క్షుధితమత్రనిభిః శ్రుభం
ప్రమతిరేతాభ్యయన్త్యాపారసహితైః క్షుధిపిచలజ్జయచరితైః || ప్రత్యాభ
తేష్టస్వామకూల్యత్రాశతైర్యథాః - తమ క్తం || శ్లో || సత్రీధారాకననైవస్వామకు
ల్యత్రాశనమితి || క్షుధిమ్భూరిత్రస్తైః జహుశభయసంత్రాంతైః క్షుధిపిచలీలాభిగ
తప్రత్యాగతవిలాసవిశేషేషామనావిలసితైః కమనీయైః త్విజ్జ్వలై ర్వాతకామద
శమభ్యై ర్మహానోహరైర్విరక్తస్యాపిచిత్రజ్జ్భాకరైర్యథాః || * || యదగ్గనాద్విరక్త
భూకాతుర్యాత్మకం దితాతూః కటాతూః స్పిద్ధావాచోలజ్జితాం
తాత్పర్యే సా || లీలామందం ప్రస్థితంచస్థితంచ స్త్రీణామేతమ్భూ
వణంచాయుధంచ || ౪ || స్తో || క్షుధితమత్రా భంజైః క్షుధిపిచలజ్జ
పరితైః క్షుధిమ్భూరిత్రస్తైః క్షుధిపిచలీలావిలసితైః || మహారీణా
మేతైః మౌదనసుభ్యై నేత్రవర్జితైః స్ఫురన్నీలాజ్జానాం ప్రకర
పరీణాభివదితైః || ౫ || వక్త్రంచంద్రవికాసిపంకజపరీహాసత్
తమత్యక్తేకత్వస్వభూమిలత్కావలైరుత్తప్రకారైః మహారీణాంతరుణినా మ
త్పలాక్షీణామితిభావః - వయసి ప్రథమభివేషనే క్రవళితై ర్మయవిలాసైర్దిశః స్ఫుర
తాంబికసితానాం నీలాజ్జానాం నీలోత్పలానాం ప్రకరై ర్నికులవైః పరీక్లిష్ణాభవ్యాక్షీ
ప్రాభవలక్ష్మంతభివేషః ప్రసిద్ధక్రియాభ్యాహరభోవభిత్వాహవామనః - లింగాభ్యా
హరభిక్యత్ర - అత్ర నయనవిలాసానాం ప్రయజనాదిరమ్యవస్తుభిశ్చానచాపలంబినా
వంశవాత్సుకూహలం నామశృంగారచేష్టికం సూచ్యతే || * || కురూహలంరమ్యవృష్ట
భావలంపరీక్లిష్ణాభివదితైః తాత్పర్యే కుట్యోదీనాం లక్ష్మణా ప్రావేషోక్తంతథాన
యనవళనక్రియాయావీణాత్వక్రియోద్వేషాత్తాద్భుక్రియానిమిత్తక్రియాశ్వరూపో
త్పేక్షయే || * || యత్రానందసింబంధావన్యత్వేనోపకీర్తితం - ప్రకృతిం హి భవత్యా
జ్జాతముతే యత్ర ప్రచయతభిలక్తతాత్ - తయాచనయనానాం నీలోత్పలసామ్యం
మ్యతేతేనోపకావ్యభిక్యతైః కురూహలం తాత్పర్యే - కుభిణీపుష్పైః || ౬ || ఆభ

అమృతముద్దీకనవిధావశ్యమృతవిధితత్ప్రతిభాద్విప్రలంబనశుభకథనముగృత
 కరిష్యత ఇత్యుపేక్ష్యస్తీతేనశ్యాదిశ్శక్తిప్రమేదశాన్తిచ్చృంగారవేద్యైః శేచింసుభా
 వాస్సంచరిశ్శక్తితాః ఇదానీంతురదలంకరణంవిషయస్తస్యైః గౌతాహర్యభదే
 నదైవవిభావదానర్యతమనుపదమేవలక్ష్మత ఇతి మనశ్చక్రత్వాసంప్రతిస్తే సగీకం
 మండలమాహ||వత్సమితి||చంద్రపద్మిక సుతితాచ్ఛిల్యేవేతిచంద్రవికాసీసుతికరమిత్వ
 భాః తాచ్ఛిల్యేదీనిః-వత్సవదనంచచంద్రజానాంశబ్దానాంపరిహర్యమే అవశా
 నససమథాతిత్వపృథివియూచలోచనేవయనేవరీపేహత్యత్రతిచనగౌర్యమృతా
 నమశ్చేద్యమృతమితిమృతాఃస్వర్ణమహాకరిష్టాఃస్వర్ణమృతములేమచమృతమితి అ
 తదహాకరీమఃతత్పృథివిత్వభాః-వితేనచద్వినిర్వంశావ్యతేకావిచాంపేయ గౌ
 తిలక్తానాంవనాదేహకాంతిత్వకథాఅతిసాంధ్యంగాంగనానాం జిహ్వజాయకీ
 యతత్పత్తిభిత్వభాః-గాజిశ్చక్రస్పృశిత్వస్పృశిత్యయఃచానాంచయః శేకహ
 శ్చత్యభిత్వంకథాద్విత్వమహారామిలాసహానికరివరశిరఃపిండకల్పాభిత్వభాః||వి
 సంభాతుశిరఃపిండాభిత్వమరఃపక్షిజౌతుచమంభారగుర్వికళానానాతో గుణజ
 మేలోచనే వణాస్సృణా మహాకరిష్టరశి నీజిహ్వకచానాంచ
 యః | వత్సోజావిభవంభవిశ్రమహారౌగుర్విగతంబద్ధవీవాచాం
 హారిచమాదావంయువతిమసాస్వాభావంయఃడనమ్||౬|| స్త్రీ||స్త్రీతం

కనాదిశ్చేదనకంబద్ధవీకటిపశ్చాద్భాగశ్చ ||వి|| వశ్యాబ్ధితంబ స్త్రీగత్యాభిత్వమరః
 గానపక్షిత్వాదినాల్పప్రమాభేదాదేవ హరతిఃసూరియోహరంభూర్వకన్ది నితా
 వాంమూర్ధవంనాజ్ఞాధుర్యంమధురవోమలాహవశ్యేత్వభాః- వితత్సర్వంయువతిమతరు
 మిస్సాభావికలాస్వాభావసిద్ధతతలగతభిత్వకమండనంతరుదీనామేతనై ౨వగీకా
 లంకరణమిత్వభాఃఅత్రచంద్రవికాసీశ్యాదిశబ్దఃప్రాయశ్చాద్భక్త్యవారతాఃఅరతి
 శేచిమాలంకారఃతదుత్తమాచార్యందండిహా||*|| స్పృశకశేణతిద్వైప్రమాశతీప్యక
 ష్టమాయతి-తదవేత్వమబధ్నాతితచ్ఛిల్యేచినిషేధః| తన్మహావరరోపితశబ్దాస్సాభ్యుక్త
 గాతాఇతి-శామాలవిక్రీడితం||౬||అ||అథాలంబనగుణయావనమాహ||స్త్రీతమితి||స్త్రీ
 తంబందహాసః||చిదీషమృగ్ధంసుంచరంభవతీతియథాయోగమథ్యాహర్యం ||*||ముగ్ధ
 స్పందరమూఢయోరిత్వమరఃబాల్యయావనమభ్యుద్ధత్వేన తదేణ్యాఃప్రాగల్భాభావా
 ద్విత్వేవ్యవస్థగత్యముత్రిమత్వవగంతవ్యంబద్ధివిభవవిలోకనసంవత్సరశమమ
 లరియథాతథాతరశ్చంతలోభవతిచాచాపరిశుంధోవాగ్వాభారోపితభినవా
 గతనావిలాసాయాసాంతాయాతీక్షణికదశాదితాగ్నిసరసోరసయుక్తః కుదిరఇ

వియవత్ భవతి గతానాం గతిశాంక ర్దుష్టః పరంభః శివక్రమః కిలయితః పరవితః |
 శ్చ తారకాదిత్వాదితవలీలాపరికరో విలాస సమృద్ధిర్యశ్యతభోక్తః విలాససంబంధః
 భురోభవత్యర్థజిత హృదయో వనంస్పృశంత్యాః మృగదవృశః తరుణ్యాసంబంధీ
 కిమవంతారమృంశునో హరంశహితవలెనృమపికమృమేవనివతిత్యభావః ఇయం
 గృహయితా || * || తీరయద్యోవనాముద్ధాల బావిజితమన్తధేతిలక్షణాత్ తిక్రశ్లకన్య
 యేపిల్లాఘ్యువిశేషణాగాదుదాతతానామగతిః || * || గ్లాఘ్యైవిశేషణైర్లోయ
 ప్యాశ్యస్యదుదాతతాదిలక్షణాత్ - కిలిచివృక్షమ్ || ౭ || అథవః ప్రభృతిక
 డింద్రియాణామతైర్వలోక్తరప్రతినియతవిషయాన్యథాయతి || రుద్రవ్యేష్యతి ||
 అత్రప్రశ్నో తరచులికయాన్వయః కార్యః ప్రస్తుయోగ్యానిరృప్త్యానితేమదిశా
 నీయేమవస్తుమయోగ్యాభావస్యప్రత్యయః - శ్రేష్ఠతమకీమిత్రశ్చః ప్రేమప్రస
 న్నమమరాగః కిలతంప్రేమదాయాత్మకః - || * || ప్రవీణుశంకునోయతదిశానేప్రే
 మదాయినీలక్షణాత్ మృగదృశః పరుణ్యాః ముఖంవదనమిత్యభావః - విజముత్తరత్రా
 పి - చతుఃప్రతికరత్వాదిలిఖావః - మృతవ్యేమృతమృతవ్యేమకీముత్తమమితి - ప్రశ్న

కిందిస్తుగ్ధసరళ తరళోద్భవైరిభవః పుష్పందో వాచామభినవవి
 లాసోక్తిసరసః | గతానామారంభః కిలయితలీలాపరికరస్య ౨౨
 శంత్యాప్రాయస్కరికీమనినహారమ్యంమృగదృశః || ౭ || శ్లో || రుద్రవ్యే
 మకీము త్రమంమృగదృశః ప్రేమప్రసన్నంముఖం మృతవ్యేష్ట
 తదాస్యచవనః తస్యాః తిరుణాః - అస్యచవనోముఖయః - కిలైష్ట్యమృతావకాణ
 త్వాదిలిఖావః - యదృశిప్రకేంద్రియవిషయః గంధః నకుషవనస్తథాపితస్యాః శీర్షి
 జాతిత్వాత్తదాస్యగంధస్యతస్యసంక్రమణాద్విజాన్మృయంతేభేర్యోమృయం
 తేపుష్పాణ్యమృయంతఇత్యావత్తగ్ధంభవంబధీనివనతదమకాస్యాచవంతత్వా
 న్నవిరోధః శ్రవ్యేమృతవ్యేమృతప్రయోగాగ్ధేష్టప్రత్యయః విజముత్తరత్రాపి
 డిత్రయంకింతద్వరప్రస్థావగుణ్యాః వచఃస్పరుమధురభావం తస్యైవశ్రవణానంద
 కరత్వాదిలిఖావః స్వాద్యేష్టమభవయోగ్యేమడిత్రయంకింతస్యాబిష్టః పల్లవ ఇతస్యర
 సః తదరామృతనిత్యభావః - తస్యైవరససంద్రియత్ప్రీతిశుభాత్వాదిలిఖావః స్పృశ్య
 మస్యశానయాగ్యేమవస్తుమడిత్రయంకింతస్యావేళురుసుమసుమారశరీరమిత్యర్థః -
 సైష్ట్యవనిరుచుత్వగింద్రియసాహ్యవహావానిలిఖావః డిత్రయంభ్యేయంధ్యానాహం
 కింధ్యాతవ్యేష్యతిశేషః | నవరూపనంతరుచివత్పర్యాయేవతస్యైవతత్వంకమృనో
 రంజకత్వాదిలిఖావః - అథసర్వదాముఖ్యంధ్యయమాహసహృదయైహృదయాభిర

కలనైరిత్యథాః - సగ్వస్తగ్వదేశమగుకలనాదేను వారస్యస్తరుణ్యవిభ్రమా
 రాసాధ్యయైతిశబ్దః అతతత్వ సిద్ధవిషయానామకత్తనమప్రవణానాన్వ
 యశ్చంగారపరితోపాదేశయతిః పతేనాస్య లోకోత్తరమాభిరూప్యమావ్యతే
 భావోత్తమవిషయావాత్మీభిర్విశిష్టకరుణీసంభోగవికరణవ్యభిప్రలితాభావ
 క్రమశ్చోత్తరయోగ్యాదుర్యాభిశయాధామగుప్యన్ని బంధనాదుదాత్తాలంకారభ
 ః || శ్లో || ఉత్తరాత్పశ్యతిస్తే యాయత్రవశ్చోత్తరేతదా బహుభావనిబధ్యతే
 దుత్తరముదీర్యతఇతి-వాదూకాలవిక్రీడితం || ౧ || అ|| అథాసాంముఖాన్యలంకరణ
 గానద్వారాశకలలోకగుమ్నాహుత్వమాహద్వాభ్యాం || ఏతాఇతి | వలంత్యగతి
 విత్యాగద్వలకూనమేవలయసంహతిమేఖలేవలయసంహతిః కంకణత్రాణిః శుభ
 శబ్దైశ్చాంబువానిసారన్నిబద్ధకింకిణీలక్ష్మ్యంతేతదుత్తతదవత్సనో యాయుంకా
 గ్గుణం గ్గుణ ప్రేమకూపురాభ్యాం మంబులనినావ మంబేరాభ్యాం చపరాజిలాక్షిర
 గ్గు తారాజహంస్యః కలహంసాంగనాయాభిప్రాకలనాదమంబరమందగమనచాజ

పికింత దాస్యపవనః శ్రవ్యేషుకింతద్వచః | కింస్వాద్యేషుతదోన్మ
 పల్లవరసస్త్వస్త్వేషుకింతద్వ ముఖ్యేకాయంకింనవ యావనంస
 హృదయైస్సర్వత్రతద్విభ్రమాః || ౧ || శ్లో || ఏతాశ్చలద్వలయసం
 హతిమేఖలార్థ్యం కారమాపురపరాజితరాజహంస్యః | కుర్వం
 తీకస్య నమనోవివశంతగుణ్యో విత్రస్తమగ్ధహరిణీ సద్వత్రైః
 సంసరమణీయైత్యథాః || ౨ || రాజహంసోన్మ చత్రేప్రచారంబకలహంసయారివి
 ః || శ్లో || బాతేరస్త్రీవిషయదయాపథాదిలిప్తైః పిశస్య కపోవైభాపికత్వాత్
 యాగః ఏతాః పూర్వోద్ధానరుణ్యః పిందూనవింశతివాహికాః స్త్రీయైత్యథాః
 క్రస్తాచకితాముగ్ధాప్రాధావయాహరిణీ కురంగీతత్సర్వత్రైస్తద్వి లోకనః శ్రీ
 భావః టాత్మేరహంగరీక్షణైః వితేనైతాసాచుద్దినీత్వం మూర్యతే || శ్లో || చరిత
 గద్వగాభే ప్రాంతరతేవనేత్రే ఇతిలక్ష్మణాకరస్యమనోవివశంసగ్మ హితంసమ
 తిమర్వంత్యేరీత్యథాః - తరుణీలక్ష్మణముక్తం రతిరహస్యే || బాలాస్యాన్మోగదశావ్తా
 పరితరుణీవింశతేర్యావదుధ్యం - ప్రాధాన్యాత్పంచపంచాదిచతురథోన్మ
 మేలిసారివదాలంకరణముక్తం || * || సదాభుకరదోర్బాలశుభ్యాపిషయిణాభ
 హేమంశేతరుణీయోగ్యాప్రాధావయావసంతయాః | సంతతం సేవ్యమావి
 గప్రథయతేబలమలి-అత్రరాజహంసీశురాబిణస్యసాదృశ్యవర్ణనసానావేతా

తే హమాచరిణీ సప్తకై రిత్యక్రచాన్యవయోవరస్యగమైరవయ్యత్వ జాతీయసంస్క
ష్టివితాశ్చమన్యకునాయి కా॥ యో॥ అజ్ఞాతువృథమధ్యస్థమధ్యమోదియోవసంతం
జానోవసంతలికావృత్తం॥ ౯॥ కుంకుమతి॥ కుంకుమచందేవ కాశ్చీగజకదామన॥

౩॥ అభయంకుమంతాశ్చరజన్మాగ్నిభింపరితోస్త్రీశావకదకమానిచోథయ॥ బ్రా
హ్మమరఃఅభవాఘుస్యతాకరచర్యాయకుంకుమకుసుమరంజితచందనచందేవకుంకు
మంఘుస్యగమిశ్చభిధానరత్నమలాయాంయద్వాకుంకుమేకచందనశేసంధూరావర
సామశ్చంగారభూషణాభ్యుద్రవద్రవ్యవిశేషేణచ॥ ౩॥ సింధూరంనాగసంభవంశివ
పిన్ద్యంనగాంధారంపంకంశృంగారభూషణమిత్యమరఃశృంకేతఃవిక్ష్వాహాదేహాగా
యస్యాస్వాకుంకుమసింధూరాదిరంజకద్రవ్యశృంగారితాకారిత్యకాః॥ అతవిషగౌ
రయోరగణగార్యద్వాపద్మినీత్యాత్ శ్రీఫలశచ్చాయయాఃప్రసయగళమసంధ్యశ్రీఫ
లశ్రీవిడంబీలితానాత్మయోధకయాఃకుచకుంభయాఃకంపితాశ్చలితాహరాఃకుత్రా
వళయోయస్యాస్వాతథోక్తామాఘాతామంజీరావేవహంసాహూసావివహాపురావతా
భ్యాంరణితజ్ఞాయమానేవచేవివచత్సేవత్సేవచేవాయస్యాస్వాఅతవిషయావళోవజ

టూయై॥ ౯॥ స్లో॥ కుంకుమచంకశృంకేతదేవగౌరవయోధకంపి

తనరా॥ నూపురహంసరణస్పృహపద్మానంసవశేకురుతేభువరా

యోస్యాధకాధకప్రచాణాకాతాశ్చందేహసంకరఃరామాసుందరీభువికంభురుచః
వశీకురుతేనస్యాయస్త్రీకురుతేజితేంద్రియమపిస్యాయస్త్రీకురుతవివేకృధః॥ ౯॥ వశతయ
క్షణాయాంనేరివిశ్వఃఅభూతతద్భవేద్విఘ్నోర్యాదిన్విదావశ్యేతిగతిసంజ్ఞాఃయాంకుగ
లిప్రానయ్యతిసమాసోఽశ్రీసుపునవేత్సవవపుత్రేఽశ్రమరాణాంకంపితత్వవిశ
వజనసమయోధరయోరత్యంతపటుత్వంమావ్యతే॥ అన్యథాకంపనాయోగాత్తేన
చాక్కుల్లగటయావనసంసత్తిశ్చగవ్యతేనయోధరయోశ్చగౌరవ్యవిశవజేనరూపశ
క్తుద్విగ్వంజ్యతేవితేనాలంబనగుణలాభుడిక్రవీచకుంకుమచందేత్వననతటస్థాన్ది
వభావకధికతభావోనమాపురాత్మకౌలంబనాలంబరణమభ్యుట్పాతంతరంగస్థదపదే
త్యనేనమాచితోనీలాగతివశేషరూపామభావశ్చతభావైచంభిసామగ్రీనముల్
తేన॥ అభిరూప్యమకాతిశ్యమంగానాంచాతిమాదకచం॥ వివహాదిగుణావసాప్రభవ
యావవేధవేదిక్కుర్త్యా॥ కృతాధరాంగసంస్కారానభీకేలిమలాలనేత్యుక్తవేష్టా
శిష్టయావనపపుణ్యనరమయతీతిరామేరిపుత్వత్యాలోతోత్తరలావణ్యసంపన్నేన
అలంబనభావేనోదితేశ్యంగారరసాణావేణోవానమజ్జతీభావః॥ అత్తాఘ్నవిశ
వయోగామహాత్తతానామగుణి॥ లక్షణంధూర్తంతభాత్యంతసుకుమారభావ

తేనైతాపామక్ర తిహితజగత్పశీకరణసామన్యకరూపవ్యవృత్తితే || ౧౨ || త్|| అథరా
 గిర్లశ్చ వత్త చిత్త్యా త్వామిన్ స్ర శంసావర వచనంసంబోధవమధిభా యాహ
 వ్యాఖ్యాం || కేశాశ్చిరారుహస్సంయమినశ్చ యతాఃసమ్యక్ సయమవంతశ్చ లోచ
 నతపిక్ర తేవరంపారంకణాంతపిక్రంతత్వం వేదాంతసిరీశంస తాత్పర్యం
 మ్యతే. అంతర్వక్త్రంపత్యా భ్యంతరమపిస్వభావతఃసన్ధ్యాన్యుచిభిఃకుభైః సవినై
 శ్చద్విజానాంవిప్రాణాంఘ్రినిదంతవిశ్రుంధజాద్విజా ఇత్య మరఃక్షజేఃకిణం
 వ్యాప్తంఇహానేతావితావ్రసదేవశఃవహజకుంభాకువ కుంభాచముద్రానాంక్షాత్రిక
 హరాణాంలేవముద్రానాంచసతతాధివాసేననిరంతరావస్థానేనసంతతనివాసేన ||
 నిమూద్రాకుమూద్రేముక్తః ప్రాచ్యముద్రాయమోచితఇత్యుభయత్రా పిమ్మః. అ
 తఃహితన్వి ఇన్ధము క్రస్తకాతేనతేవపుఃశరీరంస్త్ర శాంతం ప్రసన్నంనైరాగ్య
 సాధనసంప్రతిమదపీతియావత్. వాదాంతేత్యాదిసానిపాతఃసోప్తా కంరాగమమరత్రి
 శుంభాగాభిలాషమేవేతియావత్. కరోమ్యత్పాదయితవతువై రాగ్యమితనిరోధః సహో

చితేమప్రవతరాతే || ౧౨ || శ్లో || కేశాస్సంయమినఃశ్రు తెరపివరం
 పారింక్ష తేలోచ నేఅంతర్వక్త్ర మపిస్వభావశుచిభిఃకిణాంబ్విజా
 నాంక్షజేః || ముద్రానాంసత తాధివాససుచిరౌపయోజనంభావిమా
 షత్త తన్వివపుఃప్ర శాంతమపి తేరాగంతరోత్యేవనః || ౧౩ || శ్లో ||
 ముగ్ధేధానుష్కరాకేయమపూర్వా త్వయిన్యశ్యతే | యయావి

క్రీత్యాఅభాసితత్వాద్విరోధాభాసాలంకారః || శ్లో || అభాసత్వేఽరోధస్యవిరోధాభా
 సాఇవ్యతఇతిఅతః సవన్దేషస్త్ర తిబోధాపిత ఇతితయారంగాభివాసేనంకరః .
 లోచనేఅంతర్వక్త్రమిత్యత్ర ప్రగృహ్యతావత్సక్తిభావః. సోదాదేద్వివచనా ప్ర
 గృహ్యమితిప్రగృహ జ్ఞాపుత్రముక్త || ౧౩ ||
 ధనుఃప్రహరణమస్వభానుష్కఃఘట్టిప్రహరణమితరకఇసుమత్రాంతాత్మః || నిధ
 స్వీధనుష్కాధానుష్క ఇత్యమరః-తస్యభావత్రాహేమగ్ధేయంబి || ౧ || ముగ్ధస్యంబ
 వమూఢయారిత్యమరఃయిద్వాహేదయద్వావనభావేతి. త్వయ్యత్రాపా అద్భుతవ
 రాతసాధానీతియావత్. ధానుష్కరాదృశ్యతేతియంధానుష్కరాకాశీదృశ్యజ్ఞా
 యితఇత్యధః-పతేయయాధానుష్కరియాహేతుగా భేతాంసీయవజనమనాంసి
 మలః-య్యైస్సపీతిభావః-గుణామూర్త్యఃరూపయావనావయ్యత్రైరీవః ధ్యసిసం ప్ర
 హరసిసాయతై బాహ్యేనైవవిధ్యసీయతః. లోకేధానుష్కః ప్రాధానివసులయ్యైశ్చవ
 య్యైశ్చిదాదైరేవవిధ్యంతిత్వంతుముగాపి ముగ్ధేయ్యైశ్చిలయ్యైశ్చిహర్షభిరేవవిధ్యసీతి

ప్రత్యక్షదీక్షాభావము. తాదాత్మ్యపుష్కలత్వాదజ్ఞేయత్వమితిభావః. శ్రీశారదావయ
నగుణసంపత్తిరవపరమహర్షసాధమిత్వమితిభావః. అత్రపుష్కలత్వాదజ్ఞేయత్వ
నాత్మాభావముధీగతత్వాత్వాత్మాభావహేతుకం కావ్యలింగంతచ్చగుణయోః శ్రీ
శ్రీతికాభాద్యవసాయములాభియోగైస్సత్త్వాభివ్యక్తము రంగంగీభావన
సంకరః. తేనత్ర ప్రసిద్ధాధానుష్కాదుపమానాదుపమేయభూతముగ్ధాయాదికన్యత్ర
తేర్వ్యతిరేకోవ్యజ్యతఇత్యలంకారధ్వనిః॥౧౪॥౭॥అథావిశంభిసమప్తకామిన్య
శ్శేషోత్తమ్యత్వంతాపరాగిణాంరశంసావచనాన్యాహ॥సతీతి॥ప్రదీపేతిభావః ప్ర
కాశేదీపాదిపిసతీతివ్యతానపిలగ్నతథాభూతేపవనౌచసత్త్వం - సత్యర్క-ఇతి
సత్యైతిలోక ప్రకాశకేనూత్యసత్త్వపితథాతారామణీదుమియరనిరాసకత్వేన
ప్రసిద్ధేమనత్తప్రప్తరాగిణిచిత్తచంద్రేయసత్త్వపితయాప్రసిద్ధయాపూర్వా
సభూతయాచామ్యగభావన్యతాలపారిణిసేవాక్షిణీవాక్షిణీయన్యాప్రయాప్రియతిమ
మామినాబహువ్రీహాస్థశ్శ్లోఃస్వాంగార్థవపిద్ధాదిభ్యశ్చైవ - ఇవంజగ

ధ్వనిచేతాంసగుణైరేవనసాయకైః॥ ౧౪॥ సతీప్రదీపేసత్త్వమ్

సత్త్వతాగామణీదుమః॥ వినామేమ్యగభావాన్యోతమోధూత

మందంజత్॥౧౫॥శ్లో॥ ఉద్వృత్తస్తనభావవత్సంధిసేత్రేచలే

భ్రాలలేరాగనిష్ఠితమోఽపల్లవమిదంకర్మంతునామవ్యధామ్

౧౪ తమోధూతమంధకారమయంలక్ష్మతఇతిశేషః-తస్మాదపమమనయనజ్యోతిష్త్వై

వలిభావఃఅత్రాంధకారనిరాకరణసమర్థత్వేనప్రసిద్ధప్రదీపాదికారణసమదా

మసత్త్వపితన్విరాసరూపకార్యామగ్ధావాద్విశయోద్ధరలంకారః॥౧౫॥తత్త్వానుగ్యాను

యన్వత్తిలకేషుక్షీగద్యతఇతిలక్షణం-తథాప్రదిపాదిసన్యాపేతితమోధూతత్వ

మితిపరోధశ్చన్యజ్యతే-తేనచాస్యమహామోహంధత్వంవస్తుగమ్యతఇత్యలంకారేణ

ప్రభవసింగితిఉద్వృత్తిఇతి॥ఉద్వృత్తోత్పంతవతులఃఉత్పదగత్యనిమిషితిభూతవర్తి

సోవాస్తదేతశఃస్తనభావృత్తరశేలీవాదిలాలేచనలేచేతిగద్యతే-శ్చేత్రచలలేచి

తాదివిలాసశ్చంద్రలేస్తేర్వవిహితేచభ్రాలలేచరాగేణతాహిత్యమన్యర్యేణచాధి

ష్ఠితంతద్ద్యుయన్వమిత్వభావః॥౧౬॥రాగశ్చరకోమాత్వశ్చేక్షావాలాహితేష్యత్వం

ప్రాపిణిశ్చతవిశ్వప్రకాశాత్తమితిసదేశశ్చ-సద్వత్సలవమధరిసలయం చేత్యేతాని

తిశేషః-వ్యభాంమనపీతాంకుర్యంతునామ-నామేమత్ప్రయాంభునాంపరపీదా

కరణస్యన్యాభావితత్వాదితిభావః-లింకుపుష్పయ్యుధానకామదేవేనెస్వయం స్వహస్తే

లిఖితానాగామరమాలికానాభాగ్యత్వంజగత్పుణ్యవర్జితక్షీరనిసద్ధివ్యక్త్యేతా

ఇత్యధాః ఫటిత్యాసంభావికేషు నిమగురానాథుర్యగుణయైతాశ్చుతప్రాయా
 ఇత్యధాః ముగ్ధప్రాయాశ్చ కుమార్యజనితాః సువిరంజితా ఇత్యధాః ప్రకాశినో
 భివ్యః జితస్సంమదిస్సంబోగౌత్పర్యమైవేథోవాః శ్రుత్యుతిసుభాగాః స్వభావరుచి
 రాః విస్రంభాద్రాః విశ్వాప్రకృత్యాఽతపివస్తరోయదాయినోబితేంద్రియస్యాపి
 స్వభోద్రైకావహః కృగీద్భూతాంశుంబిః ధిన్ః స్వైరాలాహః సమాశ్రియ ఇతి యోజ
 తే - కిమపిహరః తియద్వారహసి స్వైరాలాహ ఇత్యన్వయః కిమపిహరంతియద్వాత్వి
 తావ్యతయా మనోహరాభవంతీత్యధాః అత్ర శ్లోకద్వయేపి సమథాశుభిః శృంగా
 రస్యపాత సమయే ప్యాప్యాద్యమానత్వాదంతబాహిః స్ఫురతేన ప్రాయోపాకృత సంత
 యః||*|| ప్రాయోపాక స్మకధితోబహిరంతఃస్ఫురన్త్రసంభలితాత్ - తథాశ్లేషప్రసాద
 యోగింత్యాచార్యోత్తదశప్రాణాశ్చప్రాయేజాత్రసంతిభుజేరున్నేయా ఇతివంత్య
 తః ప్రకరణేష్టప్రాయశోనాయకామమాలాదక్షిణాశ్చుపసంధయా||*|| ఏకాయ
 మధురాముగ్ధప్రాయాః ప్రకాశితసంమదాః | ప్రకృతిసుభగా
 విస్రంభాద్రాః స్వస్వరోదయదాయినోరహసికిమపి స్వైరా
 లాహపాతంతిమృగీద్భూతామ్||౨౧|| శ్లో||౨|| శ్రమ్యునిశ్రమ్యుననన్దు
 మాణింఛాయాసుతస్త్రివిచచారకావితే | స్వనోత్తరీయేణకరో
 త్రోనుమాలస్యాతుల్యోనేకత్రదక్షిణఇతిలక్షణాత్-హరిఃప్రేక్షత్రమ్|| ||

ఇతి శృంగారశతకవ్యాఖ్యాన-ప్రేక్షత్రశంపానామప్రథ
 మాదింశః||

౨౧|| ౨|| అథసంభోగవిప్రలంభభేదః భిన్నయోః శృంగారయోమణ్యధ్యసంభాగ
 శృంగారంశక్రసంచముత్తరత్రవణాయుష్యస్సేదావిప్రలంభశృంగారశ్చుకె
 నాహ||విశ్రమ్యతి|| కాచిత్తస్త్రికృతాంగీవనప్రమాణాంఛాయాసుచం ప్రాతశుర
 హితాధః ప్రతేకేషువిశ్రమ్యవిశ్రమ్యభుజేభుజః శ్రమమనసియవీప్యానాంది
 తా. వః||౩|| ఛాయాత్వనాతివేకాంతాబిలిశ్యః విచచారశంచచారకేచివకశంచా
 రస్యనిరహిజననివోహయత్వాదితిభావః||౪|| ఛాయాత్వనాతివేకాంతాబిలిశ్యః తేనహస్తోష్ఠే
 నస్తనోత్తరీయేణమచమభావాదనపహిచలేనశశివశ్చుతిద్రవ్యమయ్యాభావ
 తా|| అతహనితియావతీనిహరయంతినిరామృంతీగ్రీష్టస్తనావ్యదనేనవేతి

భావోచితం ద్రవ్యకానాం విహితజననం తాపకరత్నాత్మని తారణాత్మ - వితేనద
 శావస్తావత్యేషష్టిమన్వభావస్తావతయోచరతుఖీ జాగరావస్తావత్యేష త్రియేణశశమ
 యూభానామనితారణీ యత్నవివేకభావాద్వి త్త విశ్ర మప్రవీతేః కామశాస్త్రో
 క్తద్వాదశావస్తావత్యేషమితిన్వా రావస్తామచ్యుతేనీత్యనేనకార్యావస్తావత్యే
 త్తావస్తావత్తం || * || దృక్కువస్సుంకసంకల్పజాగరః కృతకారణః ప్రత్యాగోన్వాద
 మూఢాణాం తాదృశసంగపదాశ్చిత్తామశాస్త్రోక్తాన్త|| శ్లో || చక్షుః స్త్రీతిరుణసన్సుం
 స్సుంకల్పక ప్రలాపితాః జాగరః కాశ్య-మరలిలాన్జ్ఞాత్యాగోభనజ్వరః - తిన్వాదో
 మూఢానాన్జ్ఞాతమరణంచరమందిరుతిజ్ఞయంచవిరచితాన్తం || * || విరయ
 త్యభిరంకాంతేవిరచితాన్తం తిత్వ నాగిలిలకావ-ఉపజాతిప్యత్తం || ౨౧ || ౨౨ ||
 భసంభోగశ్చాగరస్సుచవాప్యభ్యంతరభేదేనద్వివిధః తాన్త్యాన్తయేనాచ్యస్యద్వి
 విధస్యపిత్త కారాంతరేణద్వివిధత్వముత్తం || శ్లో || బాహ్యమాభ్యంతరంచేతిసుర
 తంద్వివిధంత్వతంత్రాద్యుచుంబనాన్తేషనఖదంతక్షతాదికం-ద్వివీయంసురతం
 హిత్వేన్నా నాకరణకల్పితిమితి-తత్తప్రథమాతి గనరూపసోపస్కారమాహుర్యా
 ద్ధృతేననిచారయంతీశశినోమయూభాన్త|| ౨౨ || స్లో || అదశానెద
 శానమాత్రకామాదృష్ట్యపరివ్వంగమైఖలలోలా | అలింగితా
 యాంపునరాయ తాన్త్యా మాశస్త్రహేవిగ్రహయోరభేదమ్ ||

ధ్యాం || ఖ్మి || అదశానభి || అత్రయత్తవృద్ధాధ్యాహరణాన్వయః కాన్యః అదశానభి
 యతమవిషయకదశానాభావేనైతత్పరిమిత్తు సద్విప్రతపేభేనభిసమానభిష్యతే
 యథాఅదశానమశ్రవణమధావణమనుచ్ఛరణమిత్యాద్యభియ్యక్తైః రశానభూ
 త్రవిషకామోభిలాషాయస్యాస్పృహతోక్తాతావన్త్రాభిలాషిత్యథాః - తతో
 పృష్టాప్రియతమమితేషః పరిష్కంఘసఖేలలింగనభూతమఖేపిషంకుఃఖ్యంయథా
 తథాలోలాసత్పృష్టా || నిఃలోలశృంగసత్పృష్టయారిత్యమరః-యాఅయితా జీతేశవః
 తస్యామాయతాత్మ్యేంకజాంంతరిక్రాంతలౌచనాయాంప్రియతమాయాంపునరా
 లింగితాయాంసంపరిష్కృతాయాంసత్త్వాంలింగమాయాశ్చరీరయః || నిఃశరీరంప
 ష్టాంలింగమభిత్వమరః - అభేదమైశ్వర్యానాన్వితాతాదృగ్గాధాలింగనమఖమమభి
 తుమభిలషామహభిత్వథాః - తద్యథాప్రియయాన్తియాసంపరిష్కృతోనవాహ్యంకేం
 చనవేదనాంతరమేవచాయాంపురుషభిత్వాదిక్రతేః - ప్రియతమగాధాలింగశరీ
 ష్టంకేంకలితవేద్యాంతరత్వేనబ్రహ్మనందనబ్రహ్మచారిసుఖవిశేషసంభవార్థాధ్యా

విధాలింగనాశంపనంయుక్తమేతేతిభావః-తదక్షంతరతిహాస్యే|| శ్లో|| తత్సాఖ్యాంశరశ
త్వవేనమహానంజ్ఞోశమంమూఢభీ.కోవాఃఁదివిసూక్షమన్తరకావైచిత్ర్యమూ
ధాజన ఇతి ఆన్యతాప్రకృతం - ప్రాధాలింగనమంబనామితసఖి ప్రకృష్టవే
ద్యాంరతమితివృత్తపూర్వవత్|| ౨౩|| ఆ|| వివంశరమానందామనంధాయకత్వే నవల
మ్మంగప్యాశునగరూపత్వముత్పాదనం ప్రతిష్ఠ గౌరూపత్వ మాహ|| మాలతీ|| శిరిసి
మాలతీ జాతి మయసుమాలితేత్యథాః|| సి|| మమనామాలతీబాతిపుష్ప జాతిప్రభౌత
యతిత్యుభయత్రాప్యమరః-పుష్పమూలేమబిమళమితిలక్మణుభేజ్యంభరంబువన
మనవిసేద్యంభశ్చ|| సి|| దృంభస్త్రుత్రిమిద్యంభరమిత్వమరః-యద్యాశంభాగౌత్పు
త్వనూదకరాగఃలాసహృతిశ్చ నపుషిమంకుమావిలంకాశ్చీరవిమృతః ఘృశ్చుర
సమస్తృణీతంబాచంపంబాటింబ-చ-చక్షుసిమదాలసామదేవమంధరాప్రియతమా
గాధాలింగితమత్తకాశిసేచేత్యేషాయంశముదాయఃస్వగఃస్వగఃశబ్దచ్యుతః ఆగమ
వితత్వతిరిక్తీస్వగాఢాధిధాయక శాస్త్రంతుపరిశిష్టస్పదానభిజ్ఞత్వాదముఖ్యఃసే
౨౩|| శ్లో|| మాలతీశిరసీజ్యంభరంముఖేదంబనంవపుషిమంకుమావి
లమ్| వక్షుసిప్రియతమానుదాలసాస్వగః పిషపరిశిష్టతరగః||
౨౪|| శ్లో|| ప్రాజ్ఞామేదునాగనాగతరసంజాతాభిలాషుతత
స్మప్రీడలంబుశ్చభోద్యమయకప్రధ్వస్తధైర్యంపునః| ప్రేమా
గ్రహంస్పృహణీయ నిభాఁరహః శ్రీదామ్రగల్భతరంస్సం
గః-ఉదాచ్యముఖ్యాభావోధనాన్యతిత్యథాః - అన్యజై తత్తరత్వేనైవవదేతిభా
వః-స్వగఃసమానసాఖ్యస్రుదాయమేవేతిపరీమాథాః-రథోద్ధతావృత్తమ్|| రాన్న
రాదహరథోద్ధతాలగాదితిలత్తవా|| ౨౪|| ఆ|| ఆధాశ్యంతరశంభోగంబణాయ
యముపక్రమతే|| ప్రాగిలి|| ప్రాత్పార. భేమనాగంబంబామేతిమాస్తమాస్తీతిని
పి.భవదసేనలనాగతోమత్పన్నసానురాగవిశేషయన్తికతత్-మాగ్ధ్యాదితిభావః
తతోసపి.భానంతరంబాతోంకురితోభిలాషానాంభావన్తికతత్తతోక్తంతన్యభి
లాషానంతరంబమలాక్షుణ్ణతికమలాస్రవదసీయత్వాద్దితియానీవీమిద్ర-ననాదిమ
మూదాద్యమనభావోప్రీడాతయాసహసప్రీడంతేనవహేతిత్యుక్తాగతివిమలప్రీ
దాదోపసజనస్యేతిసహభావస్యసత్వఽఽధప్రీడానంతరంబభోద్యమంసరాదిర
సిధిలస్ప్రియత్నపునరుద్యమనాభావానంతరంపునశ్చబ్ధోత్రానంతర్యాథాకః
ప్రధ్వస్తంబిగితధైర్యంప్రాతిలోమ్యులక్షణంయన్తికతత్తథోక్తం-అంగీకృతా
విముఖ్యమిత్వథాఃతతఃప్రేమ-గ్రహంస్రగయరసపరిస్థుకంతతఃస్పృహణీయాఅ

సోమ్యమఖిలాపజీయనిధిరాశి ద్వీలాశ్చయః పూర్వదావికాంతకేళయః ప్రా
 భవీహరా ఇతియావత్ తాభిః ప్రగల్భం ప్రాభుతతో విస్సంగేవాప్రతబంధ
 నలాగవికర్షణేనకుచాద్యవయవమదానేనాధికంఘోరకమాన ద్వియస్త్రికాంత
 భోక్తృకులస్తీ)రతంస్వస్తీ)సంభాగః-రమ్యంసుందరమత్యంతమనోహరమియావత్
 వితప్తప్రభమసహాగమచరత్వేనరద్రప్తవ్యమస్యభోక్తవ్యవహారసంబవాదిభావః
 కుల శబ్దవ్యాప్తత్వినంభాగస్వాదితిరభ్యంత్రగల్భ్యఘటితస్తేనోద్వీలక్షణత్వాద
 న్యాద్యభోక్త్రప్తవ్యంనాయకాతుముద్ధానాయకస్తూత్రమోషకులఃకామంత్రేమ
 నిభిఃఅన్యభోక్త్రమసంభాగాసంభావాదిమంతవ్యంసంభాగలక్షణముక్తం ||ర
 తిరమానే ||శ్లో||అమకూలౌసమవేతియత్రాన్యోన్యంలిసివాదశాశ్వతానాదీ
 నిసంభాగఉదాహృత ఇతిలత్రమామేతివాగారంధసూదితేరమభావైవాతాభి
 లాపమిత్వ్యుక్తేనరత్యాఖ్యస్థాయీభావేనసప్రేమిత్వేనోపలక్షితైస్సంచారిభావైః
 ఆవశిష్టేన్విశేషజ్జేర్యథాయథంబావైరమభావాదివిశేషైఃకులస్తీ ఇత్యుక్తేనాలం
 బనవిభావేనప్రతీయమానోరససార్వభౌమః-శృంగారనిస్సంగంకవికర్షణాధికసు

గాంగవికర్షణాధికసుఖంరమ్యంకులస్సరతమ్||౨౫|| శ్లో|| ఉర

సినిపతితానాంప్రస్తథమ్మిల్లకానాంముగుళితనయనానాంకించు

స్తీలితానామ్ || ఉపరిస్థుతభేదస్వన్నగండ్వలనామధరమధువ

ఖిల్యసేనచరితామితశయంప్రాస్తీతివేరిత్యంభాదూలమిక్రీడితం ||౨౬||
 ల|| అథయదుర్జనానాకరణకల్పితమితత్రనానాకరణాశ్చైవకాదిబంధవిశేషా
 స్తేహంభ్యపికంబంధవిశేషంవివక్ష్యస్తదనుమాలమువరిసురతమాహ|| ఉరసీతి|| ఉర
 సినిపతితానాంధరుషాయితబంధవశాద్విక్ష్యస్తేలమధిష్ఠితానాం అత ఏవప్రస్తదన్తి
 ల్లకానాంరతికభసవిశ్లభకచక్రచయానాం||౩||ధర్మిల్లస్సంయతాఃకచాఇత్యమరః
 శుకుళితనయనానాంసుఖపారవశ్యల్లజ్ఞానుభావానుకరణాద్వా వినిమిలితలోచనా
 నాంతభాషించిదుస్తీలితానామీషస్తుదుళితలోచనానాంఅన్యథా అనాభిప్రాయానిభా
 వః- అతఏవఉపరిసురతేయఃభావఃప్రేమప్రేసస్యన్నానిప్రేవాప్రాకటిగండ్వలం
 నియాసాలతాసాం||శ్లో|| శ్రమఃఫేదోరత్యాదేజాతస్యేదాదిభూమిక్పదితిక్షణతో
 విధూనాంప్రయతమానాంసంబంధిఅధరమధులధరామృతంభాగ్యవంలాభాగ్యశాలి
 నఃపిబంతిభుంతేస్తీ)ముఖసృనిజముఖసామ్నుభ్యానక్షతేనాధరంచుంబంజీత్యన్యః-
 వితప్తప్రగల్భతామేవసంధవితత్వప్రేమామతవిభాగ్యవంతఇత్యుక్తేతథావాక్యా
 సురతవిశేషయాచమపిచం.౩న మురభ్యాభ్యంతరభాగతయాకధికమత్యం గంధవ్యం

పురుషాయితలమిదు కంఠరహస్యే || యో || పృథ్వీయ శ్రమిణీకల్ల భేదధామోషి
 దాచరతిపురుషాయితమిదనాయితామ్రగల్భాః || యో || పృథమందీకృత వ్రీహాప్రా
 ధానంప్రాణాయావనేతిలమితాన్-నాయితాః కామతం త్ర కుశిలాః - అనుకూలా
 శ్చపృథావోత్తిరలంకారః || యో || న్యథావోత్తిరసాచాయితావద్వస్తవణానమితిల
 తాన్-మాలినీవృత్తం || ౨౬ || అథజ్ఞానపూర్వ కవితసురతామభవస్సృథాః కనత్వస్య
 ఇత్యాహ || అమిలితేతి || అమిలితనయనానాం సుఖపారవశ్యాద్దరముకుళితనయనానాం
 యానాం యస్సరతరసస్సరతాస్సాదిసంవిదిజునుజ్ఞానమనుసృత్యభాతి అయమేతా
 ద్యత ఇతిజ్ఞానగోచరతయా శ్రుతిభా తీత్యథాః ఇదిమేవజ్ఞానపూర్వ కసురతానుభవ
 శ్రుతిభానమేవ అవితథమవ్యథాం సాధాకమిత్యథాః - కామశ్శయిత్వకవ్య కామపు
 రుషేథావ్యపానిర్వచానం శ్రుతిప్రవనముజ్జీవనమితియావత్ నత్వస్య దాభాన
 త్యాదితిభావః-మిధునైరసజ్జే స్త్రీపురుషేః || స్త్రీపుంసామిధునంద్యుద్వమిత్య మ
 రఃమిథోన్యోన్యమవధారితంసీచ్చితం అనుభవినామేవాధానశ్చ యసంభవాదితి భా
 ధూనాంభాగ్యవంతేపిబం || ౨౭ || ఆమిలితనయనానాం యస్సర
 తంసోనుసంవిదంభాతి | మిధునైమి ధోవధారితమః తథమిదమే
 వకామనిర్వహణమ్ || ౨౮ || శ్లో || క్షదమనునితమక్రమశ్చపుంసాం
 యదిహజరాస్యపిమన్వథఃకారాః | తదపివనకృతం నితంబినీనాం

జః- జ్ఞానపూర్వకసురతానుభవవచామపురుషేథా ఇతిఫలితాథాః అత ఇత్య- భూత
 సురతమేవకతావ్యంనత్వస్యపుకంతశ్శ్లోకమా శ్రుత్యతాద్వితిత్వార్థం - ఆ
 ర్యావృత్తేః || ౨౯ ||*

అ || అథసురతావధిరథయన్నిగమయతి || ఇదిమితి || ఇహస్త్రిలోకేపుంసామిదిజును
 తమన్యాయం అక్రమోనిమూర్యాదాచకీమిదిమిత్యాశంకాయామాహ-దిరాసు వాధ
 కావస్థాస్త్వపీత్యథాః-మన్వథవికారాః సురతివ్యాపంగాశ్చ తా ఇతియత్ - ఇదిమితి
 శంబంధః కింమయావనావధికుసురతమేవన్యాయంమూర్యాదాగోచరం చేత్యథాః తదు
 పరివతావసురతస్యాభాసత్వాదితిభావః-తిథానితంబినీనాం స్త్రీకాంచ తదిమిదితం
 కింతదిత్యత ఆహ-వైవచితనమవధిర్వ్యాదాయశ్శ్లోకత్తథోక్తంబిత్-జీవనంవారతం
 సురతంవానకృతమిదియత్ బ్రహ్మజేతితేజఃకదినిసంబంధః స్త్రీకాంతావత్ వైవచిత
 నావధికమేవజీవనంకర్తవ్యంసురతమపితిజవధికమేవాన్యధావంచవంచాశ్చదివధివర
 తోవృద్ధతామితిసారీతికామనాన్తరస్యచానాంసంభోగానకాత్వాత్ || యో || త్యజే
 తంత్యమలోద్భూతాంవృత్త స్త్రీంకన్యకాంకృతేదితిహేతవైరణాత్ ||*|| అతిగంభీర

ఐంమన్యానృతనంబిమరాక్షకసానమివాతభానరకళలేమ నిరయవరం ఉరాసు
యానిమహాదుఃఖానితీవ్రయాతనాస్తేహంప్రాప్తిహేతుఃప్రాప్తిసాధనంబగమ్య గమ
నాదిభుక్తుమప్రవతకత్యాదిభావః మోహస్యత్యగంతరానస్తీరాకస్యజ
నోత్పత్తిబీజంబద్ధ కారణం॥ని॥ హేతునాకారణంబీజమిత్యమరఃజ్ఞానతారాధి ఉ
స్యప్రభోధపంత్తస్యజలధరపటలమశ్రబ్బందంజ్ఞానప్రకాశప్రతిబంధకమిత్య
భాఃకందహాస్యకామదేవస్యవికంమిత్రంమఖ్యబంధుస్తదుద్రేకిమిత్యభాః ప్రక
టితఃప్రవృద్ధిఃభోనానాదిభిన్నప్రకాశప్రబంధంభావంతసంబంధోయ
స్యతత్ప్రభోత్తయద్యోవనమితేషఃఅతోస్త్రికలోకేస్తద్ద్యోవనాదన్యదితరే అన
గ్గానాముక్తిభానాంప్రజస్యసమూహస్యకులభవనముత్పత్తినికేతనంనాస్తిహి ఇ
దమేతత్త్వంతానభామూలమితిభాఃతదుక్తం॥జ్ఞే॥ యావన్తరూపసంపత్తిప్ర
భుత్వమవివేకతా - ఏకైకమత్యనర్థాయకిముయప్రచరప్రయం-వృత్తంపుర్యవన్॥
౩౦॥౨॥ఇత్థంభూతేయావనేకచ్ఛిదేవనిర్విత్రియఇత్యాహ॥శృంగారతే॥శృంగారస్యం
భాగవిప్రలంభరూపశృంగారరసవిప్రమోవృక్షేస్తస్యనీరదేఅయివాహేఅంకు
మేకంసరకళలేమహాదుఃఖసంప్రాప్తిహేతుర్నోహస్యోత్పత్తిబీ
జంబలధరపటలంజ్ఞానతారాధిపస్య॥ కంఠర్పన్యైకమిత్రంప్రక
టితమితిభగస్వప్రబంధంభావంతేస్త్రిన్నహ్యనభావజనులభవ
నంయావనాదన్యదన్తి॥ ౩౦ ॥ శృంగారద్రుమనీరదేప్రస్థమర
త్రీదారసప్రోతఃప్రయ్యమ్మప్రియబాంసవేదతురవాజ్యుక్తా
ఫలోదన్వతి॥ తస్మిన్ప్రచకోరస్త్వగ్ధౌసాభాగల్యక్ష్మీగౌ

తత్వకందళితత్వజలవితత్వపుష్పతత్వరూపావస్థాభిఃపరిపోషావహాఇత్యర్థఃప్రస్థమ
రోహ్యవనశీలోయఃత్రీదారసః-మన్దధతేలిరసః తస్యప్రోతసిప్రవాహేఅదిశ్యేదే
నప్రవతకతత్వభాః-అథవాప్రస్థమరత్రీదానారసప్రోతసీరసప్రవాహేయ
థచ్చావిహారాస్తవఇత్యభాః-ప్రవృమరేత్వప్రస్థమస్యజిఃత్వవేప్రయ్యమ్మ స్య
కందహాస్యప్రియబంధవలెత్తబంధోహ్యభాగ్యుత్పత్తిః॥ని॥ప్రయ్యమ్నా మినకేత
నఃకందర్పదర్పకోవంగఇత్యమరః-చతురకాచోనిపురాత్యాన్యేవముక్తా ఫలాని
బాత్రికమగయః లేఖ్యబుద్ధవస్త్వవముక్తే సరససన్ధిపోత్పత్తినికేతనభాతఇత్యభాః
ఉదాహరణభావేనిపాతనాత్పాధుఃసముద్రస్యముక్తాకరత్వముక్తంతక్షాహేం॥*॥
కరీషాజీమూతవరాహశ ఖమత్పాద్యదిగుక్యగణవవేయదాని॥ ముక్తా ఫలానిప్రస్థ
తానింకేతేహంయమత్ప్రస్థమమేభూరితి-తస్మిన్నాంబలాసిన్సాంసేత్రాన్యైవర
కోరాక్షంప్రికాపాయివశేఃకేహేకేహంపాన్యగ్ధౌపూర్వచాదేతద్విదుల్లాసక

ఇత్యథాఃపర్వతభృషాఃకృణ్యంతిగ్రహః||౧||విభువిష్ణుదండ్రునుసేత్యమరఃసాధా
 క్షులక్ష్యేస్సాదర్యసంచరంతిభావిభావేతిదామివిస్సావస్థానంద దశాయాఃసాంద
 ర్యలక్ష్యేకాఃతీయత ఇత్యథాఃసవయావ సేమాత్మనవయసి స్రాప్తేనకోపిధన్యఃకృచ్ఛదేవ
 మత్పరీమిక్రియాంమన్వధవికారంకలయతిన స్రాప్తేతికృచ్ఛమిరభేదిభావః
 శ్లోకద్వయేకీనిరవయయావకాలంకారః శార్దూలమిక్రిడితం||౩౧||అ||యద్యుయా
 వనిస్సానధామాలత్వంతర్కామినీపరిత్యాగేత్యంతమా రాపాస్తమిత్యాశంక్యతాసా
 మపరిత్యాజ్యతాంత్రిభిఃకృణ్యంతి||సంసారభితి||అమలధియోనిమలమతయోమ
 హంతఃమానసంనిజమనఃఅసారేనిస్సారేలస్మిన్పరివతకామనఃసారఃశ్రత్రా
 విపోషణవ్యాసఃగర్భాపేమన్వపతిధవనచ్చారస్మకుశ్చిత రాజమందిరస్మత్రుతిహారస్య
 నేనాఅవవర్తనమేవకళం కోపవాదస్త్రయోవాన్యనంగో త్యాసక్తిప్రేవన్యదంత
 క్షంధీరత్వంయస్యతల్లభోక్తంకృత్కృష్టకర్తా శుక్తమలివమిత్యథాఃకథంసంవిదధ్యుః
 సుర్యుఃసకథంవిదపీత్యథాఃకిలస్సాప్తేనిత్యత ఆహస్రాన్యమ్మదిత్వరోయ ఇందుస్త

ధన్యఃకోపనమిక్రియాంకలయతే||స్రాప్తేనవేయావనె|| ౩౧||
 శ్లో||సంసారేస్తిన్నసారేకున్వపతిధవనద్వారసేవాకళకవ్యాసం
 గవ్యస్తధైర్యం కళమమలధియోమానసం సంవిదధ్యుః|| యద్యే
 తాఃప్రొద్య దిందుమృతినీవయభృతోనస్య రంభోదనేత్రాః

ప్రేక్షంత్రాచీకలాపాః స్తనభరవినమన్త్యధ్యభాజస్తరుణ్యః||౩౨

శృక్మతీరవక్యతీర్యేషంతానిదండ్రుభవదానిమాంజిహ్వానివా ఉద్యద్వికేషణసామ
 ధ్యోతతానినవయాన్యంకుశానివిభ్రవీతితథోక్తఃఅంభాజేఇవనేత్రయాసాంతావ
 ప్తపలాశవికాలలోచనాఇత్యథాఃప్రేక్షంత్రాచీకలాపాఃచ్యవ్యగద్రశశాపికలాపాధూష
 కానియాసాంతాఃయద్వాకాంఘ్యోభూషణానియాసాంతాః|| ౩౨|| కలాపోభూషణేబ
 హాఇత్యమరః స్తనభరేణకుచకు భగౌరవేణకనమంతి అవనతాని మధ్యాశ్యవల
 గ్నానిభజఃవీతితథోక్తఃపీఠరమచాకృశోదర్యకేష్ట్యథాఃవిశేససాందర్యాతిశయ
 క్తఃపితాఃప్రసిద్ధాస్తమణోయవతయఃనస్యర్యదినభవేయిర్యదిహికథంసం
 విదధ్యురితిసంబంధఃఅతఃవిజృంభతరుణీనాంవిద్యమానత్వాదేవమధియోమ్యేవం భూతా
 నవంతిత్యథాఃతస్మాత్తరుణ్యోమమ్మోహరాభిభావఃతద్యుక్తం ||*|| ఆసాధానిహ
 సంసారదుర్భావేమకరధ్వజేమలేత కామినీమూలే కావాస్మాత్ పరిత్యజేతిఅతో
 ర్గవాక్యార్థవృత్తానాన్యథాఃసమభావోహేతుత్వాదైవ్యలింగభావఃప్రగృహ||౩౩||

సిద్ధిః॥ ధర్మోగిభరధ్యానితాలభిష్టితాకంబరాగుహయస్తికాతత్రభోతై ఎతేనకవ
 సిద్ధిహేతుత్వంనూన్యతే - మరస్యనిత్యసన్నిహితస్యయోవ్యయోవాహనభూతోమ
 హాక్షతస్యస్కంధనలంసేవితేనకవృత్తసేవియవత్ - ఆవర్తగాభిగ్నాప్రమాయ
 స్తికాతత్రభోతై-రుజోభంకేకమణి క్షుద్రీతిశ్చేదిస్తావత్వేనత్వంబితేనాభిలశ్చ
 యఃప్రదివసాన్నిభ్యముత్తంగంగాధోతానిగంగాప్రయోగితానిబాలలానియస్తికా
 తత్రభోతైవితేనాత్వంతపతిత్రత్వముత్తంబతవిత్రయః॥ శ్రేష్ఠశ్రేయస్కరే
 నాహిమవతోగిరేస్సంబంధినిస్థానప్రతేక్షసితేనతిరోవాహనస్వీయమేధాఃభీరోజనః-
 ప్రశంసాయామినిఃశిరోనిజోవైహుంగంప్రణామేనకున్మతతి హవందనన మనినచ
 శంతితంతపితన్లునముత్కషహీనంకుర్వితమలిసంహనమితిహారే మానం నిజాభి
 మానంకమూనిరఃప్రణామేననిజోవైహుంగవినమనమలిసంప్రతిష్ఠాహీనంకుర్విత
 నకోపీత్యభాః-కుతఃయద్యస్తానారణాత్ - విశ్రవమరంకాబనయనాఃపద్మినీజాతి
 త్యాచ్యతచాలమరిణేక్షణాః-ఆతవితస్తరాస్త్రంకుహవీరస్యజగద్విజయసాధనభూత

శ్లో॥ సిద్ధాభ్యాః తకందరేహరవృషస్కంధాద్భక్త్రుమేగంగాధా
 తశిలాతలేహిమవతఃస్థానేస్థితేశ్రేయసి॥ కఃకుర్వీతశిరఃప్రణా
 మమలిసంక్షానంమనస్వీ జనోయద్విశ్రస్తమరంగచాబనయనాన
 మ్యస్త్రరాస్త్రంస్త్రీయః॥ ౩౩॥ శ్లో॥ సంసారతవపర్యంతపదవీపద
 వీయసీ॥ అంతరాదుస్తరానమ్యర్చ్యతేమనీకేక్షణాః॥ ౩౪॥ శ్లో॥ ది

బాగిత్యభాః - లింగవచనవ్యత్యయోనిత్యవపుంసకత్వేన బాత్యభిప్రాప్యేణవావే
 దాఃప్రమాణంతంతపఃపటస్యసమనాయాచారణమిత్యాదిపద్ధిశ్చవ్యభిక్తుక్తంహక్
 స్త్రియఃనమ్యశ్చేత్ - ఆతఃఆమోఘమదనశస్త్రభూతస్త్రీణామచరిత్యాజ్యతయపిద్య
 మానత్యాదేవమనస్వినామపీద్యద్గురురవస్థావత్త్రిరావఃవృత్తముక్త॥ ౩౩॥ సంసారే
 తి॥ హేసంసారకవశర్యంతపదవీఆవసానసీమానదవీయసీపదవిస్తాభవతినదూరత రేతి
 యవత్ - కంతునేదీయవ్యవేత్యభాః - మారశబ్దాదియమ్యుగితత్వతిజేవస్థూలదూరే
 త్యాదినాపూర్వయజాదిచరలోచికుతస్త్రేవఅంతరామధ్యదుస్తరామహనద్య ఇవత
 రికుకుశళ్యాఃఈషద్ధరిత్యాదినాభిప్రయఃమదిరేక్షణాఃస్త్రీయఃనమ్యర్చ్యదిన సంభా
 వితాశ్చేత్ నదవీయసీసంబంధఃసంభావితత్యాదేవదవీయసీత్యభాః॥ ఏతేనసంసారహ
 రాగమనప్రతిబంధిన్యస్త్రీయ ఇత్సుక్తంతర్వర్తిత్యాగేమశ్రేయస్సంభవ ఇతిభావః-
 పూర్వజ్ఞేకేష్వప్రాపితపూర్వతర్జ్జ్వకవత్కార్యముత్పయం ॥ ౩౪॥ ౩॥ ఇద్ధం శ్రీ

గంపరిహతుః కుశల్యత్వేతదానంతస్య కుశల్యాయః (ప్ర) ప్రిత్యా శంకాయాంత
త్యంతాత్యాజ్యయారపై క్షమాకాముషి కఫలసాధనత్వమేతి మనసికృత్యా తదవ
యమిదానీంతావన్నిరూపయతుం ప్రతిజానీయతే-అథకుత్సన్యయనిరూపణమితి-అ
స్మీణామచరిత్యాజ్య కిథనానంతరంపక్షయోవిరక్త్యసురక్తిరూపేతక్షయాయ్వి
న్యాయాపణం క్రియతఇతిశేషః.....*

తత్ప్రకారమాంశలిసమాప్తేః పరిణయః:-

|| చిత్రే|| హాజిత్యధ్యాహర్యంవనపుష్కరస్నేహరిణ్యభ్యఃకురంగేభ్యఃకవఃప్ర
క్షాన్యభిశతేవనతాసాంపమిషవతిత్యాదితిభావః-ఉపలకోట్యానిశకామణ
ప్రాంతేనభిన్నానిలానానిమూలానియస్య కథోక్తంతత్రలవిత్తాదిసాధనాంత
సంభవాన్ములానాముపలకోటిభిన్నత్వముక్తవంశకారస్యవశకరీరస్యభవిరి
భవిర్యమంతేమంశరపానామిత్యభావమనాంకబలనంప్రమోదాదిశతపక్షిక
సమయఇతిశేషః-అథవావధూభ్యఃప్రియతమాభ్యః-అరుణభానాంఅన్యైఃవా
శంపహరిణేభ్యః-వంశకాండచ్చవీనాంకబలముపలకోటిభిన్న
ములంకుశాసామ్ | శతయువతికపోలాపాంకుశాంబూలవల్లీద
ళమరుణనఖాన్త్రైపాటితంవావధూభ్యః|| ౩౪ || శ్లో|| ఆసారాస్స
కేవలేవరితిరితాః పాపవిషయాజగుప్స్యంతాయద్వాననుశ

కంశకలితంశకయవతిసాంశకాఖ్యచేతీయకరుణేనాంకపోలవదాపాంకుశాసామ్
ద్వపళాయత్తాంబూలవల్లీదళంనాగవల్లీదళంనాగవల్లీపుత్రంతద్వానిశనంశర
సమయఇతిశేషః - ఉక్తేయభయమేవ పరమసాఖ్యవిదానముభయత్రనాస్యదితి
శః-తివముత్తరత్ప్రియథాదాగమూహనీయం-అత్రనఖానామరుణ్యగ్ర
ణిమహాభాగ్యుత్పన్నత్వేనసమఖ్యద్యోతనాభావంతరుక్తంసాముద్రికైః|| శ్లో|| హ
పావతలేరత్తేనక్రాంతీదనఖవక్షా|తాలుజిహ్వధర్మస్థఃచసప్తరక్షస్సభిభవ
తిమాత్సీప్యత్తమ్|| ౩౫ || ఆసారాఇతి|| నమహాజితేతేప్రసిద్ధాస్సర్వపాపకేతు
త్వాపాపానిషయాశ్చజ్జైరయస్యకృపనవనతాదియావా-ఆసారాఅస్థిరానిస్సారా
తివా|| ని|| సారోదర్శిర్దాక్షిణ్యేవేత్యభిధానాత్-తథావిరతోహగతిసమయోగసాఆ
నాకరాఇతిచాయద్వాసకలదోమన్వదంతాగద్వేషమోహాద్వ్యకేషుదోమితివా-అ
దాప్రతిష్ఠా-యమినిపాతశాస్త్రుదాగమః-లింగవరచక్రకృతయైపునః-వద్వంజ్య
జుగుప్స్యంతాంపరిత్యజ్యంతాంపరిత్యాక్తిగతరమసఖిలాభాదితిభావః-తథాచవ

ఘృతిస్పృయంత్యతాహ్యేతేశమనభివృద్ధింతం విదధతీతిగుప్తేర్నాత్మమితిస్పృంతా
 త. ముడియివిధామాటికభోతభావ్యుక్తప్రకారేవిషయాణాంబుగుప్త్యకేవ్యే
 తన్ముహూతస్యాంభువివరహితాత్పరోవకారకరణాదికమతిర్క్రమణ్యంసహనాస్తిభి
 లు || ఘృ|| శ్లో|| కాథానవ్రజత్యైమియదుత్తంస్రంభకోటిభిః-చరోపకారఃపుష్పా
 యసాచాయవపిదేవమితివచనాదిదమేవాత్మంతపుణ్యమిత్యథః-అథాస్మిన్సంస
 రేవకులయద్యశడత్సలాత్యైఃఅస్యా రాదివరత-ఇత్యాదిసామచమిలచరమన
 ప్రహ్వంవస్తునాస్తిఇయమేవాత్మంతంమనోహరేవ్యథః అతఃకోవద్యుష్ట్యే వివ
 యాకామ్యేత్యన్యశమసుఖానుభవతాత్పర్యేణవాస్థితవ్యమీద్యే ధాచరహితాచరణ
 పరత్వేనసాంసారికతయావావలికతవ్యం నకు స్రుకారాంతరేణేభావః-లిఖిరీతి ||
 ౩౬|| మాత్సర్యమితి|| ఆర్యాఃపండితాఃమాత్సర్య మనుయశ్చమాత్రమియోవన్ డి
 త్సార్వపితాకృత్యతవ్యయథాధానప్రతిబంధకత్వాదివిభావఃకార్యంకతుకం
 సోగ్యంవిధయమిత్యథః-విచార్యఉహవోధ్యాంసమ్యగాలోచ్యతతఃమర్యాదయాశ్చ
 న్నా గాఢానతిక్రమణేనసహితంయథాభవతితథాఇదమేతద్వదఃకుకథయంతుమిద
 కలదోసాస్తుదమితి|| తథాపే తన్ముహూతహిచరహితాత్పుణ్య
 మధికంసచాస్మిన్సంసారేకులయద్యశోరమ్యమచరమ్ || ౩౬ ||
 శ్లో|| మాత్సర్యముత్సార్వపితార్యకార్యమార్యాస్తమర్యాదమిదం

మిశ్యతతిహాధరంతిధరాశచాన్యవభువోధరాభుధరాస్తేహాభుధరాణాంఽర
 బాఃకటిప్రదేశాపేన్యాఃకిముత్యయదీయావాడతలధరావర్తేహాస్తరోల్లితాః
 మందమదోత్కటాఇతిధరాఃయద్వాస్తరేణమన్యథావేశేనహేతునాస్తేరాన్యభా
 గోత్సర్యసూచకమందస్తరసుందరవదనారవందా ఇత్యథఃప్రిభో ఈషడ్ధనవ ఇతి
 ధాతోర్మనికంపీత్యాదిసారప్రత్యయః అథవావిషయమాత్రవిశ్రాంతివిరహేణవి
 శ్చ. ఖలవృత్తిత్వ మదమందాదిగుణవిశిష్టకటాక్షవీక్షణావేరశబ్దవివక్షితానితద
 క్తథావప్రకాశే|| ఘృ|| అచరిభిన్నవిషయంమదమంధరేమిహిం-స్థిరద్యుభివక్ష
 తాయుక్తంఽతిత్వేనమితకథ్యత ఇతితానిచప్తరప్రధానానియసాంతాఃస్త్రకీర్తన
 తా-విలాసినిసాంబలసనశీలానాంతరుణీసాంపాకపలవేత్త్యాదిసామిసత్సృత్యయః
 తంపాఃకటిప్రదేశాఃఆశ్రయదీయావాఇదింత్వి లిసంబోధఃయదివైరాగ్యంసాస్త్రే
 హి-గిరివత వాస్తేహ్యైఃఅన్యథావిలాసినిసతంవాఇతిత్వతీయప్రశ్నపేదముత్తర
 నత్వవ్యవస్థీభావః|| ౩౭|| టోక్రీకత బోక్రే-శ్వాన్నితంబఃప్రీతిట్యా ఇతిహ
 భయప్రహ్వయః-ఆత్రపూర్వాధానివనికాశ్యపునఃపునఃవాప్తత్రేవృత్త్య

ప్రా శశ్వద్బాలంకారభేదః॥ ఖిపి కద్వి ప్రభృతీనాంతువ్యంజనానాంయథాభవేత్
 ప్రసరుక్తిరసానామవృత్త్యను ప్రా సద్విషయవిధిలక్షణాః. ఆచారవిధిలక్షణాభ్యంత్ర
 వ్యయోనామవిధిలక్షణాం ప్రకృతత్వాత్కేవల ప్రకృతత్వగోచరేణ ఏకనానావ
 యభివలద్యయవదేశకద్వైద్యభావ్యయ ప్రవీతేః. తెలలాభా ప్రవదేన విజాతీయో
 త్తరవాక్యస్థేనక్షేపేణలిలతందులవత్పరస్పరవైరవ్యే త్సంస్పృష్టికంచిచ్ఛమతా
 రాతిశయమావహంతితి కావ్యస్యమహానుత్కృషాః ప్రతిపాదితత్వంరహస్యంవృత్తము
 విజాతిః॥ ౩౭॥ సంసారవిధిః॥ వ్యవస్థాపితవిధిసారోయస్మిన్ సమిధ్యాభూతభిత్వర్యః
 సప్తముత్తమానభిత్వా దినాబిముద్రీహితథాపితత్వాంశురీణామవస్థాయంత
 శేలిస్థి రేలకాశ్వతభిత్వర్యః సంసారసంస్కృతేషుడితానాంపరిజ్ఞాత్యాణాంధే
 లిలవస్థేవిద్యేతే విధివిశేషః. తెద్యే ఇత్వా శంకాయామాహత త్వజ్ఞానమవలద్య
 కాంభిఃలమృత ప్రాయజలంత ప్రక్షవభివలతితారుచిరాయద్యాతత్వజ్ఞానామృ
 కాంభిఃసన్త వజ్జివవసంక్రీ డెతిమావత త్రులితాడెల్లసవతిభిర్యేషంత త్వజ్ఞా

వద్యతుః॥ సేవ్యాః కతంబాః కిముభూధరాణామతన్నరస్తేర్మలం
 సిసీనామ్॥ ౩౭॥ శ్లో॥ సంసారేస్వత్సపాదేపరిణాతరలేద్యేగతీపం
 డితానాంత త్వజ్ఞానామృతాంభిఃస్వలలితధియాం యాతుకా
 లకథంవిత్॥ నోచేన్నృగాంగనానాంస్త్రామృతజమనాభోగనంభో

గోస్థినితబుద్ధి నాంసతామిత్యభావః. కథంవిదతి ప్రాయశ్చేనకాలః. యాతుగచ్ఛతుల
 క్రామత్విత్యభావః॥ ౩౭॥ కథమాదితధావ్యంతరయత్నగౌరవబాధమారిత్యమరః. కా
 లికిదాచిదిత్యవసానః. ఇయమే కావస్థానోచేనేదేవంవస్యాచ్చేత్తహాన్తనయోఘా
 విఘ్నసేవిపులకటిపురోభాగేచలిభాగస భోగినీనా విద్యత్రసంభాగేచ్ఛాచతీనాంయ
 ద్యాస్తనయోఘానజమనస్యగవిద్యతరఘ్నవస్యచయలిభాగోవిహారతత్రసం
 గోగినీనాంకుచమదానానిభువనరూపబాహ్య భ్యంతరంసంభాగాకాంక్షేనీనాచిత్వ
 ర్భావః. ఏతేనసమామరాగిత్వము క్రంతలస్యథాచిభావ ప్రసంగాత్తదు కం॥ ఖిపి
 క్షేపామరాగత్వేతిర్యజ్ఞేర్చగతోవిజ్ఞానాపిత్వేవిముసైత్వైరసాధాన స్త్రిహా
 మతవిధిః. కుగ్గాంగనానాంనుండర స్త్రీ) శాంసవయావనానాంవాడిత్యిద్యావనాము
 గేలిలక్షణాన్ ద్విలోపస్థనస్థిమవతుకాలః. మ్భానమవససదన ప్రవేశముజానవదే
 త్యాదినాచిత్వత్రియానానానీవస్థగికమాచ్యాదితంయత్కరతలంతస్యస్మ శాస్త్రిం
 ర్గృహ్యపివలీలాత త్రాడివ్యమథిద్యోగోయేషాంతేషాంన తాలకామిషాహనోష్ఠ

శ్చశాసఖమభవతాంసతామేవేత్త్యధాః-కాలోయామే ఇయంచైతావస్థా ఇమే
స్వేషోత్తమగతీన త్వేతద్వ్య క్తిరి క్తుగత్యంతరమ స్తేత్త్యధాః-శర్వతాజ్ఞానవిష్టయా
వాకామగోష్ఠ్యావాపండితానాంకాలోయా పయితవ్యంసత్వస్యధితావఃస్థాలోతస్థే
త్యనేనలసాద్విత్రి జీవాతిత్వంమూలితంతదాక్తరత్విహాస్యే|| ఖ్లి||మదనశదనమస్యా
వకులలోమూనమంతమృదుమృగజనాధ్యంరోమభిరూతిసాందై|| వక్తృతిచపల
పుష్టిర్వాహ్యసంభాగరక్తారశయతిమధురాలృంచి ప్ర్రీతీది త్తరత్తైలిపితజ్ఞాత్య న
మాలసురతనియతయామోపితతై ఇవోద్ధః ||*|| ప్రజతిరితిసుఖాంశిప్రీతిమగ్రయా
మేదజదిదనరజనోహాప్రిసించద్వితీయే-రమయతిచతృతీయే శంభినీమర్ద ఇథావా
రమయతిరమణీయాంపద్వీసీతుర్యయామే-ఇతి||మతాంతరేకుద్వితీయయామ ఇన్య
త్త||*|| ఘనకుచసఖభేదై మూప్తిహుతైశ్చమధ్యరతినియతరైశ్చ పీతియుతైర్వ
చోభిః-అశ్చతతరకథాభి నైత్రయామేద్వితీయేసుగుణసహితదంతశ్చిప్రీతింసంలభ
తేతి-ప్రగృహప్రభేత్తయానాంత్రియేణత్రిమునియతియుతాన్తగృహకీర్తితేయం||

గనినాంస్తూలోతస్థసప్తసప్తగతి కరతలస్పృశకలిలోద్యమాత్మామ్||

తృ||*||అవాసఃక్రియతాంగంగేపాపహోనివారిణి సైవద్వ

తృ||అవాసఃఇతి||పాపానిహరత్యభీష్టమతిపాపహరి|| ఖ్లి||గ్లాంగంవారిమనోహరిము
రారిచరణమృతం||త్రి||రారిశిశ్చిరిపాపహరిపునామిమాం|| పాపాపహరిమరితారి
తరంగధామరప్రసారిగిరాజగుహవిహః||ముంకారకారిహరిపాదరజవిహరిగా
గంపుసాశ్చపరతత్కృతశ్చారివారీత్యాదినా శమప్రపాపక్షయః||రతిశ్చత్యధాః బహుళ
మాభీష్ట్యేణినిగాంగేగంగాసంబంధిని తస్యేదమిత్యన్వయః||తారిణిభావాః||త్రియ
తా సా సహనాదినావాహ్యభ్యంతరశుద్ధి సంపాదనద్వారాశ్చగంగాపవనాప్రా
ప్త్యధాంతక్రనివాసోఽథీయతామిత్యధాంతభావప్రతిః||పితాపితేనరితాయత్త్ర
సంగతేత్రాత్త్రావాసోదీపముత్పతంతి-యవైతన్వాంవివృజ్ఞ-తిథిరాప్రేజనాసో మృత
త్వంభంజితేతి||త్వృతిశ్చ||*|| గంగామృగతరంగీణీభవభయక్షోపహం శర్వదా
మత్త్యానామవగాహనాత్తక్రిందిపిత్వగేపిసంస్థాపినిత్యాది-అథనామనోహరిణి
త్యంతమనోహరేపూర్వవస్థినిమతఃపరిణిముక్తాహరవతిత్రమత్పథీణయజ్ఞ-ప్ర
త్యయః-తరుత్వానవయోనవాయాః||సద్వయే అవాసఃపరీశలనతాత్పర్యం||త్రియ
తాంతరుణీనైవాత్త్రయస్యైవనిరతియసుఖావహత్యాదీభిభావః-అతితరుణీగ్రహ
ణంతస్యైవభస్యతనాభావేనపాటనాతియన్మోతనాథక మన్యథాభాసప్రసరి

శాస్త్రోపశేవకుణీకరణయంకంకణయారివ ప్రవృత్తయహరయారవ్యసోక్త్యరూపణీయ
 కప్రకాశపరిపూర్ణవభాత్వేనవిశేష్టననన్వయస్యాశ్రయణయోగ్యత్వఃసూచిత మిత్యు
 వగంతవ్యంయథాహక్రీడామః॥౩౬॥తిరుణీ ననపిపది స్మృతే మణిహారావళిరామణీయ
 కమితిత్రపురోద్ధిగరాత్కన్ధయారమస్రా సయమకయోశ్చబ్దాలంతారయోగ్యంశ్చ
 ప్రిస్సృష్టా॥౩౭॥అప్రభద్యాభ్యాంసంకమయత॥శిమి॥ ఇహస్మిన్నధో బహుభిరపరిమ
 తైర్ముతీహస్తేర్మిరస్యైరుతైరుదితైః ప్రలామైనధాకవచనైః కింఛలమితిశేషః
 హోవిజ్ఞాననందినానకించిత్ఫలమస్తీత్యథః॥ ప్రలాభోనధాక వచఃకన్ధయారః కింస్య
 హస్తే లోకేపురుషాణాం ద్వయం శుభదానరరతం శుభధతిహాపాతః సేవనీయం
 కింతద్వయమపిహుతిభినవానూతనాఃయామదనీహుత్తథావేశజనితః సాహస్రాసు
 లాలసంలోలుపమత్యాసక్తమిత్యథః॥ దనభరేణమపకలశభారణశరిభిన్న గురు
 ప్రాంతంఉభయత్రాపియావనవతీధర్మయావన ఉపచర్యతేసుందరీణాంయావనం
 దానత్వమందరీణామితిభావః॥ ఉతవనంపుశ్యాగణ్యంవాసేవనీయమితిసంబంధఃవిర

యేతన్ శ్యానామనోహరిణిహరిణి॥౩౮॥ శ్లో॥కిమిహబహుభిరు
 కైర్ముతీష్టాన్యైఃప్రలామైర్వాయమిహపురుషాణాం శుభదా
 నైః సీయత్॥ అభినవమరవీలాలాలసంసుందరీణాం స్తనభంపరిభ

న్నంయావనంవావనంవా॥౪౦॥ శ్లో॥నత్యంజనావద్వివపక్షుచం

యారేవచరమసఖసిదావత్వాద్వితిభావఃసూచినీ॥౪౦॥॥ ఇదానీ నిష్క్రమ్యప్రమథక
 మాహ॥సత్యమితికింబహునాహేదిహాసత్యవచ్చియధాధాన్యమిహ సమీపాతా
 దైవకమ్యగ్నవచ్చిసప్తసులోకేవ్యవేతదేవసత్యమిత్యథః॥మేరదిత్యతలహనితం
 చినీభ్యస్తరుణీభ్యఃకునోహరిమనోహరంవస్తుగాస్తీతథాతాభ్యోన్య ఇతరఃకుఃభానా
 మేకహేతుర్వాఖ్యతారణాస్తీ॥౪౧॥ కోభగోరమణేంద్రత్యాదిసాభివైకసాధక
 త్యాత్॥౪౨॥ బద్ధమూలస్యమూలంహిమభాదైవరతోఽప్రియః ఇత్యనధాక మూల
 త్యాప్తవిశంబినీనామేవచరమసఖఃపైకనిహసత్వాది భావఃఅత్రసత్తత్త్వోప
 కుద్వయనరూపణస్యాంతుమక్రియఃఇభిధ్వనిరతశయాసంభా వాస్తలక్షణత్వేనా
 త్యక్తతత్వాన్యభ్యోమోక్షఃపురుషాభా ఇతిసత్యమతసిద్ధాంతఃప్రసూతిభాభో వి
 శ్వస్యస్తీర్మింసా భావమేవసిప్సన్నత్యాత్మామస్యపితృయ్యుగదిమోచన హేతుభూత
 తయా సతతంమహాపురుషశ్రియమృదుమగ్ధవ్యమితివందికేవ్యరశ్వత కేతుపాంచా
 లవాత్సయినాదిపూర్వసిద్ధాంతః॥ విషంబసతిపూర్వలభేపరఃపరభృత్యాయాన్య

ఖ్యతలూలాభేనకల్పస్యాపివిహితత్వాద్దేక్షురుమథాసాధనక్రమ్యత్వలాభే కా
 మతురుమథసాధనేమచాలవశ్యం ప్రవృత్తికర్తవ్యేత్యనుసంధాయైవమునశ్యస్తమితి
 తత్ప్రవిశంబిన్యతిరిక్తరమ్యవత్స్వనభావోన్యస్సత్యపిన్వబంధేష్య సంబంధోక్తే రతి
 యోగ్యాత్మభేదేభ్యంబ్రవజ్జాప్యదింబ్రవజ్జాయదితాదీగోకఃపేద్రవజ్జాజతవా
 స్తతోగోకఃఇతిలక్షణం.

ఇతిసీతీతకవ్యాఖ్యానసంభాగవదానంనామ

ద్వితీయాపిభాగః.

రంగ||అ||యదుక్తండుఃతైకహేతునచకర్చివన్యఇతితదేవప్రశంబయితుమిచానః
 తామినీXహాణంబురథతే-అథతామినీXహాణమితి. అథసంభాగవిరావణానంతరః

తాలోకేషుసప్తస్వపితథ్యమేతత్ । నాన్యన్యనోహంసంబిన్ది
 భ్యోమఃతైకహేతునచకర్చిదన్యః॥రంగ||ఇ||కాంతేత్యుత్పలల్య
 చనేవివిభులక్రణీభరేన్యస్మమత్ప్రేమామృతంXపయోధరేతిసుము
 ఖాంభోజేతసుభ్రూరితిదృష్ట్యామాద్యతిమోదతేభిరమతేప్రస్తా

తామినీXహాణంబురథతే-అథతామినీXహాణమితి. అథసంభాగవిరావణానంతరః
 నప్రసిద్ధానాం తామినీసాంXహాణేశ్వంగారవణానంతరః ప్రతిష్ఠాభంగః ప్రసజ్జేతేతిచే
 న్మశికుపాలాదికృతథXవర్తకాణన్యపురుషార్థవ్యవసాన వత్కామినీ Xహాణ
 స్వాపియథాకథందిచ్చుంగారవణాన వివచర్యవసానాన్న కోపివిరోధ ఇతిమంత
 వ్యంతత్వకారణమవివృణోతి॥ కాంతేతి॥వేదీవిదిద్వాసారాసారవిచారచతురః
 జ్ఞానవాసవీత్యథాఃకముతాన్యఇతిభావమితేశ్వరునమరితవస్వాదేశః ప్రత్యక్షేణా
 కుచిభోప్రికాంతపదిత్రవచనపుట్టుంస్వాధారః ప్రత్యయస్థాతాత్మూపనాప్యేత్యా
 దినాఇకారాదేశఃభోప్యేమజ్ఞానేత్యాదినావైకల్యకఃపుర్వికాంతిస్తాతేఅకుచిచాం
 చాలికాంతవ్యంతభగుస్ఫిక్తస్వరూపామిత్యథాఃకదుక్తం॥నాసాంధ్యసందర్శనమక్ష
 యుక్తమత్యుజ్వలంతత్కలుషావసాయః ప్రసాపవీనాపితానప్రపిండోపాసాంతరః
 సరతేవయోవిదితిఇత్యంభూతాంప్రియంచాంకసాంతివికల్పవిద్యాదేశః. దృష్ట్యా
 కాంతాకమనీమేతిమనోహరేతి॥ కాంతంమనోహరంబుర్యమిత్యుచిత్యమరః. ఉ
 త్పలేత్తిందివరేణవలోచనేయస్యాస్సభోక్తేతిపులక్రణీభరాపుణునితంబవీతి

జీవీష్యుంతుతాపూర్వముత్పతంతావివస్థితామఃపినాపీవగోషాత్తుగౌడిష్టతాచ
 పయోధరాస్తనాయస్యాస్యతథోక్తేతి॥సీ॥సీ॥స్తనాబ్జాపయోధరావిత్వమరఃసుము
 బాంభాజానుండరవదనారవిందేలశోభనేమదనకాన్తుకరుచిరేభ్రువా యస్యాస్యత
 నోక్తేతిచమాద్యతిమహోభవతిమోదతేచ్యుచ్యుతిభిరమతేక్రిదతే అభిశ్రుర్వాప్రిచ
 తేలఃటింజ్ వ్యాజ్విరిపూర్వస్యైవవరస్యైవదిత్వనియమాన్ ప్రజాతితీక్రప్రకారేణ
 ప్రకారాదితరేణచాభిప్రేతి అతఃమోహస్యావిద్యాయాదుశ్చేష్టితం దుర్వలసితం అ
 హూవిద్యాంసమపీద్యగవస్థావస్తుంకరోతీత్యాశ్చర్యమిత్వభాఃపితత్వర్సంవ్యామో
 హమూలమేవతస్యదురవశ్యేరత్వాదితిభావఃయద్యపిశ్లో॥అమేధ్యపూణాంక్రిమిజం
 కుశఃకులంస్వభావమగ్రంధమకావమధ్రువంశశేవరేమూత్రపురీషభాజ నేరమే
 కమాధోనరమేతవండితఃఇతివచనాత్పండితప్యేత్ జగత్ప్రతామిసీకశేవరేరమణ
 మేవనాస్తిరథాపి మోహస్యాత్కంతసాబల్గప్రకటనాభామిత్యముక్తమిత్వవగత
 వ్యంత్రీక్రియాణాంబహ్మసాంసముచ్చితత్వాత్క్రియాసేముచ్ఛయాలంకారః॥

తివిద్యానపిప్రత్యక్షాశుభస్త్రికాంస్త్రియమహూమోహ

స్యమశ్చేష్టితమ్॥౪౨॥ శ్లో॥స్తృతాభవతితాపాయవృష్టాచోన్మా

దకారిణిస్తృష్టాభవతిమోహాయసా నానుదయితాకమ్ ॥౪౩॥

శ్లో॥శావదేవామృతమయీయావల్లోదనగోచరా చతుష్పు

కవిషయః॥శ్లో॥గుణక్రియాయాగవన్యమలంకారశముచ్ఛయజతిలక్షణాన్కామాంల
 విక్రిడితం॥సూర్యాశ్చైవమనజాస్తతాస్సుగురవశ్శాదాన్వీక్రింతం॥౪౪॥ అ॥
 అభక్తిప్రారామప్రభేత్సూరూపదూషయతిస్తృతేతి॥ యస్తృతాసద్వశాద్వప్తచిం
 తాద్విస్తృతీబోధోభవతసద్భావవశాత్ప్రవాసేకదాచిత్సరణవిషయ్యాత్కాశుకతా
 పాయభవతీత్యభాఃతతఃప్రస్తావతి ఉన్మాదకారిణీచిరవిశ్రమకరీభవతిస్తృష్టా
 లిండితాసతీమోహయభవతిహింసప్రపంచజన్మరకారిణీభవతి అతస్యవధూక
 ధగనామకుతోవాదయితాప్రియతమాసకధంచిపీత్యభాఃకింతుఉక్తబహువ భావ
 హేతుభూతత్వాత్అప్రియతమైవేతిభావఃఅత్రస్తృతాభవతితాపాయపదపథానా
 నాంవిశేషగత్యా తురీయపాదస్థపదాధాంపతిహేతుత్వాత్కావ్యలింగభేదః॥
 ౪౩॥ తావదితి॥ తావదేతావత్సర్వంతమేవామృతమయీ అమృతోశుభనాస్తర్వ
 స్తధురతరేత్యభాఃపథూంఠిశేషఃతత్సర్వత్రైవచనేషయట్ - తిద్ధాణభిత్వా దినా
 జీవఃకీయత్సర్వంతమిత్వత అహాయవత్వావత్సర్వతఃలోచనగోచరాచమస్మిం
 యాభవతితావదితిశంబంధఃవ్యతిరేకేతుస్తేవమిత్వాహవయఃపథాల్లోదనమగ్రాన్

ముహూర్తాదివాసనాంతః - అనీతానుభవప్రాంతాచేద్విషాదాదులకూటాన
 శృంగిర్యతేఅతిత్రాభవతితద్వత్సాద్రాగ్నానకారిణీభవతీత్యధాన్ - అత్రవత్సా
 అమృతమయత్వవిహరితవ్యమానత్వానంబంధపితత్వంబాధాధానాదనంబంధనం
 బంధరూపాతిశయోక్తిః॥౪౪॥ అ॥ ఉత్తమేవాధాన్భంగ్యంతలేజాహనేతి॥ విశాంసి
 తంబిసంముక్తావిషయఅమృతమమృతశబ్దవాచ్యంకించిద్వస్తునాస్తివిషంవిషశబ్దవా
 చ్యమపికించినాస్తివిషయమృతప్రాధాన్యప్రాధాన్యేత్యధాన్ - కుత వితతి
 త్యాశంకృతత్వంపాదయతిరక్తానురాగవతిచేన్ - నైవనితంబిన్యేవఅమృతలతానం
 జీవనీభవతీత్యధాన్విరక్తానురాగహితాచేద్విషవల్లరీవిషలతామంజరి॥౪౫॥ వల్లరీ
 మంజరీ స్త్రియామిత్యనురం - ప్రాణాశపరిణీభవతీత్యధాన్ - అత్రనితంబిన్యతరీత
 జామృతవిషయారస్తిత్వసంబంధే శృంగంబంధాత్వంబంధేఅనంబంధరూపాతిశయోక్తిః
 తథోత్తరాధాన్స్యామోహామృతలతాత్వవిషవల్లరీత్వరూపజాత్రాపకాలంకారస్య
 చరత్రత్వవిరక్తత్వపదార్థాశేతురకావ్యలింగోత్థిత్వస్యవ్యాపితయాక్తిముజ్జ్వలయ
 థాదతితానుమదవ్యరిచ్యతే॥౪౬॥ శ్లో॥ నామృతానవిషంకించితే

కామృతానితంబిన్యేవనైవామృతవితారితృప్తిత్వవిషవల్లరీ॥౪౭॥

శ్లో॥ ఆనందాస్సశ్రేయానామనినయభవంపట్టణంసాహసానాం
 తితిసంకరఃప్రాప్తయైతేవాధాన్మవ్య నేకంశ్లోకమితిశేషలోభాల్లిఖితవయః
 థాప్తవైశే - ఆదావేవనిన్యేదిశ్లోకవ్యయంయథాచమథా - ప్రసాధితస్యేత్యాదిశ్లో
 కవ్యయమిత్యాది॥౪౮॥ అథస్త్రీయంత్రస్త్రప్రారంభాదులమిత్రావతేత్యధాన్ - సంకయా
 నాంసంబంధేహానావతేతః పరిహితఃసకలసంబంధేహాన్పరిహితమిత్యధాన్ - అవిన్యా
 నాంభవనలోకః - సాహసానాంపట్టణంసకలం - దోషానాంరాగద్వేషాదీనాంసన్ని
 ధానమత్యంతనిధిఃకాచిన్యేద్యదోషానాన్యేయంతితిథావః కపటశతమయమనేతై
 తవప్రచురబహువిధతైతవాన్యైవప్రాచుర్యేణవతకాలేతితిథావః ప్రాచుర్యేమ
 యట్ అత్రత్యయానామిత్వాసానాం॥౪౯॥ సత్యయోధీశశశకజ్ఞానవిశ్వాసశేతు
 ప్పిత్యనుగంజ్యేత్రముత్పత్తిభూమిః అనేకాప్రాత్యయోత్పాదకమిత్యధాన్ స్వగత్యా
 రస్య స్వగత్యాలోకప్రాప్తిపాదనస్యోఽస్తు కిప్రలిబంధః వరకపురముఖాయమలోక
 ద్వారంతత్పాదకమిత్యధాన్॥ ౫౦॥ ముఖంకువంనేముఖ్యతాప్రాప్తిద్వారాభ్యుపాయ
 ద్వారానియవంసవహూయకరంబుశేషశాంతరీ విద్యోగ్రజాలకుశేంధ్రజాల
 నేతీత్యధాన్ - అమృతమయంబాధానాన విషంవిహరితమృతవత్స్వరీయమానంబిచా
 ర్యమాదేవిప్రాప్తయమిత్యధాన్ - లోకస్వజనసముదాయస్య పాశోబంధనపాదనం

స్త్రీయంత్రం స్త్రీ రూపకలకం తేన సృష్టం మూతం ఈద్యగనభావశయంత్రని
 మూతత్వేన సృష్టమభివృద్ధ్యమేత్యభావః అతః సతేన త్వంత్రం ద్వాదశ్య పి బ్రహ్మ
 జ్జేద్యసృష్టంతథాపి ఈద్యగ్నం త్రీనమూత్యత్వేన తస్య నామోచ్చారణమపి కర్తం
 న యజ్ఞతదితేన త్వంత్రం త్రస్త్రీయం ప్రవృత్త జాదిరూపజాన్తి రవయజరూపకా
 లాకారః తన్మత్తం || ౧౭ || ఆరోపవిషయస్య స్యా దతిరోహితరూపిణః | ఉచరంజకూ
 రోష్ట్రమాణంత రూపకమితమితి || న్యగ్రావృత్తం || ౧౮ || అ || ఇత్థమనభేదకతం
 త్రమపి స్త్రీయంత్రం కివాత్మ్యం చ వంశిరో మూత్యోమతకత ఇత్యాహ | నో ఇతి
 విషయవిశేషసూచనో మృగాంకశ్చంద్రస్య త్వేన ధాతృన అవదనం వదనం సంచర్య
 మానోపదనీభూతః సవత్వేన పరిగత ఇత్యభావః సవదనం వితరేషుః - అభారతద్వానే
 చ్చిహ్నిర్యాదివిదాచక్రేణ తస్య జ్ఞానాః కుగ్రాదయ ఇతి సమాసః తథా ఇంద్రియ
 రద్వంద్వందీలోత్పన్నయగళంద్వంద్వందరూపేత్యాది నానీకతః - అంచనతాం చన

దోషాణాం నన్నిధానం కటశతమయంత్రే త్రమప్రత్యయా నామ్

స్వగద్యా రస్య విఘ్నా నరకపురమఖం సవ మాయాకరండం

స్త్రీయంత్రం కేన సృష్టం దివమమృత మయం ప్రాణిలోకస్య పా

శః || ౧౯ || నో సత్వే మృగాంక విషవదనీభూతానచేదీవరద్వం

ద్వంద్వందరూపతాంత్రం సకలకైరవ్యంగయస్త్విత్తా | కిం త్వేనంక

విభిః ప్రతారితమనా సత్వం జానన్త పిన్దజ్ఞాం సాప్తమయం నపు

మ్యగగన్తృశాం మందోజనస్వేన శే || ౨౦ || వీలావతీనాం శహజాని

భావంచనగతం తస్య భావద్వంద్వందరూపతాంత్రం త్రయంత్రాకనతైత్త్య వగ ౬ శ్లోయ
 భావాం వేయ ప్రమానైరిత్యభావః || ౨౧ || కాపిచాం వేయ గౌరీతిచిత్తీ స్వగద
 పీరూపకాన్ || ౨౨ || అత్తచాం వేయ శ్చంకకోహేమపుష్పక ఇత్యమకః పుష్ప మూలేను
 బిహుశేనిమిత్ - అంగయస్త్రి గాత్రయస్త్రి పిన్దకృతావనిమితాకిం త్వేన మూర్త
 ప్రకారేణ వదనంచ త్రయత్యాద్యాకారేణైత్యభావః - కవిభిః ప్రగల్భవచక్రేణ నీత్వ
 దైః ప్రతారితమనావంచితచిత్తః పిన్దాహితస్య పిన్ద విగ్రహవత్ మందోజనానాం సవత
 త్వంజానన్త పిన్దత్వంచం ద్వః కిం తుత్యాచ్యేన తథావ్యపరిశ్రమభివృద్ధిస్త్రీత్వగ
 త్వజ్ఞాం సాప్త మయమత్వం శబ్దగుప్తమపిన్దభావః మ్యగగన్తృశాం స్త్రీశాం వపుః త్రేణరం
 సేవతే సంచ గాథకమాశ్రయతే విద్వాం సువైకమితి భావః అత్త ప్రతారితమనః పు
 దాధాస్య పిన్దగత్యాబిగుప్తవపురాత్రయం పదార్థం ప్రతిభామత్వాత్

వ్యలింగభాగినికామాలక్ష్మీ దితః || ౪౭ || అగ్రపురుషాణాం బ్రాహ్మణ్యసంపద్యస్తా తమా
హ|| లీలావతీనామితి || లీలావతీనాం విలంబినిహంతతః విలాసాని బ్రహ్మసృజానై
సగీకాకాంతవివతేవిలాసాని మూడన్నాజ్ఞానమృదస్సగం ఆత్మగోచరాభావే లాసా
బింబుభ్యావర్జ్యదామృదం శరీరస్థితా భవంతీత్యథా విచిత్రమైవేతి భావేతి భా
హినశిష్యాః రాగోరక్షిణుః సురాగశ్చ సగసిద్ధః కీర్తుషః దుఃస్థిః కుటుంబవిటశ్చ
భవ్యతేవృథాః కథామవత్ర సగిష్యాం బ్రమతరాగోయ మద్యోచర ఇతి బ్రా
త్యాపకృతివత్తరమనతథా అత్యంతామశ్శ్రుత మణిమితావః అత్రచాక్య భవ
యేపి బింబప్రతిబింబభావేన సామ్యసిద్ధౌ శాస్త్రప్రాయతాలంకారః || ఖ || యత్రచాక్య
ద్యయే బింబప్రతిబింబతయోచ్యతే సామాన్యధర్మోవాక్యజ్ఞే స్సద్వైష్ణవోగద్యత
తితితితాన్ అయ చరాగయోద్వయాభావేపి క్షేపితాభేదాభ్యవసాయమా
లాతిశయాత్తే పూర్వభక్తాంతిమదజ్ఞేవితయా ప్రస్తుతసగిసిద్ధివికేషణసామ్య
వస్త్రప్రతికామసిద్ధిప్రతితిగోచరసమాసోద్వ్యాసోనసగిర్యతే || వృత్తముపజా
తిః || ౪౮ || ఆ || అథాచాతరమనీయకమనీయుభావలోకేన సగిమోహితవ్యమిత్యా

లాసాస్తవీమూఢస్యహృదిస్ఫురంతి | రాగోనశిష్యా హి సగీకా

సిద్ధస్త్రభ్రమత్యేవృథావదంబ్రైః || ౪౯ || యదేతత్పూర్వే

దుష్కృతిచారముదారాత్పతిపరంముఖాన్జ తస్మిన్ గాఢాః కిలవసదియ

హ|| యది || దత్తేతద్వయానియంతవ్వంగాఢితరుణ్యం కుఖమబ్జమివముఖాన్జవస్త్ర
వస్త్రంకర్తృభూతేన దోషభూతాచరప్రశ్నద్వయిహరంతాంతివోరకంతత్ప్రతిమ
త్యధికానిబద్ధస్యభూతాంగదుర్విహరత్సామిద్ధమిద్ధస్యతథా పరమత్వంతముదా
రాగమ్య అత్యంతాచారోయశ్చ తత్తదోక్తం గీతయప్రముఖాజ్ఞే అథగమభరోగ్య సుం
బంధిమగుమకరగిరి - ఆమృతాచావసతితి స్థితిలేవివాతాన్యాం కరుకరావ్యమ
భూతమిత్యథా - త్రసిద్ధాజ్ఞేయమగిరి దోషతత్తేముఖాజ్ఞేయవాతామాత్రమే
వనమనస్తతస్తతదస్తీతిచావసతదివః వస్త్రపదమిదాం ఆస్తికాశమయే ప్రాగం
భాకాలవిశ్వథా - అతిరసమిశయితమాభ్యసగియత్తం దురదితరమితియావత్
కింకమ్యనిదావ్యమిత్యథా - పాగ్రమసగిబాలసాలాదివృక్షస్యఫలా అతిరస
దాలవృక్షఫలై గవేత్సేతన్నిదేకా || సాకేహికోభాగోడింబ ఇత్య మరః - య
న్యాచారప్రమఫలంపదేలిమవృక్షతేపఫలమిత్యథా - తథా భూతస్త్యేవాత్సలత
సవత్సాదితిభావాయద్యాకి పామిద్యత్వం ప్రమఫలంతథాభూతై స్సవరుడితే
పానగత్సాదితిభావః అగవాకింపాకాశోప్రమయస్య ఫలమాపతమధురంపరిణా

మఃమమంబరస్యోంపాకస్తు మన్మథలంతత్కల్పమిత్యథాఃకింహశబ్దోనమఃకం
తరేమపృగ్యఃకస్యరసాలాగవృత్తివిశేషవాచకేత్వేతుకఃకేవలప్రమాణం ఆస్తికప్ర
వరకామానేకాలేష్యతేలలిక్రాంతే సతివిమమగగనిమిలననిమింస్సలావద్యద
శానజనితసంమౌహేనవిశేక శ్రంశేవిహితాకరభావృత్యవాయేవాత్మంతదుభ
ప్రమమిత్యథాఃభవిష్యతిరథాచకాలంబరేఽశ్వరసభాసరిత్యాత్మాహర్వి కనుఖ
లోభేన తరుణీ చందనచంద్రునఃశ్వసనీయమితథావనిభిఃదీప్యత్యైవంపాకశబ్దస్య వి
షముష్టానిరథకాతేచేతిశబ్ద రత్నోశేవతాతేతస్మాద్ రసాలావిష్కర్యంతోపాతిత్వం
ససంభవతీతిమంతవ్యం॥౪౯॥ అ॥అథాస్వాఅసంభావేతుఃకూరిసదీప్యత్యుపాశేన
ప్రతిత్యాజ్యత్వమాహ॥ఉన్నీలదితి॥అన్యతాఃవశ్యశ్చత్రివిధ్యైర్విగృహమాసఃయ
థాహవామసఃత్రివిధశబ్ద సంజ్ఞాచేరినూత్రేణసంభూయదైతివద్దిన్య శ్యేనంజ్ఞా
యామితిసంజ్ఞాయాందివిగురితిన్నీలత్వదీప్యమానాస్త్రీఃవశ్యైవత్రియమేవత
రంగాయిత్వాత్రిత్వసంభూయశ్య స్త్రివిధ్యైఃఉత్తరవదిలోపితమాసఃతా వివరిత గా
ఢామాయ ప్రేషంబిలయాస్త్రోక్షుంగావత్య న్మ తాపినాపీవ రాణయానారయో

క్రాధరమధు | ఇదంతత్కింపాకస్తుమఫలమిదాన్ మరణంవ్య
తేలస్త్రిన్మా లేషమివభవిష్యస్యనుభదమ్॥౪౯॥ ఉన్నీల శ్శివ
భీతరఃగగలయాస్త్రోక్షుగమీస్తంభ్యంబ్యేనోద్ధతవన్త్రీవాకయ
గళాఃక్రాంతం బుద్ధోచ్ఛాసినీ | కాంతాకారధరానదీయ మభితిః
క్రాత్రాస్త్రనాపేక్షతేనంసారాణావ మజ్జనఃయదితదాదూరే
ణనాశ్యభ్యతామ్॥౫౦॥ జల్పంతిసాధ మస్యేనవస్యోత్పన్యంసవి

న్యంబ్యేనయగళవశేషమనాద్యభముచ్చలచ్చక్రవాకయగళ చక్రవాకభ్య
పక్షివిశేషయగ్గరియస్యావసమావచక్రవాకయగళేత్యథాఃకేవలప్రమాణం
తేనోచ్ఛాసితేలభిష్టమితితదాదాసినీబయ భమాభిష్ట్యమితినిః ఆభిసం మతాత్
క్రాతానీలమృదయానభీషయక్రాతావక్రగంప్రవాహాభివాతిభిశస్యన్య
తఃప్రవతకామానాఃక్రాతానిక్రాతాక్రాజంబిహయస్యాస్సి కాంతాకార
ధరాకాంతాహవభావతీయంబర్హిశ్యమానావదికమకలక్రాత్కలోకేసంసా
రవివాదావతత్ర మజ్జనంనాపేక్షతేనాభిలష్యతేయదితదాతనవేత్రావతేయశేణ
సంస్కారాదురతిభవిషసన్యతాదురాంతికాథాభ్యో ద్వి తీయావేదికల్యా
ప్త్యోయాలన్యధారత్వమాప్రయేణకావమజ్జనమేవసిద్ధంస్యాదిభావః ఆప్రవ
మిష్టవత్ప్రయేణాపావమిష్టమగళవతీవతీశదువాన్త్రీశు ॥౫౦॥ ఇదంతి

సరిశ్చ సాహచర్యే స్త్రీయశ్చ తావదాస్మిన్ శ్లో॥ బల్బంతతి॥ అన్యేన సాధకమేకేన త్రు
 తుమేన సహజన్మంబ స్త్రీయ పతిస్తపిత్త్ర మాన్యవిలాసా స్త్రీత్వకన్యకంబునుపంశశ్చ రతి
 మృత్యురంబ్యాపయ్యుభ మన్యంబిరయంబితతో యోషితం స్త్రీశ్చాన్ప్రయతమిసేయత
 ఇతిశేషః కోనామనకోపీత్యథాః॥౧౦॥౨॥ అథ నూపితస్త్రీపాత్వరూపేణ సఖాయం
 భీషయతో దూరాదపి స్మరణముపదిశణ॥౩వపదే॥ శాశభేనంధోకటాక్షాతపాంగవీక్ష
 శాస్తేవవిమనలవిమగ్నిజ్వాలాఘాతస్త్రాన్ప్రకృత్యాశ్చేమహత్ స్వభావతపవసు
 టియాత్ ప్రకృత్యాదిభ్యస్త్రయితీయాచేతిత్వతీయాపమానోవిలాసావ్రిభృ మువినభణాః
 శ్చటా మైదిభరీతాతేథా॥౧౦॥౩॥ శ్చటా నూంబంభబద్ధ దూరంబ మరతిస్త్రా
 బ్యోషిత్విచాతామిసిరుపవ్యాభ్యోష్టా రాదపి సరహురంగవృక్షామిత్వ వశామాగ
 మంబాకుర్వీత్యథాః అన్యథాతత్త్వంగామేన దీరశన్త్ర శుభగే దితిత్వా యుష్కక
 త్యాదివిభావనూరంబికాభేకాన్ ద్విలింగాచేతిచ కాంత్యంబమితదేవ ప్రృటయతి
 క్తిరతేతి ఇతిరథచీనాప్రసిద్ధిశ్చేత్యేణవ్యభిమతా డౌషిత మూలికా ముంబుర

శ్రీమాః॥ హ్యన్తం చింతయ త్యన్త్యన్ప్రియః కోనామ యోషి
 తామ్॥ ౧౦॥ అపసరసభేనూరాదస్త్రాత్కటాక్షువిమనలహస్త్యస్త్ర
 తివిమమాద్యోషిత్వసాకర్వీలానభణభ్యః॥ ఇతరఫణినాదన్య
 శ్చకృత్వే కేస్సనుమాపదైశ్చతురవన్తాభోగిన్తన్త్య జంహి
 మన్ప్రిణః॥ ౧౦॥ స్త్రీపిస్తాదపి మురకేణసభీవరేణ స్త్రీసంజ్ఞితం
 బండితమప్రభవాంబురాదౌ॥ తేనాచిగాత్తదధరామపలోలము

త్రాదిభిర్నృథాః విజిత్వి మంబురకోచేనో బ్జేషయింపంశ్చకేచుకవనితాభాగి
 నూనితకతరుచీవవేణాన్త్రవరదత్తంశుభా॥౧౦॥ తలచపురుషంబుమన్త్రిణామం
 ప్రకాషిషవైద్యాన్త్యజ తివిస్మృతిగోద్యానాత్తోన్మాదకృదుకవరోషణత్వా
 దితిభావంత్రాపినిమన్తనవికానావయవరూపకాలంకాభ్యసేనచోపమానాత్ప
 సిద్ధిశ్చ రన్మదుపమేయశ్చుదాపీత్యవశాన్మాధిక్యప్రారేత్వీర్వీరకోవ్యజ్యతత్రత్యలం
 కారంబలంకారభిన్దోహిదీవృత్తింబంబణతాన్త్య॥ ౧౦॥ అభిపునః ప్రకారంబతే
 నాభిషయతివిస్తారివిమితీమకరతేతనోమంబవపిసభీవరంబైవతితానేనత్రాన్॥
 ప్రవతేనాభాభీవరామిత్యమరతేత్రాన్ప్రకాభామంబురకాసంసారసాగరే స్త్రీసం
 జ్ఞాన్యసంజాతా స్త్రీసంజ్ఞితంయోషిన్మాపమిత్యర్థః తాకాచిత్వాదితపబండితంబ
 త్వివేధనంబు ౧.౪ గ్రాహకనామిషన్ప్రాయాంబుత్రిమిత్యథాః॥౧౧॥౧॥ మ

ప్రవేనమిత్యమరతేత్రాన్ప్రవరకాభ్యన్ప్రదితశ్చేత్యన్ప్రబిత్తసాగ్ధి

వమేవనతురత్పాదగమనమితిభావః అత్ర ప్రసిద్ధావ్యాపేక్షయా చక్షూరూపాహారాధి
శ్యతకనావ్యతిరేకాలంకారః॥ ఉపమానాద్యధిసృశ్యవ్యతిరేకస్యవివశతిలింకు
జాత్ - భాదూలగ్రీతితః॥౧౫॥ ఇహేత్తి ఇహహితరుచీష్టవేత్త్యభావః హిత్రా వ
ధాతృభావః॥ ౧౬॥ హిత్రావనధారణిత్యమరఃమధురంసంతాపహరః శ్రోత్ర
మభావహమిత్యభావః - శీతలీత్రయతేతాసోయేనతన్వధురంస్పృతమిలివచనాత్ తద్గీ
తంనానంస్ఫురతివినయనానందకరంస్పృతంనాట్యంస్ఫురతి అయంరససేంద్రియ
స్వాచారిత్రయప్రకరసంకథరామృతంస్ఫురతిసామ్రాణతపాణిఃపరిమళఃపద్మినీ
జాలినమిత్రగంధవిశేషఃపురసారగంధసాధాదిలేపనవ్రయత్తామోజవిశేషావాస్ప
రతిపిత్తగ్నిద్రియసాఖ్యావహననానాంశ్చశాంస్ఫురతిప్రసాదీనాంద్యిత్వవిశిష్టావా
తిఃప్రాచ్యేనేతివామనూత్రేప్రాచ్యగ్రహణాద్భయం వచనప్రయోగః కిత్యేవంప్ర
కారణహతోవినష్టఃపరమాధానైర్వాఙ్మోహయేషాంతైః విషయపరతంత్రైర్నిత్యభావః
అతపివస్యహితరణేభూతైఃతవైఃఆత్మహితాచరణతత్పరైరిహితైరిత్యభావఃపంచ
ముక్తాక్షితుణవీతితస్యనహిమేవైద్యోనచాప్యృషభహి॥౧౭॥
ఇహహిమధురగీతంస్పృతమేతద్రసోయంస్ఫురతిపరిమళోసాస్ప
శః ఎవ ప్రసాదామ్ | ఇతిహితపరమాధానైరింద్రియైర్భ్రామ్య
మాణస్వహితకరణధూతైఃపంచభీర్వ చితోస్త్వి॥ ౧౮॥ శ్లో॥ ౧
గమ్యోమ ప్రాణాంబుభవతిభైవజ్యవిచయోనచాపిప్రధ్వం
భిరింద్రియైఃశ్రోత్రాదిభిఃప్రామ్యమాణైస్తత్త్వమయేష్యసవ్యాహనశ్చనన్వంచితఃప్ర
తారితోన్మనస్తతత్త్వైకతవంప్రాగేవాన్మోహమిత్యభావఃమాలినవృత్తం॥౧౯॥ అ
థాంతనావ్యామోహజనకంమన్వధంబూషయతి॥ సతి॥ పంప్రాణాగమ్యోమం
త్రసాధ్యోనకవర్తితవజ్యవిషయఃబోషధాద్యవనేయశ్చరణవతిభేదజమేవభేదవ్యా
మిలింద్రియహిసాధ్యోమన్వధ్యుత్తయః॥శ్లో॥భేదజమేవభేదవ్యాపిత్యభావః - తథావిలి
తైర్వాసాప్రకారైశ్చాంతిశతైరసేకశాంతికమాభిఃప్రకృత్యనందినాశంచాపినవ్ర
జినగచ్ఛతి॥ శూర్యజన్మస్థితింపాశుంన్యాధిరూపేణబాధతేతచ్ఛాంతిరూపైర్వా
వైభావహూమార్పణాదిభిరిన్తరజాత్ ప్రసిద్ధిమజపావీభ్యామృతినత్వమయితాభావః
కింతుభ్రమావేశాన్మోహావాత్పాదనాత్ - అంగేకరీతకమప్యనిర్వాచ్యంభావం
బాధ్యాయవ్యాప్తృహవేనాన్మిత్రాణాపదనాత్ - అంగేకపరజాన్మనయవేష్యిత్య
భావః - గమ్యేతిగంధోదృశ్యాదివికారమసృష్టృహూహారంవివధత్కూర్వకాదభావేన
పూర్వావృత్త్యవృత్తయః - సాధ్యస్తేవృత్తైరితివచనాత్ - స్వరాపస్యగన్త్యకప్రయ

ప్రతిగ నావ్యామోహరూపావస్థా రరోగదృశంబుద్యుష్టింభ్రమయతివ్యత్యాసయ
 లితత్త్విక తస్మాన్ తరోతిత్యథాః-తథాఘోరాణయతచక్రవర్తిహయతచకిమత
 రోమికథమయ చితిత్వ్యభితిభావః-యథామనైవానికాః || శ్లో || క్రుద్ధేభావభీ
 రాహతేచమనసిప్రాణీతమస్సంశకదంతాః భావింశనముద్వమలిదాః పాదాః
 పకామూఢభీః-చశ్యకరూపమస్మి తానవతతిప్రాః యఃకరోత్రియభీభత్వాః
 ప్రియమేవకామ్యతిథలేవేగేత్వవస్థాదుకలతవివస్యతరేకాలంకారకలతా. మాత్త
 ఖిచీవృత్తి||౫౭||౫౭||భక్తిభిఃపశ్యాంకనాగగళాణంకుర్వన్తిగమయతి|| జాత్యంధా
 గీరిజాత్యంధాయబన్ధుస్సృజ్యత్వవసన్నశ్చశేషగుమేయవదుష్కులాయచదుము
 యముఖిరాయబహుగమ్యకథాషణదూషిలవననామేత్యథః|| ౫౮|| దుముకేమ
 రాబధముఖావిత్యమరకేయద్వాదుష్టంవ్యాధ్యాచినాజగుప్తితదుగంధయత్తవా
 బభంయస్యతస్మైజరయావిప్రంశయాబీజానిశిథిలానికృతానిశ్చక్రసంబంధానిచలి
 లాంగానికరవరజావ్యకేషవయచాయస్యతస్మైచగ్రామీణాయగ్రామాంతరా

సంప్రజతిపిపిధైశ్చాంతిశేతైః | భ్రమావేశాదంగేకమపిపదధ
 ర్భంగమసృష్ట్యనరాపస్తారోయంభ్రమయతివృశంఘూణా
 యతచ || ౫౭ || శ్లో || జాత్యంధాయచదుష్కులాయచజరాబీజాభి
 లాంగాయచగ్రామీణాయచదుష్కులాయచగళతుస్థాభి
 భూతాయచ | యచ్చ తేషామనోహరంజవభుగ్గక్ష్మీలపశ్రయా
 బన్ధుస్త్రిమపివేకకల్పలదిరాశ స్త్రిమరజ్యేతకః||౫౮|| వేశ్యాసా

కతాయజ్ఞాతకులగోత్రయపాంథాయచేత్యథః కింబహుసాగళత్వంసహ
 యుక్తకుశలసతఖాయరగ్ధాదితేనాభిభూతాయ గహితాయచలక్ష్మీలపశ్రయా
 యతశ్చప్రాప్త్యాశయామనోహరమతిసుందరంసిజవపుః స్వశరీరయచ్చతేష్య
 యంతిమయంబనాగ్లేషణదంతభావప్రాదిసంభాగాధాంతబధీనంకుర్వతిష్యిత్వ
 యదనాతేదాణుదావే ఇత్యస్తాదాలోశ్చతన్యగితిశ్చలివపాప్రాప్త్యాది
 దాణుయచ్చాదేశకేభావివేకితకవ్యాకతకవ్యవిచారస్పవినకల్పలతికాతసృ
 స్త్రిమఘోకామవేశకశ్చేతరీష్యిత్వథః - వివేకస్యాశ్చభిలాషాసంఘటక
 స్త్రాల్పలతికరూపణమవగంతన్యం|| ౫౯||పాపచ్చస్త్రిచానిపుత్రిచచురికాచాని
 తేత్యమరబహుదిభ్యశ్చేలివపద్యస్త్రీమవేశ్యాంకనామకేపుమావివేకహి
 త్యథాఃకశ్యేతానుకరోతేన్నకోపిత్యథః|| ౬౦|| కారస్త్రీగణికావేశ్యాసులావ
 ంకనాపితేలిజయంతీశామాంశ్రీడిత||౬౧||వేస్యతి || అనావేశ్యరూపం

సాంధ్యమేవేంద్రనామై స్తుమిష్టిస్త్వైవధితామ్రధితామస్తభజ్వాలామగ్నా
 స్విజ్వాలా|| ఇంద్రనామైవధితామ్రధితామస్తభజ్వాలామగ్నామిత్యమరయత మగన జ్వా
 లారూపవేశ్యాయాంకామిభిః కాముక్తైః యావనానిమాతనవయాంసియువాదిత్వాద్యు
 త్యయాః కనానిచమూయంతేహాస్యమావేగతత్పాత్క్రియంతేపిలుస్త్యంత ఇత్యథాఃస్య
 గ్లాదిఫలకాః యేభిరాహవనీయా స్విజ్వాలాః సుంపింపీవేలిథావతి అత్రవేశ్యా
 మారోహ్యమాణస్యజ్వాలాత్వస్యప్రకృతహవనోవయోగిత్యాశ్చరిణా మూలంకారః ఆ
 రోహ్యమాణస్యప్రకృతోపయోగిస్త్యేషరిణామితితమజానానరూపేంద్రనేతిరూపవే
 దనంకర్యతేరూపజ్వాలోపహిత్యాశ్చరణజమాత్రమేవేలివేదః|| ౫౯|| కఇతి మనోబ్ధి
 సుందరమపివేశ్యాయా అధరఃవల్లవమివేత్యు సమితనమాసానత్వధరికల్లవమితి రూ
 పచకం చూపతేయోత్తరపదప్రాధాన్యేనత్రచుంబనాయోగాత్ కిమలపురు
 షఃసమ్మలసంభవఃపుమాజానితిమలాచారధర్మజ్జఇత్యథాః సుఖమిన్ద్రోపీత్య
 థాఃకుంపితదిత్వాశంకాయామచుంబనహేతుభూతింకేషణమాహ - చారాగూఢభృ

మననజ్వాలారూపేంద్రనామైధితామ్రధితామస్తభజ్వాలామగ్నా

యావనానిధితామ్రధితామ్రధితామస్తభజ్వాలామగ్నా

మనోబ్ధిమపి చారభటచారేచేటరపటనటఃస్త్రివనతరావయ|| ౬౦||

రుమాఃకటాదౌధాఃసోరాస్తస్మరాఃచేటకాస్త్రీపురుషసంభాసకుకలాజాత్య
 మానితతాఃపటాజారాఃనటాభూమికాథారాసేసంపురుషాశవానానిష్ఠివనత
 రావముద్భిష్టసామ్రాపరమావతిమృత్యుధాఃచుంబనసమయేతమద్భిష్టకృతత్రమ
 త్రమజాదితిభావఃఆశ్రయద్యపి|| ౬౧|| రతిరాజేముఖంస్త్రీజాశ్చధమాభేటకేశునామి
 తిష్టరణాత్పురతసమయేపత్రమేవస్త్రీముఖంతథాపుష్కలిత్యాకత్వలసంకర్యా
 తహేయతయాచుంబననహాశ్వాస్త్యచుంబనీయమితితాత్పర్యం|| ౬౨|| శరావోవధః
 మాన ఇత్యమరఃఆశ్రయోపకృతమనుప్రాసానాంసంస్కృప్తిః|| ౬౩|| ఆస్త్రీయ
 థాహ్యమభురాఃఆతితర్కిమతపివసగర్వభాత్యాజ్వావనతగ్రాహ్యఇత్యభిప్రా
 తాహ|| మధ్యతిష్ఠోకేష|| మూషితాంస్త్రీకాంవాదిమధ్యైస్త్రింత్యతి - మృదివృద్ధి
 కేవలంప్రాధాన్యేనహాలహలమేవకాలకూటవిషమేవతపివేతిష్టాత్కారణాదే
 అధరఃఅధరోద్ధిసివీయతే - అత్రమధువరతఇతిమత్తైవసగర్వజనైరాదృశ్య
 రాంపీయతే-హృదయంమృష్టిభిః-తాద్యతే-ఆశ్రవిమాశతకాతఇతిమత్తైవసగర్వజ
 తాదనంక్రియతేలతఃస్త్రియఃస్వవననమకేవలమభుభావాసావిగ్యోహ్యాయ
 ముల్కాభిప్రాయవత్సృజ్యఇతిపూర్వాభేదగ్నిశం - ఉత్తరాధిక్రమభుభావే

హంబద్వితీయాపాదేహలాహలస్థానమ్మదయతాదనంచేతిప్రదర్శితమిత్థం ప్రా
సాదత్రాప్తే యోగిశయాత్రికావ్యలింగధ్వనిభేదానాంసంస్కృప్తిః.....

ఇతిభక్త్యహరిసుభాషితశృంగారశతకవ్యాఖ్యానకామిన్గహాగంనామ

త్రితీయావింశతిస్సమాప్తిమగమన్

~~~~~

భక్త్యహరిసుభాషితశృంగారశతకవ్యాఖ్యాననువరక్తదుర్వి

రక్తచక్రతిప్రారంభః

.౧ || ౮ || ఏవంతావతాగమిన్గహాగంత్వతంతిః రతాస్సంతివాగవేత్త్యాశంకా
హంసంత్యేవేతిమనఃసిధాంతత్రాపినువరక్తదుర్విరక్తభేదేనద్వైవిధ్యంప్రతిపాద
యన్మన్నాదానువరక్తచక్రతిప్రారంభంబయితుముచక్రమతేదన్యాఇత్యాదిభిన్నావధిః ||
న్యాఇతి|| తపివపురుషాధన్యాఃసుక్తకళాలిసఃనువరక్తాఇతియావత్|| ౯ || సుక్తతీపు
మధుతిప్రతివాచియోషితాంహృదిహాలాహలమేవకేవలమ్ | ౮
తపివఃపీయతేధరోహృదయంముష్టిభిరేవతాడ్యతే|| ౯ || ధన్యా
స్తవపథవళాయతలోచనానాతారుణ్యదహఘనపీనచయో
ధరాణామ్| యోమోదరోపరిలసత్ప్రవళీతానాంద్యష్టాక్రతిం

న్యాకాధన్యఇత్యమరఃతేజఇత్యాకాంక్షయామాహధవశేతుండరికదళసదృశతయ
కేకాంతమిప్రాంతేచలోచనేయాసాంతాసాంతారుణ్యదహేణయావనచుదో
ప్రేణేఘనానివిశాపీనాపీవరావయోధరాస్తనాయాసాంతాసాంక్షయోమోదరస్యాతిక్ర
మధ్యస్యోచరు్యచరిషాల్లసంత్యఃప్రకాశమానాయాస్త్రివళ్యఃప్రకృతావళ్యశ్చతి
శ్యఃదిక్పంథ్యనంభూయమితిసమాసఃసంభూయోర్యత్యేపిసప్రదక్షణఇత్యాదివత్
క్షేయమిత్థుక్తప్రాకతాలతాఇవయాసాంతాసాంతేస్తతాసాంక్షదీనీత్యంనూన్య
తతదుక్తంరతిహస్యే || ౧౦ || త్రివళిలితమథ్యాహంసహాదీమవేషేతియేత్యక్త
యోమోదరీతిమత్సంతభావేతంభూతరూపసంచన్నానాంకామిన్నామకృతిమాకాం
శేషందృష్టా|| * || ఇంగితంహృద్గతోభావోబహురాకారమకృతిరితిసజ్జనఃయేషం
తిరుమతాంమనోవికృతిఃకారంతత్సరతంత్రత్వమితియావత్తేతినప్రాప్నోతి ౮
తపివఃధన్యాఇతిసంభావఃపివనిర్వికారచిత్తత్వంశమసంచన్నానామేవవత్సన్యేష
సుతిభావఃతదుక్తంశమోవైరాగ్యానాంనిర్వికారచిత్తత్వమితివసంతతిలకా|| ౧౧ ||

శముదాయసిదోశేనవానదోషతథాన్యగవినశబరంకారత్వస్యబాణవ్య. తికరణ
రసంతుకోణయోజ్యరన్యంతాపవ్యస్యజ్ఞాంశాంతాదిరతేత్యథాతనపితథాపివ
రకినవిరమవిరతింనప్రాప్తోతిపూర్వంప్రాణప్రియతియాగ్రియస్యాంబాలాయాం
రాకిశబ్దప్రయోగేణాన్యత్వంతతైరాగ్యంసూచ్యతేబిబ్బభిక్షకంటలుంటేత్యాదిసా
ంకన్యతిహతస్పృశ్యయేషిత్యాన్వీకృత్యచయేచనరాతీరిజ్జలభిభిషిత్యత్త||౬౮||అ
ంప్రతిసాటోవవరివారకందర్పసరాకరణవచనమహా||కిమి||రేకందర్పహేమదన
ఇతినిచసంబోధనే||వి||నీచనంభాధనెరురఇత్యమరఃపవమూత్తరప్రాపికోదండట
రితఃకోదండటంకారవత్క్రతుంధవద్ధుణటంకారపూర్వకమిత్యర్థః-తత్కరోలిజే
ణావిప్లవద్వావేమిన్తతోలుకోకరత్వదీయబాణంకింకిమధాంకున్మితోధాఃకద
గ్గోఃకతత్త్వరుకుచీతిమశబ్దస్యకరాదేశఃకదగ్ధంకరోపిక్షదగ్ధయఃపివ్యధయఃసీత్యర్థః
కాత్వధాణిలింపతథారేరేకోకిలహేతలగంతఅప్రాసూయానన్మతికోదమత్సభ
ప్రానేషీత్యసూయాధాకోపాద్యధేద్విరుక్తిః-స్వరితమాప్తౌదితఇత్యాదిసా
ప్రాప్తస్యపుతపాపహాసమనివృతామిథాపావక్రవ్యఇతిపాక్షికఃప్రతిపేధఃప్రతిభా
స్సామనమితిహరదఃతకోమలగుదిరంతలకవంజభురస్యతి||వి||కాకిలిహరచేనా
ప్రత్యవవరతమిందీవరిదళప్రభావోచందయుఃక్షిపకోకిమభి||ప్రే
తమనయా||గతోమోహవాస్తాకంస్తరగబరబాణన్యతికరిజ్జర
జ్వాలాకాంతాతనపినవరాకిరమ||౬౯||శ్లో||కింకందశశరం
కనధాన్యసిరేకోదండటంకారత్వంరేరేకోకిలకోమలకలరవంకిం
క్షిప్తసామజురాస్యతేకలఇత్యమరఃకింకిమధాంకావృథావ్యధాంబాప్రేహజ
వ్యాహరసీతియావతేనవాహతవాప్యమిత్యథాప్రయోజనావాదిథాజితథాతే
యగ్ధేహానుండరిన్మిథాస్సంప్రా||వి||న్మిగ్ధంతుమశ్చతేహంప్రతిభ్యవరఃవిద
యేవివిధవిలాసజతేమవివరణనిపుణాచారవేదిపదీవరారవిందాదివత్ప్రభావరమ
యాఃకుగురాస్యథాథారావత్సనోహరాత్వేవిత్తేయమపివిధోపతేయనిశేష్యథావ
వాయోంశేషణవిశేష్యణవిమలమితిసమాసఃతైస్తేధాలాప్రవిణసగోచరం
తైఃకిటాత్మైరపంగావలోకనైరలయద్యాన్వీధ్యై||శ్లో||నంభేతరమాంకా
మూర్తాథేశశానాధిపమేనాంతరం||౭౦||వరినమ్నేహఇతికథ్యతఇక్కుశ్చలకణా
న్మహాచరిష్కృతైఃతథావిదగ్ధవిదగ్ధస్యాపిమన్తధమికారోద్దీపనదైరిత్యథా||
వ్యకతవిరక్తోపితుభ్యత్యేతత్వమన్తధమితితథాప్రథాచారుణివిమంజమాప్ర
ప్రతివిరహీశిశ్మణులవృత్తిత్వమనంభరత్వాదిగుణశీలస్యవివక్షితత్వాత్

స్తి తా కారైరిత్యధాః తదు క్తంభావ ప్రకాశే || ఖ్వి || అనరిచ్చిన్నవిషయమిదమంధ
రమిలితంః స్ఫురదుపశుతాయు క్తతత్త్వేనమితకథ్యతఇతితథానుధురై శ్చంతా
వహరైః || * || శతశీక్రియతేతాపోయేనతత్త్వధురన్వృతమిలితకావితథాలోలై
శ్చతత్త్వేస్సంభాగోక్తుక్యథావనాతత్పరైరిత్యధాః తదు క్తం || ఖ్వి || కటాక్షై హాః
గభే సుసంభాగోక్తుక్యథావనతకటాక్షైః || ఖ్వి || యద్గతాగతవిక్రంతినై వి
త్యేణావ్రవతానంతారకాయాః కటాక్షైః ప్రకటాక్షంప్రకటతఇత్యుక్తలక్షణైర
లమితంభూతకటాక్షైః ప్రవతానీయాఇత్యధాః అత్రచారజారయోగాత్ పయేత్య
తీయాననుకుత వివంశాపి య ఇతిచేత్ర తా హచేతోమదీయవిత్తకత్య హుంబిత
మాస్వాద్యమానంకంప్రమాడస్యరంప్రశేఖరస్యవరణధ్యానమేవామృతంయేనత
త్తథోక్తంశురవతేనతేతివత్త్వేనచారవరణధ్యానావధానసత్వరసంజాతచరమత్వై
రాగ్యోజ్జ్వలితవిత్తంమామేతేషు || క్రి || కింకరిత్యంతీత్యేకోభావః అమృతవానవరత్య
ప్రస్థానిమారాశేనత్యవరోభావః బ్రహ్మనందభరితస్యకీంపై కయికత్తు || ద్వా || నందేనే
త్యవరతరోభావః సాహమిదాసీంపుర్యవద్యుక్త్యక్తింకకః కింకుళంకకః కింకరః అతో

వావృధాజల్పముగెన్న గజిదగ్ధచారు మధురై లోలైః కటా
క్షైరల చేతస్త్వంబితవంప్రమాడచరణధ్యానామృతంవతే ||

౬౫ || విరహేపిసంగమఃఖలువరస్వరసంగతంమనోయేషామ్ మృ

సాధ్యస్తిసాధయమతాయుష్మాకంకోయమపస్తారఇత్య చరతమోభావః సర్వథా
సాస్త్యాకంకామిన్యపేక్షాస్తీతిచరమోభావః శాదాకాలవిక్రీడితం || ౬౫ || అ|| అభిశం
హవిషయవిరక్తిప్రకారమాహ || విరహఇతియేషాస్తీ పురుషాణాంపరస్పరమన్యో
న్యంసంగతంఅన్యోన్యానురాగబద్ధమిత్యధాః తేషాంవిరహేపివిషయగావస్థాయామపి
సంగమఃఖలుసహగమవివఖలు || ఖ్వి || హృదయసంగమవిషయసంగమూనతమనంగమ
విషయసంగమఇతివదన్తాత్ అంతరంగబలీయస్త్యన్యాయాచ్యేతిభావః మనోనియమ
నేతుసంగవిరహేషాతుకవికథవతీత్యాహపృథయమపిమనోపివిఘ్నితంసమ్యక్
తంపైరాగ్యప్రవణీకృతంచేత్యధాః సంగస్స మాగమోవిరహంవియోగమేవవి
తేషయతిపిఘ్నంకరోతితమేవాపేక్షావిషయంకరోతిత్యధాః తదాసీంతస్యే చాక్షత
త్వాదితిభావః - ఆతఃసర్వథామనోనియమనమవశ్యకంతేనవేద్రియప్రభృత్యు
పశమేవిషయాణామేకాంతతఃపరాహరినికృత్యాపంచవిషయవిరక్తీనామేయమే
వేతినిగూఢాభిసంధిఃపరస్పరేత్యత్ర కేమవాప్యవహరేసర్వసామూహ్యైశ్చవత ఇతివక్త
వ్యాత్సరగల్బన్యద్విభావః సమాససర్వవిషయేణభావసమాసవత్సర్వభక్తురవ

చనంతభావూర్వపవ ప్రేతవక్తవ్యం ప్రథమైకవచనంద్వి తీయాద్యై కవచనాంతవ్య
మవరవదస్యేతిర్యాభేదః||.....

౬౬||౨||౨౪౪ స్వదిష్టవాః సోవిరక్తస్యవిచారరూపేణైర్వాగ్యం ప్రకటయన్నా
హః||మితి||సామదీయాప్రియతమాప్రేయసీవజీవవిరహవేదనయాప్రాణాన్నభార
యతితదాగతేనగమనేనభావేత్తఃకింబిదపీత్యథాః-యత్వాగతేనృహముపగతేన
మయేతితేషాఃకీడుభప్రాణీతితేనవిద్విసోదోహయేనజీవతియదితథాపిప్రాణనేపిగతే
నకింఉభయథాపిగమనంవ్యథామవేత్యథాః-ఇతివిచార్యేతితేషాః-ఇహావగమ్యమా
నభావత్వాదప్రయాగఃప్రయాగేవాపానరుక్త్యుమిత్యాలంకారికాః-సంధానంగివృ
తీవపథికఃశ్చిత్వాంభఃపథఃగన్వితికస్పృశ్యయః-నవమేఘమాలికాం నవీనకాదంబి
నీంవిరహీనికవశంసారకారిణీమితిభావః-ఉదీత్యస్వమందిరంబిజగృహం-నప్రయా
తీతిన్వైర్వాగ్యనిష్ఠులదిత్రత్వాదితిభావఃతదక్రంశ్చ||యద్భావితద్భవశ్యేవయదభావిన
తద్భవేత్||ఇతినిష్ఠితమధీనానందితాదౌతేక్వదితిత్వభోగ్యతాప్రక్రం||౬౭||౨||౨౪౪

దయమపివిఘ్నేతంశేస్సంసౌవిరహంవిశేషయః||౬౮||కింగతే
నయవిసానజీవతిప్రాణీతిప్రియతమాతథాపికిమ్ | ఇత్సుదీత్య
నవమేఘమాలికా. నప్రయాతిపథికస్వప్నమందిరమ్|| ౬౭|| ౭రమ
తరుధాయోపిత్సం గాత్సభాత్త్రణభంగుగాత్సురతకరుణామై

శ్రీప్రజ్ఞావధూజనసంగమమ్ | నఖిలునరకేహారాత్రాంతంఘన
బుధానాంతత్రవైర్వాగ్యముపదిశతి||విరమతతి||హేబుధాఃవిత్వాంసఃయోపిత్సంగా
ద్యువతిసమాగమద్యత్సుఖంతస్సాగ్రీకీద్యగ్విధాగ్క్షణభంగురాత్క్షణికాత్క్షణిక
సఖిప్రదయాపిత్సంగాదిత్యథాఃశంజభాసమిదోఘుజితిఘుగర్వత్యయఃజగుష్ఠ
విరామత్యాదిసాశంపమీవిరమతదవగతాభవతతుచ్ఛసుఖదాయోపిత్సమాగమత్య
దితేత్యథాఃవ్యాజ్ఞురిభ్యోరమఇతిచరన్వైపదంకింతుకరుణాదుఃఖిష్యవకంపామైశ్రీపు
ణ్యకృత్సుమిత్రతాప్రజ్ఞాబుద్ధిశేషఃసుఖిష్యసుమోదితేతియావత్ఎతేనపాపిన్యా
వేయైరలక్ష్మితేపితాపివాంతఃకీరణమలశోభకత్వాల్పిత్తపరిగ్ధాణీవదంతిసాంఖ్యా
స్తాపివచనభూజనవ్రస్ససంగమంపరిశీలనతాత్పర్యమితియావత్సురుతపితేనాత్యాజ్ఞా
సుఖానంభవతికింక్షణికసఖావలబనేతేతిభావః- విచయేవాధామాహనరకేనిరయే
హారాత్రాంతంఘనాహరోప్రభోభిరంఘనవ్రస్సమందలంపటుతరమచకలశభారో
వాల్మధిచాక్యాకంభేరణిమణిశేఖరామణిఖితిరశనాయస్యతత్రభోక్తంకారిచీ
హవరమణీయమిత్యథాః||శ్రీణీలింబంనితంబమ-ఉలంబాశరణంరక్షకంనఖిలున

భవతిహికరుణాదిసమాగమస్తైవంభవత్సత్సృజితావశ్యంస్వీకరణవ్యతిరేకావః-హ
 రిజీప్రత్యలక్షణంతుక్త||౬౮||౭|| ఏవంసాంఖ్యరీత్యావైరాగ్యముత్తానంప్రతిసా
 గమతానుసారేణాహ|| యదేతి||యదాయస్మిన్ నమయ్యస్యేత్యధ్యాహగతిః తరత్ర
 తచ్చ్యుతద్భావతేతథాచయస్యసంబంధినోయోగాభ్యాసే అష్టైంగయోగపరిశీలనే
 యద్యపినమానత్తిష్ఠేనకృతయోస్తత్పరతం త్రయారిత్యథాః- ఆత్మజనసోః స్రుత్య
 గాత్మాంతఃకరణయోః మైత్రీమిత్రత్వం మైత్రీవ్యాఖ్యాతాస్ఫురతిప్రకాశ యతియో
 గాభ్యాసవశేనాశేషబాహ్యవిషయాస్పరిత్యజ్యయదాత్మా రామమేవమనోభవతీత్యర్థః
 తదాతస్యకృతినోభవ్యస్యజ్ఞాద్విదిత్యశ్చేతినప్రత్యయః త్రైవిమునకిమపీత్యధాః- తేజ
 త్యాశంకయామాహప్రియోణాంప్రియతమానాంసంబంధినిరాలాపఃప్రత్రసుభా
 వహమృదుమధురవ్యాహరైశ్చఆధరమధుభిఃసగునేంద్రియప్రతిజనకాధరామృతైశ్చ
 తథాశ్చాసామోదేనసహస్రనిశ్వాసామోదైఃపద్మినీజాతిత్వాన్నిశ్వాసకప్రా
 తఃపణగంధసంబంధబంధురైర్మిత్యధాః- వత్సఃభుభిః-యనానందకరమభవం

స్తవముడలంశరదమధవాక్రోణీబింబంరణన్దనోమేఖలమ్|| ౬౮ ||

యదాయోగాభ్యాసవ్యసనకృతయోరాత్మసుససోపబ్ధిన్నా

మైత్రీస్ఫుత్తృగనప్రస్థకిముత్రై! ప్రియాణామాలామైరధరమ

దైశ్చిత్రచంద్రవైశ్చిత్రేపిముఖదాహుత్యాత్ బహుళత్వసిద్ధిః తథాసమచకల
 శాక్షేనాదిచదుర్మాలింగససూతానియానిపరతానిత్వగుప్తేంద్రియమంతానంద
 కరదాహ్యభ్యంతరసః- భాగవతేనామైశ్చలివమశేషేంద్రియగ్రామసంతకః జ్ఞేరపి
 త్రైకిమిలిసంబంధఃఆత్మానందాయథవిశేషాయాంశేష మతితద్భవయాప్రతియా
 దానత్వాదితథావః||౭|| ధీప్విత్రం ||౬౯||౭||అథవేదాంతసిద్ధాంతలిత్యావైరాగ్యవ
 ణానం గమయతి||యదేతి|| యదాయస్మిన్ కాలేన్ద్రఃకామపదమింద్రియరాఖ్యనే
 త్రరోగఃసంధికారశ్చగమ్యతే||నిలిమిరంసేత్రరోగేన్ద్రావంధకారేపిచన్యతమిత్య
 భిధానాత్తస్యసంచారణ వ్యాప్త్యజనితముత్పాదితమజ్ఞానమవివేకః అగోరదాత
 స్మిన్ కాలేతతేదంసర్వమిదంజగత్ సారీమయంయోషిస్త్రాపమితద్వృద్ధభూతలితం ఆ
 జ్ఞానవశాత్తదామిధుమిత్యధాఃఇదానిమస్మిన్ కాలేరుకటుతఃఆజ్ఞాసనిరసనపదః
 అన్యత్రనేత్రరోగవిరాగరణ సమర్థశ్చయివివేకప్రత్యజ్ఞానమేవాంజనంసేత్రక
 ల్యాణాభ్యసిద్ధాజనంకర్ణమంప్రాప్తవతామస్తాకంసంబంధినీ నిష్ప్రమణవివృత్త
 తినమాసమాసంపద్యమానామిధుతాఅభూతకథావేద్యఃసక్రత్సలిమాశన్నాస
 తీత్యధాః త్రయాణాంభువనానాంసమాహరప్తిః భువనతద్భితార్థత్వాదిసాసమాసః

శాస్త్రాన్యదంతత్వాన్న స్త్రీత్వంబ్రహ్మబ్రహ్మమయంమనోజ్ఞానోదయవశాన్య
 స్త్రీస్వరూపమవబుధ్యతేయథాంజనస్వత్రోగనికృతాఘటాన్యథాతత్వజ్ఞానం
 జ్ఞానతేతథాతత్వజ్ఞానేనకామాంధకారప్రయోగాజ్ఞానావరణాపాయఃపరవస్తునా
 త్కాత్కారోభవతితత్పున్యగ్ధుప్రస్థానస్వమిదంబ్రహ్మకారతయాశక్యంబయమేవ
 వేదాంతసిద్ధాంతత్రయభావఃఅతోపవేశస్యపరఃశ్రేయోహేతుత్వాత్తదధిగమాభామే
 వయత్కేతకావ్యతితాత్పర్యంరూపకాలంకారఃవృత్తపూర్వవత్॥౨౦॥౮॥అదేత
 దైవతజ్యేనదుర్విరక్తవృత్తిమాహ॥౩॥శాస్త్రాయదుక్తంకృతినోపవేశస్యకణినిత
 దేతదవవతి॥తావదితి॥౪॥తమేవిఃకృతవ ప్రేమాంకుశలానామపిష్టాదిభ్యశ్చేపినిప్ర
 త్యయఃపిషపూర్వోక్తఃకుశలోపిష్టభంగకఃవేదప్రత్యావబోధపదీపఃస్వాధ్యాయః
 తావతావత్పర్యంతమేవంభవతిస్యతేజిష్టపర్యంతమత్యాకాంతాయామాహపరం
 గవత్సమంహరితలోచనానాంపటులానిచందలానిలోచనాం చలానితామపిష్ట
 దానితే॥౫॥శాస్త్రాదైరితిభావఃయావద్యావత్పర్యంతమేవనతాద్యతే ననిహకృతేనా

ధుభిష్టక్ష్యఃధుభిస్సనిత్వాసామోదై స్సరచకలశాన్లేషమరన్దై॥

౨౦॥ యదానీదజ్ఞానంస్త్ర రతిమిరసంచారజనితతనాద్యన్యనాతి
 మయమిదమతేషఃజగతి | ఇదానీమస్మాకంపటులంబివేదాంజన
 జుష్టాంశమీమాతాద్యస్త్విన్దిమనమపిబ్రహ్మమనతే॥౨౦॥ తా
 వదేవకృతినామసిన్ధుత్యేషామనూలవివేకదీపకఃయావదేవనను
 రంగచతుషాంతాద్యతేవటులలోచనాంచైవై॥౨౦॥ స్త్రీవనసి
 భవతిసంగత్యాగముద్విశ్యేవారాస్రతిముఖరముఖానాంకేవలం
 పండితానామ్ | జఘనమగుణరత్న గ్రంథికాంచీలాపంపలయ

లోక్యతఇత్యథాఃతావదేవేతిసంబంధవివేకకుశలోపిజనఃకామినీటామపిష్టక
 ినానివేకసిత్వహిదక్షిణతభావఃయవ్యపి॥౨౧॥అంత్యంశకాంతేస్యాదిశ్యమరఃత
 దాపిఠంబితుత్వసామ్యుదావచారియోసిదేశాశితిమంతవ్యం - రభోధితాన్యత్ర ॥
 ౨౧॥అంత్రతేషాదుర్విరక్తత్వాగిహ్యోకకానీదృశాన్యేవవచనాన్యాహపరసీతి॥
 సుప్రతిమాఖరాణ్యశ్రాంతశ్రుతిహతస్పరాజముఖానియేషాతేషానిరంతరవేదా
 న్యసనవననననానాంవేదవేదాంతపారగాణామపీత్యథాఃపండితానాంవివేకినాం
 చనిశేవలంకాజ్ఞాత్రవిచనంగత్యాగంపహంసంగత్యాగముద్విశ్యవారాగాధా
 నిలినత్వంతఃకరణఇతిభావఃకుశఃఅరుణరత్న గ్రంథిఃపద్మరాగమణినితఃకాంచ్యే
 కలాపోఘాపణంబునతత్తథోక్తగిని॥౩॥నోనరత్నంహితంపద్మరాగోధమాక్షికం

బాహోభూషణేబద్ధ ఇతిచోభయత్రాప్యమరఃకువలయనయానామిందీ వరాక్షిణం
 బహునఃకటిపురోభాగంవిహతుంత్విత్తుంక స్సమధాఃసకోపీత్యథాఃప్రాయశశుద్ధ
 తానేవదుర్విరక్తానాంవచనానీతిభావఃమానిసి॥౨౨॥సోపావళికపండితఃఅస్యతథాపి
 ని॥అశీకంత్వప్రియేనృతఇత్యమరఃపరశ్రతారకోలోకవంచకః కోసావత్యత ఆహ
 యఃఅశీకపండితోయువతీఃకరుణీఃయూన ప్రితితిప్రత్యయః నిదంఽహూయతి సఇతి
 శుంబంధఃననునిస్సంగత్వాద్యువతినింధాకరణకథంప్రతారకత్వమతఆహయాస్తాత్తా
 రణాత్రతవశ్చాంప్రాయణాదేఃప్రతోపవాపాదిరూపస్యవాఫలంస్వగః తత్రస్వ
 గోపచీపురసఞ్ఞాత్వభృతయన్తత్రాపితత్వంగమవివేత్యథాఃఅతఃపరప్రతార
 కఇతిభావః॥౨౩॥స్త్రియాంబయ్యుత్సృజ్యపరస్వస్త్రియాః షోర్వశీముఖాఇత్యమరఃస్వపర
 ప్రతారకఇతిపాతపృథుమథాఃయాశీఃపండితఃపండితమానీరహస్యానభిజ్ఞ ఇత్యర్థః
 యువతీనింజతిఅసాస్యస్యపరేషాంచప్రతారకఃఅత్వవంచకఃపరవంచకత్వేత్యర్థః
 కుతఃయస్మాదిత్యాదిత్యమన్యూనంస్వపరఫలవేదనబోధనయఃపరిజ్ఞానాభావాదు భ
 నయనానాంకోవిహతుంసమధాః॥౨౪॥స్లో॥ సపరప్రతారకోసా
 నిందతయోశీక పండితోయువతీః। యస్మాత్తవసోపిఫలం స్వగః
 స్వగోపిచాపురసః॥ ౨౩॥ స్లో॥ మత్తేభవంభదత నేభువిసంతధి
 రాఃకేదిత్సవంధనమృగ రాజవధేపేదతాః॥కింతుప్రవీమిబలి నాం
 పురతఃప్రసన్యాకందపదపదత నేవిరథామనుష్యాః॥౨౪॥ స్లో॥
 యవంచకఇత్యథాఃఆర్యాభేదః॥౨౩॥ అ॥అథమన్యథాస్యత్యంతమజాయత్యమాహ॥
 మత్తేభేతి॥ భువిభూలోకేమత్తేభానాంమత్తమాత్మగానాంకుంభదళనేకుంభవృద్ధి
 దారణీశమథాఃఇతివేషఃసీరాఃకూరాన్పంతితథాకేదిత్సురుషాఃప్రచండో త్యంత
 కోపనఃకూమృగరాజసింహస్తస్యవధేహంసాయాంబయ్యసృమథాఃస్పంతి గజహతి
 భృశ్శుక్తమాశ్శురాసంభవంతీత్యథాఃకింతుబలి నాంబలాధ్యానాంశూరాణాంజ్ఞానవి
 లశాలినామితిచగమ్యతేపురతోగ్రేప్రవీమిసత్కంకరమద్భుత్యసేదింజి మఘోష
 ముద్ఘోషయమీత్యథాః కిముద్ఘోషయసీత్యఆహప్రసన్యాబలా శుబలబాద్భుద్భి
 బాచేత్యథాఃకేంద్రపదపదవళ నేమదనమదవి దారణీశమథాః మనుష్యాః విరథా
 మృగాఃప్రాయశోనసంతీత్యథాఃశంభుతన్మత్తశ్చవినామదనవిజయనోన సంత్యే
 వేతివభాత్రగ్రేసరస్యఃకవేనిగూఢరాభివంధిః అత్రకందపదపదాతి సప్త
 ద్వ్యంజనద్వయావృత్తేఃప్రత్యమప్రాసాఖ్యశ్శబ్దాలంకారఃఅక్షణమృతవనంతః
 లకాపృతం॥౨౪॥అథచపురస్వరవనై చిత్రిమేమాహ॥సదిఃసరఃవిద్వాసవీతిభా

• సన్నాగ్రేష్ఠులిష్ఠులిబోధితాచారతావతావత్పర్యంతమహావేవ రక్తేభింద్రియా
శంఖతురాదసాంతతావదేవప్రభవలిశుభుః • భివలినియమనకలిశేషః • బ్జాంబా
పిప్లితకమాచరణాచ్చేతస్సు • చశంకుణా-శ్రీహంచతావదేవనిధత్రేటమవతా
చినయ సప్రత్యుచితావదేవ సచలంబుపిస్వీకురుతేయత్పర్యంత మిత్త • త
హమహా • ధ్రురెవచుపింశాము • కంతేనా కృష్ణాశ్చ లేము క్తాశ్చేతి నిశచ
హశః • వికత్త భూ భంగపూర్వకమవరక్తహాసనమనపూర్వకంచ ప్రయత్న
• శ్రవణచతురతాః శ్రోత్రచాగ్గతా • వికత్తకాంతః • ప్రాంతతా • వి
శ్రతాత్పర్యంతమారమాణాచ్చేతిభావః • నీలానిపిత్త్యేతిలోమన్యన్యైర్న గరు
మౌతేలిథో వైః • భుతింముద్గుతీర్భుతిముహూర్తైః భేదవచితే ప్రసిద్ధాః • లీలావలీసాం
నానీనాంధ్యమృదివచాణాయావచ్యానత్పర్యంతంబృదిమాన సేవక్షసి సవశంతవ
ప్రశంతితావదితీసుంధంధః • తవసంతరంశస్త్యాగప్రసతానాదికంః • రోభాంకశ్చ
చుభా ఇతిభావః • త్తంచ ప్రబోధచంద్రావయే • భిరీ • రావద్వివేకలిఖవస్తావద్వివేక

సన్నాగ్రే • తావదా ప్రేప్రభవచిచరస్తావ దేవేంద్రియాశంఖ
జ్ఞాంతాదద్విధ ప్రై నయమపిసమాఖంబ తేతావదేవ • ప్రాచా
సాకృష్టకుర్తా శ్రవణచతురతానీలవత్ప్రాణ వతేయానిల్లీలావ
తీసాంకృతాద్యతిమహాస్పష్టితాణావతంతి || ౭౫ || శ్లో || ఉత్త
ప్రే సుసంకృతా తారంభా తేయకంగనాః • తప్రప్రమ్యా హమా
ధామంబ్రావత్సేవిభలుతాతరం || ౭౬ || శ్లో || తావన్తేహాత్వంహంబి

వతాశంఖంసానిపరంలిప్యప్టిశిభాయావన్నేదీవరాక్షీతామిత్తిత్ర ద్వితీయాన్త
సమన్తవస్తుతః • సావయవహుపి కాలాకాగః • ప్రకృతావృత్తం || ౭౭ || అ || వింశతునా
బ్రహ్మశ్యంసోద్యోగప్రత్యాహవరజేనకౌఠవలిత్యాహా • ఉత్త ప్రై || ౭౮ || గాః • త్త
యోవిద్వత్తీక్తుశ్శబ్దోహా • ప్రేగుఅనురాగ ప్రశ్నస రంభాత్వం • ప్రై • గో || ౭౯ || రం
రంభస్సంక్రమేకో • విభావిశ్శయభక్త్యా రభంతే విహితమహంతంవాకర్తృము
హుంధతకృతకాంత • తక్రకమహాప్రహృహంపిన్నుం || ౮౦ || విభాన్త వరాయోప్ర
హృహాభిత్వమగః • ఆభాదుంకర్తుంబ్రహ్మపితేముతాన్యభిభావః • హతరశ్చగౌరవః • ఆ
సమగ్గ • లిప్తికృతకాంత • అనివారసశ్చయ సామహవ్యతాసామ • గసాసాం కోహని
వారయతేతిభావః || ౮౧ || తావదితిమహత్త్వంమహామహాత్త్వంహా • దిత్వం • ప్రా
త్వంకులీవత్త్వంమహాకులప్రసూరత్వంకులాత్వభిభా ప్రశ్నయః • వేతారకకావ్యాక

అంతఃపాత్రవనిరహితః సమాఖ్యంబున్న కణః పుష్పకళః - అన్నంతాః సా
 యేనాంగవికారభిరసమాసః - ప్రత్యేకాద్వాగతమకాంతఃపూయేనగ్నిన్న అన్న
 ముజాంత్రహితృన్నా సాదృశ్యబలినాంబలశత్రై రసక్రమిషరంశుభాభిరి
 యథా-అపృతావ్యాప్తతనయకాన్యసంధా శ్చయథాబుభువయా యేవ - యేషాః -
 యేషామభిరమత్సంజీవాః - జగయా శిథిలావయవికరకకలాచేనగ్నమభిరమయే
 నాపితగల్గతసంజీవితకలనాశ్చమనోహేనగ్నమభిరమయే - అన్నంభువ
 తేనావతైవపరిపుష్టకృత్వాప్రమతశక్యత్వాబ్బునిభువనేనాభిరం - లాచయేతన్య
 రంశాచేనాసంజితకలంభవతీప్రసిద్ధితివివధాతభిర్యథాః - యద్వాహ్యే
 నాన్నాదిభక్షణతదండనాథాంత్రాప్త్యంభాభిర్రక్తత్వాగతసంజయం - త
 స్మిన్గ్ధంభాతభిర్యథాః - విజంబుగుప్థితోపిశ్యాసకళః - సారమయినాంతత్వా
 ర్వివతస్యేతన్యసరలిసంభవనాథామితిభావః - తథాహి - మతంవిసజ్జమపిరమజ్జ
 హంత్యేవమసోవికారోత్పాదవేనవీడయన్యేవసమహతకః - నమన్యాన్యమిరి విచార

ధాతౌమోజీవాః - పితరక సాలాపితగల్గత్యగ్నిమస్తేతత్వామా
 తమమపిచహంత్యేవమనః || ౧౬ || స్త్రీముక్తాః సుమాయథ
 స్యజయినీం సవాభాథా సంపత్కరీం యేమూఢాః - ప్రవిహంత
 యాంతకుభియోమిథ్యా ఫలాన్వేషిణః - తేతేనైవనిమాత్యనిదా
 యతరంసగ్ని కృతాముండితాః - కేచిన్వంచశిభిర్యతాచ్చ - ౧౭ ||

యతీత్యర్థః - శరోయంమనఃకరవాతభాభాతావస్థానన్నగ్నశరోతీతభావః - అత్రవి
 వాహార్యంజాతాగ్నివ్యవస్థేదాభావః - పాథాభావసంకారోభివత్సేవేత్యుదాహృత్య
 క్రియాగతైవతారస్యభాభాతాభాకత్వానుభాసనాన్ - కేభాః - తీత్యంతం || ౧౬ || స్త్రీ
 ముక్తామితి || సవాభాధానాంశుంశురకరోతీంసేవాభాధానంపత్కరీభావాభా
 కామపురుషాభాసమృద్ధిహేతుభూతామితిభావః - స్యజయినీం - సవాభాధాన్యమ
 ప్సవీటప్రత్యయః - తీత్యాన్ - తీతః - మనుషాయథస్యజగ్జ్జైత్రస్యమత్సభస్యజయినీం
 జయావహమితిభావః - జిగ్మృషీత్వాదిసాభిప్రత్యయః - స్త్రీముక్తాః - స్త్రీమూవకీహ్మం
 విహంత్యేత్వాకుభియోమిథ్యావయవితవివమూఢాంతరకావ్యాకరణవ్య విచారకూ
 న్యాః - మిథ్యాఫలాన్వేషిణః - అభాతచరత్వాదసత్కప్రా యమోక్షఫలకాండీణగ్నింతః
 యంత్రప్రబంధిత్యభావః - తేమూఢాప్రేక్షజముక్తాః - సుమాయథ - మనుషే
 మజైవనిదా - యతరంసయ - హీనంయథాభిభాసనాన్ - తైవ - కృత్యా - కేచిన్వన్వ - కృతా
 దిగ్విభక్త్యా - || ౧౭ || సగ్నిచాసాదిగ్విభక్త్యుర - సభాతతద్భావేద్విం - అస్యద్వావి

* ఇతివృత్తాంతమునకు ముగియించుకొనినది *

సంనామ చతుర్థాపిశితః.

౧౦॥ అ॥ ప్రాశస్త్యం శ్రీమద్భక్త్య గాఢపఠానిరయః ఋతు
 జ్వాలలారిపు జ్ఞానాదాలోకజేతనాః ప్రాథమ్యవ్యవహారాద్భు సుతః పఠాన
 తిపరిమళత్యాదిపద్యైః పరిమళేభిః చాతాదీనవనజనాః పరిమళేంద్రిభ్య తిపరిమ
 లభ్యతః వివిధమనుమన్ముదాజనితగంధవిశేషబుధురానాతాదితః ॥౧॥ విజ్ఞా
 తేపరిమళోగంధజనమనోహరభక్త మరఃకాభాససాలాచరుశ్శ్రంధాననాంకు
 రాజేనూతనతీనయనితోటివ్యక్తే మయసాంతాద్యనోద్భూతవిదానాతాభక్త్య
 ధాః వికవ్యతీనాం వికాభ్యవతీవిశేషాం ప్రయఃకోటిలాంకరభక్త్యనాం ॥౨॥ కోకి
 లవికభక్త్యవీత్య మరఃకబుధురానుహకారాంకురకమయనాద్భుతాభాసగుణాభురా
 నాకృత్యతోద్భూతవశాద్విగుణావగచ్ఛంతియదనయనాదిల్లతాహజితౌత్సవ్యం

త్యాగ లేకపోదు || పనిచేసే కృత్యం వాతావృత్యం నానవాంతురకం బయో

మధురః పురోత్తరః - ౦ తా భాషాః స్రీ యతాః సి కపి య మే । పరశచిత్త

స్వేచ్ఛా గాఢావపనేందవః ప్రసరతి మనోధాన్యాంజాతీ

నకస్యనునోదయః॥ ౮౨॥ స్తో॥ మధురయ మధుగై రపికోశితాత్

అరవై మూలయ్య గ్య చవాముభిఃః సరహిణ్యప్రసాద స్త్యోరీకాః

తాంభూజ తీర్థం ప్రజాతా భావేష్విరవిష్టి ప్రత్యయః ॥ ౧ ॥ విభురస్మాన్మత్సర్యైః
 యోగవీరిభిః పరమానాం పరివేరితోచ ॥ ౨ ॥ శంక్రా విరళంతు గ్రీష్మ శరేణాభా
 తాన్మంధ ప్రకారః ప్రకారేనాచరన్మంపాద్యశ్చభేద్యభావః స్వేదోద్ధానః
 శ్రుజులంబియోదోయేపంతేకథో ప్రజాతాః ॥ ౩ ॥ ధారశ్చస్యగోణ్యత్వత్సయా
 త్రయణాన్మన్త్రాన్మృతయ్యేమభ్యవతర్మమిత్తుక్తక్రాంతథానాథాన్మంభూమి
 తోవనంతే ప్రసరత్యాప్రియమాచితకన్యవస్తవేనగుణాదనాగుణోత్తమోన
 జాతః సర్వస్యవిజాయతవివేచ్యథాః గత్యథాకరమనతేత్యాదివాచకానానక
 రిక్తప్రత్యయః యుజియద్ధిపూజాధాభ్యశ్చేతవచాచారః వతామనతా ॥ ౪ ॥ తు
 ప్సరపేమధువైత్యేవనంతేజ్జేత్రేవేరివ్యప్రకాశః ॥ ౫ ॥ అయంభూర్యోకః మ
 ధుర్వనశః సకలచరాచర్యోస్థానకరితావః మధురైః శ్రావ్యైస్సంతోషహరైర్యా
 మితైః శ్రీయతేతాపాయవత్స్వధురంస్త్వకమితం జాత్రోరానాం వికసుంధరిణాం
 కంఠవైగవ్యక్తమనోహరస్వరశత్రేః ॥ ౬ ॥ తావలీకులేనూత్యైవ్యనాకుమధురా

స్ఫుటేకలభ్యత్యుపరఃకోకిలశ్రీత్రజాతిగ్రహణేకాకలాదాతావశీతనజీవితభావల
 యస్యవాయుః శ్రీఖండకైలాసలైశ్వరిత్యతసుఖావహైరవీతిభావః-విరహాగశరీ
 ణావిరహాగజనాకప్రహీణస్త్రీవిసాశయితభావామితద్వాకతాప్రేమిభా అమృత
 యపివిషాయతేవిషమివాచరిత్యత్వాగప్రయవకరీభవతీత్యధికః-ఉపమానాదా
 చరఇతిస్యవలక్యత్వాత్ భావకణాదీః ఘోషాదీః హంశేతిభిమదే||: హం
 తహామీనకుంహయావాత్వా రంభపిషాదగౌరిత్య మరః-సామాన్య విశేషణసమ
 భావరూపాహంశతన్యాసఃవచవిషయశ్రీత్ర ఉపమాయాఅంగేనసంకీర్త్యతే ఆ
 నుప్రాసశ్లాఘాః ప్రతవిలంబితవృత్తం||౮౩|| ఆ|| విరహానామేవాకృచ్ఛంసత్వశ్చే
 మమిత్యాహ|| ఆవాసఇతి|| హశ్వేనవరిశరేకీలికించితస్య ||శ్లో|| రోమశ్రుహమగ్రా
 త్యాదేస్యంకరఃకిలికించితమిత్యక్తలక్షణశ్చంగారచేష్టవిశేషస్యావాసానివాసభూ
 తాః ఆత్మాధారమాత్రవివక్షయై కవచనగ్రహణమివివేకతథావిలాసాలసాః
 తామధరాఃకటాక్షభావాక్షేపాదివిధవిభ్రమాచరణతత్పరాభ్యధికః వీతేనై
 పదిహ-తనుధాపివిషాయతే|| ౮౩|| శ్లో|| ఆవాసఃకిలికించితస్యద
 యితాఃపాశ్వేనవిలాసాలసాః కణేకోకిలతామసీకలరవఃస్తేరో
 లతామంటపః | గోష్ఠీసప్త విభిన్నమంత్రపయైముగ్ధాస్సితాంశోః

కరాః కేమాంచితస్య ఖయంతి చాత్రహృదయంచైత్రేపిచిత్రాః

తాసాంవృక్షుంధకృతప్రీడత్వాత్పూర్ణభృంగస్తూర్య తేషాంతాఃప్రియతిమాశ్చక
 జేతరణయారిత్యధికః-వనాదీనాంద్విత్య విశిష్టాజాతిః ప్రాయేజేతివాచనమాత్రే
 ప్రాయగ్రహణాదేకవచనప్రయోగః-కోకిలకామినీనా-కలకంఠా-గనానాంకల
 రవఃఅవ్యక్తిమధురస్వరశ్చస్త్రేరఃఈషద్విశ్రవితకుసుమ ఇత్యధికః-అత్రకుసుమధ
 మఃకుసుమితేజోవచర్యతేష్టి-ఈషద్ధననఇతిభావోనామిరంపీత్యాదివాకప్ర
 త్యయఃలతామంటసాలతాగృహంవతలపయైఃత్రేస్తేదేవలస్య ధారపాపాసానీశత్ర
 విభిన్నరసవిదితచారుప్రబంధప్రదయనధతురతరకవీశ్వరైః శ్చునుంగోష్ఠీప్రసం
 గశ్చమగ్ధామనోహరాస్సితాంశోఃకరాశ్చంధ్రకీకణాశ్చవిదితా నానావిధాఃప్ర
 విభుష్పకూలికాశ్చలత్ర అక్షికవైత్రేవసంతేకేమాంచితశ్చేమామవేత్య ధికః-
 హృదయంసుఖయంతిరంజయంతినకుసర్యేమమిత్యధికఃఈషద్వౌ భాగ్య సంపన్నా
 నాంవిరళత్యోదితిభావఃఅత్ర కలేకపోతన్యా యద్దయితాదిజమలకారజానాంహృ
 దయరంజనరూపై కలార్యసాధనసముద్యోగకథనాద్వితీయస్సుమన్యయాలంకారః-
 తమక్రందిత్యానాథేన || శ్లో || కలేకపోతన్యామనజమనాంతార్యసాధనేకాలే

యంశమున్యోగస్సద్వీతీయస్సముచ్చయఇతి॥శామూలవిక్రేడితం॥౧౮॥ పాంథస్త్రీ
 ॥ అభువేతానీంవసంతశుభయత్త్యథఃపాంథస్త్రీణాం ప్రాపితభత్సకాకాణం
 రహశలస్యవీయోగాగ్నేతిమతికలాఃఅమతికలనాంతత్వామ్యమిత్యథః॥౧౯॥
 శీల్యేకాలభేదేచంద్రాంతకలనాకలేవైజయంతితనస్వతీతదధానాతద్వద్యుత
 త్యర్థతనోతేశ్వతర్యుగితశ్చేతిజీవమానందేమరపాలవితేషమవిద్యమానేతితఃపః
 రీపుష్పమంజరీ-పికాంగనాభిఃకోకిలాభిస్సత్తతమాలోక్యతేసానందముద్వీప్య
 ఇష్టత్వాదిభావతేభాపాటలాభలేరుషఖ్యవృక్షవిశేషః॥౨౦॥ పాటలిఃపాటలామా
 నాచస్థలీభలేరుషేత్యమరఃపుష్పమూలేనబహుశమితిపియ్యుక్తవద్యుతీవచ
 భవతఃనవపాటలాచరిమరప్రాగ్భారస్యనూతనపాటలీకుసుమగంధనందస్తేపా
 చ్చరామలిక్లువాతద్ధావహుః॥ఇత్యథఃతథాక్లాంతిదితానస్యక్లాంతినమూ
 శ్యతానవంతనుత్పంకుషంఠీతిక్లాంతిదితానతానవత్పఃకరోతేష్యేవఅల్పమం
 గఃతేప్రసిద్ధాఃత్వత్వమంద్యసారభ్యయుక్తాఃశ్రీఖండశైలానిలామలయమాడు
 ప్రజః॥౧౮॥ పాంథస్త్రీవిరహోనలాహుతకలామాతనస్వతీమంజరీ
 మానందేష్యేకాంగనాభిరధునాసోత్తంతమాలోక్యతే॥అల్ప
 స్నేహపాటలాచరిమరప్రాగ్భారవేటచ్చరావాంతిక్లాంతిదితా
 నతానవత్పఃశ్రీఖండశైలానిలాః॥౧౯॥ ప్రధితఃప్రణయవతీ
 నాంతావత్ప్రవహాతనోతుహ్మదిమానః॥భవజనయావచ్చందన
 గవాంతిప్రసరంతివాగతిగంధనదారితిచాతోలః॥౨౦॥వీతేనవరహితాంబరంతమ
 జనత్యసంయుక్తానాంవరమానందకత్వంచాస్యోక్తమిత్యవగంతవ్యంఽలత్తవిదూ
 గస్థిరీత్యత్రరూపకంఽఅమతికలామిత్యత్రవమయాపాపేయీతత్వాన్సంకిణఁగంశ
 గ్నిజ్ఞేవామప్రాపేనసంస్పృజ్యతేవృత్తంఘోషావతః॥౨౧॥ ప్రధితఇతిప్రధితః
 ప్రీతిభ్యఃప్రభురతియోవతీమానఃప్రియతమస్యాన్యస్త్రీసంగిత్వజనితేయ్యోక్తృత
 తే॥*॥ స్త్రీణామిష్టాకృతఃకోపోమానోన్యాసఃగిప్రియే-ప్రతేవామి
 ద్విష్టఇతిదశగూఢతేప్రణయవతీకాంప్రియతమానాంహృదితావతావత్పర్యం
 తదధిస్థానమాతనోజ్జగరోతుత్తత్త్విత్యథఃసంభావనాయాం॥౨౨॥సి॥చంద్ర
 సితప్రాణస్థలయ్యంప్రివస్తుష్యత్వరఃకీయత్వర్యంతమిత్యతలహచందనత
 మరభిఃశ్రీఖండద్రుమచరిశీలనసుగంధిభిః॥సి॥సుగంధౌచమనోజ్ఞేచమరభివ్యాచ్య
 ంగవదితివిశ్వీమలయనమానోమలయమాదుకీయావత్పర్యంతంభవజనప్రసర
 తావదితిసంబంధఃసామాన్యస్యవిశేషవర్తకపానాత్పరకాధికత్వంభవోద్రుప్త

వ్యం॥ యావత్తావత్సాక్ష్యేనచోమానావధారణత్వమరః - ఆస్యాత్వంతోద్భవ
కత్వాన్యనిన్యోవిద్యభవపిన్జిమానంవిహాయప్రియతమవరతం త్రాఃస్వయమేవ
భవంతిత్వధాఃఆర్యాభేదః॥౧౬॥ సహకారేతి॥ సహకారమనూనాంరసాలవితే
వస్త్రసూనానాం॥ ౧౭॥ ఆర్యభూతారసాలసహకారోవిసారథత్వమరః - యే
తేసరసికరాః॥ ౧౮॥ పునఃతేమంత్రభరాన్వయ్యధ్యయఃతేమనూమోదేనవరిమళ
విశేషేణమూర్ఛితావ్యాప్తాదిగంతాయస్త్రికాలస్త్రికామధువేణమాధుర్యగుణయ్యంతేన
మధునావస్తరంబేనవిభురావప్యలాదిన్వత్సాగ్రియావత్ - మధుభాభ్యంతాయస్త్రికాత
స్త్రిన్విత్తమస్యోక్తముద్భవతత్వమిత్వధః మథావసంతేనస్యజనస్యస్త్రీ) మూలాపురుషస్య
వేత్త్యధాః - ఉక్తంతాసంభాగోన్వయ్యంనభవేన్నోత్పద్యేతలతస్సర్వస్యాపిఉత్పద్య
తపివేత్త్యధాఃఆలోమానత్వాగోయజ్జకత్వభావః - ఆపవత్సశబ్దాలంకారఃవృ
త్తంపుర్యవత్ ॥ ౧౯॥ ఆథత్రిన్ద్రీకక్షంవణాయతి ॥ అచ్చాచ్ఛేతి॥ అచ్చా
చ్ఛోతిన్వచ్ఛోయశ్చందనరసఃపటిరస్త్రివః॥ ౨౦॥ గుణరాగేత్రవేరనత్వమరఃతేనా

తరురభిమలయవచూనః॥ ౨౧॥ శ్లో॥ సహకారమమమతేన
రసకరభరామోదముఖిణ్లదిగంతే । మధురమధువిధురమధుపే
మథాభవేన్వస్యనోన్తతా॥ ౨౨॥ శ్లో॥ అచ్చాచ్ఛచందనసాగ్రా
తరామృగాక్ష్యేథారాగృహణేసుమనానివశాముదీచ । మంకో
మగుశ్చుమనసశ్చనిశామ్యకప్యప్తంగ్రీష్మేయకంచమదనంచవి
విధాః॥ ౨౩॥ శ్లో॥ ప్రజౌహృద్యామోదావ్యజనవనశ్శం

రకతరాలిన్ద్రితాద్రాసంతావశాంత్యధాపాన్ద్రచందనపంకచదినా
గాఃత్వధాఃపుగాక్ష్యేతిరుణ్యశ్చధారాగృహణిజలయంత్రవేత్తాగమసుమా
నిమగ్నిశ్శాదనికాముదీచంత్రికాచమమనసోజాత్యాస్సంబంధీగ్రీష్మేతిమితాననః
భూతాత్తస్త్రిమమచరితేనజనతామోదభరితత్వధాః॥ ౨౪॥ సుమనామాలిజాతీత్వ
రఃమంకోమరున్ద్రధరగంధవాహశ్చశుచిశుభ్రంసుభాలవననీతిభావః - హమ్యక
ప్యప్తంసాధోపరిప్రతేశశ్చేతిగ్రీష్మేయతేమదంహమకవ్యతికరంమదనంచవివధా
యత్సద్భేదయంతిత్రాపిద్వియంశుమచ్చయాలంకారఃవిన్నయః॥ ౨౫॥ ప్ర
జిజ్ఞే॥ హృద్యామోదామనోహరగంధాః ప్రజఃపుష్పమాలికాశ్చవ్యజనవనస్త్రా
వృంతనమీరగత్వ॥ ౨౬॥ వ్యజనంతాశ్చవృంతిమిశ్యమరః - చంద్రకీరణాశ్చపహాగస్య
మనోరజశ్చకాసారశ్రీదాసరశ్చమలయజనజశ్చందనదీదశ్చ విశదంసిమలంకే
తేఅననీతిభుమద్భంబశివోమగిత్యాజాదికోభుక్పూర్వయః శుచిశుభ్రఃపిహరయ

శ్రీభక్తభావోదయః ప్రాసాద ప్రదేశశ్చ తనువన్తనః సూక్ష్మం బరం చంద్రబద్ధ
 యోగ్యత లాశల చ నాశ్చ త్యేతత్వర్వంభాగ సాధనం సమంతము త్యాది నానాభుంధు
 శేషః సిద్ధాశురగ్రీవైత్యతా అర్థగతిపరాగుణః విలసతి బద్ధం భూతే సతి ముక్తి
 సంతోషాభిసంభవం తే హ ప్రాప్తు వంతిక భమ సుకృతా నామీదృగ్భాగ సాధన లాభి
 భావః శిఖరీణీ వృత్తం ౧౯ || ..... * ..... * ..... * .....
 సంతోషుధయ లేచిన ద్రవ్యేణుభ్రంయ ద్వాసుధా అమృతం తద్వచ్చు శ్రాన్తి సుధా
 హృదయ ప్రవృత్తి త్యేచేతి విశ్వః || అతిసురభిలత్వం తనుగంభీరాగిణి విషయాన తైవిష
 మసంభాగ విముఖేరితైవిరక్తస్య తేషామకంఠిత్కరత్వాదిభావః సిద్ధిరత్యభ్యా
 మనస్య ద్వృత్తీ పూర్వవత్ ౧౯ || ౮ || అథ వరానం నామ వరానం నూరభతే | తరుణీ
 తీర్థపితృత్వాదితః | నామ సుప్తభస్మరతాభిలాషానాయయా సాతథోక్తా వికసంతి విక
 స్పరాణియాని జాతిపుష్పాణీతై శ్శోభనోగ్భోయస్యాస్యాతథాత్వాదిక త్ర జాతిమహా

ప్రతిరణావరాగ్భాగాసారోమలయజరజశ్శీఘ్రవదన్ | శుభిసాన్
 దోత్సంగః ప్రతమవసనం చంద్రబద్ధ శోని జాఘరా వేతద్విలసతి
 భం తే ముక్తి నః || ౧౯ || సుధాశుక్రందామహురదమలరశ్మి శ్శశధ
 రః ప్రియావక్త్రాభోజం మలయజరజశ్చాశీసురభి | వ్రజోహృ
 ద్యామోదానైదిదమభిలారాగిణీజనేకరోత్యత్వంతయోభం నమ
 విషయసంసర్గమిహ ౧౯ || తరుణీ వేషాద్విపితకామా వికసజాతిపు
 వ్పసుగంధః | ఉన్నతపీఠపయోధరభారాప్రాప్తవత్తేకస్యన
 మావరాన్ || ౧౯ || స్తోమియదుషవితమేఘంభూమయః కండలిన్యో

సాసంసంభవాదస్య త్రతకుమారులంకృతత్వాచ్చేతి భావః గంధపృథివ్యాతిమహా
 భిర్యతి గంధశబ్దస్య ఇతారంతాదేశః యద్యపి గంధశబ్దస్యేత్యేతదేకాంత గంధా
 మిక్త్యక్తం భావః వీనానిరంకుశత్వాత్పర్యమయాగః ఉన్నత ఉత్తంగః పీఠః పీఠప
 యోధర భారోభాధరబృంధశ్చ అన్యత్ర క్షిప్తభరశ్చ యస్యాస్యాతథాత్వాని || ౧౯ ||
 గంభీరపయోధరానివై జయంతి అతపింతురన్యోవేషావవేషా యస్యాస్యాకాని
 మోహనానందీత్యభావః ప్రాప్త్యర్థాకస్య పుంసోహవాంసంభాగోక్త్యంతఃసత
 తే సర్వస్యాపితమతవివేత్యభావోక్తేషానుప్రాప్తితేయముతమా || ౧౯ || వింశతి || ఉత్త
 రాః పరిచితా మేఘాయస్త్రింశదోక్తాఘనాఘుర వంచారవదిత్యభావః వియదాకా
 వంచందరాన్యంకురాన్యాసాంసంతి కండలిన్యోభూమయః భూప్రదేశాశ్చ నవో నూ
 నః కుటజాన్ గిరిమల్లికానాం కిందరానాం నిపకుమారాం చామోదోగంధవిశేషః

యే మేమ నీతిరథోక్తాః గంధవాహః శిశ్యానామనాశ్చ || ౧ || కుటుంబాని మగ్నిశేత్యుభయః
 కేనూర్హితాయంతి ధ్యనయంతి కే కామయూరవాన్ || ౨ || కే కామానీ మయూరశ్చేత్యు
 భయః శిశికులానాం మయూరనికరాణాం యాః కలకే కానరాత్రవ్యక్తమధురకే కాన్యరా
 నైరమ్యామనోహరావనాంతాశ్చ కేళివనమధ్యక్రదేశాశ్చ సుఖినందుః ఖనంతాశ్చ న్య
 మకేమః జనంతి త్కంఠయంతి సుఖాగౌమ్యకృతం తంకుర్వంతి త్యథాః ఉద్దిశకత్వా
 దీర్ఘిభావః కిత్కంఠశబ్దాత్తత్కరోతి నిన్యంతాన్ బహువిధే || ౩ || ఉడపరి || ఉడపరి పరి
 మ్మోః ఘనం సాంద్రం ఘన పటలం మేఘబృందం వతః తిత్తి కేమః || ౪ || ఘనాః తిన్ద్రం
 ఘనమేఘ స్థిరిన్యమద్ధరాజైరై జయంతి తిత్తి దిష్టిత్యథాః మేఘమతి మేనరవః
 తీర్థమయూరాః పృష్ఠాదరాదిత్యాత్పాఘః సర్వితాన్యకృతః స్వాభేదాదీవిగత్యర్థే
 మకాత్యాదిసావతరమానకతరక్తమః కబుద్ధిపూజాభాశ్చ శ్చేదితకారాద్వర్తమా
 నరాయణ్యావతరః మేఘబృందేన నాటితాః మేఘాదయేతేషా ముల్లాసవ శేనసా
 త్ప్రసంభవారతథాభూతా మయూరాయేమతే త్రథోక్తాగిరయూపివతః తిత్తి కేమః

సవమటజకదంబా యోదిన్ గంధవాహః | శిఖిసలకలకేకారావ

రమ్యావనాంతాస్సు ఖనమసుఖినం వాసవముత్కంఠయంతి ||

౧౭ || ఉడపరి ఘనఘన పటలం తిత్తిగిర యోపి నతితమ

యూరాః | త్రికరకందళధవలౌత్తప్తేషివధిః స్వపాతయతి || ౧౮ ||

౧౯ || ఇతోవిద్యుద్వల్లిలసితమితః కేతకితరోః పురగంధః ప్రోద్ధ్య

తీర్థిరపిభూమిరవతః తిత్తి ర్మనావిధాంకురైర్ధవానాశ్చ వ్యాతః జంభానం గచ్ఛ

వివిధః కాథః పథః కన్తి తిత్తి త్యయః దృష్టికృత సాతయంతి సారయతి

మప్రాప్తీత్యథాః సర్వప్రాప్త్యద్ధీతినసంభవాదిభావః మహత్కష్టమత్ర నిరక

జామితీరమాథాః || ౨౦ || ర్భావే || ౨౧ || ఇతత్తి || ఇతోన్మిత్రాశ్చ దేవేద్యుద్ధీనా

తత్త్రిజానాం విలసితం స్ఫురణం భవతి తేమః ఇతి త్రదేవేద్యుద్ధీనః కేతకాభ్యుత్

క్షస్యోత్కృష్టమమత్యేత్యథాః సర్వాప్తాస్సౌజ్ఞాచ్ఛందసోపామారమితి ప్రాప్త్యే కా

దానఇతి తత్స్ఫురకావ్యాప్తౌదానః గంధశ్చ రత్రతి తేమః ఇతి ప్రోద్ధ్యః పృష్ఠం జ

దనిరవశ్యమేఘుగజీకారశ్యమ్మృతితమావరంచభవతి తేమః ఇతి త్తేకాంతిభావ

నాంక్రీడానుకేళిమయః కలకలరవః కోలాహలధ్వనిః || ౨౨ || శివాభ్యుభిశేకోలా

లః కలకలఇతి వామరః శుద్ధాకలకలరవః తత్యంతావ్యక్తమధురప్రకారస్య శ్చ స

జ్జ్యోతిరతి తేమః పద్మకాసంసంఘీతక్షలాః || ౨౩ || త్యాదిత్యాదిత్యాదిత్యాది

త్యాదిత్యాదిత్యాదిత్యాదిత్యాదిత్యాదిత్యాదిత్యాదిత్యాదిత్యాదిత్యాదిత్యాది

త్యాదిత్యాదిత్యాదిత్యాదిత్యాదిత్యాదిత్యాదిత్యాదిత్యాదిత్యాదిత్యాది

శ్రుతుః ఘోషరత్నాదేవాతస్వచారిభూమిర్వదిలమ్ తావోమరుతశృణావాః శ్రుశృ
 తాః ఆరితేభస్వానాంపుణ్యశాలినాం ప్రయాసంగమేప్రియాసంభానే సతిదుర్దినంబుష్టది
 వమపిమేఘుర్వన్నుదివంబహిః॥ మేఘుర్వన్నుహ్నుదుదిశమిత్వమదఃసుదిశతాంసు
 దివశుత్వం యాతిలవ్యేషాంతుతదేవభవతిత్వభావితేలివిన్నయేబరభేచామకంపామం
 త్రణశంతోచవిన్నయఇత్వభిభానాత్ ఆత్రదుదిశమపిమదిశతాంయాతితి శ్చుత్రణ
 విరోధస్యేక్షదేశానుమానాద్విరోధాలంకారః॥ ఖ్జ్॥ ఆభాశత్వేవిరోధస్యేవిరోధాలం
 కృతిమకతేలిలమ్ తావో॥ కాదుగంపక్రీడితం॥ ౯౬॥ ౨॥ ఆధైతెనశరదేవణాయతి॥
 ఆధామితి॥ ౧॥ శాయరాత్రేరధాంయమద్వయమిత్వభావః॥ ౧॥ పుంస్త్వార్థాధాంశమే
 శశఇత్వమకతేలిత్యంతసంహారేద్వితీయానుప్రాప్త్యాత్వానిత్రయాంయమద్వయం X
 మయిత్వేత్వభావతఃమధ్యఇతిశేషః సరథశంసోన్వేగంయమిరతమాభ్యంతరశం
 భాగః తేనయతయానః శ్రుమనేనన్నానివరిభిన్నానితతివశ్శభానిశిఖిలః ఆంగానన్
 వయవాణశ్యశుతభోక్తః మధ్యంతముచాప్యతంతరదిచక్రత్యూచకాటేజామి

ఆసారేణనహర్తృతః ప్రయత్నమైర్వాతుంబహిశ్యక్యతేజతోత్తం
 చనిమిత్తమాయతదృశాగాధాసమాలింగ్యతేజాతాన్వీకిరశీతలా
 త్పమరుతోంత్యంతభేదద్విదోధస్వానాంబతమదిశనం సుదినతాం
 యాతిప్రియాసంగమే॥ ౯౭॥ స్తో॥ ఆధాంసుప్రాప్తినిశాయాస్సర
 భాసమరతాయాససన్నశ్లథాంగః ప్రోద్భూతాసహ్యతృప్తామ
 భుమదనరతౌహమ్యకృష్ణేవివిక్తే॥ సంభాగ్లాంతకాంతాశీధిల

తీభాజవచనాదధారాత్రకృతమరతవరి శ్రాంతఇత్వభావః పితేనైతశ్యనాయకశ్య
 కామతంత్రకుశలత్వం నాయకాయః శంఖినీత్వం నూత్యతే తృతీయయా స్యతత్పుర
 దుగ్ధకాలత్వాత్ తమక్రంతరతిరహచ్ఛే॥ ౧॥ రమయతిచత్వతీయేశంభినీమాత్రభావంగ
 మయతిరమణీయాంపవస్తింతుర్యయామఇతిలవ్య (ప్రాప్త్యంతం॥ ఖ్జ్॥ మసుమిత వనప
 థ్యేకూలిమూర్త్యైతేమితిమిరగదిడయామేశంభిని సులభేతేలితతివ (ప్రాద్భూత
 ప్రకృషణాత్పన్నా ఆతపివాసహ్యస్యభేదభుయితుమశక్యాత్పప్లవీ వానాయశే
 పత్రకృతతథామభుభాసంభాగ (ప్రాక్కాలీనమద్వపాశేనయోభుదోమహప్రేస
 తః పరవశఇత్వభావః॥ ౧॥ నిదిరాదిత్యోమోమోహాచుచ్యతేకరోమది ఇతిలత్తా
 రోవిదితేలిజనే॥ ౧॥ విక్తాప్రాతవిజనానిత్వమరః॥ ఆన్యచావిప్రంభరభాను భవా
 భావః పద్మస్థైప్రాసాదోవరిప్రదేశకర్తరీతః గలంతకాఖ్యసభిర్రకుండిక
 యాః పుంపహ్యున్నసిః

శ్రీశర్మర్యాభూతః శంతిశేత్యురః-శంభుగ్ధాంతాయాస్సరకాయాశుచిక్రాం
 తాయాశాంతాయాశ్చ ప్రేయతగాయాఃశిథిలయాస్స హయయాభజలతయాత
 వజిశంతాతాతాతేజనతమిలిప్యాదాతికయాశ్చికాగద శక్త్యాగ్ధా లసంపంథీవలి
 లంహంసోదకమిత్త్యధః జోష్యాయా-చ-ద్రికయాభిన్నావిలితాతవి-చ్యాతాతా
 యస్త్రికాశ్చభూజిత్యథాతథామ-దశబ్యభాగ్యహనో-పిలితాగ్యసంశున్న ప్రపిలి
 తీత్యధః-హంసోదకలక్షణమున్నంధ్రవ్యరత్నమాలాయా || * || వహ్నిత ప్రమహ
 మాంశుగ్ధీభిశ్చితమంబుశశిరశ్చభిః శశివివమేవతదహర్నిశంధితంతద్వ హంశజరి
 వామకంస్త్రుతమిలితత్వానగుణసంశుతిరపిశ్చై-వో-హ || * || ప్రసానకంత్రిదో
 ద్భుమ్మంహృద్యంలఘువశీతలం-వృషంమనోహరంస్వాదువిషమ్మంశా-తికృత్వరమితి
 శరద్యేతత్వానవియమశ్చాప్యప్రస్తవ్యత్ర || * || కర్పూరాగరుజంబితాద్య భిరస్త
 హంసోదకంశాంతంపాథంచాతిమనోహరంశిరతోముగాంగనాలింగనం || శ్రీగ
 ధావ్యత్వం || ౧౨ || ఆ|| అథద్వాత్యాంహమంతంబణాయతి || హమంత ఇతి || హమంత
 ఋతాపేధిప్రసిద్ధంబుగ్ధ సపి-షీషీరఘృతేతాన్యశనంయెహంతేతథో-హనసు దుగ్ధా

భుజలతావజి-తంశి కశీతోజ్యోత్వా-భిన్నా-చ్చదారంపపిలి
 సలిలంశోరదంమందపుణ్యః || ౧౩ || హేమం తేదధిగ్ధసర్పిరశనా
 మాంజిశ్చ వాసోభృతఃకాశ్చీరద్రవసాంద్రదిగ్ధవపుషశ్చిన్నావిదిత్యై
 రత్రైఃవృత్తైరుప్రవృత్తామనీజనకృతాన్లేహగ్ధహాభ్యంతరేతాంబూ

జ్యాదీనాంతైత్యావసాదకత్వేన సేవనవిధివతిరధిసేవనస్యరచితేతకరత్వాత్తక్నేవ
 నస్యేథంయుక్తమితచేన్నతస్యాప్యాయుష్మా-న-స్యహేమ-తేవేనోపయోగాత్తదు
 క్తంచారుచర్యాయాదుతుచర్యాప్ర-వేనర్వక్షభాజరాజేన || శ్లో || త్రిమచదివి
 పేవ్యంగ్రిష్టకాలేవసంతేశరచపరివజ్య-కంబాలభతాడిఘామాయః-యదిభి
 లిపరిబాధాసేవ్యతాసర్వకాల-సహగుడమభుపాత్రేశర్కరాముక్తయూష్ణిరి
 తి||మ-జిక్ష్ణయారంజకర్తవ్యేణరక్తాసహంజిష్టానివాసాంసినురక్తవసనానివిశ్ర
 తీతితథో-క్తఃతేనరక్తంరాగాదిత్యన్యైత్యయః|| శ్లో || నిర్వాతంభవశంకర
 సనంవహ్నేఃకురంపేవనమితివసంతసమయయాగ్య త్వేనసుర క్తవసనభారగమభి
 షాతంతథాపిమతాంతరేత్రా-మితినిరోధః కాశ్చీరద్రవేగమంకుమ-పంతేన
 సాంద్రయథాతథావిగ్ధాసయాపితాపిప్లూపీయెహంతేతథో-క్తఃవిదిత్యై-వహ
 హ్యభ్యంతరసిరూపేనానాపితైఃరత్రైఃభిన్నాః-క్రాంతాఃవృత్తైవహుఃతాడియాపీ
 సావస్తనాయాసాంతా-వధో-క్తాయాంకామివ్యప్రసిద్ధనప్రేక్షతా-క్షేపాఃపిలితా

రంభాఃతదుక్తం॥ ఛే॥ కస్తూర్యాగరుకుంకుమైరతికృతంపానంకటాక్షాభిరంశితం
 నైవవిదీగ్యతేప్రియతమైరాలింగనంకంబళమితితథాతాంబూలీదనైర్నాగవల్లీ
 దంతేఃపూనైఃక్రయైశ్చపృథ్వీతానిముఖానివత్సాంతరాకానిమహంతతథోచితైః
 బూలచర్మణిరతాఃతత్పరాభివ్యభాః॥౧౪॥ రూగస్త్రువుగఃక్రయైశ్చభివ్యభాః- ఇత్థం
 భూతాధన్యాస్సుకృతినఃగృహభ్యంతరేయందిరాంతరాశేసుఖంయథాకథాశేనైవ
 శుంతిఃపీడితమిదామకఃతాంబూలస్యమానపోల్లాపాదివముగుణసామిత్యాక్రీడప్ర
 త్యజాఃకైఃతదుక్తంచారుచర్యాయాం॥ ఛే॥ మనసోహృదగంశ్రవ్యంరతిదంమదకార
 ణం-ముఖరోగహరంహృద్యంధీవనంవనైశోధనం-ముఖశుద్ధిక్రిమహరంతాంబూలం
 క్రీకరంపరమితితత్కాంబూలగుణోపచారశ్చేనవీర్యవర్ధకశ్చేవచక్రగమందధి
 మీరాజ్యప్రాజ్యమృష్టైర్నంభుత్వానంతరంకుంకుమకస్తూర్యాదివిక్రితచందన
 తేజనపువ్యకంవివిధసురకశంకరశంభూగళిరిత్రాతాఃకాంతాశమానిగితగా
 త్రాశ్చనంతస్తాంబూలచర్మణిరతాఃసుకృతకాలినస్సుఖనవాతశ్చగృహభ్యంతర
 శ్శువంతితసముదాయభాగదూలవిక్రిడితం॥౧౫॥ ప్రోచ్యతి॥ ప్రోచ్యం

వీరశపూగపూరితముఖాధన్యాస్సుఖంశేరతే॥౧౫॥ ప్రోచ్య
 త్వేధప్రియంగుచ్యతిభృషికసత్తుండమాద్యద్విరేఫకాలే
 ప్రాలేయవాతప్రచలవలసితోదారమందారధామ్ని॥ యేషాం
 నొకంతలగ్నఃక్షణమపితుహినయోదదత్తాన్మృగాఃతేషామా

త్యఃపిడిత్యాఃప్రాదాస్త్రవృక్షాశ్చయఃప్రియంగవఃఫలివ్యఃతాభివ్యగతిము
 శచయజనితభోధాంబిభృతః-ఇతి॥ప్రియంగుఃఫలిసీఫలిత్యురఃఆంధ్రభా
 షాయంక్రేంకణము-ద్యరేఫావణావిశేషాయస్యసద్విరేఫాభ్రమరశబ్దతీత
 చారాత్తరధోపిద్విరేఫతీవ్యతేయథాహతైయటఃశబ్దధమణాద్యభాగ్యవ్య
 తేదోద్యత్యేయథాభ్రమరశబ్దస్యద్విరేఫాశ్రమరఃవికసద్విఃకుండైమా
 ఘృమసుమైమాద్యంతోద్విరేఫాయస్త్రితస్త్రికానిమాఖ్యంకుండమిత్యమరఃపు
 ప్పమాలేమబహుళమితిలయద్యపికుండవికసనశిశిరకులగ్నంశ్రుధావితత్పత్యా
 సుత్యోక్తమిదవిరోధఃప్రళయాదాగతంప్రాలేయంహిమంతకలగతభివ్యగతైక
 యమిత్రప్రళయానాయాదేరియజితయశబ్దస్యజయదేఃప్రాలేయకాలైమహ
 రణాయభిఃప్రచలంకంచలంఆతపవలసితంప్రకాశమానమందారంరక్తంబం
 దారానాంసంతానకతరూణాంధామిహస్థానంయస్యత్యక్తాయద్యామందారానాంపారి
 భద్రకరకూణాధామిదభయత్రాశ్చుశచయసేతుత్వాదిభావః॥౧౬॥ పారిభ

సోసింబతరుమకందారకీచారిచారికశక్యమరఃవివంధూతకాలేశుమంతశుమన
 మంయూనాంరకుచానాంతుమనమోదేశినివారణేదయేకుచకుంభయా రాష్ట్రసంఘ
 వేనతథాలింగనాన్నివారణనమథోత్సవకాఃమృగాక్షితరుణీక్షణమల్పకాలమసి అ
 త్యంతసంయోగేద్వితీయాకంఠలగ్నాకంతావశక్రైకంతాలింగనతత్పరతీయావశ
 నోనభవతీత్యథాః-తేషాంయూనాలియామాత్యంతదీక్షాకాయామాఃప్రకారాఃయ
 స్యాస్సవిరహవేదనావశాత్తథాప్రతీయమానయామేత్యథాః-యామిసీరజసీయమ
 ధృవననమాయమలోకకల్పదురంతదుఃఖావశేత్యథాః-యాతిగచ్ఛతిహదాసీంవంగ
 నాస్తికాలింగనమంతరేణదురంతమిరహవేదనామహనద్యావరేతుమశక్యత్యాదితిభా
 వః॥నిద్రాయామప్రకారాశమా-రజసీయామిసీతమీతిచాప్యమరఃఅమప్రాప్రాత
 మయాశ్చబ్రథాకాలాకారయాఃసంసృష్టిః-స్వగ్ధరావృత్తం॥౯॥అథవ్యాఖ్యాం
 శిశిరతుకాంబరణయాఃవిగమయతి॥మంబంతఇతి॥కంతానానాంగంధాభివ్రతయ ఇవ
 తాఃకండభిస్త్రీఃపోలకఃతీఃమంబంతఃప్రవయసతపోలామంబనస్థిమామూరిత
 తిరహస్యోత్తేరితిభావః॥అతవిచాలకవతివిశ్లక్షణవశామ్నూగమూతలాలంకృతేయ

యానుయామాయమసదనసమామూమిసీయాతియానామ్॥౯

శ్లో॥మంబంతోకండభిస్త్రీరలకవతిముఖేస్తేత్రతాన్యాదధానావక్ష
 స్వాత్తమకేషుననభరపులకొద్భేదమూపాదయంతః॥ఈయా

నాకంపయంతఃవృథుజఘనతటాత్సంసయంతోంశుకానివృత్తం

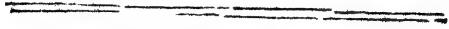
శ్లో॥అలకాశ్చూరకమూతలాఇత్యమరఃసీతకృతాసీతాగ్రాణిసీదత్యమరగళ
 బ్జితదధానాఃకుర్యాతాఃఇత్యాదయంతఇత్యథాః-వక్షస్సురఃసంభీషాత్కంచుకే
 షూద్ధ్యంధితకూపానకేమసత్వపీదనతతేమపులకొద్భేదంరూపంచప్రాదుర్భా
 వమాపాదయంతఇతిసాత్వికోక్తిఃసాగ్రానస్థిపితకంఠయతఃప్రచాలయంతఃవృథుని
 కాలయజ్జఘనతటంజఘనప్రదేశప్రస్తాదంకుకానిచరితానాంకుగ్రంధిసీత్య
 ర్భఃప్రసయంతఃవిశ్లక్షణయంతఃఅతవివవ్యక్తంస్ఫుటంఃటానాంపల్లవికానామివచరి
 తాశ్చత్యాసవిభ్రాతితథోక్తాఃశిశిరస్త్రీతేకైకాఃకేకతుకాసంబంధిసతత్యద
 మిత్యణవాతాపాంఠిసంచరంబిటసాధారణవిశ్లక్షణశిష్టత్వాద్వాతానాంతర్వర్తిత
 భరణంయంతమితథాఃకమక్తంరతిరహస్యే॥శ్లో॥అలికమముగండంనాసీతాగ్రం
 చమంబకపునయఃహితసీతగంతాలుజిహ్వంచభూయఃభరితలిభితనాశ్చిమూలవ
 షోరుమూరుక్షణయతద్యతైర్యఃశ్లోభయిత్యాదనీవమితిప్రవీటచరితభృత ఇత్య
 త్రైకీకమూలంకారస్సచవ్యక్తమిత్యనేనాధివ్యంజితోత్ప్రేక్షయాంకవశంభీర్యతఇ

విశంజ్ఞానః-శత్రుహరిమహర్ ||౧౦౦|| కేశానామితి శాశిరోరుహామలయః
 శ్యామలీకుర్వక వికృతవేషణాదన్యత్ర కేశరసంరంభాచ్చేతభావః-దుకుశం
 నిమిలయావికృతచరుషస్సుకావశాదవత్ర సభీకారవశ్యాచ్చేతిభావః-వాసోజ్ఞు
 శాశుకంబలాప్యసహ్యతీవకావకవికృతవేషణాదవత్ర సభీకారవశ్యా
 చేతిభావః-పులగ్నః కుంఠాచరమాంశ్వస్తుత్పాదయన్నైకత్ర శీతలస్పృశాదన్య
 త్ర శృంగారోద్భవకాచ్చేతిభావః || శ్లో || ఆవేశోద్వేగేనయ్యకంఠోగాత్రవేషః
 పైశ్చనేః హేయస్తంభమభివ్యంజయతిఇతి తక్షణద్వయేన సావ్యికోత్తిడిదాచ
 జీమనోజ్ఞానిస్తే నామకాంతితథా కాకభావ్యంతే విభిశితదాః పుంససంజ్ఞ
 యంఘ్రః ప్రాయజేతిఘ్రస్య ధాదేఘ్రయశసగన్యైః ప్రస్యః కంతా
 గాభదాతానధరోత్తానగంభారంపునఃపునఃపీడయన్వికృతశ్చత్యతిశయేనా
 న్యత్ర ముతతేనచన్యధయన్విత్త్యధః పహయన్ శైశిరోమరుతశిశిరమరుతఃకం

కాంతాజనానామితిదగిశబ్దశ్చైశ్శీరానాంతీవాణాః ||౧౦౦||
 కేశానామలయః x శోమగుళ్యన్వాసోబలాదాక్షిపణాత
 న్నన్ములగ్నః ప్రకటయన్వేగకలపంచనైః వారంవారముదా
 రసిత్త్వ తక్యతోగతద్భదాస్పీడయన్ప్రాయశ్చైశిర పషసం
 ప్రమలగ్నః శామకాంతయనే || ఇతి శత్రుహరియోగీంద్ర
 శ్మశిసుభాషితే - శృంగారతతక సుపూణాం.....

ప్రతీదానంశీలతా ప్రాయజేతిఘ్రయశసగన్యైః ప్రస్యః కంతా
 తే || శ్లో || కథాభిఃకమనీయాభిఃకన్యైరోభితే శ్చసర్వదాశివచారే శ్చరమయేద్యస్య
 కాంతఇతిరీతిత్వక్రలక్షణః కాంతఇతిచరతిముక్తవిశేషజ్ఞేకాంతసాద్య శ్యలాభా
 త్వఇవతతాతత్వధః. ఉపమానాచారఇతికృతీకృత్యాన్యభాతుకయాదీ
 ఘ్నః అతిపివోపమానాచ ప్రాయశ్చపాభివ్యంజితాత్వైః కయాశుక్తిర్యతేదుక్తమా
 చార్యదండినా || శ్లో || మన్యేశంకెఘ్రవంశానంప్రాయజేతిఘ్రయశసగన్యైః
 వ్యజ్యతేశ్చైరితశబ్దోపేతాద్య ఇతి - శాయాలలిత్రీడితం |

ఇతి శృంగారశత్యాభ్యాసేమునువణా

సంనామ చరచమితిః.

శృంగారతతకం

శుభాస్తు.

శ్రీహరిగ్రామయనము.

సహ్యాఖ్యవేదార్థద్వైపావ్యాపితే.

వైరాగ్యశతకప్రారంభః.

॥ మాదేతి॥ మాదోత్పత్త్యశ్చిరార్థాపచీకృతస్యచంద్రస్య చారుకలికయాచ
 హనకోరకయోవచందచ్చిఖాశ్రుతాశమానాగ్రేణభాస్వరః ప్రకాశమానః-వి
 ల్లఃచందలః-కామవివశలభఃసఃలీలయాపలాపేనదిగ్ధయేనత్రైయసాంకుభాసాం
 సులవపాపాపాగ్రేపురతఃస్ఫురత్-ప్రకాశమానః-అంతః అంతఃకానసిస్త్వా
 తఃవిబంభమానస్య అపారస్య అనంతస్య మోహతిమిరస్యప్రాగ్భారంబగురు
 ౧॥శ్లో॥ మాదోత్పత్త్యశ్చిరార్థాపచీకృతచారుకలికాచందచ్చిఖాభాస్వరోలీ
 లాదగ్ధవిలాలకామశలభశ్రేయోదశాగ్రేస్ఫురత్-అంతఃస్త్వా
 జగదపారమోహతిమిరప్రాగ్భారముచ్చాటయత్ చేతస్సద్వ
 నియోగినాంవిజయతేజ్ఞానప్రదీపోహః ॥౨॥శ్లో॥ భ్రాంతందేవ
 ద్భృదేశంఉచ్చాటయత్ నిరస్యజ్ఞానప్రదీపః-జ్ఞానప్రకాశకఃపరఃభక్తా
 జ్ఞానాజ్ఞానకృతమానసికచాదికకాయకేవాపహరిభగవాన్సాంబలివఃయోగి
 సంసరకాదీనాంచేతస్సద్వనిమనస్వేవగృహేవిజయతేసర్వోత్కృష్టేణవతఃతే-
 గ్రహుతఃమాదోత్పత్త్యశ్చిరార్థాపచీకృతచంద్రచదగ్రహణార్థత్వానంతాపహరిత్య
 లభ్యతే-లీలాపదేధేవాకేయకామశలభచదగ్రహణార్థమహశత్రుసంహరిత్య
 లభ్యతే-స్థాపితవాకేయమోహతిమిరచదగ్రహణార్థయాథాఉదితస్సూర్యఃసర్వతి
 రాణినాశయితథాఽనుమపితజ్ఞాననాశకరోతీతి-చేతస్సద్వనీతివాకేయజ్ఞానదీప
 విగ్రహణార్థకామగ్రథాదిచ-తరహితసిమలాంబితానాంవిన్నంగానాయోగి
 సేతసియథావతఃతేతథాభక్తానాంసర్వాజ్ఞాననాశకంమర్త్యాజ్ఞానప్రదీపః
 విజయతేఇత్యధిప్రాయః ॥౩॥ అథరాగ్యశ్చత్వర్థామూలకత్వాత్తద్వహ-
 నినానవైరాగ్యసిద్ధిరిత్యధిప్రత్యుత్పత్తిర్యథామదాతాతత్త్వరిపంధిభాతా

శ్లోమో మామయతి॥ బ్రాంతమిత్వాదివచనశ్చైతే - తత్త్రైత్యమంశ్యకమకాశ్చ
నివేదనపూర్వకంశ్చస్థాంసంబోధ్యమితిమామయతి॥ బ్రాంతమీతి ॥ ఆనెకైబా
ముభిదగైకాః పార్వతవాత్కజలదుగాదిభిఃపిషమూరితః పుష్పంచారమిత్వ
ధాః - నేకం బ్రాంతంసంపరితం - తథాపికిందిల్పమపిఫలంధనంస ప్రాప్తంసలబ్ధం
బహుఫలాపేక్షయేషదుగామపిదేశసంచారశ్చ తాఫలంత్వీవదపిన ప్రాప్తమిత్వ
ధాః - త్రైత్యదేశశబ్దస్యసంసకత్వంసంఘంట్వంతరేమన్యగ్యం - యద్యాదేశక
శ్చబ్రాంతంభావేత్త్రైత్యయః॥ ఆధవానీవృజ్జకహదేశవిషయావిత్వభిధానా
త్ - పుంలింగస్యాపిదేశశబ్దస్యసంసకత్వసంబంధమనువతఃతథాతిభాష్యకారప్ర
యోగాదివ్యతేతథాపిదితమనుచూపంజాతికులయూజాతిఃప్రాప్తంశ్చాదికుల - క
న్వంతఃతథాకభిమానమిత్వధాసాపేక్షత్వేపిమితశ్చైత్యమానః - త్యక్త్యాపివిశ్చజ్జ
నిష్ఫలాఫలశూన్యాసేవాకరివర్యాకృతాధనాభ్యానామితితపః - ఉభయత్రాపిక్వ
నేవావశిష్టంసత్వవ్యతి - పిషపీత్యధాః॥ ౧॥ రాభినిష్పత్తియాగేములేకల్పేకల్ప
నమిన్ద్రైజయంతి - తథామానవిజనితంఆభిమానశూన్యం - యథావిధాబహుమానః

మనేకదుగావిపమ - ప్రాప్తంసంశ్చైత్యలంత్వత్వాజాతికులాభి
మానము - ఉభయసేవాకృతానిష్ఫలాభిభుక్తంమానవిజనితంపరగ్న
హేష్వాశంకయాకాకవత్ప్రప్లేజ్యంభానిపావతమ - పిశునేనా
ద్యాపిసంతుప్యసి॥ ౩॥ ఉత్థాతంసంభిశంకయాక్షీతలంధ్వాతాగిరే

హీనవతిచాతశంకయాచిత్తాక్షయాలోలుపత్వేనేయవత్పరగ్నహేమకాకేవలి
భిజాతుల్యంకాకవత్తేనతుల్యంక్రియాదేద్వలిచప్రత్యయః భుక్తం అభిమాన
త్యాగేపినబహుమానపూర్వకంకింతుసావమానమేవదత్తంపరాన్ననిండమశ్యవహ్య
తమిత్వధాః - తథాపిచాపః మకాణంపాసత్తాంపిశునేమాచకేమేమంత్యస్తాత విక
సాపిస్థాతిభావః - యద్యాపాపకమకాణంయమకాణంపిశునేప్రవతకేతిత్వ
ధాః - వికత్వస్థితిరేకేణయమకాప్రవతకకారతరాధావాదిభావః - హేత్వమేవ
యస్య హేజ్యంభినిప్రవృద్ధాభవసికింత్వద్వాదే - ఈప్రమృష్టకమకాప్రవతకాన
శాయామపీతిభావః - ననంతుప్యసిసంతుష్టానభవసి - విరళింసప్రాప్నోపీత్యధాః - ఇ
తఃపరమసికిందిద్వమకాకారయితుమపేక్షనీనప్రతిభాతిభావః ॥ ౩॥ ఉత్థాత
మి॥ ౧॥ భిశంకయాపిహేత్రైత్యతిత బ్రాహ్మ్యక్షీతిలంకిందిష్టకాదినివిరభాశం
ముత్థాతమవదారిత్త్రవకిందిద్వమిత్వధాః - తథాగిరేథాకవచనశ్చిలాద్యా

త్వా తాః స వర్ణభావం ప్రాప్యంతీతిధియ అగ్ని మూషాయా దిశ మూలికావశే
 షం నిష్క్రియాయా వత్సాగల పూతాగ్నే సుంతాపితా ఇత్య భావః తదపి న కించి జ్ఞాత
 మితి భావః || ఋ || త్వా శబ్దో స్థితి వత్స సంయోగ మూరిత్యుద్ధృతా తాః కరుణా దీక్షః || ౧ ||
 ధాతు మనన్విలాడ్యత్రే రిత్యు మరః ఆత్రాత్మ్యత్వం || ఋ || సువర్ణ రూప్యతా
 మాత్మ్యహరితా భువనశ్శిలాః - సై రికాంజనకాన్త్యీ రహా సీవాత్మహింసూలాః గం
 తే తా భ్రు కమిత్యాద్యా ధాతవో గిరి సంభవా ఇతి ఆత్మ సువర్ణ రూప్యవ్యతిరేకే
 జహాన్మ్య మన్యథా ప్రకృతా సుతే రితి తథా సురితాం పతిస్సముద్రో నిర్దీణః ద్వి
 పాంతరే మచా దిజ్యేన బహుధనం సంపాదయిష్యతి మితి సాయాత్మిక భావేన లింగ మేక
 ఇత్య భావః నృపతయో రాజానశ్చ యన్నైవ సంపాదయిష్యతే నరూపా ప్రయత్నేన సం తో
 పితాః తథా మంత్రా రాధన తత్పరేణ మంత్ర జపతాత్పర్యవతా మనసా హేతునాత్మ
 శాసే ప్రేరభూమాని శారా క్రయోనీతా యాపి భూత ప్రేరపితా చాదిహ్యో భయమవిగణ
 య్యుని ధ్యావిప్రదశాకరేవ తాభినుభవీరం సాధన మంత్ర జపతాత్మ్యే ణ నిమిత్తా

ధాతవో నిర్దీణాన్వీరి జాంపతిర్ముపతయోయ త్వేన సంతోపితాః
 మంత్రా రాధన తత్పరేణ మనసా సీతాత్మ శాసేని శాః ప్రాప్తః
 కాణవ రాటకోపిన మయాత్మప్లేసకా మాభవ || ౨ || ఖిలా లాహ

సో ధాతవ మపి తదా గాధన పరైర్నిర్మల హ్యే తర్వాత్సంహిత మ

నేన్ది తమిత్య భావః తథాపి మయా కాణవ రాటకః అంధక వదోపిన ప్రాప్తః ధనంతు
 రూపా నైవ మితి భావః || ౧ || తదభావత్వవరాటక ఇతి హలాయధః - ఆపగా గుడ్డి గవ్య
 యమట - అంధిర్మప్లేసకా మాసఫల మసోరథాభ వత్సత్వ ఇతి జ్ఞాతా భావం ప్రేరేసిధ
 సంతర్వాభ వేత్య భావః ఇత్య మనభావ హేతు భూతయో త్వేప్రయవృథా వ్యాపారిజనిత
 క్రమ వివాచక స్థాన కాంధి తలాభ ఇత్యత స్తమన్ములనేయత్నైకతా వ్యతిరేక భావః || ౨ ||
 ఖిలా లాహ ఇతి || ఖిలా సాంధుజనానాం ఆలాహాదుభావ పితాని తదా గాధన పరైర్
 సేవా తత్పరై రన్మూర్తి రితి శేషః తత్సత్వత్వే ప్రేరేసిధా యంతాః - అన్యథా భావే
 తార్కభంగో భవేదితి యాది భావః తథా ఆత్మరభ్యంతర వివచా మంతలాకృత
 నిజనితా క్రునిగ్మహ్యనియమ్య హస్తేన నిరుత్సృతేన మనసా ఉపలబ్ధి తైర్నిర్మలాన్ముం
 తః కృతై రిత్య భావః - హనితం హసోపిభృత ఇతి శేషః || ౩ || తదుచితా లాహై రుచిస్తా ఆ
 పితే సం తోప మంతపి వన మనిర్విత్వా ఆతోపిశ్య సనీయా ఇతి మిథ్యత్వా దనాథ కాం నిర్వి
 షయ మిధ్యా హసో నిర్విరచిత ఇత్య భావః తథాని ప్రేరేసిధ వేన యో నైర్భావదీ భావ ప్రేరేప్ర

వివాహమూఢావివేకశూన్యతయావర్తనీయే మంత్రేమంధనదుమహాంభానాని
త్యక్తాః॥॥ వంశోద్ధానాబిధిభావావిత్వమరః - అంజలిరపిక్యతః ప్రహ్నిభావోపిరి
తఃకథాపితకంబిల్లమితిభావః. అతఃమోక్షాశేవ్యధామనోగతేలతేత్వస్తు ॥౧॥౭
శ్వాత్మస్థైర్యోఃప్రాప్తేరివిశ్వ-త్వంమమతోష్టాశ్చలావాసశహనాదికృత్యాంలత
కమితరత్తింకార్యంసత్రాయసివాటయసిమయాకింకార్యంకారయసితియావత్సతి
మతీత్యధాశాటయితవ్యాధావ్యనైయ్యధ్యాకాదిభావఃసమపూర్వశ్లోకమయే
త్యేకవచనోప్రయుక్తలత్ర మితదారాధనశ్చైరితిబహుత్వంకథమితత్వమంబశ్చ
మితిచేత్వత్వంత్వస్థావహతానాంబహుత్వాత్తత్వయ్యుక్తతత్త్వ- మకత్య- శ్లోకేతన
త్వలిదేశకవచసంక్యచిద్వ-మవచసంవచివచీతమిత్యవధాయంబివముక్తతాప్రియ
శ్లోకేతిరిణీపృథ్వ-రసైరుదేర్నిన్నాయమనశభలాశ్చిఖిరీతిలక్షణాత్ ॥౫॥౭ ॥౭॥౭
భర్తృప్రదుర్విలసితేనైవమహదనుభవమప్యాచరితమిత్యాహ ॥ అమీషామితికింకా॥మ
వివాహసమీకృతానివిసిశక్త-శయ్యాంసియేమంత్రేమంవనివిగృత-జలలవతనభా
విశూన్యేనమరపాశ్చతోపిత్ర-స్తంభ-ప్రతిహతధియామంజలిరపి
త్వమాశేమోక్షాశేకీమపరమతోసత్రాయసిమామ్ ॥౫॥౭ ॥౭॥౭
మంప్రాణానాంతులితవిసివత్ర-పయపాశ్చ-లేకింనాప్యాభి
ర్విగతీతివేత్తేవ్యవసితమ్ । యదాధ్యానామగ్రేగ్రవిణామః ని
స్సంజ్ఞమనస్థాంకృతమానస్త్రీదైనికగుణాధాపాతకమపి ॥
నాంకుగళంగురాదామిత్యధాః- అమీషామితిస్తవసీయానాంప్రాణాశ్చ-త్వేవిత
త్వోగ్రాతా-కాథామిత్యధాః॥౭॥౭ ॥ అధోకృతేశజ్ఞాప్యాకాదధ్యోవ్యయశంజిభా
జితవచనాన్-విగతీతిఃప్రప్తఃవివేకతకావ్యాకతకావ్య-విచారోయేమంత్రేరహ్నిః
పిండుమృ-మనవ్యవసితంసోద్యుక్తంసగ్నమపివ్య-వసిమేవేత్య-ధాఃకుటఃయద్యస్తా
త్కారణాత్- ప్రపితదేశధనమదేశనిస్సంజ్ఞానిస్తంభితానినాంసియేమంత్రేమం
విమశశశూన్యాకకరణానామాధ్యానాంధానినాం॥౭॥ ఇభ్య-అభ్యోధనీస్తామిత్య
మరఃప్రేమ-పురస్తాత్మానస్త్రీదైనిక-జ్ఞైరస్తాభిర్ని-జగుణకథాపాతకంస్వీకీయవి
ద్యావినయాదిగుణప్రశంపారూపపాపమపిత్యతిత్యనిపిద్ధంలత్ర-ప్రశంపాంశర
హాణమివవజామైదిత్యాపస్తంబత్తరణాత్ ॥ * ॥ అత్త-ప్రశంపామరణంపరనింహత
తైవచేతివచనాచాత్తగుణ-ప్రశంపైచాత్మ-వహతఃతస్యచనిరయప్రా-వతత్వేనపా
తకత్వంచనిజగుణ-ప్రభ్యాపననధనంసంపాద్యతేవప్రా-ణాత్వంత్యయమృతుభిత్వా
శయినేభ్యశామచితమాచరితంతథాపితత్వ-బహుత్వపిత్యధాఃవ్య-వృత్తుభూత్యవత్ ॥

౬||అ||అథయన్యపుష్పవిశమవాచంథంతథాపితస్థాయితాతథ్యాన్మ ఫలోపథాయక
 మభూదిత్యాహయంతమితి||సర్వేవమపిచుభవశేతౌమనసోమద్వ్యక్షఃక్షమాతయన
 యంతంససోధం అవమానాదికమితిశేషః||త్వత్ కృతయైవేతిభావః-తథాగ్మశేతీవి
 తంయుక్తంయితనుభంమృచ్చన్మభూజితకళత్రసంభాగాదిజనితానందాదితచ్చసం
 తోషకః||మనవతుచ్చేతేవినితోషాన్న త్యక్తంకింత్వసంభావితబ్రష్టచర్యేదైవేతి
 భావః-తథామస్మహస్వీభుకుశత్యాఃయేతవాతతత్వైఃశ్లేశాదుఃఖానితేసోధాఃయం
 తాఃశేషయాతాథాందేశాంతరసంచారేతేషామనుభూతత్వాదిభావః-తవశ్చాం
 ద్రాయణాదికంబునతత్తంసచరితంతథానియమితప్రాజేరంతఃప్రత్యావృత్తప్రా
 జేరస్మభిఃఅహస్వవికాచానానిశంబయూరాత్రం అచతురత్యాదినానిపాతనాత్వా
 భుః-విత్తంధ్యాతంబింతితంకంభాఃపదంధ్యాతం-అతోమునిభిర్యద్యత్కమకృతం
 అవమానసహనాదికమాచరితంతత్తదేవక-అస్మాభిష్టకృతం-కింతుతేస్సైవతత్త
 దునియతైః||ఫలైవగాంధితావిజితాఃతేషామయథాచరణేనవైగుణ్యాత్ఫలభావః

౬||శ్లో||యంతంనక్షమయాగృహేయాదితనుభ-త్వక్తంనసంతో
 వతస్సోధామస్మహాతవాతతపవశ్లేశానతత్తలతవః|ధ్యాతంవిత్త
 మహానిశంబియమితప్రాజేర్మ శ, భాఃపదతత్తత్కమకృ
 తంయుదేవమునిభిస్సైఃఫలైవగాంధితాః||౭||శ్లో||భోగానభుక్తావ

యమేవభుక్తావస్సోతత్తవయమేవతస్మాః | కాలోనయాతోవ

కళాతాభిర్యథాః-యంత్యాదినైవయద్యవమానాదికంయంతంప్యాన్తహింసాఫలాభా
 భవేదేవవతురవాచరితం-అయంచానధాన్యస్థామవికాశితమూలవివేతిఫలితాన్యః
 శానూకంబిక్రీడితంవృత్తంబిక్షణంయూక్తం ||౭||అ||అథత్రిభిశ్చరామావనిచాసా
 త్తస్థానినిదతిః||భాగాభి || భుజ్యంతఇతిభాగాఃప్రకృన్దనాదికయనభుక్తానామ
 భావాః- కింతువయమేవభుక్తాఃతత్ప్యాన్త్యథాంబురంతనింతయాగ్రస్త్యేతథాత
 వఃప్రత్యోపగాపాదిపుణ్యంనతత్తంభావంతికింతువయమేవతస్మాః-అథ్యాత్మికాది
 తాపత్రయేగసంతాపితాఃతథాకాలోనయాతః||సంతకప్యాఖండదందాయమావత్సే
 నయానాసంభూతాదిభావః-కింతువయమేవయాతాః||విభావధికాలముల్లంఘ్యవ,పా
 నం-ప్రాప్తాభిర్యథాః||అథకాకాలోనయాతః||సదాచార సజ్జనసహవాసాదినా సగ
 రః||తథాచేత్యేయాభావపదేతిభావః-కింతువయమేవయాతాః||లేహశేషాదియోగ్యే
 మామసంభాసంకటత్వేవకాలమతిక్రమ్యగతాభిర్యథాః-తథాత్మస్థానదేశాని

అథః యోగ్యస్యమానానృపయఃసఃజీవితసమాబంధవశ్యసహజద్యవినయకరణాః
 తేషామర్థమేతేతావః-స్వర్యాతాలోకాంతరగతాఃనవ్యమిత్యథాః॥౧౧॥ స్వరవ్యయతి
 స్వగతాకర్మవిమలదశాలయ ఇత్యమరః - సమకఃచిత్కాలస్థియతాంతరసత
 మంగళాశంకువేత్యతలహ-శనైకాండంయప్యైతానంయప్యవప్తంభనో తానతి
 ప్రాప్తిమితేతః పాదపాటలవిఘటనాత్వయముత్తాన సంచారేవాశక్తిర్నాస్తి
 త్యథాఃనతేతావన్నాత్మమవతింతునయనెరతుషీరప్రగృహ్యత్వాదస్యప్రమాద
 త్యనేనసంభృతాః - ఘనంవివిదంయతిమిరంపాటలాఖ్యనేత్రోగభేజ్యవైద్యకా
 ద్యప్రవీణః॥౧౧॥తిమిరంధ్యాంతేనత్రామయేపిచేతిశక్యప్రకాశశ్చతేనరుద్ధవిరుద్ధ
 శుద్ధవ్రసారలభగ్రహణాసమధాజాతేఇత్యథాః-అంభకపింగులీపనాద్వరంకుర
 తమేవేతావఃపితత్వర్వమసథాజాతాతంజరాకృతమేవేవృదయంతదపితథావిమూ
 ఢఃజ్ఞానహీనఃకాయాదేహఃమగజేనయోపాయాద్గతః-నాశఇతియవత్-తస్యచ్యుతి
 తోభిఃభవతీతిశఃపత్రదేహిధమఃతమపాదాదేహీడిశర్యతైలమాలింపుకన్య

మానోపగితస్సమానాస్సస్వర్యాతాస్సవయివృద్ధోజీవిత స
 మాః । శ నైవ్యప్యైతానంఘనతిమిరగుదేవనయనే ఆహూ
 మూఢఃకాయస్సపిమరణాపాయచకితః॥౧౦॥శ్లో॥ ఆకానామన
 దీమనోరక్షజలాన్యస్థితరంగామలారాగ్రాహవతీవితర్కవిజా

జ్ఞదశాయామపిజీవితాత్తవలీయసీనజ్ఞానోగయఇత్యశ్చర్యమిత్యథాః పితదపిత్య
 మ్మాలపితమేతేతావః-లిఖింశీత్రలక్షణంయత్రం ॥ ౧౦ ॥ అ । నవ్యేతాదృశక
 ణ్ణముల్లంఘ్యస్యాత్మమభానుభవతిత్వయేకేచనవహంతస్సంకిశ్మిత్యా శంఖ్య
 సంత్యేతేతిసిగమయిత తస్యాంపుథజనదుస్తరతర్యద్యోతనాథాంమహానదీత్యంయూవ
 యతి॥౩౪౯॥కృష్ణాత్మహానభాదనవిత్త్రాబరభూషణధారణయదేశచాపిక కా
 మిసీసంభాగాదిగోచరమానసవ్యాపారామనోరథానవీజలానియస్యోస్యోభాతా
 లప్రాప్తేష్యప్యైతామప్రాప్త్యభిలాషవిశేషఃప్రస్థాపాభిరేవతరంకైకత్వంయైతా
 ములాసంకులాపభిమతవస్తుమప్రేమౌరగాఃతిపలకుణమేతద్వేషాదీహంతధార
 రాగద్వేషాదయవప్రాహవకాదయవ్యసాంకులీతితథా- తత్తత్పదాధా
 లాభాలోభోగోచరావితర్కాః వివివిహగాఃకారండవాదివక్ష్యేజాయస్యాంసాత
 థా॥౧౧॥ మనసోరీర్షికారత్వధైర్యంసత్వవిహేతుష్యైత్యుక్తలక్షణంధైర్యంతతే
 నదుమిదంధ్యులయత్కున్యా లయతీతితథా-కాజ్ఞానంమోహమేవతద్వృత్తయో
 దంధనజ్ఞానయాలక్ష్మ్యతేతథాదమోహాజ్ఞానవృత్తయితేతావరాజః శ్రమాద్యైస్స

దుష్టరాసుజుకరితుమశ్చ క్యాపిగహవాపిత్రదుర్విభావ్యపాపాన్యదన్యత్రదురభగా
 మాత్వాచ్యేత్థిమితరేణామశ్చేత్యథాః-ఇప్రుగ్గమజనితభాసం చింతాబహువిధ
 త్వేదింతానాంతటప్యయగూఢానాపయాగాధాంబుత్వంవత్తుతేతథాప్రాప్తుం న
 లభ్యస్యంతేదింతేపితటేయస్యాపాపభౌక్తా ఆనామనైకవిభాత్యాయతత్త్వే||
 విదభావస్తాతైకవిభాత్యాత్యస్తేపిచాయతేత్యమరః నామేతిస్సిద్ధాంతేదిప్రసక్తి
 త్యథాః-యానదీవతాతత్త్వేతేషః-యత్తదోగ్నిత్యసంబంధాత్తస్మాదానద్యాఃపా
 రంకతాఃజ్ఞానస్థవే సేతిభావః. అతవివచిత్యధమనసోవిమలాలౌకికః కరణామగీత్యదా
 మహాయోగినఃసందంతిబ్రహ్మనందమనుభవంతీత్యథాః. అతస్సర్వదాత్యస్తేతరణా
 పాయోన్మేషణీయః శ్రేయస్కామే సేతిభావః| అత్రచాచూరూపజావిద్విశ్వుత్వపాద్యా
 లభాయానదీర్త్యంప్రతిత్పత్తిస్వరూపవిగూఢ్యత్వసర్వతాముఖసంప్రమత్వాదిపా
 ద్యత్యాన్ననోరథమజలత్వమజ్జనోత్పజ్జనవారంపర్యణవిరాహాభావసాధమ్యాకర్తృ
 స్తేమతరంకత్వంయచ్చస్యాపాత్యేనగ్రసిద్ధుత్వపాద్యాద్రాగాదిమగ్రాహత్వంనానాది

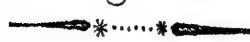
గాధైర్మద్రుమధ్యసిగీమోహాంతాసుదుష్టరాతిగహనాప్రా
 త్సుంగదింతాతేతీతస్యాః పారంతా విశుద్ధమనసోసందంతియోగీ
 త్యరాః|| .....*

౧౧ || శ్లో || ససంసారోత్పన్నః చరితమయపశ్యమితు శలంవి

ధగతిమత్వసాప్ర్యాద్వికతకామగీహగత్వంస్థితరతత్వపాపాన్యదైర్వ్యప్రమత్వం
 రంతరాయరంకప్రామకత్వపాదమ్యాన్మోహేహ్యకరకత్వం. అగాధభావవ్యాకర
 త్వపాదూప్యాద్వింతాసుకటత్వంతరూపితమిత్యవగంతవ్యం. అతవివచమస్తవమతా
 నానయవరూపకాలంకారఃప్రతముక్తం||*.....*

ఇతివైరాగ్యశతకవ్యాఖ్యానేత్యుత్తమాశ్చ
 అం నామప్రథమదశకం.

౧౧||అ|| యదుక్రంతాగినన్వస్తానదీ తిర్యాసందంతిత్రవిషయశరీత్యాగమంతరా
 తదశంభవాదభవిషయవరీత్యాగనిడంబనో వ్యతే|| అథే|| అథర్మస్థానూపాధానంతరం
 విషయానాంరాపాదీనాః|| మోహంకల్మషంధర్మసన్యాసృణిషయాప్రమత్వమరః.
 యద్వాప్రకృతివచనతాదిభాగ్యవస్తువాంపరీత్యాగస్సన్యాసప్రసక్తివింశతానుక
 రణమగ్నివయస్వియావరః-ఇన్యతేత్యథాః-తత్ప్రకారమేవాపాదీశధిఃససంసారోత్ప

కృమిశీలం పారే అనాదికవచకం పుణ్యాం ఉత్పన్న ముదితం ఫలదేవే నామ పితృమి
 యావత్ - చీరం పుణ్యాచరణం అదికమ - దీక గురి చేతిక త - రి కుశలం యే మధకం
 గాను శుక్లాని నామ శీలదామిత్వభాః - కుతపితదై వరీత్యమిత్వా శంకృత త్ - కుశ
 త్తిమాహానిక ఇతి - పుణ్యానాం పురాకృతసుకృతానాం విపాక స్సంపద్రూపపరిపా
 ష - విమృశ తతత్ఫల - వరామృతతః మేమనాభాయంజనయత్యుత్పాదయతి తత్పర్యాలో
 కనెనం పురాం పుణ్యోక్తియై భ్య త్వేన విశద్రూపిత్వాభ్యయజనకమిత్వభాః - అతవిహి
 క్తం - కవికులపాతృభామేన శ్రీహరేణ || * || పూర్వపుణ్యవిభవవ్యయలభ్యా స్సంకపో
 పదవివ విమృష్టా ఇతి అథ వా పుణ్యానాం జ్యోతిష్టు మాది సతక - మ - కాం విపాకః స్వర్గా
 యావచ్ఛలచరితా మః విమృశతః పూర్వోత్తరం పర్యాలోచయతో మేభయంజనయతి
 దీశే శుక్లే మర్త్యలోకం శితిభగవద్గతా - యావన్నియతకాలం స్వగ - సుఖమ
 సభూయ పుణ్యమయే సతతపునరాగ్త్యలోకప్రవేశే మహా - మేదిభాగనిరయీవాన బ
 ద్విచరం పరాదుఃఖాప్రభవత్వాభ్యయంతరత్వమిత్వభాః - అతః కుశలం - వ - శుక్లామితి
 శీలంధః పదవత్ఫలభాతానా - భాగానామప్యనకామేతుత్వమేవేత్యాహ - మహా

వాకః పుణ్యానాం జనయతి భయం మే - విమృశతః | మహద్భిః పుణ్యై

మైశ్చిరపగృహీతాశ్చ విషయామహా - తోజాయం తేవ్యసనమివ

దాతుం విషయినామ్ || ౧౨ || శ్లో || అవశ్యం యాతారశ్చిరతరముషి -

భూయైశ్చైపుణ్యైశ్చై - పుణ్యసంచయైః పాతుశ్చిరతరిగృహీతాశ్చిరకాలము - త
 గ్యసంగృహీతావిషయాశ్చభూగాలపివిషయినాం విషయానాం సాంవ్యసనం విశత్తం
 స - భూమియితవత్ - దాతుమివదాతుమేవ ఇవశబ్దో - త్రావధారణాభావః - వయాత్మే
 యైభివ్యంజకః అన్యథాభావంతరతాస్యాదితి వేదితవ్యం - మహంతః ప్రవృద్ధాబాయంత
 కవంతివ్యసన శ్రీదానప్రవనైవితద్విధిః సాన్యదానప్రవణైత్యభావవిషమైహికా
 బద్ధి - కభాగానామనిష్టాబంధిత్యాశ్చ త్యాగవివశ్రయానితిభావః - శిఖిరీవృత్తం ||
 ౧౨ || ౧౨ || అథనవకథావిషయః పరిత్యాజ్య ఇతివత్తుం తే సాంవ్యవస్థితమాహ || అవశ్య
 ౦ || విషయాభిగృహీతరంబముకాలం ఉపిత్వాస్థిత్యాపివశుశుభోరిది పితాగ
 షః - వత్స్వపీత్యాదిగానం ప్రసారణం - అవశ్యం నియతం - సిద్ధినివియావత్ - యాతాతో
 తాతః అగమకాయిత్యేనాస్థిత్యాత్మరీచయానామరేగపునః తత్కత్తయాతారవి
 వశతుశీలితయవశాద్భావజీవం - పృథాగైత్యభావః - తదుక్తం భగవతః || శ్లో || యాత్రా
 పృథాగృహీతానైయతోవ్యసనభూమిభావా - అగమాపాయినో నిత్యాస్తా - సిద్ధిమ - స్వభావ

తేజోమూర్తియగు బ్రహ్మచారి విద్యాగోపయ్యగారి వ్రాసిన నావిశేషమునకు విశ్వకర్మ
సమకర్తృకత్యాగేవాపురుషకర్తృకత్యాగేవాతస్మదాచారసత్వాదిభావములు
హియ్యద్వస్తాకారణాదీనోపయోగక్రమమునాదులు విషయాన్వయం
సత్యజిగుణాగృహీత్వానవిశ్వజిగ్మయమేవ త్యజితే హి తేన కర్తృభా
వేరితిభావః ఏతే విషయకర్తృకత్యాగేతుసకృతాథ త్వమిదమార్థతేన నమః విక
త్వైషమ్యమిత్వాశేంకృతీశ్రవ్యవధామనా న్నాతంత్యాగకర్తృత్వాగ్నానృం
ద్యాదియోవన్-స్వతంత్రకలేత్యనుకాశనాల్త్యజ తేపురుషుం విశ్వజిగుణస్సం
తః విషయాజ్ఞాతేషః సుగతః అమలపరితాపాదురంతస్సంతాపాదుభవంతీతీతేషః
అత్యంతదుఃఖకారిణాభవంతీశ్రవణః - స్వతంత్రమేవకర్తృత్వపురుషేవ త్యజతాః
శ్చకర్తృభావనయా విశ్వస్థాశ్చైత్రహి వితేజయతానంతమపరిచ్ఛిన్నం కిమనుభుంక్త
స్త్వేహాశ్చింత్యభవనమానందమితియోవన్-విదగ్ధసర్వం తేహి హి రవభాగజేతమ కర్తృ
* || యచ్చ కామసఖిం లోకేయచ్చ దివ్యం విహస్త్విఖంత్యస్తే శమసఖిన్యేతేనాహా
తః సహనీ కౌమితి అతోన భాగపాదకవిషయకర్తృకత్యాగాత్పూర్వమేవ నన్యం

[illegible][illegible]

సః॥ విప్రశ్చయేనాథీనశః పశుజ్ఞానవిశ్వాసశామిని ద్వితీయోపాసనః-కింతు తాంధ్రామాత్రచరి
 గ్రహస్తనోరథమాత్రసంఖ్యహితాక మనోవాహరమాత్రగోచరీకృతానవీత్యధికాః
 సుభూయమానాః సుమతేతిభావః విషయానిభోజనః తత్త్వం పరమత్వంతంసశ్చ అ
 మధాః అతః ప్రవివధన్యాభిభావః-శకధృష్ట్యాది నాతుమల్ విషయచరిత్యా
 బ్రహ్మజ్ఞానమేవయః ఖ్యపాదనం అ తత్త్వం పాదనతత్పరిత్యాగోపశ్యంకకకావ్యభి
 భవితాధికాః-తామాంబోక్తీదితః॥ ౧౪॥ అ॥ తే క్రతువాధాంభంఖ్యంతరీణామాధ
 గ్యానామితి॥ గిరికందరేషుగిరిగర్భారేషు॥ దరీతుకందరీవాస్తీత్యమరః-చనతాం
 విత్తతయాతవమానానా॥ యి॥ వివిధపేదలభ్యానీవచనాదిభావః-తథాపరం
 గ్యతః పరం బ్రహ్మభూయతాంధన్యానాంపుణ్యశాలినాం॥ ని॥ సుకృతీపుణ్యకాద
 ష్టత్వమరః-అనందేనయేలక్రూరాతాః బాష్పబిందవః తాకానిశ్యకంశేషాంతకః॥ ప్ర
 శతత్వాన్నిర్మయంయథాతథాలంకేశతత్త్వంకేశయాతత్త్వంకవలిగనః అధికర
 శతేరిత్యధ్యత్యయః-శకుతాః పక్షిణః పిబంతి కనుజనోరథనవాంధ్రామాత్రేణా
 పరదితాః యః పాపాదేషుచర్మేషువాపీతేషుబుగరస్తీరేషు శ్రీదాకాననసూ

న్నపురీససంప్రతివ ప్రాప్తృధప్రత్యయాకాంధ్రామా
 త్రచరిగ్రహానిపరంత్యప్రసవకావయమ్॥ ౧౪॥ శ్లో॥ సన్యానాం
 గిరికందరేషుచనతాంజ్యోతిఃపరంభూయతామానందాశ్రుకణా
 ప్పిబంతిశకునానిశ్యకమంకేశయాః॥ అస్తాకంతుమనోరథోపరవిత

ప్రాపాదవాపీతలక్రీడాకాననకేలికృతుః జుషామాయాపరం
 గ్యపేషుధకేళియానిహరాసాంకృతుకజుషామాయాప్యభావాచస్తాకమాయః పరం
 యురేషయతేనశ్యతివలంభవిషయదీర్ఘతత్త్వైః పృథాకాల్లోయాపితః నతుతే
 బ్రహ్మజ్ఞానంసంపాదితంఅతోవయమపితథానధన్యాభిభావః-వృత్తముక్తం॥ ౧౫
 ॥ అధకశ్యుద్విషయభిభావత్యవర్షదనవచనమభినియాచ॥ ఖియశనమితి॥ ఖియశ్చ
 ముశ్యధికాః-అశనమాధారః రచపిఖియశ్చాశనమపీరిరసంఘరాష్ట్రాదిరసహీనం
 దప్తేకవాదంసతుద్విత్రిచారమిత్యధికాః-శయ్యాశయవీయంధభూః సాహ్యవరణాది
 షః తేతిభావః-పరిజనః పేవభనః పిబేభామత్రాస్సశ్యవ్యయమేవపరిజనో నతుక
 పరస్యోస్తీత్యధికాః-వస్త్రభూచౌదనంరవిశీణాశకభద్రదుర్బాదికేషుగిరిగార్భ
 వీవరశకంబుకాతాతంధారథాపీత్యక-ప్రదకాయామపీత్యధికాః-విషయాభోగవాం
 సానపరిత్యజంతినవిశృంజంతిమితిభావః-హాశానిమందిత్యయతిభయాభినివేద
 థాకాద్విత్తీ-హాపిస్తామినిషయాహానిమిషమ్మంతేతిభావః-అగ్రవిషయచరితాః

గౌరవముగా నున్నాం నీ భావమున నున్నాం నీ భావమున నున్నాం నీ భావమున నున్నాం
 ముగ్ధుని నున్నాం నీ భావమున నున్నాం నీ భావమున నున్నాం నీ భావమున నున్నాం
 భవిష్యత్తుగా నున్నాం నీ భావమున నున్నాం నీ భావమున నున్నాం నీ భావమున నున్నాం
 నిజాయిత్యముగా నున్నాం నీ భావమున నున్నాం నీ భావమున నున్నాం నీ భావమున నున్నాం
 శత్రువులను నున్నాం నీ భావమున నున్నాం నీ భావమున నున్నాం నీ భావమున నున్నాం
 త్వేనోపవేశితా విద్యధానిః శుభ-వృత్త్యం-కుశ్లేషు-గార-శ్రమలాలాదంతమాదిస్తా
 వంతదపితశశాంశేనసుధారశమయేనవం దే గతువితంపమీకృతంబి త్తుల్యత్వేనోప
 వదేశామిత్యధానిః ఆత్మతులితశబ్దస్యసాధ్యశ్యవాదితా వ్రద్దోగోపితమల్యధై
 శీతుల్య-పమాభ్యామితత్వతీయా ప్రతిపదః ఆత్మసూత్రేనృపశ వాచిన పితృహా
 తి-పఘనంకటిపురోభాగ్మునిః పశ్చాన్ని తంబః క్షీరకటాక్షివేతుభిఘనంపురభి
 త్యమరః-ప్రవతామరాశసదనదాధ్యాభావాద్దృశతామూత్రేగజ్జిన్న మంద్రం
 అపవిత్రమిత్యధానిః తదఃకరివరశిరఃస్పృధామదిభలభిర్లుతిక్లాఘ్యం జేం ద్రకుంభస్థ
 సస్పృశమిత్యపవదేశాత మితిభావః ఆరిఃముఘః పావఃపు శ్యేనవిద్యం గ్రంథాభ్యా
 వారేణాగుప్యంరూపం నైవాద్యవయవన్వరూపం భామిన్యా ఇతిశేషః కల్పజనవిశే
 షీయతే || ౧౫ || శ్లో || భిక్షాశనంతదపిపిసీసమేక వారంతయ్యాచ
 భూఃపరిజనోనిజదేహమాత్రమ్ | వస్త్రంవిశేణాశతఖండమయీ

చకంభావోవోతథాపిఞ్చయ్యానపరిత్యజంతి || ౧౬ || శ్లో || నైవా
 మేక తద్వితేషకల్యూనాచతురకవీశ్వరైఃగురుభుజనకతలకాదిసాధ్యశ్యవదావేనశ్రే
 త్పుతలకవిభోవాజ్జాత్రసారమైవైతద్భూతంనకుస్త్వతస్సిద్ధసారవదితిభావః . ఆత్రి
 మాంనగ్రంథిత్వేన నైవయోమకథానానమాత్మ్యం క్లేషాగారత్వేన మాఖస్యమం
 సోద్యయోగ్యత్వంప్రవన్నాత్మక్లిన్నత్వేనజీఘనస్యహేయతయాసంభాగావాతత్వం
 వాసూచితంపితకు-తపవకామినోంసంభాగాస్మదత్వేనాభిమతః ఇదమేతేర్థంజుగు
 భృతత్వేనమాపితంజేత్రహోకిమన్యత్రా మిన్యాంభోగయోగ్యమస్తీర్ణోకతాత్పర్యంత
 ద్తం || శ్లో || హాపోస్థిసంధికానమక్షీయ్యమమృత్యుజ్జ్వలంతశ్చ లుపంకనాయాః-త్వనావ
 జీవాపితావ్రపింహాస్థానాంతరేకేన్నరణోనయాపిదివృత్తయ్యుక్తం.....
 ౧౭ || ఆ || అక్లేకఃశరపేశ్వరమైనైంభజోనుర క్రొవర త్తవ అన్యక్షతభానమ
 రకత్వాదివిరక్తత్వాచ్చ శరిక్లిష్టపితేత్వా చ || విశిష్ట || శ్రియతమాయాఃపావ
 త్యాఃదేహస్యశరీరస్థుతిభాంఅభకథాగః అభాంశ్చంసః మితిసమాసఃకథ రతిత
 త్తోక్తః మహాకాముకతయామృతమాత్రవిశేషస్యాప్యసహజభావమితిభావః

శాంతిస్తే ప్రప్రియతమ ఇత్యధాః - తేహధా ధారితిహః పితవితహరోహాగిష్టమర
 తేసుకాముశేష్టిత్యధాః - రాజతేత్ర ప్రతినిధిత్వేన ప్రకాశతేతాదృశ కాముకాంతర
 స్వానుపలభ్యమానత్వాదితావః - తిథానీరాగేహవిరతైవపీమిముక్త స్త్యక్తోలభవా
 శంగోయాపిదాసక్తిర్మనసః సోహజనఃవై రాగ్య పురుషయస్సాధిరాత్మరోనోహ
 పైతవశ్యరణసుమయేమదనదహనాదితాదృశైవ గ్య ప్రకటనాత్రథావిభజరతో
 సకర్షినిస్తీత్యధాః - కింతుకుభాకరానివారయితుమశక్యాస్తరబాణా వివవన్న గా
 న్సుభా ప్రేమలబిషుగరశేనతత్సదృశేనవ్యామోహేనవవ్యాదీదోవ్యాజీ ప్రఃలత
 ఫలముగ్ధోమూఢోశ్చేష్టశ్చతేః అవిజిప్తఃజనః కామనమస్తథానకుతునావిదంబి
 తానమకృతాన్ స్తీర్ణతానికయావత్ - విషయాన్ స్తీర్ణభాగాదీభాక్తుమమశవి
 తుంబామోక్తుం త్యక్తుంహనక్షుకుఃతాన్యగమరాగవిరాగోర్మహాభావాత్తథావిభ

మాంసగ్రాహీనతకలకావిత్యపమితోమఖంజేష్టాగారం తదపిత
 తేకాంకేనతులితమ్ | స్రవన్నాత్రక్తిన్న కరివరశిరస్సుధిఃజఘ
 నంఃపానినంద్యంయూప కపిజనవిశేషైరుకారుకృతమ్ ||౧౭||శ్లో||
 త్త్యక్తోరాగిషురాజతేప్రియతమా దేవోధాహారి ఘరోసి,రాగే
 ముజనోమికులలనాసంగోసయస్సాత్మర||దువారస్తరబాణవ
 న్న గపితత్వావిధముగ్ధోజనశ్చేదః కామవిదంబిశాన్న విషయా
 న్భోకుకమోక్షంతుమః||౧౮||శ్లో|| అజానకదావోత్ప్యంపతతుశ

భాగ్యాగమారనమధాఇత్యధాః - కతుకమకతుకమన్నభాకతుకంసమభాః - తిర
 మేశ్వకపికపివామరతేమవిరతేమవవరాంతాప్టంప్రాప్తవైవస్వస్వర్యోభ్యుదయ
 బ్రహ్మవేతెతావః - స్తరబాణవన్నశేత్యత్రయావకాలంకారఃకాదూలవిక్రీడితం ||
 ౧౮ ||అధవిషయదోషపురిష్టానృప్యత్యగేకారణమాహ||అజానన్నితి||శిలభఃపరిగః
 విహ్యజేతవేతెతావఃకరణేనచోద్ధృతత్వసత్త్వభావస్త్రిభావోదాహర్తిత్య తస్మిన్
 రణస్వాభావ్యమిత్యధాః||౧౯|| అత్వాదేహవృత్తజీవేస్వభావేభ్యభూత్వసీతివిత్వః |
 భానకానవబుధ్యకాత్రిప్రదభానేజాబ్ధ్యల్యమానాహ్నిభుక్తుప్రసితకుప్రత్యభ
 స్తీభవత్స్విత్యధాః - శుభ్రాననాయంలాటరథాశుప్రసాద్ధోమిహేమన్యోస్థిపిజ్జాభా
 వాత్త్వవిజాతకారణమేతదిత్య చివేకాత్, బధికయ్యుక్తంమల్క్య వేదన సందావిరంల
 ధామయవక్రకటకాగ్రమ్యుక్తమిత్యధాః - విశిలంహంసమత్నామభక్షయితు లన్ని
 మలోభాత్కాత్కరగళనైగళిదోహతోపిప్రియతామిత్యధాః - నా తా నమోక
 పురాధిష్టానానమకరాధ్యతి ||శ్లో|| పితృగమూతగమంభభృంఘనినాహతాన్తద

క్షుప్తాపాది తుంకమున్నతలనుతాఃపుత్రాశ్చకాంపాక్షానాంవిదుష్యంతి
 ఇష్టస్సంప్రాప్తివిద్యావినయాదిగుణాభ్యర్థనాః కులముద్ధిత్యాదిసావకామా
 నాకాకర్తవ్యః అతివినతవ్యస్యచవతామానభిషష్ఠీవిధానాత్-చష్టినశుభ్యతే
 తత్తవ్యమితిసమాసఃపక్షాధివచనధనధాన్యాదిద్రవ్యసమృద్ధయఃసంఖ్యాతిగాత
 సేంశ్యేయాలపరిమితాభ్యర్థనాః-దియితాప్రియతమాకల్పాక్షీలనుకూల్యాదిగుణసం
 స్పృష్టత్వాహ్యోకనాతదక్రం || శ్లో || అనుకూలా విమలాగ్రీంకులజాంకుళాంకుశ
 లసంచన్నాక్షీపచభకారాంభార్యాంపురుషాఃపుణ్యదయాన్లుశతేహీవయశ్చనవ్యధ
 నూతనంయోవనమిత్తధాః || ౨ || వయఃపక్షీబాల్యాదావిత్యుతరః ఇత్యేవమజ్ఞానేన
 మోహేనమూఢోవివేకశూన్యోజనఃవిశ్వంబ్రహ్మవ్యధితదారాదిక్రమంచ-అనత్వ
 తంగాశ్చతిగుత్వాఅలోచ్యసహజవివతారాగ్నౌబుద్ధిగృహంత్రనికతే-ప్ర
 విశతీతదానక్రొధవీర్యధాః నరుతస్యానధామూలత్వంజానాతీతిభావః-నేర్వికభి
 త్యాత్మపేదనం-అతివకటకయావరచనిబాంధశుభామత్వాత్సంపాకస్యకారాగ్నౌ

గంపేక్షేస్తుకాస్సతామఃకమశాస్సాభ్యాతిగాస్సంపదనకల్యాణీద
 యితావయశ్చనవిమిత్యజ్ఞానమూఢోజనః | తుశ్చాపిశ్చమరశ్చ
 ర-నివికతేసుపాకకారాగ్నౌహేసూద్యశ్యకుణభంగుర-తదభిలం
 భస్యమసంధ్యస్యః || ..... *

అ|| శ్లో || దీనాదీనముఖైస్సదైవశిశుకైగాఽన్యజీరాంబరాక్రౌ
 హత్వహాశం || ౩ || కారస్యాన్బంధనాలయభివ్యోరః-ధన్యప్రజ్ఞానీతుశ్చన్తూర్వప్ర
 ద్వైలక్షణ్యంద్వ్యోతయతదేవాహతఃభిఃసేత్సాన్యశేషప్రశంశంక్షణభంగురణ
 కాశ్చతంసంవృశ్యనమ్యగాలోక్యసంపూర్వాగ్నౌశేక్వాన్యబాదేశానంన్యన్యతిసత
 త్రాసక్రొధిపతికింతువిరక్రొధవతీతిభావః-అతిజ్ఞానేనససర్వానధామూలమజ్ఞానం
 రవ్యక్తతత్వేనశచితవ్యమితాత్పర్యంశామాంబిక్రీడితం || ..... శ్లో ||

* ఇతివై రాగ్యశతకవ్యాఖ్యానేవిషయపరిచ్ఛాదః *
 విదంబనానామద్వితీయదశకం.

అని || అ || అథయోగ్యుడై న్యధూనంబామత్మనీయదశకే - అత్ర అభిప్రాయః-విషయః
 కాంక్షాచూడై న్యప్రయోజకత్వాద్విషయపరిచ్ఛాదవిదూరణానంతర్యైతత్వే
 యోగ్యుడై న్యధూనంబామత్మనీయదశకే అత్ర ప్రత్యసంగినంతరమేతద్దశకే

సుమత్యా ప్రత్యహం నృనూనాదిపూరితాపిపత్యాప్త్య భావాదిభావః ఈషద్భు
 త్యాదివాఖ్యైశ్చయః ఇయం జతకమువరమేవ పితరీకుండీని పితరః స్థాల్కు భాకుండ
 దిత్వ మరః గౌరాదిత్యాన్ జీవితధారకృష్ణామృతవ్రతే || ౫ || జతకపితరీభూతయో
 ర్వికానీతిః. జనయాచ్ఛామకరణం రోలియాచ్ఛాదై నృమస్తా భరభిసాటయ
 త్యభావితవ్యైతరీతేనైవ్యకారిణీకతాప్త్య స్తీతిభావః || వస్తీ రోగకుతారకేతిహ
 తవికతకనుశుశిత్వభావః రూపకాలంకారః పారిణీవృత్తిం శ్రవణపారిణీస్వాక్ర
 భాగోపసాంబుధివిష్టైరితితత్వతే || ౨౩ || ౭ || అథమన సైవద్భంభుయాచ్ఛా
 మవమనృత్రభిక్షోనతాత్పర్యేణ ప్రాణభారణమిత్యాహ || ౨౪ || గ్రామజితి ||
 న్యాయభాగమిమాంసానా ప్రోక్షప్రకారగభిరత యథాతథాయవ్యాసీయంతే
 స్తేష్య తే బుభుత్వితాథావిభిరసృజ్యాయావేదశాస్త్రే పురాణాదయః తేగభేనుమా
 మేషా తేన్యామనభావః అథితాభిలషిత్వా ఇత్యభావః || ౨౫ || పిపిత్సీప్ర్రాణభాగ
 ణః ఇత్యమరః తేభాభూతాద్విజాద్రాప్తా నాః త్రైః శుభా అద్యాంసాపిభిష్టుత
 లవంద్రికాః పితృలవిలస్సల్లజ్జావల్లిపతానుతానకానతపితరీయ
 మ్నూరేయం రోతః డంబనామ్ ౨౩ || పుణ్య గ్రామే వనేవామహ
 తసితపటఫన్నపాలింక పాలింహ్య నాయస్యయగృద్విజమతే
 ముతభుగ్నామధూమ్రావకంఠే ద్వారం ద్వారం ప్రః ప్రోవరము
 తామేముతభుజోగ్నయ ప్రేమంధూమేనధూగ్రాచిత్త్యస్థలాహితవజానిదిత
 తంతానితామప్రదేహాయస్య తస్మాత్ || ౨౬ || భూమ్రధూమలౌక్యస్థలాహితే తివకం
 తంతికాభ్యతాభ్యగ్రం బాన్యభిలోవ్యయనితామనః అభివవపుణ్యేపవిత్ర
 విహితవిభులేచదితేషణ్యయేనగ్నంకోచనంచార హాత్వంసూత్యతే గ్రామేతి
 గ్రహారేతవేతరజ్యేవాత్రా వివాస ప్రస్థాదిసానివ్యమనత్యా దితిభావః సితకళే
 శ్యేతవస్త్రేన భూమేపాంట్రిగోరత్యాభావభావాచ్ఛాదితాతథావిప్ర
 తారాత్ పాలినశ్రీగృహ్యస్తా || ౨౭ || పాలివ ౧౪౪ కవంతిష్ఠి తివైజయంతికపా
 నితిహారణా తతః రావమాదాన్యహిత్యామృతభావః తుష్టిశివః మానీ తిభిహ
 వాకపుగుషజ్యతేషు తివరమేవరిగిగహ్వరంతస్యాః పూ నాయపూత్యభా
 వ్యభావః తానభ్యోచతుర్థితాతరగంధూరతుమిత్యభావః తుమభావ్యభావవ
 నాదితరతుర్థే ద్వారంద్వార ప్రతిద్వారంగృహమేధివామితేషు నిత్యవీక్షయా
 రేష్టాయాంద్విగుక్తిప్రవిష్టభిక్షోమిత్యభావః ప్రాజ్ఞేస్సనాథస్సహితశ్శేవిభి

[illegible]

ఇత్యక ఆహాయస్య త్కారణాత్ హేతుమయ్య సావకానవరపిండరతా యోగః
 గతా ఇతి శేషః. అతః ప్రశ్న స్వావకాశే ధృతిభావః. ఆవ్యర్థ మనా విశేషభూతాగ
 మాచ్ఛాపితాని కాముధాన్యశబింహానీయిత్యాగిరిచరిత్రవంశభేదవతి. తత్యమి
 సూచితం వనంతిలకావ్యక్తం || ౨౧ || అ|| ఇదానం పునః జీవానో హయా తరాభావ
 పరగ్రహ్యారూపం ౨౨ || మితి శబిరేభ్యోనుమన్యస్యకాశాత్ క దావందమా
 రాదిపదార్థాః యుక్తివారోక్షమాంతిభావః. శ్రేయం సాశ విరామమితియావ
 ౨౩ - తేషామతాః ప్రాప్తాః జిగున్స రామత్యాదిసావ. చమీవముత్తరత్రాపితి
 తద్భోగితైర్గతాగిభ్యస్యకాశాన్త్యుగరావప్రవాహశ్చకాదిశశమః రాజతి
 భావః ప్రశంయమగతాః కిమితి సంబంధః || ౨౪ || ప్రవాహా ర్థు - రోగ్యుగత్యమః ||
 ౨౫ || నాన్యద్విత్త్యాపేమగూరేవాభావసమ. వ్యయభావమరతిభావరూపైవై
 త్యస్యకాశాత్ సరసానిమాభ్యుగ్రసముత్తానికలాః చిత్త్రతీతభోక్తాః పల్క-లిన్యః
 కల్క-లవత్యపితేన విశేషణమై ననుభవ్యవస్తుసమ్యక్త్యాచ్యు నగూగ్యత్వేన

యంగతానియత్యావమానపరపిండరత మమయ్యః || ౨౫ || శ్లో || కిం

కందాకంగదేభ్యః ప్రళయముపగ న్నిర్ము - రా వాగిరిభ్యః ప్ర
 ద్వస్తానాత్యభ్యస్య సఫలభ్యవోపల్క లిన్యశ్చ కాభాః పీత్యం
 తేయన్మ భావ ప్రసభమంగతప్రశయానాం భూనాం దుఃఖా

చితే ఇత్యవగంతివ్య భాభావప్రద్వస్తానానీనప్యైకలత్య యానామనైకభాత్యా
 తేన సువిద్యమానః దములాదివ్యవద్యమానత్వః కుతోవికత్వకాంత్యతలహ - య
 ద్వస్తాన్యసభమత్యంతలవగత ప్రశయానా వనయభాన్యసాంభూనాం దురీశా
 నాం దుఃఖా వమతిశ్లేశేన ప్రాప్తం. పిస్సత్వయద్విత్తంధంశేనయన్తయోగవకా
 స్సమితవవనన్యయః కవనభవత్వితాదానవికాత్యావితాః క్షుపవలతాః బ్రువోల
 తావనచయేచుతానిభావితారాదీత్యభాః. వ్యయవనైవ ప్రాప్తలతాంత్యత
 భవనమానాపకగూన్యభకభాభక ప్రయానావాక్యం దేవానంరంభ భావిత్యం
 తేష శ్లోతేయాచరజనైరితి శేషః. దములాదినా నిపట్వత్వాగజవైదురీశ్వర
 కురిచ ర్యాత్విరై భూనాతే జీవానోపయాధా మరద్రభావవిరతీకావ్యా తకాశఇతి
 భావః యద్యాదీవనో హయాంతరాభావప్రశ్నత్వా రానింతింతంకా ఇతికింక
 వాప్రశ్న అంతవం ప్రశ్నః క్రియః ఇతికరహయన్తత్కారణాద్వద్విత్తమదర్శన
 ముభాన్యవలోక్యంకేయద్భిద్రవ్యవిభావప్రశ్నయన్త్య త ఇతిభావః శేషః సమా
 సంత్రాయభిధింతి. సరసానైవ్యావభావాన్త్యపిధంశేన్యర్థిభావేనోభదేవ

నంపరిత్యక్తం॥ ౨౬॥ ౮॥ అభిలాషాంకుభానిద్యశ్యంతభిత్వననసూచితనింశాంప్రకృ
 యుతుంచితకాలమరీశసేవాపరిధిన్నస్యకన్యచిన్నిర్యజకచనమభినియాచ॥ ౨౭॥ సేవా
 నీంభుజ్యేవవిత్తైఃఃమూలైఃకందమూలైఃఫలైఃకదిరచలవనపాదికలైఃప్రతివిత్ర
 రక్షమూలకకాలింకఫలాదికక్షణిపక్షధన్యశాత్పుజ్యోత్సుకంతభాలనిర్వాచ్య
 యాప్రియప్రణయినీమితపాతపేప్రియసభేభిత్వభాః॥ ప్రణయినీంపరమమభాః
 హతయాప్రితహంవిశ్వాకందమూలాద్యనస్యానశకసప్రాయత్వాతస్యాపితపోనా
 శాత్పరమితరహఃపర్యవసానత్వాతస్యచతపసాకల్పమంహంతితినకలకమనవరక
 తద్వారాచరమనుభావహత్వాదితావః॥ ౨౮॥ త్విజీవికా॥ ౨౯॥ త్విత్తతనజీవనక
 త్యమరఃతుమన్యః॥ ధీమతభాఅత్వవజేరక్షాస్తర్మవల్లభైభూషిత్యంకంపకురు
 మ్మ॥ అతఃకీర్తిస్తతీదితోభవవిలంబంచామర్యత్యభాః॥ వనంప్రతియావోగచ్ఛవః
 యాస్యావభిత్వభాః॥ తేమనననరసేవసేవితేవః॥ వతామానసామిష్టేవతామానప్ర
 త్యయః॥ యామోవనమితనసాధీయాన్మాతః॥ గమనైతభ్యుచ్చయః॥ ఫలమాహయిత్రవ
 వనస్త్వవిత్తస్తయపవనవశానతీతభ్రూలశాని॥ ౩౦॥ శ్లో॥

పుణ్యే మూలాలఫలైస్తథాప్రణయినీంప్రతింపరున్మాభునా
 భూశోభయాం నవపల్లవైర్మృపజైరుత్తివ్యయావోవనమ్॥ యు
 ద్రాశామవివేకమూఢమననాంయత్రైవ్యరాశాం సదావిత్ర
 వ్యాధిఃకారవిహ్వలగిగాంనామాపిత్రూయతే॥ ౩౧॥ శ్లో॥ ఫలం

స్వేచ్ఛాభిభవంప్రసవనమభేదంక్షీరీదహంపయః॥ స్థానైస్థానైశ్చ

నైపుత్రాణాం దీనానామరహః॥ అంతేకేనాజ్ఞానైసమూచితకర్మాకర్తవ్యచిచా
 రసూన్యానిమనాంసియేమంతేమతథాసతాసర్వదావిత్తమేవవ్యాధిస్సన్నిచితా
 దిరోగసేవనావికారః॥ చరీతభావస్తేనవిహ్వలాపికలాపిశ్చుషాభియావత్॥ తథా
 భూతాగిరోయేమంతేమమిష్టరాశాంరాజ్ఞాంనామాపిత్రూయతే॥ మమపిత్రూయతే
 నాకన్యాతేకినుగదశానసేవనాదికభేదభావః॥ తస్మాదైహికాముష్మికఫలలైశ్చసం
 బంధసూన్యంసేవనవరిత్యజ్యసకలక్రేయస్సంపాదకంవనంప్రజవనవాసవనా
 వశ్యకతాన్యభిత్తాత్మర్యంభాదూలవిప్రీడితం॥ .....

౩౨॥ ౮॥ అభిలాషాసమ్యక్తామభినిరవధికనిరాతంకజీవనసాధనసామగ్యాంకృతభాః
 స్వకావగ్యామత్యజంతః॥ తరయాన్మాదైవ్యన్యకన్యంతింకతావ్యమిత్యాచ॥ ఫలమి
 తివననప్రతివననత్వేకతైః॥ ౩౩॥ త్విత్తతనజీవిత్యభిత్వభాః॥ త్విత్తతనజీవిత్యభిత్వభాః
 భావ్యయాభావనవిద్యతేభేదయస్సమనాతీతద్యభావభావభేదమత్యేకం॥ స్వేచ్ఛ

యాన్యభృంశేనలభ్యంప్రాప్యంశమవకప్రేక్ష్యమితిభావః. శ్రిత్యాంరోహంతిమీరి
 భువః. క్విచేమంతః. శీరసాలశనసాదితయా. తాంఫలమస్తీతేమః. ఉదరభూరణమర్యా
 ప్రమితిభావః. తథాస్థానస్థానప్రతిస్థాన. వీచియాంద్విరుక్తశీశీరమధురంవ్యాఖ్య
 తనుతనపిబతిసలిలంశీరమధురమిత్త్యత్రపుణ్యసరితాంగంగాగోదావర్యాదిపుణ్యనదీ
 నాంపయస్తీతః. మస్తీతేమః. స్నానవానాశ్యాంబాహ్యశ్యాంతరశంకప్రయోగవ్యా
 రాత్యష్టాదశాంతరమితిభావః. ఏతేనోభయేమమపిశాన్యసిద్ధంశరోశకారకత్వంనూ
 చితం. తదుక్తం. శ్లో॥ శరోశకారాయాంబుజవృక్షైశరోశకారాయామహాతిన్యజతి
 తథామృదుఃప్రకరిసంకోమలఇతియవత్. స్పృశోయస్యాస్యాహం. శతూలికారస్పృశ
 భేత్కథాః. కుతః. సులలితాన్యతికోదులానియానింతావల్లవాః. తత్త్వంబాద్విషమరాత్రే
 నిఃకుతేయకథాః. అథవారిత్తయాతద్వికారాప్రాచుర్యవికారాథామయడితిచిచ్
 శయాచాస్తీతేమః. సఖిస్యాపోచిలేభావః. - తదపిభాషిసనాంధనాధ్యానాం
 ద్వారిప్రతిహతప్రదేశః॥ శ్రిత్యాద్వాద్యారంప్రతీహతఇత్యమరః. కృతాః. భగలి

రమభురంపుణ్యసరితామ్. మృదుస్పృశాశయాన్సులలితలతాప
 ల్లవమయూనహంతేనంతావంతదపిధనినాంగద్విశృణాః॥ ౨౮॥

శ్లో॥ యేనత్రాంతేధనపతపురిఃప్రాధనాదుఃఖభాజోయచాల్ప

స్పృశరతంప్రాప్తం. తావంతపిమవం. నాచ్యానానపరితాపంసహంతే. మృశ్యంతి
 శ్రేణుధిశాంకింతప్రాప్తాభిః. తదన్యమితిభావః. అః. ఫలలభసంబంధమాన్యాం
 ప్రత్యుశేబలవదనిష్టామబంధిసీందురంతసంతాపకారిహింపరమకార్యణ్యకేదోజవాని
 మను. తచోతిశ్రవణస్థాభంజనీయాచా. దైస్యమనుసీచతా. క్షూణజీవాపిష్ఠామి
 మాంబురీశ్వరద్వాపాబమబితిదిశాదురాకా. ధాకివి. వివేకో. చ్చాటనమం. ప్రేణా
 త్పార్యానశి. శ్రేయస్సా. పాదిరంపనచానజీవికాశ్రియపేవ. మాశ్రియేద్విద్వాసేతి
 తాత్పర్యం. అరుక్తశ్రీరాగవత్. శ్లో॥ విరాడితి. అథివస. తదితంతి. భిక్షనో. వా. ప్ర
 పాపరభృతి. స్పృశో. పృశ్యే. శ్లో॥ శుద్ధగుహాశీమనన. తిమహనుభావాయస్తద్భి
 జంతియతియోధనదుమకా. తాంధానితి. శిభ. తీవృ. ౨౮॥ ౨౯॥ ఇదానింబురీశ్వరపేవ
 సయాచా. దైస్యతత్త్వరజః. యాస్తీ. ఉచితస్య. దావశేనన్యశ. శిద్ధపర్యావిత్ర. కాద
 శాంనూచయన్నహం॥ యఇతి॥ ధనపతేదశాభ్యుత్పత్తిరోశే. ప్రాధనాదుఃఖం
 యాచా. దైస్యం. భజంతిమః. శ్లో॥ భజోజ్యేయేపురుషావతంతే. తథామృత
 పురుషాః. విషయా. దైశేభాగసంగ్రహే. ఉచ్యాత్తా. వన్న. ప్రవిశవర్జ్యపశితా. నకుత
 త్వరిచారఇత్యథాః. తాన్యశీయా. బద్ధి. పస్తాః. పర్యవేది. త. విషయా. దైశేభా. గా

సత్యతత్వస్థితిపరితాయద్వావిషయా యైవేణవిషయకృతోఽన్లవేనచర్యపాపిక్తిప్ర
యబుధిఃతస్యాఃపీతోరబ్యత్వస్థితిత్వంవిధితేషాం పురుషాణాం వాసరాణివి
సాకతవిషయాతదునివాసిత్యభావః||పి||వాత్సల్యేదివసవాసరావిత్వముగః అభివతతే
వతాయా-దిశ్శాన్తీరణ్యభ్యాసతత్వవిచ్ఛేదే అవసానైబ్రహ్మభ్యాసపు భ్యాససమ
యత్వభావః||భిగిరుహరెగిగహ||అహ||వాసామనాన్వవివశ్యాతస్యాంనమ
నాన్వ||శ్రమభావః||సయితస్త్వస్థితాః||అతగంతః||రణవివస్ఫురితగమున్వత్సం
హసిత వాసోమస్త్వికమగతేనిధాతథాపదానీ తేషామనాన్వత్వాత్తదనువాస
త్వేన||పర్వసంసగభితమస్థితాః||*||న్వరేయం||సృజ్యప్రేమింతాభ్యాసప్రేమి
తీవత్సబోధనాభివచనాతు, తద్విబ్జనావదంప్రప్రేమితాభ్యాసం ద్భుద్ధిన సాగరస్త
దీయదునివాన్వ తివిషయాజిగుర్వామిన్వభావః -వాసరాణాన్వరేయమితివాతః||
భావభేదగర్భయేగాంకమగతీశమగతీష్టీలగ్ధానాచతేషాధికారాత్ - ఆకమ
త్వవిషయేయాగతుద్విప్రేమవిన్వరేసంభావనాయాముత్తమపురుషైకవచనం యథా

త్వందధికీషమయా యైవపగ్యాప్రబుద్ధేః|| తేషామ తస్మిన్పరితమా
తత-వాసరాణిస్త్రేయ భ్యాసచ్చే దేభిగి సుచార్||గ్రాంశ
యాని||అన్వ||౨౯||యేన తోషనిర తరప్రముదిశా సమావ
భిన్నా ముదోయేత్వ స్థే భలున్వసంసంధియ ప్రేమానత్వస్థామా

హయాచ్ఛాదు భాగిసంసప్రవిషయాత్ప్రతిత్తిజనముం శాన్త్యాన్వ వాత నిర్వ
దః||తేనచ పగ్యేయేనచ మేత్వరానగ్ధాహితైభ్యానప్రభాసే-దీయదునివాన్వర
ణ్యత్వరోభేతేయతథావివేచిః||ప్రయోధికాన్వభేవిన్యోవభుజన్వద్భుత-వాత్సగిరి
తి-గూఢోవతేసేసాన్వర్యాభావిషయాత్తత్వత్వవధయ-కుండా||గ్రాంతావృత్తి||
౨౯||౨౯||అతస్మిన్ప్రేమానావసాపుపసంసహరాతాత్సంయాచ్ఛా దైస్యేనత్వాభా
యత్తితి||మేపుమా-చ||దై||గన్వ||భేదవస్తువాదేతిభావోపలాసన్వంతోషప్రేమగతరం
సతత||శ్రమిది||వాసరాణిస్త్రేయ భ్యాసచ్చే దేభిగి సుచార్||గ్రాంశ
తే||వాత్స||కావితే||భావః||అహ||వాసామనాన్వవివశ్యాతస్యాంనమ
నాన్వ||శ్రమభావః||సయితస్త్వస్థితాః||అతగంతః||రణవివస్ఫురితగమున్వత్సం
హసిత వాసోమస్త్వికమగతేనిధాతథాపదానీ తేషామనాన్వత్వాత్తదనువాస
త్వేన||పర్వసంసగభితమస్థితాః||*||న్వరేయం||సృజ్యప్రేమింతాభ్యాసప్రేమి
తీవత్సబోధనాభివచనాతు, తద్విబ్జనావదంప్రప్రేమితాభ్యాసం ద్భుద్ధిన సాగరస్త
దీయదునివాన్వ తివిషయాజిగుర్వామిన్వభావః -వాసరాణాన్వరేయమితివాతః||
భావభేదగర్భయేగాంకమగతీశమగతీష్టీలగ్ధానాచతేషాధికారాత్ - ఆకమ
త్వవిషయేయాగతుద్విప్రేమవిన్వరేసంభావనాయాముత్తమపురుషైకవచనం యథా

౧౫౩

సత్యశాస్త్ర-భర్తృహరినుభాషితే.

కాదిభావః-శంసంతిక భయంతినుభవసిద్ధత్వాదిత్యవగ్రాహంత్యభావః-అతః
భావరంజరావంతిస్తానాం చైత్య విషయాత్తరీత్యావదుస్త సద్గుణ ఓచి
ప్రశంభవత్త్రంప్రామాణిక పమాత్రయజీయమితిభావః-వృత్తంత్యవత్ ||

తితివై రాగ శతక వ్యాఖ్యానేయా చ్చై

సద్గుణానామత్యవిత్యవశం.

తితి||అ|| అభిభాగానామస్తైర్భారక నయా చ్చై న్యవయాపితప్రా యతువేతిమన
సినిభావతద్దామకాంతర భాగాస్తైర్భారకా || భాగవితి భాగే ప్రకృతసవితా
శంభాగమిభావం వే || భాగవైర్భారకావహేత్యభిభావయదాదిత్య మరః-
రోగావ్యాపితైర్భావ యాభ్యయమస్తీతివేషః-తస్యంతిరావత్వాదితిభావః-
యత్న సులభం భుప్రయం వావనంత భావ స్త్యమ వార్తమ
క్షయవిధిశంసంతియోగీర్వాగా||తి || శ్లో||భాగేనాభయంవలే
మృతిభయంవైస్యపాలాద్భయంనా వేదైన్యభయం వలేరిభ
యంనాపే జ రాయాభయమ్ | కాస్త్యేవాది భయం గుణైర్భార

లేశద్వంత్యతేరాచారభ్రంశాద్భయంతస్యాస్తదివ్రతిప్రావహత్వాదితిభావః-అభ
వామ్యులేస్స తానవిచ్ఛేదాద్భయంతస్యా స్తప్రదానాపహితేమత్వా దితిభావః-
వితేద్రవ్యసమృద్ధిస్యపాలాప్రాప్తోయ తస్య తదవహ ర్తృత్వాదితిభావః-మాత
అభిమానదైన్యాత్తావత్వాద్భయం-స్యతద్వంత్యపామత్వాదితిభావః-బలేనామత్య
ంపోశ్యతా భావయంతస్య తద్దమనశీలత్వాదితిభావః-నూతనా దర్శకరాయావా
భావోపసాధాయాభయంతస్యా స్తద్విలాపిత్యాదితిభావః-కాస్త్యేవేదా తాదిభావ్యకలా
వేవాదిభ్యః-శుష్ట తగ్గతలవత తిక్కతః భయలేమాంతవశరోక్షక త్యాదితిభావః
గుణేదిత్యావనయాదిగుణాదేఖలాదుజానాద్భయంతస్య తద్దామక త్యా దితిభావః-కా
యదేహేకృతాంతాద్భయమద్భయంతస్యతంతకర త్యాదితిభావః || కాస్త్యేవేదాతా
బలంపోశ్యతాంతాయమసిద్ధాంతావితిచామరః-శర్వ త నీతా భావానంభయతు
తురీత్యపాదానత్వాత్స తమితిభిభవన్తాంసంబంధిసర్వంవస్తభాగాద్భావేమాభా
జాంతభయాన్వితముత్తరీత్యాభయశుహించంసంతిక త్యాత్సపాయమిత్యభావః-శీత
వింగ్ విషయానభిలాషాయేమంతేషణాగా స్తేమంతభావోవైరాగ్యంతిభావమనవి

ద్యతేభయన్యతదభయంభయపేతుత్వాభావాన్నిభయనిరారంభత్వాన్ని ర
 పాయమిత్వభావః- అతఃవిరాగాలస్థిరభాగావేమఃభావోవైరాగ్యంతదేకమవనవి
 ద్యతేభయన్యతదభయంభయపేతుత్వాద్యభివేషంతుత్యజ్యసుస్థిరవైరాగ్య
 మేవాశ్రయణీయః శ్రయస్కరమేతిభావఃఇత్థంభాగభిత్వాదివ్యభిరణసప్రమా
 శ్రయజేనవ్యాఖ్యాతం-సరిసప్రమాశ్రయజేత్వేవంవ్యాఖ్యేయంతతస్యస్వంభవివృ
 తాంభయాన్వితంభయాకరిమిత్వభావః-తితువైరాగ్యమవనవిద్యతేభయన్యస్తా
 త్తతలభయంభయనిరారణమిత్వభావః-వతివైరాగ్యసర్వస్యాపిమిథ్యాత్వేనప్రతి
 యామానవయాద్వితీయాభావోఅతఃభయావహంభాగాదికంపరిత్యజ్యభయావహం
 వైరాగ్యమేవాశ్రయణీయమితత్పర్యంతేకంసమానంవిరంతాభ్యాసంవహ్యు
 తాదూలవిక్రీడితం || ౩౨ || ౧౧ || తేనప్రాంతంభాగాపైర్వంతతత్త్వస్యంగ్యంతరే
 ణవభిర్వణయతిలప్రాంతమిత్యాదిభిఃలప్రాంతమితిజన్మజన్మత్వైవకారణేనస్వ
 రూపశాశ్వతేనమృత్యునాలప్రాంతంగృహ్య|| ఇతి|| తాతస్యహిమ్రుహ్యమృత్యుమ్రు
 యంతాయోకృతాంతాద్భయంగృహ్యంస్తభయోన్వితంభవివృతాం
 వైరాగ్యమేవాభయమ్ || ౩౨ || ౧౧ || ఆప్రాంతంమరణేనజన్మజరసా
 వామృత్యజ్వలంయశావనంసంతోషోధనలిప్తయాశమమఖంప్రా
 థాంగనావిభ్రమైః | లోకైర్ముత్యులిఖిగుణావనభువోవ్యాతైః
 న్యూనాదుజనైరస్థైర్యేణవిభూతయోప్యతపమాతాగ్రస్తం

జంజన్మమృతస్య- అద్యతాదృశతాంతేవామృత్యుత్వేనప్రాణిసాంధ్రున ఇత్వాదివ
 రసాదిభిభావః- అత్యజ్వలంతతిభిశ్చయేనభాస్వరంయోవనంనూతనవయఃతారుణ్యమితి
 యావత్ జరసాజరయాతిపాయపేతుభూతయాలప్రాంతంజరాయాజరసస్యతరస్యా
 మితిజరసాదేశఃసంతోషఃదైవవత్సల్లభవస్తుజనితవర్తతోవేధనలిప్తయతడవప్ర
 వకారిత్వాధనవాంఛయాలప్రాంతఃలభేస్ససంతాత్ - స్థియమప్రత్యయేటా
 శమమఖమింద్రియవ్యాసారోపరమాపాదితానలజిప్రాథాంగనానాంప్రగల్భవి
 సిసీసాంవిభ్రమైవకుమరీకైః కిత్తుమితేవకణః కరూయనేనకౌమలకుచకు
 నాదివిలాసైరాప్రాంతంగుణాదివ్యావినయాదియఃకుర్విరిభిఃపరోత్కమోభాసా
 భిలోకైజనైవదవవాంకైరిత్యభావఃఉపమాతాఃగ్రస్తాశ్చియవత్వనభువః
 పున్యాద్యస్త్రదేశాఃవ్యాతేరుహ్యైశ్చైస్సైవైవైవైవైవైవైవైవైవైవైవైవైవైవైవై
 భావఃఉపమాతాఃగ్రస్తాఃస్థువారాదానఃదుజనైదుకామకంతోపదేశేనతద్భుద్ధిం

శుక్ల్యాశ్వాసే-భర్తృహరిసుఖాపితే. శ్రాంతాభివృద్ధిః-విభూతయస్సం-
శ్చ-స్థైర్యగతమప్రతిష్ఠాపనాస్థి-రత్వేన-తి-శుభా-మాపితాః. అతః-30వ-శ్లోక-
వాచ-ప్ర-వేగ-గ్ర-వైము-త్తరీ-శ్వాస-స్వ-మ-గ్ర-వై-వే-త్వ-భా-ః. అత-స్వ-స్వా-వ్య-
ధి-ర-త్వా-న్న-మ-ప్రా-వి-ప్ర-ం-భ-ః-క-త-వ్య-ఇ-తి-భా-వ-ః || 33 || అ|| తు-నః-ప్ర-శ్చ-జ-న-వ్య-
వి-శ్వా-న-ద-ధ్యా-భ-భ-ము-క్త-మ-వా-భ-ం-భ-ః-గ్య-ం-త-రే-ణ-హ-అ-ధీ-తి-ప-ప-ధ-ః-న-న-ప్ర-
క-ర-ః-అ-ధీ-న-ం-మ-నో-వ్య-భ-న-ం-వ్యా-ధీ-న-ం-పి-త-ద-ధి-ర-ర-గా-న-ం-చ-క-త-ర-నే-త-క-
ధి-వ్యా-ధి-భి-త్య-భ-ః-|| 34 || తు-స్వా-ధి-మ-న-సీ-వ్య-భ-భ-ర-గ-వ్యా-ధి-గ-ద-మ-యా-ఇ-తి-చ-మ-ర-ః-
జ-న-స్వా-ర-గ్య-ద-హ-స్వా-వ్య-భ-మ-న్మ-ల్య-తే-ని-ర్మా-నీ-త్రి-య-తే-తి-భా-య-త్ర-య-త్తి-భ-మ-
ప-ల-త్త్వే-త్వ-భ-వ్య-న-మ్య-ధి-సి-త్వ-తి-తి-క-ః-తి-త్రి-య-త్తి-భ-మ-ప-ల-వ్య-ప-మ-ః-
మ-ప-హ-వ-ద్ర-వా-ః-వి-వృ-త-మ్య-ద్వా-టి-క-వా-ట-ని-ద్వా-ర-జీ-యా-స-ం-త-న-
భౌ-క-భ-వ-వ-త-ం-తి-ర-ద్వి-భ-మ-ట-న-భ-భ-మ-ప్ర-తి-బ-ం-భ-వ-ప-శ-శ-తి-త్వ-భ-ః-త-భ-మ్య-తు-
ర-ం-త-ః-చ-త-ం-చ-తి-ం-ప్రా-ర-భ-క-మ-న-వ-భ-మ-న-ః-పు-న-రు-త్ప-న్న-వీ-వ్యా-య-ం-ద్వి-భ-భ-ః-
అ-తి-ప-ప-వి-వ-శ-ం-వి-వ-శ-ం-మ-తి-తి-క-ః-అ-వ-శ్య-ం-ని-య-తి-మ-శ-శ-ప్ర-మ-మ-వ-త్త-న-త్.

న-కి-ం-కే-న-చ-|| 35 || శ్లో|| అ-ధి-ర-వ్యా-ధి-శ-తే-జ-న-స్వ-వి-వి-ధై-గ-ర-ో-గ్య-

మ-న్మ-ల్య-తే-ప-త్త్వే-ర్య-త్ర-వ-త-ం-త-త్ర-వి-వ-త-ద్వా-ర-భ-వ-వ్యా-ప-ద-||

జా-త-జా-త-మ-వ-శ్య-న-ా-శు-వి-వ-శ-ం-మ్య-త్వ-క-ర-ో-త్య-త్వ-సా-త్ర-త్తి-ం-

తే-ని-ని-ం-ప-శే-న-వి-ధి-న-ా-య-న్మి-మి-త-ం-మ-స్థి-ర-మ్-|| 36 || శ్లో|| భ-ో-గా-

మ-గ-త-ర-ం-గ-భ-ం-గ-త-ర-త్వా-ప్రా-క-ః-క్ష-ణ-భ-వ-స-స-స-ప్రో-క-ా-న్యే-వ-ది-

న-ా-ని-య-ం-వ-న-సు-ఖ-స్థ-స్థ-తి-ప్ర-యా-సు-స్థి-తా-త-త్వ-ం-సా-ర-మ-సా-ర-

అ-స్థ-భి-న-ం-క-ర-ో-తి-మ-ర-య-వీ-త్వ-భ-ః-తి-ద-భి-న-వ-చ-నే-సా-తి-వి-సా-తి-త్ర-త్వ-యః-అ-త-నే-ర-
ప్ర-సి-ద్ధే-న-వి-ర-ం-కు-తే-న-ని-ర-గ-తే-న-చ-ప్ర-తి-ప-త-వ్యా-ప-రే-త్య-భ-ః-అ-ధి-న-ా-బ్ర-హ్మ-జా-య-
ద్వ-మ-ని-మి-త-ం-త-త్త్రి-ం-వా-సు-స్థి-ర-ం-న-కి-మ-పీ-త్వ-భ-ః-అ-తో-స్థి-ర-భ-గా-క-ం-స-న-ల-వ-ః-త-
వ్య-మి-తి-భ-వ-ః-|| 37 || అ|| త-హ-క-ం-క-త-వ్య-మి-త-ా-శ-ం-క-యా-ం-తే-మ-మ-స్థై-ర్య-క-భ-వ-
భ-ా-వ్య-క-ం-క-త-వ్య-త-వ-త్త్వి-భ-ు-ప-ది-శ-తి-భ-ో-గా-ఇ-తి-|| భ-ో-గా-ః-ప్ర-క్య-ం-ద-న-ా-ది-వి-వ-యా-ః-
మ-ం-గ-ర-ం-గా-క-ల్లా-ః-భ-ం-గా-అ-వృ-త-ర-ం-గా-త-భ-వ-త-ర-భ-ా-శ్చ-ప-లాః-అ-తి-న-ా-త్వ-ఇ-త్వ-
భ-ః-న-మ-క-తి-తి-య-ద్వ-పి-ది-వ-నే-మ-సా-య-న-ఇ-తి-భ-వ-ః-ప్రా-క-ః-క్ష-ణ-భ-వ-స-స-స-ప్రో-క-ా-
ల-వి-వ-భ-వ-స-ో-వి-న-ా-శ-వి-మ-మ-స్థి-తి-భ-ో-క్తాః-అ-స్థి-ర-ఇ-తి-యా-వ-త్-యా-వ-న-యా-సు-ఖ-స్థ-
తి-గ-ర్వ-ప్ర-య-ి-క-భ-ా-భి-న-త్తి-స-స-ప్రో-క-ా-న్యే-వ-ది-న-ా-వ్య-త్వే-వ-ద్వి-వ-ది-వ-నే-వ్యే-త్వ-భ-ః-
అ-త్వ-త-శ-ం-క-యా-నే-ద్వి-తి-యా-ప్ర-యా-సు-వ-న-త-ా-సు-స్థి-త-స్థ-యా-ని-క-త-ర-ి-క్త-వ-మ-
యా-వ-త్త్వి-భ-ా-వి-న-ి-వా-భ-ః-ద-భ-యా-తి-ద-ప-యా-ది-తి-భ-వ-త-స-స-త్త్వి-ర-జా-త్-భ-ో-భ-భ-

సాక్షాత్ పరేష్టరః హేమభూమియాం సంసిఖిలం సంసారభాగాదిరూపం అసారమసిద్ధ
 మేవబుధ్యా అలోచ్యపరమవయోగుత్వ ప్రయత్నానుగ్రహాయ యుష్మద్భిక్షానో
 వేదేశాదినా సంసారాణాం వసిమగ్నజ్ఞానా ప్రారయితి వ్యాసనూపేక్ష్యై నతావిధజ
 నోద్ధరణేమహాఫలశ్రవణాదివిధానయద్వాలోకానుగ్రహేనాకస్యం గ్రహేతేలే
 నామరుతేనమనసాయత్నః బ్రహ్మభ్యాసప్రయత్నస్సహాధీయంతాకృతాభ్యాత్వేపి
 యుష్మద్భిరయంయత్నఃకర్తవ్యఃయతః యుష్మత్ప్రతప్రయత్నతాత్వ ర్యజనా
 అపిసృతాభ్యాభవిష్యంతి || ౩౪ || అద్యదాచరతిశ్రద్ధానైతదేవతరోజనః | సయ
 త్యమాణంకురుతేలో నైవమవతరత ఇతిభగవద్వచనాదివిధానః సహాధీయతామితి
 విద్యభావహేతుంబోధ్యయోగఃవరమపురుషార్థసాధక బ్రహ్మభ్యాసప్రయత్న
 స్యావశ్యమిథయతావినియోగసాధకా ప్రాప్తిం చ జ్ఞాపయతి త్వవధేయం || ౩౫ || అ || ఘనః
 ప్రత్యయతాభ్యాభావంయత్నంతరలాభాశ్చపదిష్టమేవాభావంభగవతరణి
 మేనిఖిలబుధ్యా బుధాబోధతా లోకానుగ్రహపేక్ష లేనమన
 సాయత్నస్సహాధీయతామ్ || ౩౬ || శ్లో || భోగమేఘుః శానమన్య
 విలసత్సేదామినీచలలాటియూర్వాయునిఘట్టిశబ్దపటలీనాం
 బువద్భంగురమ్ | లోలాయనావనలాలసాస్తనభృతామిత్యాకల
 య్యద్రుతంయోగేదైర్యసమాధిసిద్ధిసులభేమద్ధివిదధ్వంబుధాః ||
 ౩౭ || శ్లో || ఆయుఃకల్లోలలోలంకలిపయదివశస్తాయినీయావనశ్రీ

శివీకలిత్యాభ్యాంభాగా ఇతిరమభృతాంశరీరీకాంభాగాః పూర్వైకః సమవితాన
 న్యాశ్రబృంధస్యమధ్యేవిలసంత్యఃపరిఘరంత్యోయాస్పదామిన్యఃకలితస్తా ఇవ
 చంచలాఃక్షణికా ఇత్యథాః || ౩౮ || తటిత్సేదామినీవిద్యుదిత్యదురఃసుదాక్షాద్రుతావి
 కడికసాదామనీతివిగ్రహఃతేనైదిగ్భిరతథాతయజీవితంచనాయుసావిఘ్న
 తంతలశ్చయంతియదబువద్భవపటలీనాంబువద్భవప్రప్రాంతసాక్షిప్తజలబిందుస్తద్విఘ్న
 గురంభంగురీలావస్తృతమిత్యథాః-లిథాయనసెలాలసాఃకుమభాగాభిలాషః || ౩౯ ||
 కామోభిలాషస్తమకశ్చైవసమహాకలాలసాద్వయారిత్వమరః-లోలాఅస్థిరా ఇత్యేవ
 మాకలయ్యలోచ్యహేమభూధాఃద్రుతిశ్చేఘ్రమేవలింబస్యాననకాశాదివిధానః-దై
 ర్యంధీరత్వంసమాధిశ్చిత్తేన్ద్రియైర్యాభ్యాశ్చత్త్వైస్సులభేమభిలభ్యేయాగేబ్ర
 హ్మభ్యాసేబుద్ధింసంశ్చయత్తి కాంక్షనీమేవిదధ్వంకురుతబ్రహ్మజ్ఞాననిష్టాభవేత్వ
 థాః || ౪౦ || ఆయురితి || ఆయుఃకల్లోలలోలంకల్లోలంవల్లోలంమతిభంగురంసత్త్వారం
 ద్రాకకసాయిత్యథాఃయావనశ్రీర్యావనసంపత్-కలిపయేచ్ఛత్సేమదివసేమదివ

వీరితో నానకుయ్యవల్ల వంపరినిత్యభావంబుగా భజనభావ్యగ్రామవ్యాపితమై
 విధిగా నుండుకల్యాణమునోరభిమత్యభావంబుగా భజనవిరహాన్నివర్తితభావం. ఈ
 దసమ పాకల్యవైశ్యవేషియకవికల్యప్రత్యయః భాగవతగావిషయవరంపరాః
 వసమమేవమేకాతేయ ప్రతిత ప్రాసామివనిత్రయంపురజామేమం తథోక్తాః
 క్షమకం గుణాభిర్యథాః తథాప్రియాభిః ప్రాసాంగనాభిర్యథాః తాక్షషణికం
 కృతాణామనూభయమనూహనమలింగ మితియవంభావే కృత ప్రతితరచితంత
 పతి ప్రాధాన్యనాని గమపితచిరందిరకాలావస్థాయినభవతీత్యభావం. అతః హేమ
 భావభావ సారాద్యభ్యయంతతేవాంభోదివస్య సారంతరీతుంసంపాకసాగము
 లంఘితమిత్యభావం. బ్రహ్మభాస క్తచిత్రాభవత బ్రహ్మభాసైకతత్వ రాశవతేత్య
 భావం. సత్యాభ్యాసే తేకంతరణామయకిందినపిత్యా మిశ్రావనిత్రయారకభ్యా
 దృఢతరవిశ్వాసోత్పాదనార్థం. త్రిభిః శ్లోకైః పరమార్థవ్యావస్థాయిన బ్రహ్మభా
 వనిష్ఠావదిప్రావర్తనభావర్యవసాయినీ సంపాక క్రియవత్త్రయంతకభ్యావ్యాంత
 రథాగ్రస్మిన్ప్రకల్పానునమయతటన్విభ్రమాభాగపూగాః॥

కంతాక్షేపనూభంతనపితచిరయత్ప్రియాభిః ప్రతీత బ్రహ్మ
 భాస క్తచిత్రాభవతభవయాంభోధిపారంతరీతుమ్॥ ౩౭॥ శ్లో॥

కృతేణామేద్యమధ్యేనియమితమభిఃప్రియతేగభావానెకాం
 తావత్క్షేపదుఃఖిన్యతిరవివమోయాం నెచోపభోగః । వామాక్షీ
 తామవజ్ఞానహసితవసతిర్వృద్ధభావోవ్యపాధుస్సంపారేరేమయ

త్వచిచారపారాచారపాదేరీతిశ్లోకత్రయత్వాత్పుర్యం. ప్రగ్రహవృత్తం ॥ ౩౭ ॥

అ॥ సమలోకే ప్రాయశస్సంసారసఖతత్వరావవద్యక్యంతే అతః కథయంబిషిధ్య
 తభిత్వాశింక్యాదితరభిచిచార్యమాదేనత త్రయభిశోష్యస్తీత్యాహా॥ ౩౭॥
 భావానీగభావస్తావదీయాంఅమేద్యమధ్యేమాత్రపురీషమధ్యే నియమితమభి
 స్సంపాచితగాత్రైః ప్రాణిభిః తేషాః కృతేణామేద్యమధ్యేనియతేభావాయనెచివభో
 గవ్యంభోగ్యకాంతావత్క్షేపినిప్రియతమాదితాననదాదుఃఖిన్యతిరోదుఃఖిసంప
 ద్తప్రేషమిశ్రమిశ్రభవతీతిశ్లోకేషాః తథావామాక్షీతామనోహరనయనానాంఅవజ్ఞాన
 వానితానాంఅవమానపుర్యకపరిహాసాంవవత్తిస్తాసంతాసంతస్యహేతుత్వాత్పురి
 షాసామృదమిత్యర్థః పృథ్విభావోవృద్ధత్వమప్యసాధురసమీచినఃఅవహాసాస్ఫుడియాశ్చకు
 తస్సాధుర్వైమితిభావః. అతఃరేమయమ్యాఃరేతితనీరసంబోధవేదీచత్వంచసంసార
 త్యాదిప్రవృత్త్యానినీవనంబోధనకురేతిత్యదురఃసంసారాభావానుజన్యతా

శుంభిశావివకశాల్-పరిశ్రమతగుంరతనపరిశ్రమివక్యమిత్త్యథాః- సంది
 కమనశాత్వ్యతవివతేమింశంబావ్యహనత్వాదితిభావః - అతశ్చైష్టేనైర్భగసంగ్ర
 హవ్యాపాదైః- స్మితంతస్మిన్ గ్రహవ్యాపారానకరణవ్యాఖ్యత్యథాః- స్మితి - షే. ధా
 భాకమవ్యయించాదిమనశ్చతేక్యతమితినివారణానిషేధయారితి - గణవ్యాఖ్యానక
 హి-మతఃపర-కతవ్యముచదిశ్యతఇశ్యతలహ-అన్నద్వచఃఅన్నదీయముచదేశవ
 చునగ్రశ్చ్యాయంయదిశ్యసనీయంచేత్-యమ్నాభిగితశ్చ-అశాలిలశ్చష్టాస్తాఃపాశా
 రజ్జనభేదాభిధాతుత్వాత్॥౨॥ప్రశాదిగతిశ్చయ్యయారితివైజంతీనమంశతానిఅనేక
 శాపాశాఖత్యథాః తేమనువశాంత్యోచకమననవిశద నిమలంబే-స్మితంతంకామా
 త్మైతివశాదనురాగంయవశాత్ అనురాగముత్పాద్యత్యథాః-స్వరూపమాతా-విద్రూ
 వంభామధానంసీగ్ ॥ ॥స్మిజ్జాతావాత్మినిస్వమిత్యుతురః-సమాధీయతాంసీధీ క్రి
 యతాంత్రతరాత్మప్రకణమవక్రియతాంనవాహ్యోపయాస క్షమిత్యథాః - అవ్య
 థాతుమహనవ్యవస్థాదితిభావః-యవ్యాప్యకభేదజీవిత్యతెకస్యచామనిలయ

ః ధానైరేవచాయాభవస్తత్కస్యేవాక్యభవగ్రమతరేలో

వాక్యైత యేషైః | అశాపాశశలోపశాంబివిశదంచేనస్సమాధీ

యశాంకామోక్త్యైవకాత్మ్యవామ్యయదిశ్చక్షేయమన్నద్య

వః॥ ౪౦॥ బ్రహ్మేంద్రామరుద్ధశాంత్యుః శాంత్యుత్పత్తి

స్థానైతగ్రహుత్పత్తీ-కవాప్యభామనశ్చయంజ్యోతిష్టేన్నరూపభూతతేజసీతివా ఇహ
 త్యంతరిప్రకృప్తేభావాబహవఃపరిస్ఫురంబివిదైరభయన్నలిఖ్యంతేసమాధీయతాం
 సమాహిత క్రియతామిత్యథాః-అయమేవహితోపద్యేష్టత్వాస్త్యభ్యగురూణామస్తా
 కంశరమోపశః - ఎతద్విశ్వావేనావ్యాసగంపరిత్యజ్యహనోబ్రహ్మణీకృత్వార
 దాజ్ఞయాశ్రమస్మంపాంసీయం॥౪౧॥సర్వంప్రదాయపంయుక్తబ్రహ్మనివ్యావిభార
 నః-ఏవమదిగుణావేతోదశివోశ్చమపందితఇక్కు క్షలక్షణదేశీవాచార్యోపదేశవచన
 శ్రద్ధాభక్తియుక్తివ్యక్తేశులాభావశ్యంభావో॥*॥యస్యదేవేపరాభక్తిగృహతే
 వత్రభాగురాత్సైవతేకధితావ్యర్థాప్రకాశంతెమహ్నవః-మత్రాత్రీధాన్యజే
 దైవేదైవజేభేదజేగురా-యాద్భిశీభావతాయత్ప్రతిధిభవతితాదృశీత్వాదిశ్రుతివృత్తి
 సహప్రభ్యోయమరోచ్యయతిఇత్యలమతిప్రసంగేనశామూలనిశ్చిడితి॥౪౨॥అన
 నయదితేనవకథాభోగవచస్పృహతక్యాన్తగుపద్వనివాహితి మరువాస్యత్రైత్య
 పసంహరతి॥బ్రహ్మేతియత్ప్రస్తానిరంతరమైహత్యభోగసాంప్రజ్ఞేతితేవశా
 మనస్సురభూనితశ్చఃబ్రహ్మేంద్రావాదీమేమాతేతథోక్తాయమబద్ధతాస్సుక

సూత్రావళిః మతాన్యానితిభావః || 1 || మరుతౌ పవనానురానితైః జయంతి-తృణక
 12 తృణలేఖా-అత్యంతస్పృశా-చరమనీచానియవత్-మన్యతే అవమన్యత
 పరమన్యస్సారాజ్యయారవ్యతాద్భుతభౌగపాప్ర-జ్యసమాప్రాంతసాద్భుత్యస్య
 స్వసహాత్వాదిదిభావః మన్యకమన్యానాదరేవిభావప్రాప్తిపిన్దరికల్పద్వితియా త
 భాయస్యవిశిష్టభౌగపాప్ర-జ్యస్యస్వదాత్తుర్యమకవత్ - త్రయాలోకాః తై
 లోక్యం ప్రాప్తృణాదిత్వాత్ మన్యోక్తయైవ జ్యమాధిపత్యంతవాదిర్యమంతే త
 ధోత్తవిభవాస్సంపదోవిరసాలసఖిమతాహేయజియవత్ - భవంతిమేమరథా
 నిధుర్యతిశయాభావాదిభావః - యద్వాయస్యబ్రహ్మనందరూపభౌగస్యస్వదాత్
 తై లోక్యరాజ్యమాదిః తారణంపియంతేపథోత్తైః-సకలభువనాధిపత్య సంతావా
 నిత్యభావః-విభవాస్సఖిసంతదః-విరసాఃరసహేవాః-విక్రప్తజియవత్-భవంతి
 బ్రహ్మనందేతుప్రసందానామంతయాతత్వాత్ వితిసై న్మకానందస్యాన్యానిభూతాని
 మాప్రామువజీవంతీతిక్ర-తేరితిభావః-కోవ్యనిర్వాచ్యమకః-చరమస్సర్వోత్కృష్ట
 తోమన్యతేయస్సాన్వదాద్విరసాభవంతిపథవానైలోక్యరా

జ్యనియః | భౌగః-సంపదపక ఏవచరమోః త్యోదితజ్యంతే
 బోవాధోక్షణభంగురైతదితరేభోగేరతింమాకృధాః || 1 || సా

నిరతిశయజియవత్ తత్కుతః-నిర్వోదితః-నిత్యాభ్యుచయసంపన్న జ్యభావః - సవి
 (ఏవభౌగ) బ్రహ్మనందరూపజ్యంతేమహారాజ్యోక్తియాద్వానందానాముత్తరో
 త్తరతారతమ్యముక్త్యాస్యసర్వోత్కృష్టత్వస్యప్రమృత్తత్వాదితిభావః-అతః-భావా
 ధోసజ్జనేత్యుపదేశశ్రవణాభిముఖికరణాధానస్తత్వాత్-తై లోకవచనంసముదాయా
 ధిప్రా-యమతవివరేలోకాజివనపూర్వాకోత్తబహువచనవిరోధః-అప్రాప్త-చువ
 దేశంయేతత్సంగ్యం-అలతవివసీచాః-యస్త్వజ్జాతినవసాభునివసంబోధనద్వయతా
 త్పర్యలక్షణభంగురేలనిత్యే-అలతమేరత్-పరమనీచకృత్యభావః - తతరతిస్తాద్విశే
 షభౌగాదితరస్త్రికాలత్రస్త్రిన్నాదేభావావశ్యింత్యభోగేసా-సారిక-సుఖానుభవతరణం
 రాగం-ప్రీతిమితియావత్ || 1 || రతిః-స్వరక్రియా-యంచరాగేనిసరతేపి-చేతివిశ్వః-మాకృ
 ధాః-మాకాషీకః-తిమిమూహో-త్తవివరస్త్రికా-గేరతిం-మరుతసై న్మపరమశ్రేయ
 సు-రత్వాదిభావః || కృజ్జోలుజినమాద్యోగజిత్యధాగమప్రతిషేధః - వృత్తం-పూ
 భావత్ .....

ఇతివై రాగ్యశతక వ్యాఖ్యానభాగ్యై ర్య

వనితానం నామ చతుర్థాదశకం.

కాలమహిమనువణానం నామ సంపదకక ప్రారంభః.

రంగి||అ||అథనర్వప్రాపికాలనియమ్యత్వాత్తత్వహిమానందభిర్వణాయతి-త్రా
దాతస్యనియమకర్తృప్రకటయన్నమస్కారోన్మీతి | అత్రనర్వప్రాపితచ్యుతిః.
పూర్వాపూర్వవిషయఃఅవివచనచ్యుత్వాపేక్షితమృత్యుం కావ్యప్రాకృతప్రాంత
ప్రసిద్ధామభూతాథాగోచరత్వచ్యుత్వోనయచ్యుబ్ధమపేక్షితఇతి - తథాచసామూర్వాప
భూతారంతుంయూగ్యారమ్యామనోహరానగరిరాజధానీతత్రవమహాసామ్రా
జ్యభారధోరేయతయా-పూజ్యః-స్వపతిఃరాజాచతస్యేతిసంబంధమామన్యపట్టి సహ
క్రసంబధ్యతే-తస్యవృషతేస్త్రోహమంతచక్రం-త్రత్యధి-రాజమండలంయద్యావే
వాధా-ంసమాగతాఖండమండలాధిపతితరివారశ్చతస్యపార్శ్వస్థితమితీతః. సావి
త్యపరిమత్విద్యత్సభాచలధవానిదగానాంతర-వ్యాధాచమరాణాంపరిమత్సమ

రమ్యానగరీమహాత్మనృపతిస్సామంతచక్రంచతశ్చార్వస్య
చసావిద్యపరివత్తాశ్చంద్రబింబాననాః | ఉద్వృత్తస్సచరా
జపుత్రనివహస్తేనందినప్రాకభాఃసర్వంయస్యచాదగాత్స్య
తివభంతాలాయతస్త్వేనమః || ర-౨|| శ్లో|| య ప్రానేక్యవిదపి

బాయశ్చ||శ్లో||కృత్యవస్తుమచామర్యంవైర్ధ్యంపరిశీత్యకతితిలక్షణాత్-తస్యతా
త్వంద్రబింబమివాననంయసాంతాస్సుందర్యశ్చతవ్యనఉద్వృత్తితిత్వకగతిఃఉద్ధండః
తియవత్రాజపుత్రనివహఃరాజమూరవగ-శ్చతస్యతేవందినస్తునివాకతాత్వ||
సోమందినస్తునివాకకాతిత్వమరః-తస్యభాఃకభాఃత్రవ్యవాచశ్చేతిసర్వమతేషమి
యస్సకాలవ్యవశారాయతత్వత్||వివశమాంత్రతాయాంజ్యేషమరఃస్యతివభం
స్యగ-మాగ-ంబుమ్పూరిత్యాదిసామసాంతోవృత్తయః-అగోప్రాచీన్-కా
లమహిమ్నా సర్వమపివస్తుమభూదిత్యధాః-సర్వసంహతుఃకాలస్యమహిమానర్హ
తఇతిభావఃఇహిగాలుజీతిగాదేశ-తస్మైకాలాయనమః ప్రహ్లాదావః- ||*|| కాలః
అయతామహితిజగద్యచనాశ్చాలోబగవానసతిథాచతన్నమస్తారూపమంగళా
చరణంయద్యత ఇతిభావః-నమస్తస్తీత్యాదిసాచతుశ్శిఖాదూరితీడిత్యం||ర-౩||
అథాస్యాహభూతసామ్యసర్వప్రాచీనేయంత్వత్వమాహియత్రేతి||యత్రయస్తీ

హేతవ్యనికోన్మేచక్వదిదపికదాచియద్వా యత్ర క్వ చిదపియన్మేకాత్మకాశ్చీ
 క్ష్మహేతవేకఃబహుళః ప్రాచీనాశ్చతిష్ఠతి అథానంతరతత్రతస్మిన్నేకగృహేక
 దాచిదేకస్త్రివలికత్రకాలభేదకాదవ్యత్రచరిణామవశాన్వేతిభావః. తథాయత్ర
 యస్మిన్మేకగృహేకదాచిదేకస్త్రివలితదవ్యతతరంబహుళశ్చతిష్ఠంతితిశేషఃతత్రత
 స్మిన్మేకగృహేంతేచసావకాలయాత్యతసమాప్తాచ విక్రొపితవతిష్ఠతి ఇత్యము క్తరీత్యా
 భువనంఫలకమివకారవ్రవతానోచితకోష్ఠయంత్రమివతస్మిన్మేకావేయైఃప్రకరణాని
 మైరితియావత్. ప్రాచీనాశాసాద్యుతగూఢాభివలక్షోషకరణావేరియావత్. తై
 స్సావస్తేః॥౧॥వ్యాఖ్యేస్తేఃవిహంగేనాశారోద్యుతగూఢేవపుంసకమివైజయంతిక
 ల్యఃకలనాసమకూఃదేవవచతురశ్చకాలఃకతాఅక్షధూతశ్చగమ్యతేరజనిదివసా
 రాత్ర్యహవీకమగద్యావయోవాశచావిత॥౨॥ఉహోయేక్షుఃపూయైస్తుదేవకాఃపా
 శకాశ్చత్యిత్వమరఃలోలయోపాసఃపున్నేనగృహకశ్చసాన్వేత్యధాః. క్రిదతి
 దీప్యతి ప్రాచీనమోగవియోగయోఃవృద్ధిక్షయోరీనాంచకాలవినశతోఽతిభావః. ఆ

గృహేతగ్రతిష్ఠత్యధేకోయప్రాప్యేకస్తదనుబహవస్తత్రనే
 కోపిచాంతేఃత్రస్థంనయైరజనిదివసాలోలయగద్యావిచాత్యేకా
 లకల్యాభువనఫలకక్రిదతి ప్రాచీనారైః ॥౪౩॥ శ్లో॥ ఆదిత్య
 స్యగతాత్రైరహరహస్సుంక్షీయజీవితంవ్యాపారైర్మహుకా

ప్రాప్యవివేతిస్త్రీప్రుపమలింగాత్సర్వత్రాచమితవమాసః. అతివీతిపమలింకా
 దః. చుదివక్రక్రిదనోపయోగిత్వా రూపకమేవాశ్రయజీయమిత్యభిమానస్తత్రనే
 కదేకవచిరూపకమువచాత్వంగమితిసంక్షేపఃకుండాప్రాంతావృత్తం ॥౪౩॥
 ఆ॥ ఆదిత్యస్త్రిమత్తయోలోకోనైతత్సహమానంజ్ఞాతుంశక్నోతీత్యాహ ॥ ఆదిత్య
 ప్యేతి॥ ఆదిత్యస్ససూర్యస్యగతాత్రైరుదయావ్రమయైరితియావత్. అహరహఃప్రా
 త్యహంఅహస్యహవీత్యధావీప్సూయాంద్విరుక్తిఃఆత్మంతసంయోగేద్వితీయాజీవితహ
 యస్సుంక్షీయతేవినశ్యతి కాలక్రమేనాయఃక్షయోభవతీత్యధాః. షీక్షయతిత్యస్త
 దాతోఃకరకాలబోధథాపిసోయనజ్ఞాయత్యత్యాహ. బహవోనకేయేకాశ్చభారాదే
 హగేహదినిరుత్తకతవ్యాధావనింవరాఃతైగుణరుభిగారిష్టేర్యాద్యుపార్జితోవ
 సోపాద్యాద్యైఃకాలావీజీవితక్షయకరసంయోగిన్జ్ఞాయతేకార్యకతవ్యాకుల
 వ్యాపారపారవశ్యాన్నావబుద్ధ్యత్యత్యధాః. తథావస్తజరాపశుజిమరగంఉత్పత్తి
 రావసావన్నిధనానీశ్వరఃసర్వోద్బంధోవిభాష్టకవత్సవతీత్యేకవద్భావఃప్రప్యైత్ర

సోభితోన్మోహ్య భృతేనోదేహింశుజగత్సర్వోపిహోఃమోహమయీమజ్జనప్రచు
 రాయదిధివీపర్యాసకారిణీమితయావత్. (ప్ర)చుర్యేమయిటోతిత్వానోజీవమ్ || ౧ || ప్ర
 మాదోనవధానతేత్సమరఃమదిరామద్వింతాంపీత్వాసపేవ్యతేనైవభూతంయేవకల్పం
 వివేకశాన్యమితియావత్ భవతితిశేషః-కాలేనైవప్రమాదంప్రాపితోయంహోక్తః
 భంకారమేతన్తహిమానంజ్ఞానసృతిభావః-చితదాదిభోకశుచచంశాదూఽలవిక్రీడి
 తమ్ || ౪౪ || ౨ || ఉక్తమేవాభ్యంభంగ్యంతరజాహ-రాత్రిచిత్||రాత్రియంప్ర
 వర్తమానారజస్వైవపునఃగతరాత్రి సదృశ్యేవేత్యర్థః-పునశ్చబోవాక్యా లంకా
 రెతిభవారాత్రిఃపునఃపూర్ణాపిస్తేవగతరాత్రిరేవస్తేవదేవోవిజ్ఞాయతఇతిభావః-త
 త్తాదివసంప్రసాదసృజనసృజివగతదివససదృశవేత్యర్థః-పూర్వవద్వికల్పోత్రా
 ప్త్యస్తేయఃఇతిమత్స్యాయుధ్వాపిజతవఃప్రాచీనఃఉద్భవమింతతదర్థసాధనోద్యోగ
 వంతఃతథావనిభృతంఽగూఢంశరేమమప్రకాశమితియావత్ (ప్ర)రద్ధాఉపప్రాం
 తాస్తత్త్రిగ్వియస్తత్తిదగ్ధసాధకకర్తాఉయేషాంలేఖితాశ్చ సంతఃపునరుత్తభూ

ర్యభారగురుభిఃకల్యాణపింజాయతే నృహ్యజన్తజరావిపక్తిమరణం
 త్రానశ్చనోన్మద్యలేపీత్యామోహమయీ-ప్రమాదమదిరా
 మాన్తతఃపూతంజగత్ || ౪౦ || ౧ || రాత్రిస్త్వైవపునస్స ఏవదివసో
 మత్వానుభావఃతనోధావంతుద్యమివస్తేభ్యోవభృతప్రాకర్ణ
 తత్త్రిగ్వియః-వాక్యాపారైఃపునరుత్తభూతవిషయై రిత్థంవిధేనా
 మునాసంపారేణకనధికాతావయమయమోహంన్నలజ్జామహే ||
 ౪౨ || ౧ || సభృతవదమీశ్వరస్య విధిత్వంసారవిప్త్తిత్తయేస్య

శాఃపునకనుభూత-లృప్త్యైర్వచర్యణప్రామాదమితియావత్తభాభూతావిషయాజ్ఞాయ
 ద్వావిభాగాయేషుతైర్వాపారేశ్వేష్టైఃపునఃకావ్యధంకావంతివృథాప్రయాసమంత
 రేవభూతంతరసంభవాదిభావః-కింత్వితంవిధేనైవ-ప్రకారేణానుసంపరివర్తన
 మానేనసంసారేణుత్పిత్థాఃకదర్థఃకొకత్తబ్ధురు-సంకేతశబ్దసృకదాదేశశఃక
 దర్థావంతఃకృతాఃకదర్థఃతానాధీకృతాలపికదర్థ-శబ్దత్త్రిగ్విరీతితిగ్యంతా
 ల్కావకాశీతిశావిషవద్భావేవస్త-తొబుకవయంమోహంజ్ఞానాస్మలజ్జామహే
 నజి-ప్రమలపాపవివంతాలమహిమ్నానిస్సారతిరస్మృతాలపిలజ్ఞాంన-ప్రాప్తమ
 ఇతిశ్చశ్చర్యమిత్యర్థః || ౪౦ || ౨ || అథిహోతేతావత్పురుషాంసమాభావా-కామ
 మోదరూపచతుర్విధపురుషార్థాసంపాదనసాధనీభూతయావరమేశ్వరవనధ్యా
 నేహ్యధ్యయనయోవిత్తాజ్ఞానగురుశుశ్రూషంగతాలింగనాదియోధాయథాయాం

లిఖ్యః లిప్తాభిప్రేక్షామధ్యనశ్చిదివరదితః లోప్తజన్మనిరర్థమివ బాతమితి
 వారంవారంకోవతాంవచనమభిసీయాహ॥ నభ్యాతమిత్వాదిత్రివిః॥ నభ్యాతమితి॥ సం
 సారవిచ్ఛిత్తయోసంసారోఽప్యదాభాంమోక్షప్రాప్త్యర్థమిత్త్యర్థః . ఈశ్వరస్య
 గంభీరస్తోత్రభావేత్వాదివాచకత్వదంపాదారవిదయుగభిమిత్త్యర్థః విధివల్ విధ్య
 క్రియార్థానామైత్యర్థః రథమామితివత్ప్రత్యయః నభ్యాతం విశాక్షస్త్రక
 మానభ్యానవిషయాశ్చ తంయతః శంభుపాచాంబుజభ్యానంపాదైస్త్యైతైకాభవ
 దిత్త్యనేకపురాణేతిహాససంహితావచనస్సయన్తోక్షమాభవతయాపదయమిత్త్యభిహి
 తంశంభుశబ్దభ్యానంనవిహితమతస్తత్సాధ్యమోక్షపురుషార్థోనసంపాదిత ఇతిభా
 వః తథాభమాభానంపాదనామశోచనంకథయంతి త్రాత్రాత్రాత్రోభమాజిజ్ఞాసే
 త్యుపక్రమమాంబుత్ప్రకృష్టహుషిభామకాన్యప్రాధాన్యేనస్వతస్సిద్ధంపురుషా
 భాత్వంమన్యతేఫలంత్యామక్షంకితంశ్రువునస్సాక్షాత్పరంవరాయాచస్యగావవ
 గంపురుషార్థాద్వయసాధనతయాసఖహేతౌచందనసఖత్వవధౌవచారికంమన్యతే
 తత్రచద్విటింపక్షహస్త్రీత్వాహ॥ స్వకేత్రత్వస్యగోశబ్దోవచగోశాభ్యుప
 లక్ష్యః తథాచస్యగావవగోశాద్వారయాః కవాతేతయాః పాటసే విచిత్రేవటుస్స
 మధాః స్వగోశావవగోశాధకభిత్త్యర్థః ధర్మోజ్యోతిష్టమాదివపినోపాజ్ఞా

గోశాద్వారైకవాటపాటనపటుర్థమోపినోపాజ్ఞాతః । నారీప్రసవ
 యోధరోరుయుగభంస్వప్నేపినాలింగితంమాతూః కేవలమేవయావ

తః నసంపాదితః యతః జ్యోతిష్టోమేనస్యగోశామోయజ్ఞేకభమాత్సఖుంబజ్ఞానాస్తో
 త్మమవాప్నుయాదిత్యదిశ్రుతిస్త్పత్తిః పురుషార్థాద్వయసాధకత్వేనావశ్యమను
 స్మేయఇతిబోధితోధర్మోపినానుష్ఠితః . అతస్తత్సాధ్యపురుషార్థాద్వయమపినాన్వ
 మితిభావః . అత్రచేహచీవన్యామేనస్యగావవగోశాధకత్వైకభవభమాన్యకం
 చిదతీతయంద్యోతయంతి తానసానరుక్త్యమిత్త్యనుసంధేయంతిథానారీజాంపీనాన్వ
 వరాయాః సూధరౌస్తనౌతయాః తేగుడుభావరయన్యగళేచీవరదుభావవచనం
 భయగమిత్త్యర్థః యద్వాపయోధరయోగూర్వోశ్చయన్గళేవయాభరయన్గళయా
 రుయుగశోచేత్త్యర్థః తత్స్వప్నేపిస్వప్నావస్థాయామపికుంతజాగ్రదవస్థాయామితి
 భావః నాలింగితంనాన్వేష్టం॥ ధృ॥ సంసారేపటలాంతతోయవరశేనాగరంయదేశంవ
 శంయస్యాంఽచశుక్రపక్షపక్షయగ్రామస్త్రవనోజనః తలౌస్సఖ్యవరతత్వవే
 దనమహానందోపమంకుందభీః కోవావిరతిసాక్ష్యమృగకలానైనిత్యముమాధోజ
 నవిత్వాదికామశాస్త్రోన్మాదకామపురుషార్థాభ్యాభ్యుపాదేయతాత్పర్యేషాదభ
 శ్వేనాధిగతమంగనానువచంభాలింగనాభరమంబునాదికమపిసక్రతమతస్తస్మిన్మృద్య

తామపురమిథోఽపివసనుభిః తథాభివా... మనభావది తరవద్యద్యమేవ్యనుసం
 ధయః. అత్ర బాహ్య సుర తేచయోధరాలింగవంశమరత ప్రయోజ్య గ్రామ్య కరణ
 యోఽయితవంధాదుయోగభానింగనమితివేదః. అత్ర చాత్స్యయినీయః ||*||
 బాహ్యమాశ్శంతరంచేతిద్వివిధంరతముచ్య తే. తత్రా ద్య గమ్యుబనాశ్శేషనఖ దంత
 త్తాదాదీవద్వివిధంసురతంసాత్మోన్నానాకరణకల్పితమితిశీంతుకేవలమత్యంతం
 మాతుకావన్యాయావనతతారుణ్యమేవవనంసుపుష్పితోద్భాసంతశ్శేషేదేవిదారణే
 వయంకుతారాశీకరశశ వివయావనశ్శుపుత్రోత్పత్త్య వధీకత్వా తమజ్ఞే దనసా
 భన ధూతా వివ నత్వ భాకం తశ సాధరౌ అతోసరభాకంమజ్జత్తే తిభావః ||
 ర౬|| నేతి||దమ్యతేభవ్యకేఆనయేతిదిమనీభంజనీ ప్రతివాదిబృందానాంప్రతిభటినాదీ
 శ్వరగవహనాంజమనీఅధనా ప్రతివాదిసాంబృందానివమయతీతతథోత్తానంప్రదా
 గమ్యుద్ధ దేశీకావార్యశిక్షానిబంధనసమక్రమైకత్వా ప్రయుక్తవీర్యా తియవతా
 మాన ప్రతివాదిసాంబేద్యగర్వనిర్వాణశుభేతత్కథాః-శ్శత్యబ్ధ్య త్తాంబమళమి
 బ్యుభయత్రాపికమకతకరిల్లుట్-టిత్వా తజీవతథాఃనీతానాంసాధునాము
 చితాసహృదియశహృయాన్లుదినీత్యథాః-యద్యావినీతానాంవిసయవిధయత్వాదిగు

నవనజ్ఞేదేమ తా రావయమ్... ..

ర౬|| నాభ్యస్తాప్రతివాదిబృందదమనీవిద్యావినీతోవి తాఖడ్గాః

కరిమంభనీతవళనైర్వారంజనీతంయశః|| కాంతాకోమలబల్లవాధ

రరగనీతోనవంద్రోదయే తారుణ్యంగతవవ స్ఫులమ మూహూ

శాపేతానాంశిక్షితానామియావత్ - ఉచితాఅభ్యాసాహా||౪|| అభ్యాసేత్పురితం
 న్యాన్యమిత్యమరః-విద్యాదేదాన్యపురాణాదిరూపానాభ్యస్తానాభ్యాసంపర్యాయా
 త్యతాశుమ్యకౌనపరిశీలతేతియావత్ - అధీతాపీవిద్యా శుమ్యకృరిశీలనాభావేఫ
 లవదథాకావ బోధాపర్యవసాయిత్వా గవధీతిప్రాప్తయైవభవతితిభయాత్ - అవృ
 త్తిరశక్య దుపవేశాదినిన్యామైనతత్పరిశీలనశ్శక్తిశ్చైతేశ్చ శర్య భావరిశీలన
 యైవప్రథమతః అనధీతైవచేన్నత త్రైత్రమ్య త్తిరావరూః - ఎవంవ్యవస్థా
 యాదిసాత్వంవిద్యానామనరశ్యరూపమధికమిత్యాదివచనేనశీతిప్రతిష్ఠావిజ్ఞానా
 దిఫలసాధనతయా అధ్యయనపూర్వకమభ్యసంయ్యైతిబోధితావిద్యాసాధితా
 నాభ్యస్తాచతతప్రత్యాభ్యసఫలనాతమననశంగ్కహ్మితిభావః - తథాకరిమంభాఃపీతా
 నీవతేమందశనైవిదారతైఃఅథవాకరిమంభపీతానదశయంతితితథోత్తానితైశ్శత్రు
 సేనాశురంభౌవిప్రంభమాణకరిమంభస్థలపాటననిరాఘటపాటవైరిత్యథాః - దశ
 విదశనైతిభాతోః-పూవవయ్యుట్ఖడ్గాఃయశఃశీతిఃసాకంస్వగం||.....

ని స్వగాఁతరిక్షయ్యాత్మకృత్యమర్కః- ననీతంశప్రా పితంశ్రుధర్మేణాఁశాం
 తరణ్ణానునీయకీర్తిరపివసంపాదితేత్యథాః-యథాలోకేప్రాసాదాన్మనోతస్థానంప్రా
 వణీయంవత్తవేణుబండాగ్రాదిసాప్రాప్తయంతితద్వదిధ్యువి అథవాభిధానై ౧:ఖడ్గ
 ధారాభిస్సృధస్తై ర్యానికగిటుంజీవీతానాంధర్వానిచారణానిస్తైస్తేజఃఖ శక్రువే
 నాంబంధినివహుంతుదభిధ్యప్రావరైరిత్యథాః-యథానాకంవసీతం ||*||కీర్తింశ్చ
 గోఫలామామూరానంసారంబిజన్మితఇత్యాదివచస్తైశ్చసాధనత్వేనసేవేదితావీకీర్తి
 వంపాదితాతతస్తత్సాన్మఫలభానజాతఇతిభావః-అత్రక్షీరితలకేజెన్నకీర్తింవిశే
 తివచనాజన్మసాఫల్యాథాః-కీర్తిఃపృథిజ్జుఖి త్యేనసంపాదనీయత్వాదానుషంగోఫల
 త్యాత్సాధనాంతరత్వాత్సగోమాత్రసాధకత్వాత్సగోవాత్సరకచాటపాటన ప
 టుధాః-రోపినోపాజితఇత్యనేనసాసరుత్వవ్యమిత్యవగంతవ్యం-నాగననీతంయథ
 ఇత్యత్రనీవహ్యూనే-తివచనాద్విక్రమకాన్మయతేఃకరుణాకీర్తప్రత్యయఃఅతపి
 వయశశఃప్రకృమాంతశ్యవ్రధానకమకత్వంఅన్యత్రాకీర్తితంతే||*||ప్రకావక
 న్యాలయెదీపవత్ ||౪౭|| ద్యానాధిగతాఃశంకరహితాఃత్తవనో

పాజితంశుశ్రూపాపిసమాహితేశమరసాపిత్రొర్న సంచాది

మకాన్మోయేలాదీనామస్త్యైకర్షణం | అప్రధాతమహదీనాంకృంతేకమకాన్మ
 కమణానిఇతివచనాత్-తిథాచంద్రోదయేచ-ద్రోదయశుభయేకాంతాయాఃప్రియ
 తమాయాఃకోమలోమృదులోమయజల్లనాధరః కీశలయకల్పాధోవ్యతస్యరసః అర్ధ
 రామృతమిత్యథాః-నవీతఃసాప్రాదిత్యః || ౪ || తిక్తదాచామృతేవైసద్భావసారదేధ్య
 సా-గనగజశబ్దాణామకల్లవాధరనుభావీతేతిహితస్పష్టతః- అతోనత్యరీయపురు
 షుభో-పిసంపాదితఇతిభావః-తటస్థోస్తీసనః-రావస్యద ద్రస్యశృంగారరసవిమిత్ర
 కారణత్వానిదుదయాక్తి-తదుక్తంశృంగారతిలకే||*||మలయాపలద-ద్రావ్యావల
 సాఃపరీకీర్తితాఇతి-ప్రాదుర్భావంయోవనంశున్యాలయెంజకావగేహదీపేన తుల్యం
 రీపవత్-తేనతుల్యంశ్రీయాచేద్విలిగితివతప్రత్యయః- నక్షలంపరథాక మేవగతం
 యథాశున్యగృహదీపస్యకీర్త్యవింప్యమకయోగాక్షరథాకీర్త్యంతథాతారుణ్యస్యా
 పికస్యసేదప్యథాస్యాసాధకత్వాన్నిరథాకీర్త్యమిత్యథాః-అహుఇత్యాశ్చర్యేవిమదే
 వారథ్యగతేయమువనూ ||౪౮|| విద్యేతఃశంకరహితావిష్కృతకాశ్రీమదై
 త్యథాః-విద్యానాధిగతానాభ్యస్తానాధితేతియావత్- నాభ్యస్తాప్రతిపాదిబృందద
 మనీల్యత్రోక్తభావవివాద్యమసంధం-విత్తంత్యాగభాగవంశ్యై- భనంద
 నోపాజితం||*|| యస్యాపివిత్తంసనరఃకులీనఃసపండితశ్శుక్రవారగుణః-

శనివవకాశచరణానీయస్సర్వగుణాఃకాంచనమృతయంతీత్యుక్తైఃధనమజాయ
 కాకున్ధములమిదంజగత్ | అతరంనాభిజానామిధకానన్యమృతస్యచైత్యాదివచ
 నేనచబహుఫలసాధనతయాటిజానీయమిత్యుచదిష్టం | చిత్రంనాజితంతత్తత్సాధ్య
 లమపినసాధితమితిభావః || సను || * || అథానామాజానేదుఃఖమాజితానాంచ రక్ష
 శరక్షితానాంవ్యయేదుఃఖంధిగభంమఃఖభాజనమితినిష్ఠోక్షేకధంతదు సాజానా
 భానానుశోచనమితిచైత్యత్వం - తస్యావ్యవహితావినంబాద్యేహికాముష్మికఫలజనక
 త్వేనాభ్యర్థితత్వాద్విరుపాధావగ్యవసానాచ్చనదోషఇతిమంతవ్యం - తథాశ
 మాహితనసావధానేనప్రసన్నేనేత్యధానినినాటంతఃకరణకుద్ధిపూర్వకంవిహిత
 స్యకమణిఫలజనకత్వంనాభ్యర్థితత్వాత్విరుపాధావగ్యవసానాచ్చనదోషఇ
 తిమంతవ్యంతథానమాహితేనసావధానేనప్రసన్నేత్యధానినియమాదిభావః | పిత్రా
 మాతాప్రసోగిత్వకానిబిమ్బమాతాపితరాపితరావిత్యమరఃపితామాత్రేస్యేతేషాః
 బిమ్బమాతాపితరాప్రసేవేయావత్ | నిశుశ్రుమాశ్రమమిచ్ఛాయాంపరిచర్యాప్ర
 థానయారితివిశ్వసనంపాదితానకృతా || మాతాపితృసమందై వంశర్షేనాంసహ
 విద్యతే | తస్మాత్సుచయోన్మిత్యంతిరాతేషుపాజితవిత్యాదివచనైఃపరమేశ్వరా

తా | అలోలాయతలోచనాఃప్రియతమాఃస్వప్నేపినాలింగితాః

రాధనకల్పతయాజముఫలదాయకత్వేనకతావ్యేతదోధితా - పితృసేవాసకృతాతత
 త్తత్సాధ్యఫలమపినసంపాదితమితిభావః - అలోలెవంచలేతరక ఆయతేకాంఠిచ
 శ్రాంతేచలోచనేయాసంతాఃజగన్మోహనయనవిలాసవత్పరివృత్తాః - ప్రియత
 మావిత్యంతమనోవిసోదకారిణ్యస్స భౌగమాగ్యాస్సమాసురారిణ్యస్తరుణ్యైత్యధా
 అన్యధారసాధానప్రసాదో - స్వప్నేపినాలింగితాః పితేనాత్మంతమిథ్యా భూతస్వ
 ప్నాలింగనాభావానుశోచనేనజాగ్రద్దశాయాంతస్యాత్యంతానంతావితత్వం సూచ్య
 తే | సమకానుబంధ్యత్వధామంగసాలింగనాధరమృదవాదతమావశ్యం - తత్రప్రపా
 జ్ఞోక్షేభాధామృదవమృత్తంకింతుపూర్వతరజ్ఞోక్షేమేనతలింగనంభవర త్రాప్యత
 మతఃపానరక్తదోషఃప్రసక్తఇతివేన్న - తత్రకలివయాలింగనాభావమాత్రాసు
 శోచనమృతమనర్వాగసాలింగనాభావానుశోచనమితివదోషప్రసక్తిరితివదితవ్య
 కింత్యయంవివరణమనఃకాలఃకాతైర్బుధిర్బుధివలన్తు భరితేశేషఃపరపితేషా
 రాష్ట్రేచులోలుపతయాలాంశతయాసావమానవకపిందావనుక్షింభరితయైవ్యధాః
 ప్రేక్షతయోష్యతేవత్వధానభకతయైలిభావః | విపరాన్నవకపిందావిద్యమరః
 ప్రపూర్వాదీరయతేకమణిబిమ్బవితత్వత్వంకాలవిలసితమేవేతితాత్పర్యం - యస్య

శ్వేతవైరాగ్యవ్రకరణేభమాధాపితశ్చక్రమేవిద్యాయశోధిగమానాంయథాక
 ధంచిత్తురుమేథోవాపయోగితయాతదభావానుశోచనంవత్తుయ్యక్తంనత్వంగనాలింగ
 నాదినంభోగాభావానుశోచనం-తంపిన్లోకప్రయోజ్యవారసిధ్యర్థంకథయితుహాశ్వం
 తాయక్తగననువిద్యాధ్యయనాభావేద్విచారానుశోచనంసయ్యక్తమితిచేన్నతస్యాఉ
 పాదేయత్వేనశతశ్చత్వస్తదభావానుశోచనేష్యనావిత్వాభావాత్-అన్యన్యత్వమపాదే
 యత్వాదేతదనుశోచనమనుచితమివప్రతిభాతి-తథాపితస్యాపిపురుషార్థాదుభ్యవర్తిగ
 దనయాసంపాతాయతత్వాన్ప్రసూతిభాజోవిశ్వస్వస్తీపుంసార్యామేవసిద్ధిర్ము
 త్వాత్కామస్యపురుషార్థత్వేనచపిప్రబుణ్ణిమోచనహేతుభూతతయోద్యోశశా
 స్త్యస్యమహాపురుషప్రదీతత్వాన్||*||ధమాకారుద్ధోభూతేమకామోస్తిలిరతిమ
 భేతిభగవద్వచనాద్విరుద్ధస్వైవానుపాదేయత్వాత్-అశ్రుతురదేరుద్ధస్వైతత్వా
 దుస్యవివక్షీతతత్వేనోపాదేయత్వాచ్చరణేవానుశోచితుమితితయత్వాలోకేతావదు
 త్తనవత్స్వరూపేఅధమవత్స్వవేయతస్యాశ్వరూపేతదనుశోచనంప్రాచక్షాన్ప్రసిద్ధం

కాలోయంపరహిజలోయపరయోకాక్షైవప్రేక్ష్యై||౪౮||యం

యేభ్యోజాతాశ్చైవపరిచితావఃఖలుతేనమఃప్రౌఢస్సవృధాస్తృతి
 విషయతాంతేపిగమితాః|ధిదానీమేతేస్త్యప్రసేవనమాసన్నవత

జ్ఞాపిపాతస్యాలిఖితరూపాననస్యారూపేయాయంతదలాభేనుశోచనం త
 వ్యత్కాలచిప్రలభిస్సాధికతవరమాధానామావేద్యాయంతదలాభేనుశోచనం ఉచిత
 మివఅతవివక్షేతప్రమేపిప్రసిద్ధేకంపూర్వాధాత్రమనుధ్యమభేదేనవత్త్వయాభా
 వానుశోచనముక్త్యాఅధమత్వాశయేనతృప్తియవేతిదభావానుశోచనముక్తమిత్వం
 ముక్తప్రపంచేన ||౪౮|| అథకాలవికలనావిపాతవచనమాహ||వయమితి||వయంయేభో
 హితాపితస్యోజాతాత్రన్నాప్రేనిరసంబితావివచితకాలమరచయంతవివసస్థా
 వేత్వధాఃఖలుశ్చ్యోప్రనిశ్చయవాక్యాలంకారేవాతథాయైజానైస్సమంసంప్ర
 ణాస్సస్యగ్యుద్విగ్ధతాస్సంప్రతావిరాతప్రవృత్తాభివ్యథాః-లేస్త్యవివిధయతాం
 గుణగోచరత్వంగమితాఃప్రాపితాఃకాలేనతిశేషఃతేషేనస్థైర్యధాః-గమ్యేణం
 గత్క-మణిక్రః-గతిబుద్ధిత్యాదిహ-అదీకతుఃకమణినిగ్ధంతేకరుశ్చకమణా
 తివచనాత్-అథవాగమితాగతాభివ్యథాః-స్వాభేణినిరామోరాజ్యమకార
 నిలితత్-ఇదానీంవాధాకావస్థాయామేవేవయంప్రతిదివసంప్రత్యహః||యథార్థే
 య్యాభావఃఅసేన్నంసమిషుతివతనిరిభగంయేషాంతతథోక్తాః|అతవివసితా
 స్వస్తీతిపికతిల-సైకతప్రాయంనేతేజిలనౌచేత్వవేనతత్వస్తిత్విత్యధా

ఇలన్ త్రత్యయః యస్మదీతరం నదీతట ప్రదేశః తత్ర మౌతరవః వృత్తైస్తైస్త్వల్యవస్థాం
 గతాః సమదశా ప్రాప్తాః స్త్రీప్రసేవమాస్యామభిత్వథాః - వితత్సర్వం కాలవృత
 మేవ అస్య భాతధమస్య స్వేద్యైశ్చాబ్ధిమితిభావః - అత్ర తరంగభంగాభ్యామత్రైస్త్రికతాశీ
 నయేతి విలంబేన తయా కాంక్షిన్యూ లోన్ములః తద్యోతసాగ్ధం నదీతీరస్య సిక తిలవిశేషణం
 ౧॥ స్త్రీశర్కరాశర్కరలిః శార్కరగిశర్కరావతి - దేశవివాదిమావేన మున్నేయాన్త
 తావతీభిత్వమరః శిఖాదీవృత్తం॥ .....
 ౪౯॥ అ॥ అథ ప్రాణినాం విచార్యమాణే శస్యాచమకాశోనాస్తీత్యాహ॥ ఆయురితి॥
 సృజాంకుర్వా సామాయుజీవితా వధికాలోపమాశంశంతి సంవత్సరాత్మకంకురీ
 మితంక్షృప్తం బ్రహ్మణేతిశేషః॥ ౧౦॥ వింశత్యాభ్యాస్త్యుదైకత్యే సర్వాస్త్యుంజ్యే యసృఖ్య
 యారిత్వమరః - తదధాంతస్య నమశతస్యాధాంతం చాశద్వన్విరాత్మకం రాత్రౌ
 గతంక్షృద్రియత్యాచారోపరమరూపవిద్రావస్థాయాగతంక్షవతీత్వథాః - పరస్య
 తస్య బాగరూకేణవతరమానస్యాధాన్తస్య పంచాశద్వత్సరాత్మకస్యా పరమస్యదధాం
 నాగతామల్యవస్థాం సేతతిలవదీతరతగభిః ౪౯॥ ఆయుర్వచనశ
 త్సృజాంకురమితం రాత్రౌ తదధాంతం తస్యాధాన్తస్య చన్యచా
 థామపరంబాలత్వవృద్ధత్వయోః శేషవ్యాధివియోగదుఃఖసహి
 తంసేవాదిభిన్నయతేజీవేవారితరంగచంచలతరే సౌఖ్యంకుతః
 ప్రాణీనామ్ ౫౦॥ క్షణంబాలాభూత్యాక్షణమపియువాకామర
 సికఃక్షణంబిత్వేన్ద్రీయక్షణమపిచ సంపూర్ణభవః॥ జదాజీవైరంగైర్మ
 మరవింశతిసంవత్సరాత్మకంబాలత్వవృద్ధత్వయోగతం అజ్ఞానాశేత్రత్వావస్థావివ
 యతయానప్రమిత్యథః - ద్వాదశసంవత్సరాత్మకమేకమధాంతంబాలత్వే అన్యవృద్ధత్వ
 మితివివేకశేషం పంచవింశతిసంవత్సరాత్మకమేతనవశేష్టాధాన్తవ్యాధిభిరోగైః
 యోగదుఃఖైః పుత్రకశత్రాదివిరూప్రయత్తికుఃప్రైస్సహితంపరసేవాదిభిఃస్వజీవ
 నాధాంతిత్వంపంచర్యాదికష్టకమభిర్మితే అతివాచ్యతే - అతఃవారితరంగ
 చంచలతరే అతిచంచలేక్షణిక ఇత్యథాః - జీవజీవసేప్రాణినాంసౌఖ్యంకుతః
 సమతోపీత్యథాః - ఉత్తరీత్యాన్తచార్యమాణేశస్యాచమకాశాదితిభావః॥ ౫౦
 అ॥ అథ కాలత్రయయక్తపాల్యాద్యవస్థాక్రమేణమత్యకాస్సర్వోపిప్రయతఇత్యుచన
 హరతి॥ క్షణమితి॥ క్షణంక్షణమాక్రమేషత్కాలమిత్యథాః - అత్యంతసంఖ్యాగేది
 తీయాపాలఃశిశుర్భూత్యాతథాక్షణమపి కామేనమన్వత్సరఃకః శృంగారసాధివి
 యద్వాకామ్యంతే అధిలప్యంతర్జితకామాః కామినీసంభోగాదివిషయస్తేమరసి కః॥

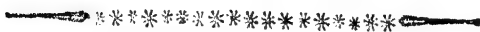
గంగా యువాతమణిశ్చ భూత్వా తథాక్షణం విత్తే హి నో నిదానో భూత్వా తు
 పవనం పూణా విధవః - పరిపూర్ణతశ్చ భూత్వా ని అథా రైరితకాలపీఠితర్యామే
 మరః - తథాక్షణం జలాయా నీడేంద్రియైః విశిష్టసంధిబంధై రితియావత్ - అంగైః
 యైశ్చ త్రైతపవనభిర్విశళచమణభంగీభిరుండితాభిః తా - దిహ్ని తేరియావ
 మణిభూషణైశ్చ తాతోః కమణిక్రః - తనుగాత్రం యస్య కింభోజో భూత్వా సరస్వ
 వీత్యథాః నటస్తత్యేష ధారీతతాకవనసంసారస్య బాల్యయావసాద్యవస్థానుభ
 వావన సారకపటచాటకస్య నాట్యస్రవతగాడ విరస్యచలంతే అపసానేయమౌధి
 తే త్రేతియమరానీయమరాజధానీసంయమనీనామ్నీయమపురీకరణాధి కరణయా
 వ్యుత్పత్తిత్యావత్ సేవసాయవనితావ్రతసీరాతిగన్తరణీవగాంధికవిమృతోభవతే
 టవనవలీమ - డితతమన్న రస్సంసాగాంతే విశతియమధానీయవరి
 కామ్ ॥ ౧౦ ॥ శ్లో ॥ త్వం రాజావయమగ్ని సానీతగుడప్రజ్ఞాభిమా
 న్యత్ర ప్రసిద్ధో భవతి త్యథా ॥ ని ప్రతిసీరాయవనితే త్యమరః - సవవిశేషాణానియా
 న్యాని డిహమలంకారానిభిరీప్యత్ర ॥ .....

ఇతివైరాగ్యశతకవ్యాఖ్యానే కాలమహి
 మానువణానామపంచమదశకం

శ్రీమయీకామూతాయనమః -

సవ్యాఖ్యానేభర్తృహరిః తథాపితే - వైరాగ్యశతకే
 యతివృషభిణానామపంచమదశకం ప్రారంభః -

౧౦౧౨ ॥ అథిహాః శ్చ బ్రహ్మచర్యగోవిందయా ద్ధంధాతకాలవైషమ్యం జ్ఞాత్వావై
 రాగ్యాద్యనియతిభావేత్తదానైరవేక్ష్యస్త్రామివజగజ్జాలకూలకాయన్నవధీరితాను
 సతకాపేష్యా రాజ్ఞానహసంవాద - తమణశ్చ మ్నయాన్నాన్యధాతతోనిర - మశత్యయ
 తిభావోవశ్యం సంభా - నీయతివివేకినాం జ్ఞానయికుంతస్సంవాదప్రకారమాహ ॥ త్వ
 యి

మితి॥ త్వంరంజయతీతిరాజామహావృత ఇత్యర్థః - వయమత్యుపాసితా స్సేవితాః
 చార్యాయనాతథోక్తా ఆచార్యనాకా పురుషవేదేతిక్రమే - నిరంతరగురుసేవ
 తద్విరేత్యర్థః - యద్వాదేపాసితాగురుపాశునావశాత్పంపాదితాగురుః శ్రేష్ఠాదయ
 శ్రుజ్ఞాత్ప్రేక్షాగోచరబుద్ధివిశేషశ్రుత్యుత్తినయాయాభిమాన ఆగ్రహత్తవోన్నత
 తత్ప్రేక్షాత్ప్రేక్షాత్వవిభవై భవాన సుంపద్భిః శ్యాతఃసవత్ప్రసరితః తథాకవయః॥
 ద్వాంసఃయద్వా విచిత్రప్రయ భవచరచనా చాతురీభవీణాశ్రుతిభాసంపన్నాః
 యితాశః - స్వగ్రంథకాంతీకాఃదిగురుగంతరాశ్చిత్ర తన్వంబివిస్తరయంబివేష
 హంత్యు - తావదచార్యా భిరంతితాచార్య కృపాకటాక్ష లబ్ధశ్రుజ్ఞాభిమాన మానస
 ద్వాంశ్చేదావినః - జ్ఞాతజ్ఞానసంపన్నా మోక్షసామ్రాజ్య సుప్రబద్ధాస్తృజీకృత
 త్రిష్ట్యుగంధరా ఇత్యస్తానపితీకాయంతీత్యర్థః - తస్మాద్వయమభిశ్యాతావవేతిభ
 వాఃసతః ఇథ్యువేనశ్రుతాదేవ్యం చాహుచానాంతఃకాంతీత్యదాదీపశ్చైకానిత్యుచి
 త్యేకేతః - తిభిరుగ్రహంతరగతారతమ్యంజనభనాభ్యా మకమారమత్యంతవిప్ర

వోన్నతాఃశ్యాతస్తస్యవిభవైర్వశాంసఃసయోనియు ప్రతన్వం
 పః॥ ఇథ్యంజనననానియామిభయోరస్యావయోర తరయద్య
 స్తేషుపదాన్యుగోసవయమవ్యేతాఃతతోనిస్సృహః॥౧౭॥ శ్లో॥
 అథాన మిశేషేష్వంవయమపిచగిగామీశ్చ హేయవాదధాంశూ

కృష్ణత్వంకేవలధనవాకవయంశుశ్రుజ్ఞాప్రయతాభిమానధనవంతః అతస్తవచా
 న్నా - చమసేరుసంకాతయారివమహదంతరమిత్యర్థః - అతస్తవస్మానువిషయేష
 కాన్యుగోఅనాదిరదిరోసింఘితహివావయమవ్యేకాంతతోనిస్సృహః - నిరవేతౌ ఆ
 నావశవతాఇత్యర్థః - వ్యయివాదేషు - అనాదిరేవ్యవస్థానేసంసారేనాస్తాకమత్రప్ర
 యంబవమైతజ్జాన్యాస్వాదిరశ్చేష్టాశ్చమవిత్వయాదరస్తవ్యకాదత్రస్థాస్యామః - ఆ
 వ్యభావ్యశ్రమిస్యామఃఇతిభావః - ఆత్మత్వరాజావయమిత్యుచిత్రేషువయమవ్యే
 కాంతితోనిస్సృహఃఇత్యుచిత్రంహరేవిషయవచనం ప్రయోజ్యఆపదారితిద్వితచనశ్ర
 యాగః - భముచయబృతభిచేష్టకేసంసరముదాయవితయ - ఆత్మసంభావనా
 యంబవమవచనప్రయోగేనానాయుత్తవాన్మకోపివరోధఃవివముత్రతాపిత్రప్ర
 వ్యంకాదూకలవిక్రీడితం॥౧౮॥శ్లో॥శ్చమేవాధాంభంగ్యంతరేణాహ॥ అథానా
 మిశేష్వయధానాధనానామిశేష - తేష్వరోభావః - తథావయమపిచయావానభోక
 యావనభాంయవవిభిధాయంథాతథేత్యర్థః - యావదధారణఇత్యవ్యయాభావః॥
 శ్లో॥తతోనిస్సృహఃతవప్రయోజననివృత్తిద్వితకః - గిరాశాస్త్ర్యవచనానామి

ప్రహేతకేషాన్ద్రవిశేషాన్ధానాం ప్రభవమిత్యర్థః || ద్విహేతవిహేతే గీరాంయా
 ధికామతేషవిశేషాధానాన్ద్యర్థః || ద్విహేతానామతే - తథాత్వంశూరఃశూర్య
 గాంరీతుదలనైతితేషః-తథానోస్త్య కంవాదిదక్షా పున్సశమనఃభౌత తినాదిగవః
 వాపణవిధానేని || ధినిధానేదై వేదేత్యమరః-అక్షయమపినాశిపాటవంసామ
 యః మస్తీతేషః-త్వాంధనాధ్యాధనస్వామినః || ఇభ్యులభ్యోధనస్వామిత్యమరః-
 సవంతేభజంతేతదవినాశాభాంతదిభ్యుభ్యధాంతేతిభావః- యద్వాధనాధ్యాధనా
 ధ్యత్వాభిలాషిణఃరాజనేవయాధనసంపాదనేచ్యవిత్యర్థః- త్వానేవంతేమామ
 ప్యస్తావపీత్యర్థఃకుతిమలహతయెబుద్ధిజాడ్యనివృత్త్యర్థం || ఘ్నియస్తత్యటతే
 గాయస్తానెవేతచుండితా - తన్యవిస్తారతాబుద్ధిస్తలబిరుద్ధివాంఛనీవచనాదితి
 గవఃయద్వామతిమలానిరాగద్యేషాదియఃతేషాంహతయెప్రయేళనాథకంబుద్ధికుద్ధి
 వ్యారాజ్ఞానావాస్త్యర్థమిత్యర్థః-ప్రతుంకామోభిలాషయేషుతే హేతుకా
 మాశుశ్రూవవః గురుకుఖాచ్యోతవ్యమితన్యాయే నాప్తస్య భావాప్యస్త్యర్థ ప్రవేశ
 రస్తస్త్వంవాదిదర్శపుప్రవేశమరఃథావతుయఃపాటవంసః | సేవం

తేత్వాంధనాధ్యామఃసులహతయేమామపిశ్రోతుకామామయ్య
 ప్యాస్తానతేచేత్తస్త్వయిమమనిత రామేవరాజన్ననాస్థా || గీ || స్తో ||
 వయమిహపరితుష్టావల్కలై స్త్వందుకూలై స్సమ ఇవపరితోషా

చ్యవఃగురుకుశ్రూవయాచిత్యేత్పుపదేశంబంవిత్వాసంవతశిచ్యవిత్యర్థః- సేవం
 కైతిసంబంధః-అంకామవనసంసేవితమునోమకారలోపః- ఆత్మహేరాజ-తే
 పయ్యపిత్వానదేదనారోయదినదామత్వయ్యపిసత రామక్యంతలవ్యయఃసూతావ
 ప్రత్యయః-అనాస్థాసరివేత్త్వాదితిభావః-కింలేమహంగతోస్తిఅన్యస్త్వామిప్యామి
 త్యర్థః-వతకామానసామివేత్తకామానప్రత్యయః- స్వస్వనిరంభశక్తిబ్యోతనాన్ద
 మేతచ్యవప్రయోగః-పూర్వోక్తోక్తభావ వివాదాప్యేషుసంధయః-ప్రగ్ధరాప్య
 త్స || గీ || అ || అథకథమన్యత్ప్రగమిష్యసీల్యాశంకాయామస్తాతనెత్తసంబంధః
 కరణత్వాన్న కీచిదపిక్యప్రమిత్యాహ || వయమి || హేరాజ-వయమిదానీ వల్క
 లై దాకాయత్వేషమిదానిచిరైఃపరితుష్టాశుతుష్టాశ్చిత్వంబుకూలైః || దేహి విచిత్
 సాంబలైరిత్యర్థః-పరితుష్టైతివచనపరిణామేసంబంధఃచుతోషః అస్త్య కంత
 వసంతోషస్సమివవతుల్కవివక్షవశబ్దోతావధారణార్థఃకింశేషః అన్యవిరోధే
 మాస్తునిర్విశేషవిశేషరహితమాదుః తావత్పరితోషయారంభంసంబంధపుస్త్య
 థః-సమివవచరితోషాదయితోవిశేషైతివాచకః-కింతుయస్యపుంసస్త్యపాదన

లిక్ష్మిచాలాత్యాదతానపుమాకాదరిహ్రోకించనోభవతుసత్వస్యభక్త్యభావః సంతాపనాయం లోటకభమేతదిత్యాశంకోస్త్రమథామథాంతరన్యాసేన ప్రధయతి. మనసిచ పరిశుద్ధచిత్తేయేన తేన దిప్తోంతుష్టేన తికఃపుమాసభావాకృత్యసంపన్నః కృపాదరిత్రః ద్రవ్యహీనః కోపీత్యభావః మనః పరితోషేలాభాలాభయారకించిత్య. తత్యాదితిభావః. ఆతోనకించిత్యస్తాకంకృప్రమితివేదితవ్యం మా లిసిపుత్రమ్ || ఖ || తనమయయయతెయం మా లిసిభోగిలాతై రితిలక్షణాత్ || ౫౪ || అ || తథాపిశరీరయాత్రామాయస్యభాసంభావ్యమాసత్వాన్నదుజానానయంసాధుశిక్ష్తోమిత్యాహ || ఫలమతిఃఫలంలకనాయభోజనాయయన్తివారణాభామిత్యభావః. ఆలంకార్యాకంకలమితిచర్యావ్యభాసభావాన్న మఃస్వస్తీత్యాదిసావకాశివివము. తత్రాపిరప్తవ్యంతభాస్వాదుమధురం || ౫౫ || త్రిష్టిష్టేస్వాదుమధురేతమ్యః తాయమునింపానాయదృష్టోపకాంత్యభామిత్యభావః. ఆలంతథాయీతిరివిశయనాథాంస (వేశనాయాలంతథావల్కలంబవాసపేలిక్ష్మిచాలాభావం ఆలంతఃసంసృజ్యన్సంభావితంయథానం తనిమిశ్రేయోవిశ్రేయః | సతుభవతుదరిహ్రోయస్యత్వస్థావిశాలామనసిచపరిశుష్టేకోభావాకృదరిత్రః || ౫౬ || స్థలమయశనాయస్వాదుపానాయతోయంతీతిరపేతయనాథాంవాససేవల్కలంబ | నవధనమధుపానాభ్రాంతసర్వేంద్రియాణామవినయమనుమాతునోత్సహేదుజానానామ్ || ౫౭ || స్థ || అశేమహివయంభిత్తోమహావాసోవసీమహి | శయ్యామహిమహేష్వప్తేమర్దీమహికిజేమధుపానంబుధ్యపానంతేన ప్రాంతాన్యమాగ్రావతీని సర్వాచేంద్రియాణీయేమంతేమంధనమధుపానస్యతితిపితారాచివేతాదికారిత్వేనయథాకథంబిద్వివేకతేశసభావైశ్చివృత్తిభానవిశేషణమర్హస్యమజానానాంబుమాగ్రావతీనిమవివయంబుర్నినయమనాపకమితియావత్ - అనుమయమ గీతయేనోత్సహేనమృత్యామిగులిగన్యంబురేమిమథాసోధవ్యమితిభావః || త్రైపూర్వవత్ || ౫౮ || అ || ఎవమేవాథాంతంగ్యంతరేణాహ || అశేమహివివయంభిత్తోన్న మశేమహిభోద్యేనులకభోజనభితిభావోగ్లితేస్తత్వతేవతోస్తమపురుషబహువచన ఏవముత్తరతాప్రీతిప్రవృత్తభావితావచాసోవసీమహితిచ్చానియమ్యమగిగంబరాభవిప్యమభ్యవ్యభావః మహేష్వప్తేభూలేశయ్యామహిస్వప్నామ్యః - అతః ఉత్తరైరాజభిఃకించుర్వీయహికించరిప్యమనకిమపీత్యభావః శరీరయాత్రామాయస్యభేదసంభావ్యమాసత్వాదితిభావః. ఇద్ధింసితిత్వమేవక్రిష్ణునిష్ఠయతిలక్షణంతదుక్తమహాభారతేనద్యోగపర్వణి - భృతరాజ్యంక్రతి

సనత్సుజాతేన||*|| యేనతేనచిదాచ్యున్నయేనతేనచిదాశితః యత్రకృతసః శాయీ
 స్వాత్మందేవాబ్రాహ్మణంబిరురితఃచిత్తంచశ్రీమహాభాగవతే||శ్లో||చీరాణీకేంశధిస
 శంబిదిశంబిభిషంసోవాంఘ్రిపాఃచరభృతస్సరితోవ్యశువ్యకాచుద్ధాగుఃపాశికజి
 తోవతిసోపపన్నాకశస్వాభ్యుజంతియతయోధనమర్హదాంధాః ఇతిథాచోక్తశివ
 గీతాయాం||*||సంబితోయేనతేనాశ్చ సృష్ట్యతవాభ్యుమేవవాశయసోయత్రగు
 త్రాపిసర్వాత్మాముచ్యతేత్రసత్తి||౧౬||౭||అథస్వస్వరాజిశర్కనాయోగ్యతాయాః
 ప్రోటనాశుదేశేనతంబిందతి||నేతి||వయంనటాః౭విధవేషధారిణాఃచిత్తనాట్యగీభు
 జాఃసభావామభివ్యథాఃయేననమనానంబోభవేదితావః-విటాపితకద్యాఃనాయకా
 నుకూలనచతురాఃసభావామయేనతతన్నాయికనుకూల్యప్రయోజనంసీధ్యదితిథా
 వః-తదుక్తమలంకారశాస్త్రేనాయకానాంనాయకానుకూలసహాయఃపీఠమదికావి
 టచేటిబిదుషాకాదయభిరతలక్షణంచతతై||౧౭||*||కించదుషపీతమదాపితఃద్యోవి
 టస్త్రిలతః-సంధానకుశలశ్చేట్రోవాస్యప్రామవిదుషకభితి-గాయంతీగాయకా
 మీశ్వరైః||౧౮||శ్లో||నటానిపటానిగాయకానిచసభ్యేతరవాద
 మంచవః||నృమిషాః||మత్రకేవయంప్రసనభారామితానయో
 మితః||౧౯||శ్లో||పులహ్యునయోరీతైరేతజ్జగజ్జితఃపురావిభృతమ

స్సంగీతమకలాఃతేనభావామఃయేనక్రవజానంబోభవేదితావః-సభాయాంసాధవశ
 భ్యాఃతత్రసాధురితియత్యుత్తయః-తేభ్యభిరేయేవా-అశిష్టగర్వాలాపాః-సాధారణ
 జనమసోవిసేదమాత్రపక్షవసాయసోనతుశాస్త్రసంవాదినభివ్యథాః-యద్వాస
 భ్యాఃవిద్వాః-సోదితిరేసాధారణజనాప్రేమంబాదాప్రస్థిదనయోగ్యవాక్యాఃతైర్వి
 తాహ్మంచవః-సృశారణభివ్యథా-విధవామః-యేనమనోవిసేదోభవతీతిభావః-తే
 నవిత్తశ్చంచుప్తపాశిచు-చుప్రస్థియః-తిథాప్రసభావైఃకుచకుంభభరైరాసమి
 తాశుషన్నప్రాంగ్యః-యోషితోపినభవామః-యేనసంభాభసంభాగోపిత్వంభ
 వేదితిభావః-అతోన్మపంరాజాసమీక్షిచుంద్రప్రృతిత్రసభాదిమచవయంతేనతే
 చిదిత్యథాః-ఏతేషామశ్యతరశ్వేయ్యాత్యాస్యాదితిభావః-ఏతేనఅసభ్యానామేవా
 వకాశత్రుదోనరుసభ్యానామతి-స్వపస్సనిందా-గమ్యతే-న్మపవీక్షీతుమిచాశః-త
 దాశాన్మవేత్త్యాడుంత్రిణం-త్యామితీకేషఃఅస్యయదాధాంవైతానీయాభ్యుమధా
 సమన్వితః||శ్లో||వద్వీషమేస్తాసమేరీటాఃపట్నశాస్త్రాన్నిర్వినిగంతరాః-ససమా
 త్ర-చరాశతాకలావైరాశియంతేరతోగురురితిలక్షణాన్||.....*||
 ౧౭||౭||అ||సంధామేవచతుర్థి||ప్రచందయశివభురీతి||పురాపూర్వకాలేపిభులహ్య

దయై మహాహనసై రుదారబుద్ధి భిరిత్యథాః - ఈశ్వరశ్చంద్రాదిసార్వభౌమైః
 తత్పరివృత్త్యమానంజగద్భూమండలంజనితముత్పాదితంశుక్రధమాచరణసంస్థా
 పిమిత్యథాః-తథాచరైర్యయాతిప్రభృతిభిశ్చైర్విభృతంవిశేషేణభృతంసమ్య
 క్షరీహాలితమిర్యథాః-తథానైకబలీశ్రద్ధశిఖిన్విజిత్యశబ్దబ్రహ్మేనవ్యవశత్రు
 త్యాత్మణయథాత్మణమిదత్రమధిసాత్కృతంభిత్తేనైవేహంమహాదార్యంసూ
 ఘ్యతే-ఇహహిఇతానిమపితన్యేధీరాఃభేర్యశాలినఃచమరకాశభువనాని-భూరాదిచ
 తురకశనిష్టపానిభంజంతేఅనుభవంతితాదృక్పామగ్నాసంపన్నాః-ప్రపంచిత్యథాః
 భుజపాలసాధ్యవహరయారితిథాతోలఽదీభుజానవనఇత్యాత్మనేనదం-అతఃకతిచ
 యానిచతానిపురాణీచతేహంద్విప్రాణాంచపమాణాంచాపురాణమిత్యథాఃసా
 మ్యేతిచిత్యేసతిపుంసామేషఃపర్విశ్యమానోమహద్గర్భవిష్ణురగ్నస్త్రిమూర్త్యురః
 మధ్యఃశ్రుశహతుత్వాత్కఃకిమథామిత్యథాః-అతఃపురాతనమహారాజచరితాను
 స్మరణాబ్జితవ్యంసయాన్యతైనభవితవ్యమిథావఃపారిశీన్యన్తుః॥౪౫॥ భవతిహరిణీ

పరైదేవైర్భూతానైర్వైరిజిత్యప్రణయథా | ఇహహిభువనాన్య
 న్యేధీరాశ్చబుద్ధః-సుంజతేకలయపురస్కృత్యేపుంసాఃకిమమద
 జ్వరః॥౪౬॥ శ్లో॥ అభుక్తాయామితిన్మహా
 ర్భువస్తస్మాదాభే-ఇవబహుమానఃక్షీరభృతామ్ | తదంశస్యా
 వ్యవశేతదవయవతేశేషసయోగవిసాదేకైర్వ్యేవదధతజడాఃప్ర
 త్యుత్తముదమ్॥ ౪౭॥ శ్లో॥ వృత్తింహోజలకేభిర్యోవలయితస్పర్శో

సాప్రత్యక్షాప్రాగోరసాంబుధిస్తైరిలిఖితాః॥ ౪౮॥ అభుక్తాయామితిన్మహా
 తైఃఅనేకభూపాలతైఃకిలకలభువిఅభుక్తాయామనమభూతాయాంసత్త్వాంక్షణం
 త్సగమాత్రిమపితాలంకితుతుణమాత్రవ్యవధానరహితమేవానుభూయతేఇత్యథాః
 తస్మాభువంసాభేనాప్రైక్షేతివృతాంతరాజ్ఞాంకిఇవఇవశబ్దోవాక్యాబంకారైశ్చేతిద
 డభోకామహావాక్యాలంకారేష్పితిగణ్యాఖ్యానేమహామానడల్కమోనకాపీవ్య
 థాఃసవఃసాధాగణ్యాదిత్యథాః-కింతుతస్మాదిభిఃశిఖింశస్యాపిఅంశభాగేచతథాత
 స్యాంశస్యనానయవకదేశస్తస్యలేశాత్ప్రవృత్తిగోణపిత్యథాః-పతయః-ఈశ్వ
 రాఃజిహామంహావిసాపేన్మృతమభూభందాధిపతనూవయంబాతాఇతిమహేరుఃభ
 కితకప్యేశతిప్రస్థైర్వైరిన్వినముదంసంలతోమందిగతమనంశంవిమోదంశిఇత్య
 థాః-అహామహానయమేవేషాన్మహేతదిత్యథాః-ప్రత్యుతేత్యుక్తైఃపరిత్యగితగ
 ణ్యాఖ్యానేష్టైఃఅలప్తాంతానరీకుప్రస్థవవాతాతద్యాచ్చేతరాస్తతః

త్యక్తంతు ద్రాక్షిత్వాహమ్మత్విదగ్ధిః జలరేఖయాశముర్దవారగజలరేఖయా
 జలభారయాచవలయితోవేష్టితఃపుంజీకృతశ్చయాయంపరిబృశ్యమానస్స వాఃఆతే
 షోపిహ్యత్విదగ్ధృతినిసాను-తంతాద్భిశ్చమృత్విదమేవసంకరశతైఃయద్భిశ్చతైః
 స్యాంశీకృత్యస్యభాగీకృత్యయేరాజ్ఞాంకాఃభుజతే అనుభవంతేరాజగణాద్యు
 హితభాంవితరేయత్వాదదాతేగృహిష్యతిలిఖతాధవతివక్షాంతరదతిఃవితరంతో
 వాదదాలివతామానేశతృప్రత్యయఃసాభ్యస్తాభ్యతులమమభావః-వదతేధవతివా
 హతః-అవతమస్సద్భుక్కురాదికంతేమస్తేమపినాస్తేవేత్యథాః-భృశమత్యథాం
 తేప్రాహీనాఃపరిప్రాహీనాశ్చఅనేకసంయుక్తాఃజి-తమృత్విదగ్ధోత్కృత్వాహ
 తుప్రత్యంతప్రాప్యంశభాగిత్యాద్విద్రత్సంచాగంతవ్యం-తతస్తేభ్యః-యద్ర
 దరిప్రభ్యోరాజాభేభ్యోయేపురుషాధమాధనకణాధనలేఖావాచ్యంత్యభిలషంతి
 తాంపురుషాధమామానుషావశవాధిగ్ధికూశారాధఃప్రస్థతణుపానవత్త
 థావిదయుద్రయాచ్చాయఃశరవనైచ్చావహత్వాత్తద్యాచితారస్తతోపిసీచాస్తేన

వ్యయంనన్యబుస్సాన్వరికృత్యతమేసంకరశతైరాజ్ఞాంకా
 భుంజతే । తేదద్యదాదతోధవాఃమపరయుక్తగరిప్రాభ్య
 శంధిగితామ్నరుషాధమాధన-తావా-ధ-తతేభ్యోపిమే॥
 ౬౦॥ శ్లో॥ సజాతఃకోప్యాసీన్యసవిపుణామాధ్విధవశకపా
 లంయస్తోచైప్రవిహితమలకారఃపయోఃప్రాణప్రాణ

రాధమాఃపానంపున్యేవనిర్వాణిత్యథాః॥శ్లో॥ శ్చిహ్నాత్పానవిందయారిత్యమరః॥
 శ్లో॥ ఉభాశ్చకతహఃకార్యాధినిపర్యాదినుమ్రాన్తి-తీయామే-గితాంతేమతతో
 న్యప్రాపిద్యశ్యతేభివచనాత్పురుషాధమావిద్వితే-గ్యోరీచాయాంవిభావఃస్వద
 గ్ధమక్షేమఃదేహరక్షకప్రమోదనాయాపురుషాధమత్వజనన్యాఃపి-ద్రయాచ్చాయా
 గికా-రంవిధాయస్తత్సద్ధానందనిర్వాణమలస్సపురుష-తమత్వజనస్య-తిభావ
 స్త్యేవజీవాతుమాగ్ధాం-ధవమితితాత్పర్యం॥౬౦॥౩॥ కే-బ-మనానవివశఫల
 జస్తేతి-గమయతి॥సంధి-సపుమా-కోపి-శ్చి-దే-జాతఃసఖాజన్యాసీత్-ననవ-ఇ
 త్యథా-కోసానిత్యత-అ-య-స్య-పుం-స-ధవశంకు-ప్రాంకపా-నిరోధి-కుద్ధ-ధరిపు
 ణాశంభునాఉత్పై-ను-వృ-తే-సం-క-ర-నివత-మా-న-ఇ-త్య-థాః-మూర్ఖి-ని-జ-మ-స్త-తే
 జ-ల-క-గ-ని-ధ-మే-భూ-ద-ని-ధా-న-య-ని-హితం-ని-క్షే-ప్ర-స-వి-క-వే-తి-స-బం-ధ-స-క-ల-మ
 రా-సు-ర-జూ-భ-ని-త-మ-ప్ర-ద-వీ-త-ప-వ-ద-క-రి-వ-ద-స్య-తై-లా-వ-మే-ని-గి-రీ-వ-ర-స్య-భ-గ-వ-త
 శ్శంభాఃకపాంతేభిరత్వానిలిభావఃకేత్యథానేదాః-ప్రాణప్రాణేతుర్భప్రాణసం

రక్షణప్రవేశానామతిర్యేహంతై వ్యభోక్తైః అతవనమద్భిర్మమస్మదానైః
 త్విత్కలః తియైరేవవృథిమనమస్మైః సేతాత్పరీయా అథవానమద్భిః పునాంనరవ
 రంకున్యానాంరాజ్ఞామనంపరిధృశ్శుకూకః అకులూనిస్యమోహానబోమనశ్శుభివ
 జ్వరః రోజ్మరోక్తైః ఆచరణంశహేతుత్వాన్ కఃకిమథామిత్యథః మరణావతరే
 పియస్యశీరః ఆదరపూజకంకుమారుహదేయంభవతివపిసఫలజ్ఞాపురుష తమశ్చ
 అన్యవృర్వపినిష్ఫలజ్ఞాపురుషాధమశ్చేతిభావః ||.....

ఇతివైరాగ్యశతకవ్యాఖ్యానేయవివరితసంవాదః

రానంనామకపృథకశం.

౬౧ || అ|| అథమనోనియమనమస్మై వయతిత్వా తత్ప్రసంగానంతర మన
 స్సంబోధనపూర్వకంతస్మయమనస్త్రాకరమాహ|| పరేహమితి|| హేమ్య నయప్రతిది
 వశేమమవిసంబంధము భావింతు స్త్రాకరైః ప్రకారవచనేభావ పరేహంజేతాంసితితా

ప్రనణమతిః కైస్త్విధువానమద్భిః కేపుంసామయమతులదపః జ్వ
 రంరః || ౬౧ || స్తో|| పరేహంజేతాంసిప్రకృదివసమాగాధ్యబహుధా

ప్రసాదంతేనేను విశసిన్యానయజ్జేశకలితమ్|| ప్రసన్నేత్వయ్యం
 తిఃస్వయమిహంబింజామణిగణోవిదిప్రస్ఫుతవృక్షేమభిలషితంపు
 వ్యసితతే || ౬౨ || స్తో|| పృథ్వామసికంకుధాత్వచనదివిక్రమ్య

ధ్యవ్రసాద్యతత్కాలోచితామవతరవైరుప్సభిశ్చైత్యథః జ్జేశేనాతిప్రయజేన
 కలితంపువాదితం ప్రసాదమయగ్రహంనేను ప్రాయుకుంమనాంస్యేవేత్యథః న
 యతేద్వికమరాక్షామునైత్యయః విశపికింప్రవతానెమిత్యథః అథయ
 భాకథంభిత్వరవిప్రప్రాననేనాభిలషితః సాధయామ్యమితితేమిథామేవంవి
 ధ్యతభిత్వరతిహ|| ప్రసన్నైతి|| త్యయితింతరథ్యంతరేప్రసన్నేసమాహితేనవిహి
 ము. ఖత్వైమమభ్యేనస్వసానవివృత్తి శేనతీత్యథః స్వయంస్వప్రయత్నంబినై వేత్య
 థః ఇదితతివిభావతస్త్వితామడిగిణః వింతారత్నవివయరూపభిత్వథః వివమేవ
 చింతామడికశేమభిలషితదానశుకుథానైరుణశ్శకింవత్తవ్యమితిభావః విత్కోవిత్క
 లంకః సుంకల్య ఇచ్చావిశేషః తితవాభిలషితంవాంభితంపువృత్తి తి నపూరయతిః
 పూరయత్యేవేత్యథః అథవాకించాభిలషితంపువృత్తివర్తమపిపువ్యత్యేవేత్యథః ||

అః ఆత్మప్రసన్నైర్వాభిలషితప్రాప్తేమన్యప్రసాదనాయావేనత్యథః అన్యథా
 సర్వజ్ఞేత్రావిహయారణ్యకమాణ్యాంః ప్రసన్నేతేతితాత్పర్యం || ౬౩ || అ|| వినం

కునః ప్రసాదగుణమున్న వ్యక్తిగతమునాచి కరిభ్రమసిద్ధిః || సాచిత్రముభావ్య
 భావంతః కుభావంత్ర మసిస్సంపదసినాచరితవ్యమిత్య భావః - ప్రయోగనా
 భావదిభావః తిహి కేతకావ్యమతలవాక్య చనకుత్త చిగ్నలేవిగ్రామ్య తాం
 క్షీయతాం స్వస్థానమివ స్వైరంవతః తామిత్యభావః - నవ్వచంచేతా భావార్థ సిద్ధి
 తితిహయన్తా ర్యంయథామేన ప్రకారేభవతి తదభావ్య యమప్రయత్నే నై
 వభవతి - అవ్యభావే పరిత్యేననభవతియచ్చాచిత్య వర్త్యవేత్త్యాదివచనాభ్యర్థమేత
 ద్దేహయత్తమితిభావః - అతః పిగ్రామ్యతామితిసంబంధవిశ్రమేతి భలమిత్స్య త ఆహ
 తహమితివమత్రాంతమథామనన్తు రన్త చింతయన్తనమకోరయన్తిత్వభావ
 థాభావిచాపిభావివ్యవధామపితవప్త నామస్యేనభుంకతత్వ విదేశః - అస కల్ప
 యన్తనాకాంక్ష - అత ర్హితోనభూహితస్సమాగమోయేమంతావది తితిహనతా
 సిత్యభావః - భోగాస్విషయానమథనామితై వవశాస్సంభావితార్థా భావ్యమివతరమా
 తనామివ్యేపితకావనప్రత్యక్షః యద్వాఅనుభవామిభుజే అతోమదిభావంసచరి

తాంస్వయంభవతియిగ్యధాభవతీత్రధానావ్యధా | అతీతమన
 సున్నరన్న పిచభావ్య సంకల్పయన్న తర్హితం మాగమాః సునహ
 మిభోగానహం || ఉత్తరీవతస్సాద్విరమేన్ద్రియార్థగహనాదాయా
 సకాదాశ్రయశ్రేయోమాగం మలేషదుఃఖిమనవ్యా పారద

భ్రమితవ్యమితిభావః - వివాచేత్పరమేశ్వరస్వావ్యవశ్యం ప్రయోజనేయమిత్య
 వ్యర్థం - తిదుత్తరభగవతా || శ్లో || యోనవ్యవ్యతినద్యేష్టినిశోచితసకాంక్షతః - సుధాసు
 సవిరిత్యాగిభక్తిమాన్యస్సమప్రియః - అన్య త్రాప్యైక || శ్లో || గతాభావాన్తామ
 తేవ తి - నాభావంలేమనోరథాః | వతరమాసేనవతరంతేదేనమేవాదవాః ||
 మాదితివ్యభీత్వత్త - జిహ్వావనయలాపన గ్రహయతివృష్ట్యధ్యగురుతిలత్తజాత్ || ఉత్ ||
 || అథావేద్యవచనభవ ప్రకారమేవాహ || పితస్వాదితి || హావేతః - వివాచ్యై
 శ్యమానాతేయ సాయితీత్యానా సకాత్తుభిజనతాత్ ఇంద్రియాభావాన్తా
 విషయావేగహనమరణ్యతస్య తదుర్విగాహత్వా తేత్ర గ్రహణ విరమితుచాసం
 గ్రాప్తుహి - అన్యంతిదుఃఖివిషయా సత్తెంమామర్మిత్యభావః బాగువాన్ పితమేతాద్య
 - అవిమి - వ్యాద్యైభ్యోరమితితదర్థే పదం - తితిహ - తితిహ - తేదేవ తితి
 దుఃఖిమనమే వింశతిమనాదుఃఖిః త్వంసనమేవవ్యవహరంత్ర తిత్తరసమితిభావం
 గ్రయోమాగం - భావనమాగం - అత్రయతనుసకత్ర త్రవతహవ్యేత్వభావః - తిత్త

స్వాత్మీ భావం స్వరూపానుభవం భావరత్నరత్నముపై హి - ప్రాప్త్యు హిత భావజాన్వ
కీయం || *|| చంచలం హి మనఃస్వస్థ్యాదౌ ప్రసిద్ధామిత్య భావః కల్లోలవల్లోలా
నుతరావలాంగతిం వ్యాపారం సంత్యజనమ్యగ్నిస్సృజ్యనుస్థిరం భవేత్త్యభావః భూయః
భువరవిభలగురాంభంగకీలానుభావశ్చ తాంభవరతిం సంసారానైతి మాభజన సేవస్య
కింత్వభువేదానిం ప్రసీద ప్రసన్నం భవచిత్ర ప్రసాదమంతరాపుణ్య శతైరపి శ్ర
యః ప్రాప్త్యు సంభవాదితి భావః || ౬౮ || అథ విశ్వసన్నియ్యే ష్యవజ్ఞానం గురునాస్య
త్రేత్యా హః మోహమితః || హేదేవః మోహం పుత్రమిత్రా ద్యా సత్తిజనకాజ్ఞానం
మాజ్ఞానా భోధయన్త్యనేతియవత్ - తత్ర నిశ్వాసం మాకుర్మి త్య భావః కింతు చ ప్రా
భావం మాదామతీర్యగ్ని తత్త్వికా చంద్ర శఖరశంభౌ తాంతభాభాతామసిర్యా ద్యా
మిత్యభావః రతికుసుమక్తిమహాజ్ఞానం హేదియత భాస్వగతరంగిణ్యా మం దా
స్వాయాన్తటభువస్త్రికప్రదేహ సాహమాసంగత్రనివాసాసత్తిం అంగీకరు అనమ
న్యస్య - ఉభయత్రైవనిశ్వాసం కుర్మి త్యభావః - నిత్యైవ శ్రేయస్కరత్వాదిభావః
తుంతుకాత్ | స్వాత్మీ భావముపై హి సుస్థ్య జనిజాంకల్లోలలా
లాంగతిం మాభూయోభజ భంగురాంభవరతిం చేతః ప్రసిదాధు
నా || ౬౯ || శ్లో || మోహం మాజ్ఞాన తామహార్జయరతిం చంద్రా
నకాయాదామనౌ చేతః స్వగతరంగిణీ తటభువామాసంగమం
గురుకోవావీచిషుబుచ్చ దేవుచ నటిల్లేఖానుచ శ్రీమహాబ్జాలా
గురినిదిత్యాశ్చ త్యాన్వత్రా విశ్వాసోత్పాదనాభావస్య రసముద్భావయతి - వీళ
మగారివరంగేమచుచ్చతేజః జలస్థోదేజ చతటితోలేఖా ఇవతామవిద్యుల్లతానుచ
శ్రీమచసంపన్నతేజో భావతల్లిమచేతిహరే ప్రశస్తాన్తటిలేఖాన్తటిల్లేఖామత్యః
తామగప్రశంసాచరన్తేజో అనన్త్య సేమాసం || ౭౦ || మతల్లి తామచవికాకాప్రకాండ
ముద్భత్యజ్ఞావిత్వమరః జ్వాలాగ్రేష్వగ్నివిఖాముఖమచ - ఉన్నగేమసరేమసుహృ
ద్విగేమచుచబంధుజనసమదామెమబకోవాప్రత్యయః ఉత్తరోత్తరంతారమ్యేనన
శ్వరనయా ప్రత్యక్షసిద్ధేమచిత్తనంస్థి తస్మినుమగ్నహదీచ ఇతిమంబన కరణశ్చ
ప్రదాహఇతిలోన్మామన ప్రశ్నయేదదాహహేతుతయా ప్రసిద్ధేమబ్జాలాగ్రేమ
చస్సప్తతయా ప్రాణహతేమచన్నగేమచుచిత్తు పరిత్యాగశీలేమబంధుజనమచ
కోవావిశ్వాసః నరొపేత్యభావః ఉత్తరోత్తరం అవిశ్వాసనీయత్వా దితిభావః || ౭౧ || ప్రత్య
యోధీనశశభజానవిశ్వాసహేతుష్యిత్యమరః అత్ర ప్రస్తుతానాంస్య బంధుజనానా
ప్రస్తుతానాంనీచ భృతీనాంచయభాకభంవిదాపమ్యనగ్నవ్యత్వాద్దీపకాలంక

నభేదః కరుతం విద్యానాథేన || ౧ || శ్రుష్టుతాశ్రుష్టుతానాంచసామస్తైరుల్యభద్రా
 రః. దేవవ్యంగమ్యతేయత్రదీశకంతమ్మగ్యభి || ౧౭౪ || ఆ || అథశ్రుతారాంత
 రణసంబోధయతి || శ్లో || చేతఇతి హేతేః అస్థాయీకుస్థిరాంకుతః భూపాలానాం
 రాజ్ఞాం భ్రుకుటీ భ్రుభంగ ఏవకుటీకుటీరంత్రహరణం విహారోయశ్శక్తః క్షో
 డోవ్యాపారస్తేవ పణ్యాంగనాం వ్యభిచారిమితియావత్ భూసంజ్ఞానరవరణశీలా
 మిత్యథాః తదాయత్రత్వాత్రస్యాభిభావః యద్వాభూపాం భ్రుకుటీకుటీరే హరణ
 శీలవ్యాపారోయస్యాస్మాతథోక్తాసాదపణ్యాంగనావారవిలాసినీతాంతభాభూ
 తాంతదభీతత్వాత్రత్వయ్యుక్తప్రవృత్తినివృత్తికామిత్యథాః అత్రపణ్యాంగనానా
 శీలం విహరేతి శృంఖలేత్వద్యోతనాక్షణం నైయత్యే నవ్యభిదరణశీలత్వప్రకటనా
 భావరయభావారవనితాకుత్రచిత్రాలంబివృత్త్యావంతరమన్యత్రగచ్ఛతిరద్వది
 తిధ్వనిః ఇహకానిదిదధాంతరాణీస్ఫురంతిబుద్ధికుద్భిరున్నేయానిగ్రంథగౌరవ
 భోయాన్నలిఖ్యంతే తామిమాచరిదృశ్యమానాం రమాంసంపత్తిలక్షణా. అదరేణశ

గ్రేషువపన్నగ్రేషువసుమృద్వగ్రేషువప్రత్యయః || ౧౭౫ || శ్లో ||

చేతశ్చింతయమారమాంసకృదిమామస్థాయీసీమాస్థయాభూపా
 లభ్రుకుటీకుటీహరణవ్యాపారపణ్యాంగనామ్ కంధాకంచుక

నః ప్రవిశ్యభవనద్వారాణి వారాణసీరథ్యా పక్షిగ్రేషుపాణిపా

కృత్కదాచిదపిచూచింతయమాకాంక్షయతత్వం ప్రాథానవ్రయత్నం మామహి
 త్యథాః రహితధంబీవిశేష్యా సంకాయామాహుకథైవకంచుకషేపామస్తీలికం
 భాకచుశిసః కంధాన్నివమితగాత్రాన్యతః అత్రయద్యపివిషుప్రీహితైవ
 వివక్షితాథకలాభాత్పునః ప్రత్యయాంతరగ్రహణే ప్రక్రియాగౌరవం నకమః
 భారయా వైత్వధీయతివిహే. ధావతథాపిత్యగుత్తరాసంగవతం. కోకస్తీలివకౌర
 పారణపటుబ్యోతిష్టదీలోచనే ఇత్యాదిమహాకవిప్రణాగశ్చ వతాత ఇతివైయాకర
 ణాకథయంతియద్వాకంధయాకంచుశిసః కంచుకవంతః కథాచ్యుదితగాత్రాన్యత
 ఇత్యథాః వయనితిశేషః వారాణస్యాః కాశీపట్టణస్య || ౧ || కాశీవారాణస్యవంతిధ్వ
 మరః రథ్యాపక్షి మరాజమాగ్ర శ్రేణిమగ్గీరథ్యాప్రతోర్విశేభతరథ్యాపక్ష
 మరః భవనద్వారాణీశ్చాచరితవరప్రవేశాప్రవిశ్యపాణిరేవపాత్రంత్రవతి
 తాంసతీప్రాంబితేనయాచ్ఛాపూర్వకత్వం నూచ్యతే భియమవేయమహేస్వరాయా
 మహేపాణిపాత్ర ఉదరమత్రపాత్రే శుభరమక్షియాదిత్యాదిక్రమేరనాయానసిద్ధభి
 ద్విహరేణకరీరయా త్రానివకథాయంతః పుణ్యక్షేత్రే మనుభేనవిపసిమ్యమితి

[illegible]

అష్టకాస్తమ్యూహంతరవ సత్యహిమ్నః॥౨॥భ క్తిభావేమరణజన్మ

భయంహృన్మిన్నే హేరబాధుషునరున్మనజాఃకాగః । సంస

గ-దోషరహితావిజనా వనాంతావై తాగ్య మస్తకిమితఃసరమ

ధాన్యము || ౬౯ || శ్రీకృష్ణానందాచార్య వరమంధికానామము

[illegible]

మహా! యస్య బ్రహ్మగోత్రమపంగిరిః సుఖవిధవంతః యద్బ్రహ్మ విచారఇత్యర్థః. త
 వేతి శబ్దః ఇతే కామ్యమానాః భువనాధిపత్యై లోకాధిపత్యై ఖోగః. సగాదిసత్యాం
 తలోకసముదాయస్థస్తావాదీమేషుం తేతదాదయోభాగాః కృషణలోకానాదిబ్రహ్మ
 విచారహీనసానాం మతాఇమయాగ్యాఇతియవల్-భవంతి ప్రతిభాంతితేషామేవ
 యాగ్యాః తేనమాదృశానామితి ప్రతీయంతఇత్యర్థః భువనాధిపత్యాదీనామేవం ప్ర
 తీయమానత్వం కిముతాన్యేషామితిభావః-తదానీంతవత్సవేకృత బ్రహ్మపురందరత్వాత్
 వేదాపితిచ్చాపితప్రతిభాంతితిపరమాధ్దః - యద్వాసనుసర్వదాభోగజాతమేవమ
 మాధిలషితం నాన్య ఇయదిమన్యసేతదా ఇత్థ భూతిస్సృతవశవేభవనాధిపత్యాది
 భోగాలనుషంగార్హస్వియమేవసంభవ తితిసమాధానమభిప్రేత్యాహ-హేచేతః-తల్
 సకలవేదాంతప్రసిద్ధయద్వాతచ్చబలయ్యేధాతమిత్త్యర్థః తత్త్వమసీతిమహాకే
 తభావ్యాఖ్యానాదితిభావః. బ్రహ్మ చింతయంతింతసఫలమాహ-యస్య బ్రహ్మచింతన త
 త్వరస్యతే-కృషణలోకమతాఇమేభువనాధిపత్యభోగాదియః-అనుషంగిరిః. భవంతి
 అనుషంగార్హస్వియమేవసంభవంతిత్త్యర్థః బ్రహ్మశాననిష్ఠానామాజ్యులక్ష్మీచతేః

హ్మని-తయకిమేభిరసద్వికల్లైః ॥ యస్యానుషంగిరి ఇమేభువ
 నాధిపత్యభోగాదయః కృషణలోకమతాభవంతి ॥ ౨౦ ॥ శ్లో ॥ హతా

భమావిశేసియాసింభోవిలంఘ్యుడిజ్జుండలంభ్రమసిమానసచాచ

కింతెరులకమితిభావః-తేషుసమాశం-యద్వాయస్య బ్రహ్మచింతనవ్యమేభువనాధి
 పత్యాదయః అనుషంగిరిః-అనుషంగీరః భవంతిరథాచసప్రబ్రహ్మచింతనే తదనుబంధ
 వశాత్సవేదాపిస్వయమేవసంభవంతితిభావః ॥ శ్లో ॥ అత్రశిఖారేవధాతేమానం గుహా
 నీ-వివికాబితేతితాన్త్యవరసమనుసత్యతాచ్యవ్యాంతతేజేవం సమాహిత మిత్తమ
 స-ధేయంకృషణలోకామతాఇత్యత్రయద్యపిమ-యదీత్యాదినావకమానాథాక్త
 ప్రత్యయేక్షాస్మరవతేమాన ఇతిపక్షేనమాన-మేదః తథాపివిరంభశాకవయ్యత్
 లం ॥ ౨౦ ॥ అ॥ ఏషమేవాధ్దాభుకంప్రకారంతరేణాచదిశన్నిగమయతి ॥ హతాశ్చమి
 తి ॥ హమానసచావలేనతస్తద్విషయానస్తేజితచాచ్యేవయవ-దిత్వానగోహేతాత్మ
 తీయాహతాభమావిశేసిఅత్కంభాధఃప్రతేజబిగచ్ఛసీన్యధా-తథానభోగరిత్యంవి
 లంఘ్యయాసిఅరూఢ్యతాత్మకమనిగచ్ఛసీన్యధా-తదిథాదిత్త్యదలందిచ్చక్రవా
 శంభ్రమసిఅదిహారకశమిథావసీత్త్యర్థః సవనత్రాపిమనోగతే-నిరగ-భత్వా
 దితిభావః-కింయప్రాంత్యప్రసవతేనామీమాన్మవేతే-సీత్త్యపితద్దాధః-తథాపిజా
 తువదాదీ-వివికలంబిమ-లంభ్య-దాదీ-సంభవసీన్యధా-తదిథాదిత్త్యదలందిచ్చక్రవా

நவாபாபா ௨-புருகாரிபாபா ௨.

శ్రీమద్విశ్వకర్మచరిత్రః తీర్థవల్లభ వరకవ్యాసారాజనామకవ్యకాండః అష్టాశ్వాసం
 నామ ఐదశాంతాదీనామధ్యయనాదిధరపిఠం నామ సీత్యుక్తత్యాం సవే-మంపే
 తా తతావ్యాసాంపితైః తే బ్రహ్మజితాత్పర ముత్కుక్రగీత్యాం వ్యాజ్ఞానమేవసంపా
 దనియంపవ్యతరదిత్యాం యః శ్రీమద్బ్రహ్మచారివారామలతాక వ్యాపారసద్భూతైః
 శ్రీమద్విశ్వకర్మచరిత్రః సకీమసప్రమాదసమిత్యాశయః॥ ౧౨౨ ॥ అథకాఠిం శిష్యాసీత్యవ్య
 మేవ ప్రకంఠయతి॥ యంశలియతోయన్యత్యా-రణాన్త్ర మార్మమడిహరణ్యాది స
 కిలవస్తునన్యధిమాకామరుగమరుగిరీరపియ్యుగాంతాన్నిసప్రశయకాలానలనదిత
 స్సంప్రేక్షితస్సన్న వతితవిష్టేగ్నిసంపరాన్నీనోభవతిత్యకాఠభూమిచురా
 ప్రభూతామకరావత్రాః గ్రాహకత్యకాఃజలగ్రహప్రతేమంసలయాఃసమాశ్రియా
 స్సముద్రాన్యవ్రేనాగరాశ్చమిష్యంతాన్మనః సంధాధరంలీలిధరాఃచవాన్యవధ
 రణ్యాధరాఃమహేంద్రాదిసప్తసంహితామైషా చాదైః ప్రత్యంబపర్యజైః॥ ౧౨౩ ॥ వా
 దాఃప్రత్యంఠకర్మతాంబుమంఃభృతామ్యుగవప్తభృథంబాఘామ్యుగంబంబాశం

ముక్త్యైకంభిషదుఃఖభారంపనూపధ్వంసకారానలంపాన్మృత్యునం

దశదశ్రవేణం నరశేషైః పరాగృత్యైతి భి॥ ౭౫॥ శ్లో॥ యతో మే

రుక్మిణ్యాద్విరళః కుగళాంజుగ్మివళితస్త్రిమూద్రామృత్యుంబహు

మమకర్తృహృదయః । భగవద్భక్తిః తు భరణభరవాదే

పడివృతాశ్చిరైకావాతాశ్చిరైకలబితగా

త్రంబంకువిత గర్విగళి శాఖ పూవదం బాపళిద్వష్ట్రీర్ప శృతివ

శాత్రులెంతగా దృఢమో పోతెంతటి యంత్రాపిశ్రయాన్ని మేరనాడవేతభావం రహితం

పే కారణం యిట్లదొర్ను త్యసంబధానకరితవత్స్యకరీహితన్యకజ్ఞగ్రంథా
చలాదిన్యచ్చుకలేదునిశోద్భవతలచరీత సమాఖ్యాకాళానామకావ్యము

తాత్పర్యముగఁ గానఁచితిమి. ఇట్లున్నప్పుడు ముక్తిముఖమున గల రాజు, శరీరాదు ||*||

యీ సంగతిని తెలుసుకొని మహారాజుగారు ముగ్ధులైన వారిని తిరిగి పరీక్షించి, వారికి సరైన విద్యను అందించే ఏర్పాదులు చేయించారు.

ಪ್ರಕೃತಿಯು ಸೃಷ್ಟಿಗಾಗಿ ಬಳಸುವ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮಗ್ರಾಹಕರಾದ ಜೀವಿಗಳು ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತವೆ. ಈ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯು ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತದೆ.

[illegible]

అంతర్జాతీయ విద్యార్థిని పంపించునట్లు ప్రతి సంవత్సరమున ఒక ప్రత్యేకముగా నిర్ణయించును. 23 || అ ||

అక్షరములు ముద్రాపకమునకు వచ్చినవిగా నున్నవి. ఇవి ముద్రాపకమునకు వచ్చినవిగా నున్నవి.

[illegible]

ప్రతిపక్షమునకును ప్రత్యేకముగా వర్తింపజేయుచున్నది.

భృతీత్యధాః-బధితాశ్రంత్రయోపావంపథాతేవ్యధి
 ప్రాప్తి తవత్తావలూపంతాతాతజలంలాతేవాతరతిలాతాయతేలాతా
 యంవతివ్యధాః || స్మృతీత్యాదిలాతేవ్యధాః-తథాబంధవివచాంధాః
 స్వాధాన్యోన్యాయితవచనోబధువగతాశ్చవత్సంపదసంక్రాంతిసరోవయతతి
 త్వగో-రింబయనాభాత్యావితకుశ్రూపతేవవేవతేయవ్యాపేతువత్సరి-నేవా
 మాతావస్తేతిధావః-అతిజీవావసోదరావస్తానంకవత్సవత్సవవ్యవహారః-మద
 తవ్య-కవ్య-యంకవత్సవత్సవత్సవత్సవత్సవత్సవత్సవత్సవత్సవత్సవత్సవత్సవ
 గివాదాతిశ్రుతిమాతావగతత్వరోతవత్సవత్సవత్సవత్సవత్సవత్సవత్సవత్సవ
 లోపతేవ్యధాః-అతిశ్రుతిమాతావగతత్వరోతవత్సవత్సవత్సవత్సవత్సవత్సవ
 తాదీ-ధువ-కవ్య-యంకవత్సవత్సవత్సవత్సవత్సవత్సవత్సవత్సవత్సవ
 శ్రుతిమదావితవత్సవత్సవత్సవత్సవత్సవత్సవత్సవత్సవత్సవత్సవత్సవ
 నిత్య-వలూపంతావత్సవత్సవత్సవత్సవత్సవత్సవత్సవత్సవత్సవత్సవ

ధాతేవధితావత్సవత్సవత్సవత్సవత్సవత్సవత్సవత్సవత్సవత్సవ
 తవజనోభాత్యావితకుశ్రూపతేవవేవతేయవ్యాపేతువత్సరి-నేవా
 మాతావస్తేతిధావః-అతిజీవావసోదరావస్తానంకవత్సవత్సవవ్యవహారః-మద
 తవ్య-కవ్య-యంకవత్సవత్సవత్సవత్సవత్సవత్సవత్సవత్సవత్సవత్సవ
 గివాదాతిశ్రుతిమాతావగతత్వరోతవత్సవత్సవత్సవత్సవత్సవత్సవత్సవ
 లోపతేవ్యధాః-అతిశ్రుతిమాతావగతత్వరోతవత్సవత్సవత్సవత్సవ
 తాదీ-ధువ-కవ్య-యంకవత్సవత్సవత్సవత్సవత్సవత్సవత్సవత్సవత్సవ
 శ్రుతిమదావితవత్సవత్సవత్సవత్సవత్సవత్సవత్సవత్సవత్సవత్సవ

ప్రాప్తిత్యలజపాహ్మయేత్సవత్సవత్సవత్సవత్సవత్సవత్సవత్సవత్సవ
 తేవ్యధాః-అతిజీవావసోదరావస్తానంకవత్సవత్సవవ్యవహారః-మద
 తవ్య-కవ్య-యంకవత్సవత్సవత్సవత్సవత్సవత్సవత్సవత్సవత్సవ
 గివాదాతిశ్రుతిమాతావగతత్వరోతవత్సవత్సవత్సవత్సవత్సవత్సవ
 లోపతేవ్యధాః-అతిశ్రుతిమాతావగతత్వరోతవత్సవత్సవత్సవత్సవ
 తాదీ-ధువ-కవ్య-యంకవత్సవత్సవత్సవత్సవత్సవత్సవత్సవత్సవ
 శ్రుతిమదావితవత్సవత్సవత్సవత్సవత్సవత్సవత్సవత్సవత్సవ

తాయావత్సంకమదమతచ్చరీగంస్య సంకీదారహితం భవతిచిత్రః . ఎవము తర
 (తా) పితృభావాయావగ-వ-ద్యతేరువాగుగ్యస్యతైత్తోన్తం ఆరోగ్యయ్యక్తంభవతి॥౧॥
 స్త్రీరుగ్రుదాచోచితావభిత్వమరయద్వా ఆరుజంసర్వ స్వస్థమపి కలం భవతితథా
 యావజ్జరామారతఃసూరిభవతిచార్ధ-కపితాయావత్సంకంసాక్రమతిత్వభాః త
 థాయావద్దిన్రియశక్తిశ్చమరాదీన్దిన్రియపాటవంజలప్రతిహతా-అభిండితాభవ
 తి-యావదాయుషఃక్షయోనాశోనభవతితావత్తావత్సంకంతమేవతత్త్వభావాలవే
 త్యభాఃవేత్తివిద్వాత్తేనవిదుషాఅభిజ్ఞేనవిదేశ్యమిదమిదమప్రత్యయః-అత్త
 నఃక్రమసివిషయమౌక్తప్రాప్తిత్వభాఃమహాభలజనకపర్యాప్తేనపూర్వభాః
 ప్రయత్నిజ్ఞానవైరాగ్యతపస్సంపాదనోద్యోగఃకార్యః-ననుకోయంగియమఃఅవ
 సాసేపిప్రయత్నస్యకర్మకాయుక్తత్వాదిత్యాశ-త్యావకాశాభావాన్మయక్త ఇతివ్య
 తిరేకప్రపంచమాహ-భవత్యేహేగండిప్రేలగ్నినాదమ్యామానేసలహాపఖననంప్ర

దూరతోయావత్ప్రియశక్తిరప్రతిహతాయావత్ప్రియోనా
 యుషః | అన్తప్రేయసిజావదేవవిదుషాతార్యః ప్రయత్నో మ
 మహాసంకీప్తేభవనేమహాపఖననంప్రయత్నద్యమఃకీదృతః॥౨౬
 శ్లో॥ తపస్యంతస్సంతఃకిమధిరససామహురనదీగుణోదారాణా
 దాగానుతవరిచతామస్సవినయమ్ | పిబామశ్చాస్యాభూనుతవివి

తిహావనిమాణం ప్రత్యుద్యమఃప్రయత్నఃకీదృతఃకీదృత్విభావయంత ఇత్వభాః అవ
 తాశాభావాదిభావగృహాదాహవేదాయాంకూశఖననప్రయత్న ఇవ అవసానకా
 రేత్రేయఃప్రాప్త్యుత్తోద్యమోపినయ్యజ్ఞతఇతిభావః తస్మాత్ప్రస్థానస్థాయామేవ
 శ్రేయస్సంపదసంపాదనతత్సరేణభవితవ్యవమశ్యబుద్ధిమతేతితాత్పర్యం॥౨౭॥
 అథతపస్వరణాదీజహూకతతావ్యతయాః కల్ప్యావంతరమవశ్యంతవవిషయంపాద
 నీయమితికేమంవిన్నత్యయమనుసంధాయాహ-తపస్యంతఇతిద్వాభ్యాం ॥౨౮॥ తప
 స్యంతఇతి॥తపస్యంతేతితపత్వరంతస్సంతఃకేయమితికేమఃకూశానామంతరహ
 భ్యాంవతిగదగరితిత్వస్త్వయఃసురనదీమందాకినీంఅధినివసామఃకీంఅధినిస్థా
 మోవానైరాగ్యేణేతిభావఃకింశబ్దఉత్తరత్రావ్యమవతానీయఃపాపస్యాభ్యాప్తిసంభ
 విమరనద్యాఃకమగత్వంఉతలభవానినయేనానహల్యేనసహితంయస్తికాతమగత
 ద్యభావధాగుత్తస్మాదాగ్నిసోమ్యాదిభిరుదారాణామ్యాకాదారాణామాయాఃపరిచ
 దామఃకింజననరామోవాసాంసారికభావఃకేతిభావః॥౩॥ భార్యాజాయాధర్మభూ

విచారాభివ్యభిధానాదానశబ్దస్యపుంస్త్యంబహుత్వంచతథాకాస్త్రామాకాస్త్రాక
 లాపాకపిబాదుఃకంఠైవకీర్తిప్రతిష్ఠావిజ్ఞానాదథామిభ్యధాఃప్రామాత్మేత్యా
 వినాపాతేపిబాదేశఃఉతయద్వావిధిభానికావ్యానికావ్యనాటకాలంకారావినామ్య
 తరసాస్సభాద్రచాలభవావివిధేషుకావ్యేషుయేఅమృతరసాస్త్రాపిబామాసకలక
 భాకౌశలాధామితిభావఃజనకదైనాత్రతత్సముదాయావివక్షితఃతథాచజనకభావ
 ముదాయేకలిపయేక్షింకఃయేనిమమస్తావనాత్రకాలపరిచ్ఛిన్నమాయుర్యవ్యత
 స్త్వికసతీత్యధాఃకావ్యేకవచనవివక్షయాతమజనేష్యస్తామకలిపయేనిమమాయుస్స
 సృష్టివ్యత్యధాఃకంఠైవతఃశ్వరజాదికుకించామకుఃసర్వేషామచరణలపకాకా
 భావాదితిభావఃసవిద్యఃనకావీమఃసశ్చయాభావాదితిభావః॥౭౭॥౭॥౭॥మిత్యాశం
 క్యతతోనిశ్చయమాహదురాధ్యాప్యతితమరగాఃఉత్తమావ్యాతవ్యచ్ఛలాదివిత్తాని
 యేషాంతేఅస్థిరవృద్ధయాఇత్యధాఃఅమివరిచ్ఛత్యమానాఃక్షీలిభుజారాచానఃదురా

ధకావ్యామృతరసాన్నవిద్యఃకింఘమఃకలివయనిమేషాయుషిజ
 నే॥ ౭౭॥ ౧౧॥ దురాధ్యాప్యమీతరగవలదిత్తఃక్షీలిభుజోవ
 యంచసూలేచ్ఛాస్సమహతిఫలబద్ధమనసః॥ జరాదేహంమృత్యు
 వాఃరతిదయితంజీవితమిదంసఖేనావ్యచ్ఛేయోఒగతిమహాన్య
 త్రతవసః॥ ౭౮॥ మానేక్షాయనిఖండితేవచసునిన్యథేప్రయా

రాధ్యాతిరాధయతుంప్రసాదయతుమశక్త్యాఃప్రసాదోష్టుభిరకరాశక్త్యాఇత్యర్థః
 తథాన్తాలెచ్ఛాఅధికాశతత్పరావయంచసుమహతిఫలమశకలభనబద్ధంచనోయే
 షాంతేతథోక్తాఃబహుధనాకాక్షీణఇత్యధాఃఅకాంతేమాప్రమేవాస్తాకంవతుత
 దాస్యంతితిభావఃతథాజరావారాఃకడిశాదేహంచరతిక్షీణావమృత్యురంతకశ్చనియ
 తంప్రియతతమవినిజీవితంఇమాప్రాణానిత్యధాఃహరితిఅహిహసఖేజగత్సృష్టికా
 లోకేవిదుషస్త్యజ్ఞస్యపుంసఃతతసోన్యప్రాప్యన్ఇతరలిత్యధాఃఅన్యధసాధార
 ణముత్తమంశ్రయఃమోక్షసాధనంచాస్తితతోన్యస్విగమంశ్రయంతికంనాస్తిఅత
 వ్యవ్యధారదేవసంపాదనీయమితిభావః॥ ౭౮॥ ౭॥అతతఃసఃశ్రయోమేతుత్వేచదా
 చరణస్యకించాయాగృహ్సామిత్యాశంకాయమాహమానఇతి॥మానెతిమానెక్షాయ
 నిభిగ్నేవతితథావసునికేదభిండితేవివక్ష్యేసతి॥ ౭౯॥ ౭॥తథాదేవలరత్నామూరత్నైధ
 నెవస్యితివ్యఃఅతవివాధీనియాచకేన్యథాఅలభ్యమనోరథత్వానిరథాకేత్రయా
 తేసలిబాంధితాభాగాలాభాత్సముఖ్యంకేసలిత్యధాఃఇంభుజతేపుత్రమిత్రదివి

భుజనసమూహం యేనోన్నానానాభావకృతపరిజనభృత్యవగేనగతేవేతనవానా
 భావానవ్యక్తగతేనతతభావవైఖానంయోననతారభ్యవ్యక్తగతేనతనానవ్యక్త
 స్వాభావాభ్యగ్నస్త్రిన్యకన్యకతీత్యథాఃసధియాలబ్ధిసంకన్యానాపితవేదభద్ర
 మేవైతతేవలంబిత్యకరియన్తీయచితంమేవతిత్యకలహావ్యచిత్తస్త్రిన్యక
 మ్మనోసాధనాయఃపూజాగంగాలంపఃప్రాగ్రావానానామకాయస్త్రిన్యకానభావో
 యోగిర్నిగ్రాహకస్త్రంధకట్యాంహిమవద్ధిరేన్యహస్త్యాంబంబంబాతామటకుః
 తస్త్రిన్యకానభావయోగతేవభ్యక్తమిన్సంబంధితైన్యకప్రామాన్యధనభూతకపో
 యోగ్యస్థలత్వాదిభావః॥౩॥నికుంబంబంబావక్త్రేవలతాదిహితోగగభ్యక్తమరః॥౪॥
 ల॥అరదిప్రస్థానత్యాంభ్యవక్త్రేవేతేంధిరమ్యమపివర్తమరమ్యమేవప్రాభాత్యా
 నావ్యాభ్యాంరమ్యభ్యాంరమ్యమరమ్యంరమ్యకారమ్యారమ్యమిన్సంబంధిత
 త్యాదిభావఃతథాన్యకానభావంప్రాయావనాంభ్యక్తేవనభ్యధామిరమ్యారం

[illegible][illegible]

పరిశ్రమేనైవ సతయేనివాసాయనరహిత్యంతరహ్య మేవేత్య భావః-తథాగేయంగా
నంభవ్యనేయైత్యాదివాతక-రిసపాతఃతదాదియన్యతత్త్వోక్తం ఆదిశబ్దే నవీతానా
దాదికమపిసంగృహ్యతేనేషాద్విభాషేతికప్తప్రత్యయః-న శ్రవ్యంతిఃప్రేత మఖా
వహంసశిశ్రవ్య మేవేత్య భావః-తథాప్రాణసమాయాఃప్రాణప్రియనాయకాయా
గృహగమేనసంభాగేనయత్సుఖంతర్వృతధిక ప్రీతయైత్యంతిసంతోషాయనై నభ
వతిశింభవత్యేవేత్య భావః-శింఖునంతివస్తుః చారతత్వ రఖుమిసంకలమశేషం చ
మ్యూతలనివాసాదికమపి ప్రాంతఃపరివేషయాపరిశ్రమకాయః నరంశశ్చ లభః ॥

వ్యంనగేయాదికంకింవా ప్రాణసమాసమాగమసుఖంనైవాధిక
ప్రీతయోకింతుఃప్రాంతపతంగ పక్షపవనవ్యాలోలదీపాంకుర
బాహ్యాయాచంచలమాకలయ్యుసకలంసంతోవనాంతంగతాః ॥ ***

నీవతంగశ్చలభేదానాచితిశ్చఃతస్యపక్షమావనశేగరుతోబాధానాన్యలోలో
తిరంచిలోమందిపాంకురోపకలితః తస్మాదానాంశ్చవ్యవలంబితే న
శ్చలమిత్థభావః-కలయ్యులోవ్యవసాంసంవమద్యంగః-శాశ్వతబ్రహ్మనంసా
ధనతవత్పర్యాభామిత్థభావః-.....*.....

ఇతివైరాగ్యశతకవ్యాఖ్యానేనత్యానిత్య

వస్తువిచారోనామాప్యస్తుదశకం.

శ్రీరస్తు-

శ్రీమద్విష్ణు శ్రీ

వచ్చాఁ యానె-భర్తృహరిసుభాషితే-వరాగ్యశతకే.

శ్రీవారాహనామనవకుంభకప్రారంభః-

ॐ శ్రీవిష్ణు శ్రీ

రాగ్ర|| అ|| నమఃస్తువిచారవ్రసత్తానువ్రసత్త్యాతఃసోత్థంతావశ్యకత్వముక్తతత్త్వి
విధమిత్యాశంకాయాంశేవాచానవ్యతిరేకే తాన్యన్మకీంచితవ్యస్తీతిమనఃకృత్వే హ
సీంతావచ్చివార్చనంవగాయతి - తచ్చాప్తనంద్యవిధంబామ్యామాభ్యంతరంచేతిత
త్రాద్యంబహూపకరణసాధ్యంబహూముఖ విషయత్వాదముఖ్యంచేత్యశిప్రేత్యాదా
తదవేత్వముఖ్యాభ్యంతరపూజనప్రకారమేవానుభవమభిసీయాపా|| ఆనంసారాది

రాగ|| శ్లో|| ఆనంసారాత్క్రిభువనమిదంచినన్యతాంతాతేతాదృశైః
వాస్తవకంసయనచదవీంశ్రోత్రమాగ్గంఘతోవా | యోయఃధ
తేవిషయకరిణీ గాధగూఢాభిమావక్షీబస్యాంతఃకరణకరిణస్సం

శ్లో|| అ|| తాతేత్వాశ్చర్యశ్రవణాభిముఖీకరణాథమాదరాతిశయభోగతకంపుధగ్గ
నం ప్రతిసంబోధనవచనంహతాతజనక || ని|| తాత్త సుజనకః పతేత్యమరః ఆనంసా
రాత్ ఆనాదిసంసారమారభ్యేత్యథాః-పదద్వయమేతత్-వికల్పవదనమానః ఇదగప్ర
సిద్ధంత్రయాణాం భవసానాం సమాహరన్ద్విభువనంభువనత్రయమపితర్దివాభా
త్వాదిసామాహరసమావేప్రాత్రాద్యధంతత్వాన్న స్త్రీత్వంచినన్యతాం మాగ్గమా
గానాంకమావగత్తప్రవేశలాభావాదిభావః-అథహచిన్యతాంపరామృతతాం
ఆస్తికగనయనపండితవచనమాగ్గంఘతోత్రమాగ్గంఘ్రవగచథంబాదృశై
భావిధిశ్రుమాకసగతోవప్రాప్తవిచ - తాదృశ్యమాకసగ్రతోవద్విప్రశ్చేత్యథాః
కోసామిత్యతిహ-యాయంపుమాకప్రతీయమాసతయాభాగసాధనానిన్య క్షిప్రందవ
వనితాదీనివిషయాస్తవివకరిణ్యః ఇభ్యఃతాసుగాఢోద్భిద్యోగూఢో ప్రకాశశ్చయో
భిన్నాఃకల్యణంతాసక్తిత్వాగ్రహఃతేనక్షీబస్యమత్తస్య || ని|| మతేశాంఘోత్కటక్షీచా
దత్యమరఃక్షీబృకుద ఇత్యస్యభాతోరసుచసగామృక్షీబకృతోలాహం ఇతినిష్ఠాం
తోనిసారఃఆంక కరణమనరీతన్యచిత్తమైభ్యస్యసంయమేసమ్యజ్జీయమనేత్రవా

యస్యకర్జునివిఠతేజాలశ్యలీలాః॥ ఆనాయోపుంసేజాలగస్థానిత్యుకురః. ఆలానేతి
 పాతెఆలానశ్యుబంధనస్తంబశ్యలీలాపథత్వైదుర్దామమనోనియమనశమర్థోభవత్యేక్యః
 తాద్విగితసంబంధః. ఆత్రేద్విష్ణురుషశ్యునయినోత్ర సకామమనః సంధ్యశ్యసం
 బంధోక్త్యాను బలభే అను బంధరూపాతేశయోక్తిస్తయారమనోనియమనస్యాత్యః తా
 శశ్యత్వరూపంవస్తుజ్యజ్ఞక ఇత్యలంకారేణవస్తుధ్వసితభార నేటివ్యోగేన మనోని
 యమ్యుతత్ర బ్రహ్మనందపాథసభూతాంతరంగశివావనతపోవశ్యంతత వ్యమితీగూ
 ధోయమభిప్రాయః. తథాఅన్యధమనస్యాన్యత్రసంబంధానంభవాదానాయలీ
 లామివలీలామిత్యేకమ్యుపర్యవసానసంభవద్వస్తుసంబంధరూపోనిదిర్యునాలంకారః
 సహోక్తిరూపతేజాంగాంగీభావేనసంకీర్యతే-మందాక్రాంతావృత్తిః॥౮౨॥౮౩॥౮౪॥
 భరపఃప్రవృత్తిప్రకారమేవాహ॥యదితి॥స్వర్పంధింయథాద్వంఽతరాధీనమితియా
 యమానాయలీలామ్॥ ౮౨॥ శ్లో॥యదేతత్ప్రచ్ఛందంవివారణ
 మకావణ్య మశనంసహోదైవ్యస్సంవాసః శ్రుతముపశమైకప్ర
 తఫలమ్ । మనోమందస్పందంబహిరపిచిరస్యాపివిమృశన్నజానేక
 వైష్ణవపరిణతిరుదారస్యతపసః॥ ౮౩॥ శ్లో॥జీవాపవమనోరథా

వర్విహరణంవిహరశ్యవనిద్యతేకావణ్యంవైస్యంయత్ప్రత్యభోక్త మశనంభయే
 న్నభోజనంకంఠమూలాద్యాహారోవాతథాఅన్యైర్విజ్ఞానసంపన్నైశుహంబాస
 శ్యురూగమశ్యుతథాఉపశమోపయోభాగఃకరతరేపవితంముఖ్యంప్రతఫలయత్ప్ర
 వృత్తిభోక్తంకాంతిఫలతతవశ్యరణబోధకమిత్యథః- శ్రుతంవేదాంతతాద్ర్యశ్రవణం
 చ॥ శ్రుతంకాన్తావధ్యతయారితిశ్చైతథాబహిఃపాహ్యనేతేజుఃకన్ద్యూదంమంద
 ప్రసారంఽంతముఖ త్యాదితిభావమనోమ్యంఽపఃకరణంచేతియదేతస్యైవవకాత ఇ
 తిశేషః-సప్తసంకమనప్రసాదనైకవచ్చేత్కాదినా వికళేషః విషేషిభయప్రాధా
 న్యాత్ ప్రీతింగీతా॥శ్లో॥తైత్త్యంహియత్వాప్రత్యుజ్జ్వలస్యేతవః స్యదారశ్యమ
 హతస్తపఃసరిగతిఃపరివారోవానజానేకవేదీత్యథః- యద్వాచురితిః పరిణా
 మోవానజానేకంచాతపఃవివరూపేణపరిణతంతన్నజానామిత్యథః- కథంభూత
 స్సన్నపిచిరస్యచిరకాలమిత్యథః-విమృశకవరాశ్యుత్సవః॥౮౪॥ చిరాయచిరా
 క్రాయచిరస్యాద్యాశ్చిరభావాఇత్యుకురః-విభక్తిప్రతిరూపకమమ్యయంతివృత్త
 పశ్యపూజనమేకకమన్యథాన్యస్యైవృత్తలసాధనేపిసంధిపరిణమనేవాహమన్యథారి
 సంభవేదితిభావః॥౮౩॥౮౪॥౮౫॥౮౬॥౮౭॥౮౮॥౮౯॥౯౦॥౯౧॥౯౨॥౯౩॥౯౪॥౯౫॥౯౬॥౯౭॥౯౮॥౯౯॥౧౦॥

తిలకించునోరభావియగుచును దయలంతరంగ వివరణానకు మేః వాంఛామా
 త్రమివనకనుభూతాభివ్యక్తకాతభాజేష్వరయవేమత త్రిభాభూతలవామనీ సుభాగో
 వముకమిశ్నతః కలవవరంబులంగళిత హంతేషి మేదేః భాగుణజ్ఞాగుణగాహ
 లిచ్చుచు దయాభియోవత్ ప్రేర్పినాత్మధర్మనన్యధినాత్మతీయ గుణాద్యా వివ
 యదమత్ప్రవర్తకలతాంగివ్యలతాయాతాగతాః అనుభవకాభావాన్నిరథకా
 తాతాభివ్యక్త- త్రిభావలవాణిబిష్టదుజ్జయవత్సభాః కాలః కాలస్యరూపలవరా
 వతాభియోవత్ అమమిచ సమావత్ప్రేత తాయమస్సహసాద్యువైతలభియై
 ప్రాణవచనకాథామితభావః || క్షతాంతౌ యమసిన్ధా తావిత్తమరః - అతిశి
 యై ముచింతిచ్చగ్దానా కీం తావ మిత్తభావః హతత్వ తథాపీదమేం తరణ
 పాదమస్తీతవ్యగమధినియాహ-హ్లావవరః కీ హ్లామిత్తత అహ మదనాః తిరస్య
 తలభా అప్రయ్యగళింబాదయ్యంను క్త్వః హయాన్యాగతిశ్చరణంసాక్షి అతస్తే
 శ్చింతయేయాతంచతవ్యం హం తాం గేషు లగాశ్చింతస్య
 ఫల తా యాతాగుణజ్ఞేర్నినా కీం యై త్తదగమయాభ్యు నైతబల
 వాక లః శ్చి తాంతోతుమిహజ్ఞాతా మనః కలకాం మ్రియ
 గళ ముక్త్యాస్తేనా గ్గగ్గ || ౧౭ || శ్చిమ మిశ్చిరేవాజగతా
 మధీశ రేజ గగన సేవాజగత తత్త్వని సవస్తుభేదప్రతిప
 తక గామస్తే తిరాచ || ౧౮ || అ|| నమయత్వా దశప్రతసరిత్పవరోదశేన తీర్థాన
 ముక్త్యైకధిక లేవ శివశ్చిహ్లాహ్- ధ్యాతుమనశ్చకులతై లవిశ్రుప్తవజ్రంఛాయై
 త్ప్రసాదగతశ్చ- జారవిండు త్యాదివా శినాద్య తేదదేవతాకల్యాణత్ర పే ఆభిం
 లోకారాధ్యస. సారాణామకరణయా నవాప్రభావివత్సరజారవంతేజాగ్రతికథం
 శివాప్రియగళ వినాన్యాగతవాక్షిప్తప్రసాదత్యాశంశ్యాహ || * || మహేశ్వర
 తిలకించుతా చతురదశభువనానానధీశ్వరేహ మివిమహేశ్వరేశివేహ తథాజగతా
 మంతరాత్మసింతకళగనాపీడిత గన్యామిశీరినా- అథహతి రెప్పుతాత్మజీవా
 త్త్వస్యరూపేపదిద్వాప్రతిది-ది-వై తన్వతేనతథాభూత్యాదిలిఖాః- యద్యాజగం
 త్యంతరాత్మనియన్తత్రభోదేమమే శ్చభిలమనశ్చత్రభాజగతానానదగయతీతి జనా
 జానేపిష్టానామేమవ భేదప్రతిపత్తిలయంమహేశ్వరోయ- బనాదన తిలివస్తు
 గోదంభే బుద్ధిర్నా ప్రితేవామవిమరూపాయ త్యాదిసాతరాగ్య ప్రతోభేదారావాదితి
 తానః తథాశేతప్రతిపత్త్యుపాసవిరుణామశ్చభుగ శిరోభూషణంయస్మత్స్మి తా

వేదాంతాదులను గానఁ జూచి తనకుఁ బ్రతిపక్షమున నానావిధములను విధానఁ జెప్పించునట్లు
 వారు విద్యను విధియించి తనకుఁ బ్రతిపక్షమున నానావిధములను విధానఁ జెప్పించునట్లు
 జూచుచు నున్నాఁడు || ౧ || ౨ || ౩ || ౪ || ౫ || ౬ || ౭ || ౮ || ౯ || ౧౦ || ౧౧ || ౧౨ || ౧౩ || ౧౪ || ౧౫ || ౧౬ || ౧౭ || ౧౮ || ౧౯ || ౨౦ || ౨౧ || ౨౨ || ౨౩ || ౨౪ || ౨౫ || ౨౬ || ౨౭ || ౨౮ || ౨౯ || ౩౦ || ౩౧ || ౩౨ || ౩౩ || ౩౪ || ౩౫ || ౩౬ || ౩౭ || ౩౮ || ౩౯ || ౪౦ || ౪౧ || ౪౨ || ౪౩ || ౪౪ || ౪౫ || ౪౬ || ౪౭ || ౪౮ || ౪౯ || ౫౦ || ౫౧ || ౫౨ || ౫౩ || ౫౪ || ౫౫ || ౫౬ || ౫౭ || ౫౮ || ౫౯ || ౬౦ || ౬౧ || ౬౨ || ౬౩ || ౬౪ || ౬౫ || ౬౬ || ౬౭ || ౬౮ || ౬౯ || ౭౦ || ౭౧ || ౭౨ || ౭౩ || ౭౪ || ౭౫ || ౭౬ || ౭౭ || ౭౮ || ౭౯ || ౮౦ || ౮౧ || ౮౨ || ౮౩ || ౮౪ || ౮౫ || ౮౬ || ౮౭ || ౮౮ || ౮౯ || ౯౦ || ౯౧ || ౯౨ || ౯౩ || ౯౪ || ౯౫ || ౯౬ || ౯౭ || ౯౮ || ౯౯ || ౧౦౦ ||

శ్రీర ప్రేమత కాపిభ క్తి స్తరుణామ శైఖ రె॥౨౫॥ శ్లో॥ పురతస్స
రజ్యోత్సాహః ధి తతలేక్యా వివిచితే సుఖానామ్ తద్వనిమర
జీషుక్యుః సరితః । వాభోగోష్టిగాన్ శ్వింశ్వింశవేత్య చ్చకళ
సః కదాయాస్త్య మోతక్షతః పునః తాస్త్యనులదకాం ॥ ౨౬ ॥

వధానక దాగమిష్ట్యుడు ఇత్యధాః - దృశమితివా తెదామ్యకులాయ దృశ్య ప్రప్త్యంతయః
 స్యాదిత్యన్వయః - తదాస్యమానం దోష్టతలమశవాప్యకులదృశ్య ఇతివా తెతనంవా
 దుష్టతాదిత్యన్వా యేనుమశవాప్యః తైరకులకృతయేషు తేషాం ద్వాఃకరాస్యాను
 భవేవరదానీంభువయంకృతకృత్యా ఇతిభావః ||౧౬|| రీతిగా ఇతి ||వర్తప్రేషిభిరధ
 నాతితేగాత్రేతిథిసాత్కృతేనతి||స్వప్నాతావాత్ప్రవిస్యంత్రిష్వప్రీతిష్వప్రీ
 యాంధనభృత్యోమరః-తతస్తమదాశ్రుత్యగ్రాయాకరుణాభూతంయతయాపూజాది
 పూరితానిహృదయానియేషు తేషాం ద్వాఃతథానంపారేధికతించైవప్రవృత్తింక
 రుచిరితానాంవిరుదుపరివాదాంతకులపర్యవసాయనిమితియావత్ప్రరంతస్సంతఃకు
 లస్సనుసంపదధానాస్సంతఃవయంపుణ్యరణ్యేషువసహరతరణ చింతాశివబాహ్య

వింశత్యానమవేకంకుఖ్యంతరగంకమయేమంతే. తథా క్షుశ్చంతఃపరిగతాః పరి
తో వ్యాప్తాః కరశ్చంద్రశిరశాశ్చరదే. దుమయాభాయాన్తతాన్తతోన్తస్త్రియామా
రాన్త్రేకేస్త్రియామాగమయిష్యమః-కదేతికమః ద్వయాన్త్రభమచరమయా మాధవా
యాదీనవవ్యవహారాత్త్రయాయామాయస్యాస్మాత్రియామేతిస్మామ్మీ॥౧౭॥ కదేతి॥ క
రాకత్తివ్యాకాలేతారాగస్యాంకాశ్వామమరతటిసరోధఃగంగాతీరే ఎశకః తిష్ఠత
థాకోపీతంసుహృచ్చాననచేళు ద వసానఃఆచ్ఛాదియకలోకఃసరోధ పరివహ
భాంతాచన్త్రపగ్నిహవివనతుపగ్నిహంతరావేక్ష్యిష్యభాః-వశఆచ్ఛానన
జితితాతాశ్వానవశిరస్యంజలిపుటంక్షరవంపుటః సింధావశ్చక అయేగోరీనాథ
పార్వతీవైత్రయాణాంపురాణాంసమావరత్తిపుకంపాత్రాదిత్యాన్నజీవాంశ్చహర
తీతిహరిః పౌత్రపురహరశే త్రిపురాంతఃశంఖమస్త్యుభవతీతశంఖాన్త్రయనహ
త్యంబుకముర్ఖాదిత్యాన్న గత్సంపితరామంశ్రగవతుష్టయం శరశ్చకృతశ్చలోక

ఓపీశేనసహ స్వేతగుణకరుణాపూర్ణామృతయాః స్వరంతస్సం
పాదేపిగుణశరిణామాంధిగమ్ | వయఃపుణ్యా రణ్యేపరిగతత
రవృంద్రశిరశాస్త్రియామాంనేహ్య మోహరచరణవింతైకశర
ణాః ॥ ౧౭ ॥ శ్లో॥ దావారాగస్యామమరతటిసరోధఃవసావ
సాఃకాపీనలంరసిజధాసంజలిపుటమ్ | అయేగోరీనాథస్త్రిపు
రహరశంఖోన్త్రయనప్రసేదేన్ద్రోకన్ని మివమివనేహ్యమిదివ
సాక॥౧౮॥ శ్లో॥ స్నాత్వాగంగైఃపయోభిశ్చవిశుషమఫలైరర్ప

శ్లో॥ హారణభ్యాశక్యకార్యకరసామర్థ్యకత్తభక్తజనః ఖసంభాషకత్వా సా
భారణబహుమాన్సృరృప్యోపిసాధామిత్వవగంతవ్యం ప్రసీదప్రసాదైభివేతిన్ద్రో
శమ్మస్తైప్రరటకాదివసావేకానిమిదమివక్షణమివనేహ్యమిన్ద్రభానిన్ద్రవ
రతయాతవాసుచింతసాదిభిర్విరాజితానికఃకోపీతాగగశిరోజలిపుటః ఘటసాది
భిరటభానైరభిన్నక్షతకేతపడసూచితేదింశాఖ్యనసంచారీరాశేనదశరిపుష్టః-స్వా
త్త్వావహనలక్షణోన్యేదస్త్రాయాశాంతకళః పరిష్కృతశీర్షవగంశ్చం వివముక్షత
త్రాపిషాన్యం ॥౧౮॥ స్నాత్వేతి॥గంగాయాఇమానిగాంగానితస్యేదిత్యుక్తఃతే
యాభివణంగాజలైరిత్యుక్తః-స్నాత్వాశుద్ధోభూత్వాహవిభోకంభిశుభిభిఃశుద్ధైశ్చ
ప్రసన్నతేరితియావర్-కుసుమైఃఫలైశ్చత్వాబరణాత్వాసహారాధ్య పితకభా

భూమిజాయత్యంతరఃప్రాధాన్యమస్తేతిహాచిత ధ్యాయేభ్యామంత్రాగ్నేవత్సరిశ్చ
 పృథగ్దాతం దివివేద్యథాభ్యావందివేద్యవికాగ్రైర్ద్రావ్యేభ్యథాభిభాషిభ
 రమహారేణాగ్రావావామణస్థవివచర్యతసభిశ్చాయాతనములైఃపల్లస్థస్మి
 తిశేషః సహధిభ్యుజ్జానానంరూపభాసవేకయోగ్యతా త్యేతనాథాంగ్రాద్రిచ
 ర్యంత్యగివాచణిత్యవ్యేవారమతప్రత్యాజ్ఞారామోఃపయంతరాసత్తూన్యస్స
 నిత్యథాభిశ్లోకమంత్రేయోగినోనందెత్వానందేదిదాత్తనీవస్వతేః తథాభలాశీ
 భూహః తేరీభారదాధావితివావిఃగురువచనరతఃఆచార్యోపద్యుతాచరణత
 ద్విరస్పౌలహంజిగ్ధభూతతావనక్రమహేతుత్వాదిభాఃఃశేషరాతేమననాథ
 తఃశభాత్సత్వసాదాత్వఽనుగ్రహంమకీరణవకరాకారతేభియానహవతాత
 జితసమకరశ్చరణాయాశ్చిత్తేకేభోక్తేపుంసమహాగ్యసంపన్నపురుషేదిమయే

యిత్వావిభోత్వాంధ్యేయేభ్యానందివేద్య ధీశీగరమహర గ్రా
 వప్యంతములే । ఆత్మాగామభలాఃసుపంచనరత స్వత్స
 సాదాత్సగారేమఃఖంమోత్యైకరాహంగమకర చరణైపుంసి
 సేవాసముద్ధవే ॥ ౧౯ ॥ శ్లో ॥ ఏకాశీనిస్పృహశ్శాంతఃసాణి
 పాశ్రోనిగంబరః । కదాతేభోభవిష్యమి కమగానీమూలనక్ష

నాజీత్యథాభివేదాసమగ్ధాఃరిరత్యావముత్సన్నంధుఃఖాకదామోత్యేకభాసామ
 గ్రహేనైత్యథాభివేదమేత్వరామగ్రహంబివాక్రమాలావాదిభావఃసమచరణ
 భాసమహాగ్యసంపన్నత్వముగ్రహముక్తికే॥ శ్లో ॥ మకరోమత్స్యరేఖారచన్త
 శభాశ్చలిఃకదేమహాధనమహాభోగీదాతాకీభూయారేవతేతి॥ ౧౯ ॥ ఏకాశీనిస్పృహ
 శీలనహయఃసంగరహితజిహవత్॥ శ్లో ॥ సంగాత్వంతాయశేకామజిత్యాదిసగజ
 సరికామాదివరంవరాయాలవధాహేతుత్వానిభావఃఏకాదాశీనిస్పృహహితాభిత్వా
 కేనర్పిత్యయిమతఃవిస్పృహఃనిపయాభిలాషశూన్యఃఅతఏవశాంతఃరాగాన్మనఃకమా
 తలిత్యేకా తోదాండవివరత్తేలిహస్సహహివోభూత్వాఅతఃపాణిరేవనాత్రభిహ
 పాశ్రోయశ్యసకథోక్తరథాదిశబివాంబరాణియస్సనరథోక్తస్సన్నహమితశేషః
 హేళంభోకమణాంసంచితప్రాకర్షానానిమూలనవములైఃభ్యసన్నమస్స
 మధఃశదాభవిష్యమి కమణంభాత్కదామోత్యేమిత్యథాభివేదమేత్వగ్రా
 శ్చిత్త్యంతేనర్పసంకయాఃషీయంతేచాశ్చకర్మాదిర్వ్యాధ్యస్తేకరావరణైశ్చ

తదా యోగ్యం రజంతరాకమకమయ తావత్తదభాగం త్వం ప్రత్యక్షభేదేతి భావః
 ౯౦॥ అతే మధుతావాంజీవప్రసాదాన్తో మమాగోచంజేనైవమలభోభివతితిని
 మయితిపాణివిలిపాడితికరతలమేవపాత్రభోజనభాజనంకుర్యతాం పాత్రయతా
 తాంపాత్రనక్షాత్రత్కరోతీతిద్వంతాటస్సప్రాదేశనినగోకుదివాస్మభావపరపు
 తేనభేయోభియోకదంబకేనన కుష్యతాంసంతోషంప్రాప్నుగతాంభియోభోగం
 పైత్య భియోకంబకమిత్త్యమరయప్రత్యాపియ్యేకాత్మేకప్రదేశత్వశాసనసేవేన
 భాగః పీరితామువవికతాంసుమల పానోపుస్యేనవిత్తంప్రపంచంబహుత్వగమిషు
 శుభా ప్రత్యగంభ్యగలమిత్త్యభాగఃపిభాషాసంసోమముపురస్తాదితిభాషుచ్యుత్తయ

మః॥ ౯౦॥ శ్లో॥ పాణింపాత్రయతాంనిభగకుదివాభై యోగసం
 కుష్యతాంయప్రత్యాపినిషేదతాంబహుత్వణంవిత్తంముహుః
 పశ్యతామ్ | అత్యాగేపితనోరభిండ పరమానందావబోధస్సృ
 తామధ్యా కోటిశివప్రసాదసులభస్సంపన్నతేయోగినామ్ ॥
 ౯౧॥ శ్లో॥ కాపీనంశత్రభండఋగరతరంకంభావుఃస్తాద్భుతైశ్చిం

స్రృతేభూర్వంశవతిస్యాదీక్షనమాపాత్తుబహుచ్యుత్తలంకకణితప్రకరణచనా
 త్యుత్తలంకతావశ్యతామాతీయతాంభావనోరభ్యాగేపిదేహనామభూమ్యేత్యా
 భావేపిలభింహోపరిభిన్నోయిఃపరమానందోప్రవృత్తంప్రసాదపాదోబహుభదం
 శ్చృకంశీతిభోక్తానాంజీవప్రత్యాదితీభావంస్సృశోమదత్తేన్దితిక్త్యుత్తయః
 మోగినాంభ్యానపస్థానంశివప్రసాదేనిసులభస్సంపన్నతేయోగినామ్ ౯౧॥
 ఘోషమాగోచరత్వభాగంసంపన్నతేనంసోభవతి.....

భక్తివైరాగ్యతత్కన్యాభ్యాసశిఖార్పణం
 సామనవమదశకం॥

౯౦॥ అ॥ శిఖార్పణవ్యమోహోపయోగ్యవధూతభావఫలకత్వరత్వగోపితనోరభి
 కరణసంబాధబోధస్సృశామిత్త్యచప్రాంతత్వాజ్ఞేవాగీంతావదవధూతకన్యాభా

హ|| అథావధూతచర్యోపాధూతోవాచ్యున్నతైశ్చామనంభావతత్సరఃసప్తకం
హింస్రశంకఃజీవన్ముక్తశబ్దాచోమనోనాగభుగవస్త్యజర్యాఅచారః తిర్యక
విలితః || ప్రంతామః ధూతర్యాండశధిర్నయాతి, ...

————— ధూతచర్యాశ్లోకం —————

వ్యా|| కాపీశమిలితశ్చ ధైరవేశంలైః జర్మారతమతిశీలంకాపీశంగుహ్య
చాపివలీఖండయదిలస్సేదేదత్సథః వివముత్తరత్రా || కాపీశంవ్యాది
ర్యేచగుజీవీశ్రుదేశానూరితిః శ్చతాద్భవేభాభూతశ్చఖండజర్మారతే
త్యథః కుభాపునతథాచాపియదివేర్వేర్యేషమయంతారాహిత్యంరయది
తథానిలవేమహ్నానువతనావయోహి || భేదమతేనలభాజనంయదిశ్చాస్త్ర
కథామావనేమహంశ్యవానిద్రాచయదిస్తాంత్వేనాస్త్యంశ్య ననిరమశమ

త్యంఃపేక్షభేక్షమశనంప్రాశ్చవానెనే | స్వాతంత్ర్య

నిరంపశంబహరణంస్వాతంత్ర్యకాతగదాస్తైర్యంయోగమ

హహాప్సకేపివయశిత్రేలోక్యరాజ్యేనమే|| బ్రహ్మండం

మండలీమాత్రంకిలోభాయమంస్వరః | శఫరిస్ఫూతేనాభియు

ప్రతిబంధవివారణః పరశ్చయదిశదాత్ర శాంతంప్రశన్నంబాదాంతేత్యాది
నానివాతఃస్నాంతంబ్రతంయదియోగమహాస్పితేయోగస్సమాధిరేవమహాత్మక
ప్రస్థితే స్థైర్యంరయదిలస్సేదేదహితైర్లోక్యరాజ్యేనత్రేలోకాభివత్సరకిం
కిమస్థితః || స్వేచారమహాభూవహతావదితవఃప్రియలోకాస్తైస్సేలాశ్యం
చాతుర్వణ్యాదిత్యాత్సథాభ్యున్నతైర్వ్యాం || ౧౦౬ || అ || వస్త్యశ్యంకాభూవహ
త్వేనప్రస్థితైర్లోక్యరాజ్యేనపిన్ధ్యకాపీశాదికమతేవోదేతమ్యంప్రతి
చాదితరదశశయితేస్తైర్వాత్యోగత్రేలోకాత్వాదిత్యాశ్చ్యమనస్త్వేనమహ
దేతావదేవాస్త్రేలోభకం || బ్రహ్మండమపిత్రాకించత్తరమేవేషద్యస్తాం
రమాహ || బ్రహ్మండమే || మండలీమాత్రంబిజమాత్రంమహాదివవింత్రయాశరి
చ్చిన్నమిత్యథః || మండలీభూతమితిథావాతతిథా అమండలం మండలంశశబ్ద
మానం మండలీభూతం అధూతచర్యావేద్యః దుర్యాదివ్విచారశ్చేరిగతిశంజ్ఞా
యాంపగనిప్రాదయన్తేషమాశః || ౧౦౬ || వింజీవీమండలంప్రీతిత్యమరఃప్రస్తు

జంచతుడగళయవగగిరల్రవ్యందకటాహామనన్యసోధీరస్యజ్ఞాగవచన్యకా
 శ్రుశంసాయమిదిహామిద్రైత్రలోభనాయకింభవతితశః నభవత్యైవకిమ
 తదేకకోణవిలీనందైర్లోక్యరాజ్యమితిభావః-తత్ర దృష్టాంతమాహ-ఆర్థిస్తుముక్తః
 చరీస్ఫూతేనమన్యవికేమలుంకతేనముఖ్యోద్భితఃకుభిత ఇతిహావర యుద్ధ సాంకే
 త్యాదిసాసభాతఃనజాయతే యువభవత్యులు॥౩॥ప్రేషితుశభవేద్వియారిత్వమరఃష
 త్స్యాయఃతతేనార్థియోభగమివదైర్లోక్యరాజ్యేనమనస్సిమనఃశ్రలోభనమిశ్య
 భాఃఅతస్తదేవతాసాఖ్యాకహవితిభావః॥౪॥అప్రేతైరాగ్యశ్రావకమాహ॥
 జాతశిలిహాశజనహేమస్త్రైత్రాభాగనదోశ్రుతాన్యదిప్రకృష్టలత్రమన్య
 గ్రహణసేతావారింకాత్రాహామీతావయమిభన్యశేకంసూచనాతామిన్య
 తగంతవ్యం అపరమన్యక దిగ్భాన్యవంతంపుషంభజన్యపేన్య మతాగ్రంఘీ

భ్యోనఖలుజాయతే॥ ౩॥ మాతలగస్తేభజన్యకంవిదపరమమైం

క్షీణేమాన్యభూర్భోగేమన్యహయాశవస్తవశేకానిస్పృహః

నామసిరన్యస్మాద్రవలాశవత్రవృటికాపాశ్రేవంశ్రీవైర్భి

జీతుర్విజయభిలాషిచేమాన్యభూవగభవేత్య భాఃస్తోత్రంజ్యే విచకారానాగీర
 భాఃఅతనమాన్యగత్యేదాగమశ్రుతిమేభిరగ్నిహానింమఃపిదైర్వరాగ్యమిత్కత
 మఃభాజేమన్యకన్యందవావిభానానుభవేమన్య హయాశవఃస్పృహవరితపు
 మాసఃస్పృహిత్యాదిసామరాదీదంతాగ్ంతాదాభువృన్యయఃఇవభవేత్విదా
 యస్తేతాయంవతంకంకరితేదఃత్వదభీనాభవంత్యభాః॥౫॥వయశ ఆయత్తితా
 యం చేన్యమరః-సహియామౌకత్యాశంకాయమామః-నిస్సృమాభాభా
 గాభిలాపనాభాన్యాకాసీదగ్నిభానినకానీత్యభావయోచనస్పృహజరిభావః-
 అలోన్యస్మహయాన్యస్త్రిగచ్ఛేతిస బంధివస్తేవంచేద్యుష్టక-తక, జీంకేత్యాశం
 కాయమామఃవయంసంక్రతిదానింసద్యస్తాగ్రవివసద్యవర్కలెతత్యాదినాని
 సాభనాభాన్యస్మాతావిరదితకమఃజీత్యభ్యే సూదననాశకచేరితియినాదే
 శఃపలాశవత్రవృటికాగీంకుకళరావృటితేవసాత్రంభియహరణాదిత భాజనంత
 క్షీణాపవత్రితైఃపావనీభూదైర్భిత్వభాః-అభూతతద్భావేద్విఅస్యచ్ఛా వితీకా
 తఃభియోవస్త్రభిఃఅన్యకభరహిణికాదిభియస్త్రైర్వరభియసక్రభితిపా-తేపిభి

యశ్చైవ శక్తి ర్విత్తభావోద్భవోఽపి కాంక్షామహామహా . అభిలషామహాః శత్రుభా
 వామభిత్తభావః అతః కిమధాంత్యమస్మాకమితి భావః అత్ర సలాశశక్తి పుటికాయాన్య
 వ్యస్యాతి త్వత్కథనమః శబత్వద్యోతనాథం అన్యథా భిత్తభావనామహాయత్రాస్యాది
 తేదేవ త్వం ॥ శ్లో ॥ తథాపలాశం శక్తి శక్త్రు చేత్యాదివచనాత్పరిత్రీకరణయాగ్య
 విషలాశపత్రానిక్షిప్తసాధారణాద్దీనామపి శక్తి త్వం కిముత్యం సగంభువిధి
 యేవ మనామితచావగంతవ్యం ॥ ౯౪ ॥ అథ యోగినిస్సర్వభావసామ్య మహామహ
 యశ్చయ్యేతి శక్తి భూమిః మహాశయ్యాదిశంకట ఉద్యంకః మహిశయ్యాన్య భ్యోతివాతే
 ప్తి భ్యోత్యురుః వోతోగుణవచనాదితేదేవ మహిశయ్యా ॥ ౯౫ ॥ త్రామ్యం శక్తి వ్యభి
 యోవనమేదాదీనీ మహిత్యురుః భుజంతా బాహువల్లి విభులూరి ॥ ౯౬ ॥ మహాధానః ॥ ౯౭ ॥
 తేదేవ తానంతూపబహుమిత్యురుః అతః శక్తి తానములాభః ॥ ౯౮ ॥ అస్తి తాన

యోవస్తూతే సోప్రతివయంవృత్తిం సమీపమహే ॥ ౯౯ ॥ శ్లో ॥
 మహాశయ్యాన్య భ్యోవిభులముపధానః భుజంతానంతూపాశం
 వ్యజనమను మాలోయ మవిలః ॥ ౧౦౦ ॥ ద్రోహిణః శరణనితా
 సంగమనితస్సతీకాంతశ్చేతేయః శరణమభ్యాసంకరవ ॥ ౧౦౧ ॥
 శ్లో ॥ భిత్తాశీదః మధ్య సంగమితస్సాన్వయత్ర చేష్టస్సరామనా

పల్లాభాత్వమరుః ఆయం శ్రవణాదునోమహాలః అనిలః ఉపనః శ్వజనంతాభవం
 కమిత్యురః ॥ ౧౦౨ ॥ వ్యజనంతాభవంకమిత్యురః శరణ్యం ద్రోహిణః శరణ్యురః
 ద్రోహ్యం శ్రవణాదిశయ్యాద్యోతనాథం ఇన్ద్రేయత్వమయస్మిన్ శక్తి మవర్తిత్యురః
 త్వభావః ప్రసిద్ధమైవ వయంకమితి భావః శ్వజనంకమిత్వం ద్రోహిణః తాతస్యా
 యోగేకమిది శక్తి త్వం అనిలం భుజంతః ద్రోహిణః శరణ్యురః ॥ ౧౦౩ ॥ శ్లో ॥
 వృత్తస్సర్వతత్వజితామద్రోహిణః శరణః ధ్యానభావః ప్రాణాకాంత ముల్క
 త్రాన్తం చ నోమువిత్త్యురైవ త్వం ద్రోహిణః శరణ్యురః ॥ ౧౦౪ ॥ త్వం ద్రోహిణః శరణ్యురః
 త్వం ద్రోహిణః శరణ్యురః త్వం ద్రోహిణః శరణ్యురః ॥ ౧౦౫ ॥ త్వం ద్రోహిణః శరణ్యురః
 త్వం ద్రోహిణః శరణ్యురః త్వం ద్రోహిణః శరణ్యురః ॥ ౧౦౬ ॥ త్వం ద్రోహిణః శరణ్యురః
 త్వం ద్రోహిణః శరణ్యురః త్వం ద్రోహిణః శరణ్యురః ॥ ౧౦౭ ॥ త్వం ద్రోహిణః శరణ్యురః
 త్వం ద్రోహిణః శరణ్యురః త్వం ద్రోహిణః శరణ్యురః ॥ ౧౦౮ ॥ త్వం ద్రోహిణః శరణ్యురః
 త్వం ద్రోహిణః శరణ్యురః త్వం ద్రోహిణః శరణ్యురః ॥ ౧౦౯ ॥ త్వం ద్రోహిణః శరణ్యురః
 త్వం ద్రోహిణః శరణ్యురః త్వం ద్రోహిణః శరణ్యురః ॥ ౧౧౦ ॥ త్వం ద్రోహిణః శరణ్యురః

వహనకుల్యతామహాచండాదితి || ఆచంశురిన్యశ్యమానశ్చుండాలికింబంత్వజ్ఞః
 బాత్యవేలిచయంతరేచ్ఛేజాతిశూన్యత్వప్రాప్త్యన్యరూపేయస్యసతతోక్తః - ౩౦ బ్రా
 హ్మణోవా || ఘో || జన్మనాజాయతేతాద్రాక్షమాణాజాయతేద్విజఇతివచనాదిభావః
 యద్యదేజాతిజన్మనీగభావనిగభావసంస్కారాభ్యాంయస్యస్వజాతిః ౩౧ ఆథయ
 యద్యదేజాతిజన్మనీగభావనిగభావసంస్కారాభ్యాంయస్యస్వజాతిః ౩౧ ఆథయ
 యద్యదేజాతిజన్మనీగభావనిగభావసంస్కారాభ్యాంయస్యస్వజాతిః ౩౧ ఆథయ
 యద్యదేజాతిజన్మనీగభావనిగభావసంస్కారాభ్యాంయస్యస్వజాతిః ౩౧ ఆథయ
 యద్యదేజాతిజన్మనీగభావనిగభావసంస్కారాభ్యాంయస్యస్వజాతిః ౩౧ ఆథయ
 యద్యదేజాతిజన్మనీగభావనిగభావసంస్కారాభ్యాంయస్యస్వజాతిః ౩౧ ఆథయ
 యద్యదేజాతిజన్మనీగభావనిగభావసంస్కారాభ్యాంయస్యస్వజాతిః ౩౧ ఆథయ
 యద్యదేజాతిజన్మనీగభావనిగభావసంస్కారాభ్యాంయస్యస్వజాతిః ౩౧ ఆథయ
 యద్యదేజాతిజన్మనీగభావనిగభావసంస్కారాభ్యాంయస్యస్వజాతిః ౩౧ ఆథయ

బాభోగైకబద్ధస్పృహః || ౧౬ || చండాలికిమయంద్విజాతిరథవా
 తూద్రోక్తకింజాపసః ౩౦ వాతత్త్వనివేశపేతలమతిర్యోగీశ్వ
 రకింపికిం | ఇత్యుత్పన్నవికల్పజల్పముఖరైరాభావ్యమాణాజ
 నైరగ్రాహాః కథినైవతుష్టమనసోయాంతిస్వయంయోగినః ||
 ౧౭ || శ్లో || హింసాశూన్యమయత్నలభ్యమశనంధాత్రామహ
 త్యత్పితృవ్యాధౌనాంపశవస్తృణాంపరభుజస్తుప్తాఃసలిశాయి

గాయాధాన్యయంయంతమాప్సింగవృంతి - బ్రహ్మనికత్తాదిభావః - తథాచగీతా
 వచనం || శ్లో || సప్రహృషేత్పితృషామృత్యునోద్విజేత్పాప్యవాప్రియం - శ్రిరబ
 ధిరసంమూఢోబ్రహ్మగర్భాక్షుజ్జీతః శీతోష్ణసుఖదుఃఖేషుతథామనావమానః ౩
 జ్ఞానవిజ్ఞాతృస్తాస్తామాటస్థోవిజితేంద్రియః - యక్షఇత్యుచ్యతేజూగీశమలాస్తా
 తావనఇత్యాది || ౧౮ || ఆ || అథహింసాదిరాహిత్యవృత్తిమాహ || హింసేతి || హింసయా
 ఆనోకతాపకథాదిభిః సూక్ష్మంరహితంఅయతేన్నయత్నంవిసాలభ్యం ప్రాప్త్యం
 తశనంతన్నం || ౧౯ || శిష్యాస్త్రిభక్తమంథోన్నమిత్యుచ్యతః - కాత్రాదిక్రమిత్రస్వ
 ప్తికత్రా || బ్రహ్మణావ్యాధౌనాంపశవశాం || ౧౯ || వ్యాధౌచక్షుశేషపేతాత్రివిధ్యః
 కురుతావాయుసాకల్పితంమృతం - పశవఃగోశ్రభృతయఃకృణాంకురాణాత్వ

[illegible]

గానమును జేయఁ గాగఁ బ్రో॥ తానొకఁడై మహా
 నాథుఁడై కుమారునియొకఁడై జగంబును నానావిధము
 నానందము భుజ్యమొనర్చి యేమోననుం గతాంగీకరణముజేయ
 న్నిచ్చుం దిచ్చునోమిదియే నన్నా న్నెమ్మ నజ్ఞాన్య న్నాథునికలవఁగనక
 నొకనియైనా లయితినిం గుండ్రి॥ మోక్షమేకమంతాతమునుకన
 భాతేనమ్మ బంధోదయమున మోక్షమరిబట్ట వలయునామంతుఁ

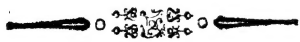
[illegible]

శంకేనిరంజనేబ్రహ్మణీనీయోవివరణదానైషణవిదైషణపుత్రైషణాదిప్రయోగహితస్సాచిదానందస్వరూపస్సౌ విదేహతైషణ్యశర్యంతః జీవన్ముక్తస్సౌ ఆహంవక్తృభిశ్చాశ్చయః||

ఇతిశ్రీపరమయోగీశ్వరబ్రహ్మసానానామసమిత్త్యుత్తి. పశురూపామంతానందలాభాభిందితరఘునందనవరణారవిందమకరందాస్వాదనకండలితసారసారవ్యతేన ఆఖ దతపః

ప్రణామాంజలిః | యుష్మత్సంగవశోపజాతసుకృతస్ఫారస్ఫురిన్ని
మృగలజ్జానాపాస్తసమస్తమోహమహిమాలియ్యోవరబ్రహ్మణే||
ఇశ్రీభక్త్యహరియోగీంద్రేణవిరచితే. సుభాషితప్రశ
త్యాంవైరాగ్యశతకంసంపూర్ణమభూత్.

ప్రచండమునిప్రచండకుండలేశ్వరగౌడియహనునిగోత్రాచతంబస్యా
పంచాన్వయసుఖపారావారపాణిజాతస్వధన్వతర్యవతారాంతరస్యా
యుర్వేదప్రముఖవిభిలవిద్యానవన్యగన్యచక్రనిర్మాణకామరీధురీ
నిశ్శుకలకవికులసార్వభౌమస్యకొండోపండితవర్యస్యతమాజెన
గంగాంబికాగర్భరత్నాశరసుభాకరేణరామచంద్రబ్ర
హ్మేంద్రేణవిరచితాయాంసుభాషితప్రశతీన్యాభ్యా
యాంసవృథాయనందిన్యాభ్యాయాంవైరాగ్య
శతకభ్యాభ్యానం

శ్రీమహానామ

